

Vooruit met ... **TAAAL C**

7

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

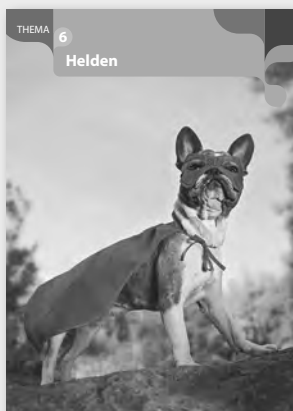
© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
2 Werkwijze lesmateriaal	6
2.1 Hoe is het lesmateriaal georganiseerd?	6
2.2 Materiaal	9
2.3 Didactisch model	9
2.4 Differentiatiemogelijkheden	10
2.5 Evaluatie en beoordeling	11
2.6 21 ^e -eeuwse vaardigheden	12
3 Structuur leerkrachtenboek	13
4 Leerdoelen	14

Thema 6: Helden 15

Les 1	Een nieuw thema	16
Les 2	Themawoorden	18
Les 3	Tekstsoorten	21
Les 4	Bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd	24
Les 5	Afkortingen	27
Les 6	Taalonderzoek 1	30
Les 7	Presenteren en nauwkeurig luisteren	35
Les 8	Een verhaal schrijven	37
Les 9	Leestekens en hoofdletters	39
Les 10	Themawoorden	43
Les 11	Moeilijke woorden en zinnen	46
Les 12	Persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden	50
Les 13	Functies van beroepen	52
Les 14	Taalonderzoek 2	54
Les 15	Instructies geven	56
Les 16	Een verhaal schrijven	58
Les 17	Samenstellingen	61
Les 18	Themawoorden	63
Les 19	Is de tekst bruikbaar?	66
Les 20	Herhaling van les 4 en 12	71
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	73
Les 22	Onderzoeksverslag schrijven	75
Les 23	Je mening verdedigen in een debat	77
Les 24	Een e-mail schrijven	80
Les 25	Trema en apostrof	83
Les 26	Kenmerken van een verhaal	85
Les 27	Lied in het Karina auran	89
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	91
Les 29	Herhaling themawoorden	93
Les 30	Reclame maken voor je held	95

Thema 7: Media 103

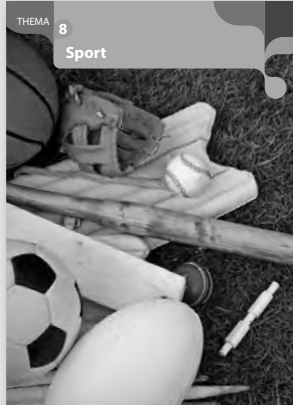
Les 1	Een nieuw thema	104
Les 2	Themawoorden	106
Les 3	Volgorde van gebeurtenissen	110
Les 4	Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid	113
Les 5	Versterkende woorden	116
Les 6	Woordenschat in verschillende talen	118
Les 7	Een leeftijdsgenoot interviewen	121
Les 8	Een verslag van een interview	124
Les 9	Koppelteken en aardrijkskundige namen	127
Les 10	Themawoorden	130

THEMA 7
Media

Les 11	Begrijpend lezen	133
Les 12	Bijwoorden	137
Les 13	Schrijftaal en spreektaal	140
Les 14	Sranan als lingua franca	142
Les 15	Een reclameboodschap voorbereiden	145
Les 16	Een script voor een reclamespot	147
Les 17	Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord	150
Les 18	Themawoorden	153
Les 19	Meningen en feiten	156
Les 20	Herhaling van de lessen 4 en 12	159
Les 21	Herhaling van de lessen 5 en 13	161
Les 22	Spreken in verschillende talen	163
Les 23	Debatteren	165
Les 24	Een reactie schrijven op een stelling	168
Les 25	Leenwoorden	170
Les 26	Positieve en negatieve boodschappen	173
Les 27	Kalligrafie: het Nágari-schrift	176
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	178
Les 29	Herhaling Themawoorden	180
Les 30	Een reclameboodschap presenteren	182

THEMA 8
Sport

Thema 8: Sport		185
Les 1	Een nieuw thema	186
Les 2	Themawoorden	188
Les 3	Begrijpend lezen	191
Les 4	Bijwoordelijke bepalingen	194
Les 5	Homoniemen	197
Les 6	Sporten in verschillende talen	199
Les 7	Sportinstructies	202
Les 8	Meningen over een onderwerp	204
Les 9	Koppelteken en aardrijkskundige namen	207
Les 10	Themawoorden	209
Les 11	Tabellen, diagrammen en grafieken	212
Les 12	Zinsontleden	216
Les 13	Bijschriften	218
Les 14	Spelen met sportwoorden	220
Les 15	Een beschrijving geven	222
Les 16	Een wedstrijdverslag	225
Les 17	Leenwoorden	228
Les 18	Themawoorden	230
Les 19	Schema's	233
Les 20	Woordsoorten	236
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	238
Les 22	Een liedje vertalen	240
Les 23	Dansinstructies	242
Les 24	Een infographic maken	244
Les 25	Werkwoorden	246
Les 26	Spelregels	248
Les 27	Taalkeuze	251
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	253
Les 29	Herhaling themawoorden	255
Les 30	Filosoferen	257

Bijlage 1	Overzicht lesdoelen leerjaar 7 kwartaal 3	260
Bijlage 2	Leerstofoverzicht leerjaar 7 kwartaal 3	266
Bijlage 3	Woordenlijst leerjaar 7 kwartaal 3	269
Bijlage 4	Werkbladen kwartaal 3	275

Dit boek omvat de vervolg lesinhouden en tevens de lesinhouden van de laatste thema's van leerjaar 7. U vindt hierin de lessen van de thema's 6 - 8. Deze thema's zijn Helden, Media en Sport.

Het totale lesmateriaal voor leerjaar 7 bestaat uit 8 thema's onderverdeeld in 3 leerlingenboeken met bijbehorende leerkrachtenboeken.

Het leerkrachtenboek biedt u voorstellen en aanwijzingen om de leerling zo goed mogelijk te begeleiden in het leerproces. Het lesmateriaal biedt een evenwichtige opbouw van kennis, vaardigheden en attitudes die leerlingen voorbereiden op hun latere functioneren in een dynamische, multiculturele maatschappij.

2 WERKWIJZE LESMATERIAAL

2.1 Hoe is het lesmateriaal georganiseerd?

Elke afzonderlijke les heeft een vaste opbouw gebaseerd op het curriculummodel van Introductie-Kern-Afsluiting (IKA) waarin telkens vooraf de lesdoelen duidelijk zijn geformuleerd. Deze lesdoelen zijn zowel gekoppeld aan de taxonomie van Bloom als aan de 21e-eeuwse vaardigheden.

In het leerlingenboek zijn deze lesdoelen voor de leerlingen op vereenvoudigde wijze geformuleerd.

Doorgaande leerlijn in acht thema's per jaar

Vanuit de leerlijnen die voor het basisonderwijs voorhanden zijn, worden ook voor het leergebied Taal leerdoelen per domein en per leerjaar gespecificeerd. De logische opbouw in het leergebied Taal begint vanaf leerjaar 1 en vormt een doorgaande leerlijn tot en met leerjaar 8. Tezamen dragen de doelen bij tot het bereiken van de einddoelen basisonderwijs aan het einde van leerjaar 8.

Het lesmateriaal voor leerjaar 7 heeft een heldere en herkenbare structuur vanwege de thematische opbouw van het leerjaar. Verder is het lesmateriaal over het jaar per kwartaal verdeeld in acht thema's (tabel 1).

Tabel 1: Schematische weergave van de thema's per kwartaal per schooljaar

Kwartaal	Lesweken	Thema's (8)
Kwartaal 1	Week 1-5	1. Milieu
	Week 1-5	2. Recreatie
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 1-5	3. Technologie
	Week 1-5	4. Fantasie
	Week 1-5	5. Samenwerking
	Paasvakantie	
Kwartaal 3	Week 1-5	6. Helden
	Week 1-5	7. Media
	Week 1-5	8. Sport
	Grote vakantie	

Dit boek is het vervolg op boek B. In dit boek vindt u de lessen en opdrachten van de laatste drie thema's van leerjaar 7 terug, thema's 6 tot en met 8. Deze thema's zijn: Helden, Media en Sport. De thema's sluiten zoveel als mogelijk aan bij de dagelijkse realiteit van de leerlingen en/of omvatten relevante sociaal-maatschappelijke concepten.

Het leergebied Taal is opgesplitst in acht taaldomeinen die in elk thema telkens volgens hetzelfde stramien aan bod komen. Deze structuur zorgt ervoor dat u weet wat er gaat komen en wat er van u verwacht wordt. De acht taaldomeinen zijn:

1. Taal verkennen - Woordenschat
2. Begrijpend lezen
3. Taal verkennen - Grammatica
4. Taal verkennen - Taalgebruik
5. Meertaligheid
6. Spreken en luisteren
7. Schrijven
8. Spellen

Elk thema start met een **introductieles** waarbij de leerlingen op een speelse manier kennis maken met de centrale onderwerpen. Daarna volgt een reeks van drie lesweken volgens een vast stramien van de verschillende domeinen:

1. De les **Woordenschat** wordt altijd aangeboden vóór Begrijpend lezen, zodat de leerlingen de tekst beter begrijpen. Er zijn vier lessen over woordenschat, waarbij de eerste drie lessen nieuwe lesstof bevatten in de vorm van themawoorden en de vierde les een herhaling is van het voorgaande. Er wordt naast het aanbieden en oefenen van alle themawoorden ook geoefend met woordleerstrategieën. Er worden steeds 15 themawoorden aangeleerd, welke terug te vinden zijn in de tekst van de les Begrijpend lezen (BL). De woorden hebben een zekere moeilijkheidsgraad relevant voor zowel het leerjaar als het thema;
2. Na de les Woordenschat volgt de les **Begrijpend lezen**. In de tekst(en) van de lessen BL komen alle themawoorden terug die reeds zijn aangeboden bij de les Woordenschat. Tevens zijn er uit de tekst 15 woorden geselecteerd waarvan wordt ingeschat dat een groot deel van de leerlingen deze als moeilijk kan ervaren. Verdeeld over vier BL-lessen komen er in elk thema in totaal 5 uitdrukkingen en/ of spreekwoorden voor, die niet worden aangeboden bij de lessen Taal verkennen - Taalgebruik. Het gaat om additionele uitdrukkingen en/of spreekwoorden die relevant zijn voor de gegeven tekst(en) en context;
3. Bij de lessen **Grammatica** zijn telkens de eerste twee lessen van een thema gevuld met nieuwe lesstof. De derde les bevat herhalingen van deze lesstof.
4. Bij de lessen **Taalgebruik** zijn telkens de eerste twee lessen van een thema gevuld met nieuwe lesstof. De derde les is een herhaling van deze lesstof. Tijdens deze lessen leren de leerlingen verschillende functies van taal ontdekken in allerlei situaties.
5. Per thema zijn er steeds 4 lessen gewijd aan **Meertaligheid**. In de eerste les Meertaligheid wordt er een taalprofiel gemaakt. Het taalprofiel is een differentiatie-instrument, waarmee ingespeeld kan worden op de specifieke taalsituatie van een klas. De overige drie lessen spelen in op het verschijnsel meertaligheid en de taaldiversiteit in Suriname. De lessen zijn bedoeld om het gevoel van veiligheid in de klas te waarborgen en de taalidentiteit van de individuele leerling en leerkracht te erkennen. De lessen Meertaligheid komen aan bod na de lessen Begrijpend lezen en Taal verkennen om de kennis van taal en cultuur te versterken;
6. De lessen **Spreeken en luisteren** worden aangeboden als voorbereiding op het schrijven. Het doel van dit domein is het oefenen van spreek- en luistervaardigheden, die vervolgens kunnen bijdragen tot betere schrijfproducten;
7. Bij het domein **Schrijven** is er aandacht voor het verbeteren van schrijfvaardigheden zoals schrijven om te informeren en tekstverzorging;
8. **Spellen** komt na Schrijven om het schrijven te stimuleren en daarna de spelling na te gaan. De omgekeerde volgorde zou de aanmoediging om te schrijven kunnen belemmeren. Er zijn vier lessen rondom spellen: de eerste drie lessen zijn ingevuld met nieuwe lesstof en de vierde les is een herhaling.

Elk thema vermeldt ook suggesties voor vrije lesruimte. Deze suggesties zijn verwerkt in werkbladen voor remediëring, herhaling of verrijking. Deze vrije lesruimte kan ook worden ingezet voor een eventuele eindopdracht (bijvoorbeeld een affiche, debat of discussie, een muurkrant, een demonstratie...) of uitstapje (bijvoorbeeld bezoeken van een werkplaats of bedrijf, een culturele activiteit...).

Tot slot biedt de vrije ruimte gelegenheid voor het houden van spreekbeurten. Idealiter houdt iedere leerling tweemaal per jaar een spreekbeurt van circa tien minuten. Hiervoor is er een stappenplan voor de leerlingen ter ondersteuning van de voorbereidingen. Dit stappenplan vindt u als bijlage achter in dit boek. U begeleidt de leerlingen, waar nodig, in dit proces.

Ter illustratie van het voorgaande, is in tabel 2 een voorbeeldoverzicht voor de eerste vijf schoolweken opgenomen:

Tabel 2: Schematisch overzicht van de opbouw van één thema

Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	Week 5
1 Introductie				
2 Taal verkennen - Woordenschat	10 Taal verkennen - Woordenschat	18 Taal verkennen - Woordenschat	26 Begrijpend lezen	Vrije ruimte (bv. spreekbeurt voor Spreken en luisteren)
3 Begrijpend lezen	11 Begrijpend lezen	19 Begrijpend lezen	27 Meertaligheid	Vrije ruimte (bv. Portfolio voor Meertaligheid)
4 Taal verkennen - Grammatica	12 Taal verkennen - Grammatica	20 Taal verkennen - Grammatica (H)	28 Spelling (H)	Vrije ruimte (bv. eindopdracht/ uitstap)
5 Taal verkennen - Taalgebruik	13 Taal verkennen - Taalgebruik	21 Taal verkennen - Taalgebruik (H)	29 Taal verkennen - Woordenschat (H)	
6 Meertaligheid	14 Meertaligheid	22 Meertaligheid	30 Spreken en luisteren	
7 Spreken en luisteren	15 Spreken en luisteren	23 Spreken en luisteren	Vrije ruimte: remediëring/herhaling Begrijpend lezen	
8 Schrijven	16 Schrijven	24 Schrijven	Vrije ruimte: remediëring/herhaling Schrijven	
9 Spell	17 Spell	25 Spell	Vrije ruimte: bv. verrijking	

* (H) = herhaling

Voor de meeste lessen wordt een tijdsduur uitgetrokken van gemiddeld een half uur, behalve voor de lessen Begrijpend lezen en enkele lessen Spreken en luisteren. Voor deze lessen wordt een klokuur gerekend. Er wordt voor elk thema dus 22,5 uur uitgetrokken (tabel 3).

Dat betekent dat elk thema 22,5 klokuren aan lessen bevat; na afloop van een schooljaar van 36 lesweken hebben de leerlingen zodoende 180 uur aan taal ontvangen

Tabel 3: Schematische weergave van de tijdsduur van het eerste thema

Week	Tijdsduur	
Week 1	5 uur	8 lessen van 0,5 uur + 1 les van 1 uur (Begrijpend lezen)
Week 2	4,5 uur	7 lessen van 0,5 uur + 1 les van 1 uur (Begrijpend lezen)
Week 3	5 uur	6 lessen van 0,5 uur + 2 lessen van 1 uur (Begrijpend lezen en Spreken en luisteren)
Week 4	3,5 uur 1 uur (R)/(H) of (V)	3 lessen van 0,5 uur + 2 lessen van 1 uur (Begrijpend lezen en Spreken en luisteren) 1 van de 3 lessen (R)/(H)/(V) = 1 uur
Week 5	3,5 uur vrije ruimte	Extra voor (R)/(H)/(V)
Totaal	22,5 uur	

* (H) = herhaling; (R) = remediëring; (V) = verrijking

2.2 Materiaal

Het totale pakket aan lesmateriaal voor leerjaar 7 bestaat uit de volgende onderdelen:

- Leerlingenboek bestaande uit drie boeken: deel A (thema's 1 en 2), deel B (thema's 3 - 5) en deel C (thema's 6 - 8)
- Leerkrachtenboek bestaande uit drie boeken: deel A (thema's 1 en 2), deel B (thema's 3 - 5) en deel C (thema's 6 - 8)
- Didactische hulpmiddelen (bronnenboek, woordenschatkaarten en infographics)

Didactische hulpmiddelen

- Ten behoeve van de leerlijn meertaligheid is er een *bronnenboek* dat woorden, zinnen en (teksten van) liedjes bevat in 10 Surinaamse thuishalen. Aanvullend is er audiomateriaal voorzien waarop deze informatie is ingesproken.
- Daarnaast zijn er *woordenschatkaarten* die op het vlak van meertaligheid ingezet kunnen worden om:
 - de woordenschat van de leerlingen in Surinaamse thuishalen te vergroten;
 - de betekenis duidelijk te maken, daar sommige woorden niet in alle thuishalen voorkomen.
- Ook zijn er *infographics* aan het lesmateriaal gekoppeld, die informatie bevatten die gedurende het hele schooljaar gebruikt en toegepast kan worden voor bijvoorbeeld instructies over het luisteren naar elkaar, het gebruik van interpunctie, lees- en woordleerstrategieën, en gespreksregels. Deze infographics kunnen in de klas opgehangen worden zodat u als leerkracht en de leerlingen deze kunnen raadplegen.

2.3 Didactisch model

Elke afzonderlijke les heeft een vaste opbouw gebaseerd op het curriculummodel van Introductie-Kern-Afsluiting (IKA) waarin telkens vooraf de lesdoelen duidelijk zijn geformuleerd. In het leerlingenboek zijn deze lesdoelen voor de leerlingen op vereenvoudigde wijze geformuleerd.

- Elke les start met een introductie waarbij de voorkennis van de leerlingen wordt opgehaald. Hierbij worden individuele leerlingen zoveel als mogelijk aan het woord gelaten.
- Vervolgens wordt in de kern van de les, door u door middel van het lesmateriaal, tijdens de *instructie* nieuwe lesstof geïntroduceerd. Na deze algemene instructie worden leerlingen aangezet tot *zelfstandig werken en leren*, maar er wordt telkens in een mogelijkheid voorzien om *verlengde instructie* aan te bieden aan de leerlingen die er behoefte aan hebben of van wie u vermoedt dat ze dit nodig hebben. Deze verlengde instructie kan al dan niet gecombineerd worden met herhalings- of verrijkingsopdrachten om optimale *differentiatie* tussen leerlingen te garanderen.
- Na het onderdeel met de opdrachten, die de leerlingen zelfstandig hebben uitgevoerd, wordt hier *feedback* op gegeven tijdens een klassikale bespreking of in kleine groepen.
- De afsluiting van de les omvat steeds een evaluatiemoment waarbij de leerling kan reflecteren op de les met een terugkijkopdracht.

Tabel 4: IKA didactisch model

Introductie (IKA)	Introductie voor alle leerlingen	
Kern (IKA)	Instructie voor alle leerlingen	
	Zelfstandig werken voor leerlingen die geen extra hulp nodig hebben	Verlengde instructie voor leerlingen die extra hulp nodig hebben
	Zelfstandig werken voor alle leerlingen	
	Herhalingsopdracht voor leerlingen die snel klaar zijn	Verrijkingsopdracht voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben
Afsluiting (IKA)	Afsluiting aan de hand van een terugkijkopdracht voor alle leerlingen	

2.4 Differentiatiemogelijkheden

Rekening houdend met mogelijke niveauverschillen tussen leerlingen, de bevordering van de zelfstandigheid en eigen regie door de leerling, worden er telkens drie vormen van differentiatie aangeboden:

- *differentiatie op instructie,*
- *differentiatie op tempo,*
- *differentiatie op lesstof.*

Differentiatie op instructie

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen leerlingen die na de algemene instructie voldoende houvast hebben om zelfstandig aan het werk te gaan en leerlingen die extra hulp nodig hebben.

Alle leerlingen gaan na de introductie en de algemene instructie zelfstandig aan het werk, behalve de leerlingen die extra hulp nodig hebben. Deze laatsten krijgen een verlengde instructie. Dit gebeurt bij voorkeur aan een aparte instructietafel, zodat een kleine groep leerlingen apart wordt begeleid zonder dat de overige leerlingen gestoord worden. In de verlengde instructie wordt dezelfde theorie op een eenvoudiger of andere manier uitgelegd. Waar nodig kunt u de opdracht opstarten of volledig samen met de leerling(en) uitvoeren.

Differentiatie op tempo

De leerlingen werken op eigen tempo (of in een groep) aan de opdracht(en). Leerlingen die nog niet klaar zijn kunnen meer tijd krijgen om het werk af te maken. Een mogelijkheid is ook dat zij het kunnen meenemen als huiswerk. Leerlingen die eerder klaar zijn, kunnen extra herhalingsoefeningen maken of zelfstandig verrijkingslesstof of -opdrachten krijgen. In dit leerkrachtenboek staan suggesties en tips voor deze herhalings- en verrijkingsoopdrachten die zonder extra lesmateriaal uitgevoerd kunnen worden (bijvoorbeeld, een gelijkaardige opdracht op basis van een andere tekst).

Differentiatie op lesstof

Indien een onderdeel van de lesstof voor een leerling moeilijk blijkt te zijn, wordt in de mogelijkheid voorzien om extra herhalingsopdrachten aan te bieden. Anderzijds, indien een leerling bepaalde lesstof te makkelijk vindt of deze snel inzichtelijk heeft verwerkt, zijn de verrijkingsopdrachten een geschikte vorm van lesstofdifferentiatie. Eventueel kan een opdracht uit de basisstof worden overgeslagen om onmiddellijk aan de verrijkingsopdracht te beginnen. Als verrijkingsopdracht kan gedacht worden aan een aanvullende opdracht bij een thema over een taalonderwerp dat niet in het lesmateriaal wordt aangeboden. Het is zaak om de leerlingen altijd uit te blijven dagen. Differentiatie mag niet worden aangeboden om de leerling zoet te houden.

2.5 Evaluatie en beoordeling

De inhoud van het leergebied Taal wordt zowel *formatief* (na elke les) als *summatief* (aan het eind van elk thema) geëvalueerd:

- De taalvaardigheden Begrijpend lezen, Spreken en luisteren en Schrijven worden *formatief* geëvalueerd (tijdens het leerproces) aan de hand van een evaluatiewijzer. Tegelijkertijd dienen de evaluatiewijzers om het niveau van de individuele leerling te bepalen, opgevolgd te worden en om waar nodig bij te sturen, waardoor remediëring op het juiste moment kan plaatsvinden.
- De ondersteunende vaardigheden, Spellen en Taal verkennen met de onderdelen Woordenschat, Taalgebruik en Grammatica, worden zowel op een *formatieve* als op een *summatieve* manier geëvalueerd. Door de leerlingen te observeren bij het zelfstandig uitvoeren van de opdrachten en ook door de antwoorden in de schriften na te kijken, krijgt u een indicatie van welke lesonderdelen de leerlingen nog moeilijk vinden. In een volgende les kunt u extra aandacht of ondersteuning bieden. Deze informatie geeft u voldoende houvast om de repetities op te stellen. Het moment en de wijze van summatieve evaluatie is sterk afhankelijk van de regels op uw school.
- Voor het domein Meertaligheid is er geen aparte evaluatiewijzer, wel kunt u afhankelijk van de les de participatie van de leerlingen bijhouden. Voor sommige lessen bestaat er voor de leerlingen de mogelijkheid om hun werkstukken te verzamelen in een portfolio. U kunt het portfolio evalueren door aan het eind van het leerjaar na te gaan of het portfolio in zijn totaliteit aan vastgestelde eisen voldoet. De eisen kunnen betrekking hebben op:
 - het aantal stukken dat in het portfolio moet voorkomen;
 - de verplichte werkstukken die in het portfolio moeten voorkomen;
 - inhoudelijke beoordelingseisen die gesteld worden aan de stukken.Om ook de affectieve doelen aan het eind van het schooljaar mee te nemen, kunt u de leerling vragen een inleiding op het portfolio te schrijven. De leerling geeft dan zijn mening over het onderdeel meertaligheid en een zelfreflectie van de groei van zijn attitude ten aanzien van meertaligheid.
- Aan het eind van ieder thema is er vrije ruimte beschikbaar voor onder andere een eindopdracht of schoolreisje. Deze tijd kunt u ook gebruiken om op basis van de resultaten van de leerlingen bij de domeinen Begrijpend lezen en Schrijven **werkbladen** aan te bieden. De werkbladen zijn er voor herhaling van Begrijpend lezen en Schrijven of voor verrijking. Binnen de vrije ruimte kunt u hiervoor twee lesmomenten van elk dertig minuten gebruiken. U deelt de leerlingen daarvoor in subgroepen in:

	Uw bevindingen	Activiteiten in de vrije ruimte	
Sub-groep	De leerling scoort:	les 1 (30 minuten)	les 2 (30 minuten)
A	• Begrijpend lezen: onvoldoende • Schrijven: onvoldoende	Herhaling Begrijpend lezen	Herhaling Schrijven
B	• Begrijpend lezen: onvoldoende • Schrijven: voldoende	Herhaling Begrijpend lezen	Verrijking
C	• Begrijpend lezen: voldoende • Schrijven: onvoldoende	Verrijking	Herhaling Schrijven
D	• Begrijpend lezen: voldoende • Schrijven: voldoende	Verrijking	Verrijking

Wanneer het noodzakelijk is voor het leerplezier of zelfvertrouwen van leerlingen, kunt u ervoor kiezen leerlingen die op basis van de evaluaties beter een werkblad herhaling zouden maken, toch een werkblad verrijking te geven. Belangrijk is dat u vooraf vaststelt of het werkblad verrijking geschikt is voor deze leerlingen. Eventueel maakt u een andere verrijkingsopdracht, op basis van de te herhalen lesstof.

Per thema vindt u een toelichting op de werkbladen en de daarbij benodigde materialen. De werkbladen vindt u als bijlage achter in het leerkrachtenboek. Er zijn drie varianten werkbladen:

- **Begrijpend lezen** biedt herhaling voor leerlingen uit subgroep A en B;
- **Schrijven** biedt herhaling voor leerlingen uit subgroep A en C;
- **Verrijking** is bedoeld voor leerlingen die een of meer lesstofonderdelen onder de knie hebben en extra uitdaging aankunnen. Na een korte toelichting maken de leerlingen uit subgroep B en C de opdrachten van één van de werkbladen I, II of III. De leerlingen uit subgroep D maken de opdrachten van (minimaal) twee van de werkbladen.
- Iedere leerling krijgt tweemaal per jaar gelegenheid tot het houden van bijvoorbeeld een spreekbeurt van circa 10 minuten. Voor hen is een kopieerblad beschikbaar met een stappenplan ter ondersteuning van de voorbereidingen. U begeleidt de leerlingen, waar nodig, in dit proces.

2.6 21^e-eeuwse vaardigheden

Wereldwijd evolueert de maatschappij naar een kennis- en netwerksamenleving. De digitalisering brengt veranderingen teweeg op het vlak van invulling van arbeid, vrije tijd en relaties. Dit vraagt om een aanpassing in het functioneren en dus ook naar andere vaardigheden. Deze vaardigheden, vormen een vakoverschrijdend kader van competenties, waarbij de nadruk wordt gelegd op sociale vaardigheden, digitale geletterdheid en leren leren.

De volgende vaardigheden kunt u tijdens de lessen Taal door de leerlingen laten oefenen.

21 ^e -eeuwse vaardigheid	Integratie binnen leergebied taal
Kritisch denken Bewust en kritisch omgaan met media.	Wanneer leerlingen verwijzen naar informatie met een oorsprong binnen of buiten de les, dan kunt u ze even laten stilstaan bij de bron ervan. Bijvoorbeeld met de vraag of deze bron betrouwbaar is.
Communiceren	Tijdens spreekoefeningen kunt u de belangrijke elementen van een goede boodschap benadrukken.
Leren leren	Wanneer de leerlingen een tekst lezen, kunt u hun vragen om deze eerst samen te vatten of met eigen woorden te zeggen. Hiermee leren ze hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden.

Zoals hierboven beschreven, zijn in dit leerkrachtenboek de lessen per thema ingedeeld, waarbij aan het eind van elk thema drie werk- en antwoordbladen zijn opgenomen (herhalingswerkbladen voor Begrijpend lezen en Schrijven, en een verrijkingswerkblad).

Voor elke les is de volgende standaardopbouw aangehouden:

Onderwerp

Het onderwerp van elke les wordt middels kernwoorden benoemd. Dit is tevens de lestitel. De naamgeving is identiek in zowel het leerlingen- als leerkrachtenboek.

Beginsituatie

Bij de beginsituatie staat geformuleerd welk minimaal kennisniveau de leerling moet hebben voordat met de les kan worden gestart.

Afsluiting

Bij dit onderdeel worden suggesties gedaan voor het afronden van de les. Een vast onderdeel daarvan is het klassikaal bespreken van de terugkijkopdracht, een afsluitende opdracht in het leerlingenboek waarmee de leerling reflecteert op de les en op wat hij heeft geleerd. Bij afsluiting wordt ook verwezen naar eventuele evaluatiewijzers, het portfolio voor meertaligheid of andere vormen van evaluatie.

Differentiatie

In de lessen worden suggesties gegeven voor differentiatie. Een uitzondering hierop zijn het domein Meertaligheid en enkele lessen Spreken en luisteren. Bij deze lessen is een van de lesdoelen dat de leerlingen leren zich vrij uit te drukken in gesproken taal. Vanwege de aard van de lessen wordt er al ingespeeld op de individualiteit van elke leerling. Bij de overige domeinen en lessen bepaalt u zelf welke leerlingen de differentiatieopdrachten maken en op welk niveau ze dat doen.

- *Herhaling*: biedt een variatie op een oefening die de leerlingen in de les hebben uitgevoerd.
- *Verrijking*: biedt een uitbreiding op de oefeningen die in de les zijn gedaan.

4 LEERDOELEN

De volgende leerdoelen worden nagestreefd:

Domein	Doelen leerjaar 7	Leerdoelen
Taal verkennen	De leerling kan de woordenschat beheersen en kan beschikken over inzicht in de grammatica en functies van taal.	1a De leerling kan dagelijkse en schooltaalwoorden begrijpen en gebruiken. 1b De leerling kan zelfstandig de woordenschat doelgericht uitbreiden. 1c De leerling kan enkelvoudige zinnen redekundig en taalkundig ontleden. 1d De leerling kan reflecteren op de structuur en betekenis van taal.
Luisteren	De leerling kan luisterdoelen vaststellen, samenvatten en het luisteren structureren.	2 De leerling kan informatieve en/of persuasieve uiteenzettingen volgen, verbanden van samenhang herkennen en de bruikbare informatie destilleren uit de uiteenzetting.
Spreeken	De leerling heeft een goede mondelinge taalvaardigheid en kan reflecteren op communicatieprocessen.	3a De leerling kan technisch spreken zelfstandig inzetten in alle spreesituaties. 3b De leerling kan informatie inwinnen en verstrekken. 3c De leerling kan eigen gedachten, gevoelens en bedoelingen onder woorden brengen. 3d De leerling kan zelfstandig reflecteren op communicatieprocessen en de eigen bevinding(en)/ mening(en)/ argumenten verwoorden.
Schrijven	De leerling heeft inzicht in schrijfstrategieën en verschillende soorten teksten die hij/zij schriftelijk kan produceren.	4a De leerling kan met inachtneming van een goede schrijfhouding, in verstaanbaar handschrift een tekst produceren en het eigen handschrift kritisch beoordelen. 4b De leerling kan strategieën toepassen om zelfstandig verschillende soorten teksten te schrijven, en kan het schrijfproces volledig doorlopen.
Begrijpend lezen	De leerling heeft inzicht in verschillende tekstsoorten, kan leesstrategieën toepassen en leesdoelen bepalen.	5a De leerling kan verschillende tekstsoorten herkennen en analyseren. 5b De leerling kan in een tekst de verschillende leesdoelen bepalen.
Spellen	De leerling beheerst de spellingregels, heeft inzicht in werkwoordvervoeging en kan effectief gebruikmaken van Het Groene Boekje.	6a n.v.t. in leerjaar 7 6b De leerling kan interpunctie toepassen in teksten. 6c De leerling kan de spellingregels volgens Het Groene Boekje toepassen. 6d De leerling kan werkwoorden in acht tijden vervoegen.
Meertaligheid	De leerling heeft inzicht in verschillende Surinaamse culturen en talen, en maakt gebruik van deze talen.	7a De leerling kan een woordenschat opbouwen in voor de doelgroep relevante talen. 7b De leerling is trots op de eigen taal/talen, toont respect voor elkaars taal en beschouwt meertaligheid als een culturele rijkdom. 7c De leerling is zich bewust van de meertalige samenleving waarin men leeft en heeft hier kennis van.

THEMA

6

Helden

Een nieuw thema

BEGINSITUATIE	Over het nieuwe thema heeft de leerling zijn/haar eigen voorkennis.
LESDOEL	De leerling maakt kennis met de aspecten van het nieuwe thema.
MATERIALEN	Kladblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken individueel aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U introduceert het thema door een soundtrack te laten horen van een heroïsche film, bijvoorbeeld 'Superman'. *Waar denk je aan als je deze muziek hoort? Wat zie je voor je? Herken je de muziek?* Laat de leerlingen raden waarom u dit geluidsfragment hebt laten horen. (introdactie van het thema)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het nieuwe thema is Helden. Wanneer is iemand een held? Dat ontdek je in dit thema. Je zult zien dat er helden zijn die iedereen over de hele wereld kent. Toch hoeft je niet wereldwijd bekend te zijn om een held te kunnen zijn. Het kan ook iemand zijn bij jou in de straat, de buurt of het dorp. Misschien ben je soms zelf een held!

In de komende lessen kom je heel veel te weten over helden en ga je zelf spreken en schrijven over helden.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U houdt geen groepsgesprek, maar stelt direct groepen samen om het thema te bespreken. Laat leerlingen aan de hand van de vragen in opdracht 1a ontdekken wat een held precies is. In opdracht 1b inventariseren ze hun ontdekkingen door de zin 'Een held is iemand die ...' af te maken. U bespreekt opdracht 1 door de zinnen te laten oplezen, waarbij de leerlingen niet dezelfde zin mogen noemen. Tijdens de nabespreking van opdracht 1 benadrukt u dat het thema Helden een breed thema is waarbij veel aspecten aan bod komen. *Wat maakt iemand tot een held? Wat zijn kenmerken van een held? Hoe groot kan de invloed van een held zijn op de samenleving?* Het is belangrijk om in dit thema zowel de 'grote' als de 'kleine' held aan bod te laten komen. Dat zorgt ervoor dat het thema aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen en dat duidelijk wordt dat iedereen een held kan zijn.

Vervolgens licht u opdracht 2 toe en gaat na of die door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U bespreekt samen met de leerlingen die dat nodig hebben, nogmaals de werkwijze bij opdracht 1. U licht de vragen mondeling toe. Eventueel bespreekt u ook de vragen van opdracht 2.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U bespreekt de antwoorden. U gaat bij opdracht 1 in op de kenmerken van helden en op heldendaden. Bij opdracht 2 besteedt u vooral aandacht aan vraag 10 door de leerlingen argumenten voor de gekozen afbeelding te laten benoemen.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. De leerlingen praten over de vragen.
- b. De leerlingen maken de zin af.
- c. De leerlingen schrijven twee zinnen op.

Opdracht 2

- a. Les 10
- b. Met het persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord
- c. Een e-mail schrijven
- d. In les 5
- e. Malala Yousafai
- f. In les 23
- g. 'De vrouw in de bus'
- h. In het Karina auran
- i. In les 25 en 28
- j. Eigen antwoord

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Laat enkele leerlingen met argumenten over hun keuze vertellen. Op deze manier krijgt u al een goed beeld van de houding van de leerlingen rond het thema.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling: – is bekend met enkele woorden rond het thema Helden; – heeft vaker de betekenis van een woord in een woordenboek opgezocht.
LESDOEL	De leerling: – kent de betekenis van de aangeboden themawoorden; – kan de betekenis van woorden in een woordenboek opzoeken.
MATERIALEN	– Woordenboeken – Smartphone of laptop
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U vraagt of de leerlingen zich deze slogan kunnen herinneren: 'Wees een held en meld!' Deze slogan kon je een tijd geleden overal horen. *Wie weet waarom?* (Kinderen werden/ worden op vele scholen gepest) *Wat betekenen deze woorden?* (Wees een held en geef dit door!/Vertel het!) *Wie is een held? Waar kan ik de betekenis van dit woord opzoeken?* (in een woordenboek, een encyclopedie of op het internet)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het eigenbelang	Wat alleen voor jezelf belangrijk is.	Hij werkt alleen maar uit eigenbelang mee aan het verkopen van de kaartjes, omdat hij een gratis kaartje krijgt.
gekwetst	Beledigd en verdrietig omdat iemand akelige dingen tegen je heeft gezegd of gedaan.	Die beledigende opmerking heeft mij erg gekwetst.
de gemeenschap	Een groep mensen die samen leven of werken.	Een school is een gemeenschap van leerlingen en leerkrachten.
heldhaftig	Dapper. Moedig. Gevaarlijke dingen durvend.	Dat was een heldhaftig optreden van die jongen toen hij het meisje redde uit het water.
initiatief nemen	Voorstellen om iets te gaan doen en ermee beginnen.	Toen we ons verveelden, nam Noura het initiatief om een spelletje te gaan doen.
de lafaard	Iemand die niet veel durft. Iemand die gauw bang is.	Harrie is een lafaard, want toen hij een gedaante zag bewegen rende hij weg.
de moed	De durf.	Asha heeft veel moed; zij gaat zonder vrees met de kabelbaan over de rivier.

de omstanders	Mensen die ergens bij of omheen staan. Publiek. Toeschouwers.	De omstanders stonden te kijken hoe de politie het slachtoffer hielp.
opkomen voor iets of iemand	Iets of iemand verdedigen.	Lilian komt op voor haar zusje als anderen haar pesten.
optreden (tegen)	Iets doen (tegen).	De politie moest streng optreden tegen de vernielers.
de redder	Iemand die een persoon of dier helpt als er gevaar is.	De redder van het meisje kreeg een oorkonde voor haar snelle actie.
het uiterste	Het verst mogelijk. Tot het niet meer kan, tot het einde.	Een topsporter gaat altijd tot het uiterste, maar dat is niet altijd genoeg voor een gouden medaille.
zich verschuilen achter	Zijn verantwoordelijkheid afschuiven op iemand of iets anders. (figuurlijk)	Toen de leerkracht vroeg waarom de leerlingen hun huiswerk niet af hadden, verscholen zij zich achter een slecht excuus.
zichzelf wegcijferen	Niet meer aan jezelf denken.	De vader deed alles voor zijn zieke kind, hij cijferde zichzelf helemaal weg.
de zwakte	Het zwakke punt. De slapheid.	Zijn zwakte is dat hij niet tegen zijn verlies kan.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vertelt hoe de leerlingen de betekenis van woorden en/of uitdrukkingen in het woordenboek kunnen opzoeken. U legt uit dat de leerlingen het belangrijkste werkwoord of het zelfstandige naamwoord in een uitdrukking moeten bepalen en dat woord moeten opzoeken. Meestal staat de uitleg van de uitdrukking daarbij.

Indien mogelijk krijgt elke leerling een woordenboek. U laat de leerlingen de uitdrukking 'zichzelf wegcijferen' opzoeken in het woordenboek. Als u niet genoeg woordenboeken heeft, werken de leerlingen samen of doet u het voor. U vraagt welk woord van deze uitdrukking de leerlingen moeten opzoeken. (wegcijferen) Kan iedereen de uitdrukking 'zichzelf wegcijferen' vinden?

U vertelt dat er soms meer betekenissen bij het woord staan. De leerlingen moeten dan kijken welke betekenis in de zin past. Laat de leerlingen het woord 'optreden' opzoeken.

U schrijft drie zinnen op het bord:

De politie trad op tegen de demonstranten.

De zangeres trad op tijdens het festival.

Het optreden van de dichter was een groot succes.

U vraagt vervolgens welke betekenis van 'optreden' in de zin wordt bedoeld. (zin 1: iets doen tegen, zin 2: op het podium muziek maken, zin 3: de voordracht in het openbaar)

U merkt op dat het werkwoord meerdere betekenissen heeft en zowel als een werkwoord (ik treed op) als een zelfstandig naamwoord (het optreden) gebruikt kan worden.

U laat de leerlingen opdracht 1 maken. Laat hen daarbij het woordenboek gebruiken om de betekenis te achterhalen. Als het mogelijk is, zoeken de leerlingen de betekenis van de woorden op het internet. Laat de leerlingen dan een internetpagina openen op de computer of een mobiele telefoon. Vervolgens typen ze het woord in het zoekscherm in. Achter het woord typen ze 'definitie' of 'betekenis'. Er verschijnen één of meer

woordenboeken online. Kies samen met de leerlingen het beste online woordenboek. Door deze aan te klikken, verschijnen één of meer betekenissen van het woord op het scherm. Daaruit kiest de leerling de betekenis die past bij de tekst.
U licht kort de opdrachten toe en gaat na of die door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, bedenkt u bij opdracht 1 samen een zin bij het woord. Eventueel laat u het opzoeken van de betekenis van woorden nog eens door een leerling demonstreren.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U kijkt opdracht 1 na. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Hij verschool zich achter een slecht excuus toen zijn moeder vroeg waarom hij zijn kamer niet had opgeruimd.

Opdracht 2

1. heldhaftige; 2. wegcijferen; 3. moed; 4. gemeenschap; 5. lafaard; 6. initiatief; 7. zwakte; 8. gekwetst; 9. redder

Opdracht 3

a = 2; b = 1; c = 4; d = 5; e = 3

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met een woord dat je nog moeilijk vindt.

Verrijking: Bedenk zoveel mogelijk woorden die te maken hebben met 'dapper'. Maak er een woordspin mee.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Laat de leerlingen de woorden zoveel mogelijk aan elkaar uitleggen. U informeert of de leerlingen het gebruik van het woordenboek leuk en leerrijk vonden. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Tekstsoorten

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – diverse tekstsoorten herkennen; – een tekststructuur herkennen; – een tekst globaal en intensief lezen.
LESDOEL	De leerling kan het verschil tussen een informatieve tekst en een activerende tekst aangeven.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen wat een held is. (een dapper iemand, die anderen helpt) U stelt extra vragen: *Wat maakt iemand tot een held? Wat is een held voor jou? Kan een kind ook een held zijn? Kan een dier, bijvoorbeeld een hond, een held zijn?* U geeft eventueel voorbeelden van (beroemde) helden en laat de leerlingen beargumenteren waarom zij die persoon (of dat dier) een held vinden of niet.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **informatieve** tekst:

- wil je iets meedelen;
- is bedoeld om informatie te geven;
- gaat over een echte gebeurtenis of situatie;
- geeft feiten en geen meningen of verzinsels.
-

Een **activerende** tekst:

- zet je aan het denken, wil je overhalen om *actief* te worden, om iets te gaan doen;
- bevat ideeën die enthousiast en op een positieve manier worden verteld;
- geeft goede redenen waarom ook jij in actie moet komen;
- heeft veel zinnen die beginnen met een werkwoord.

Bijvoorbeeld:

Kom allemaal naar de show. Koop hier de leukste kleurboeken.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vraagt de leerlingen enkele voorbeelden te geven van een informatieve en een activerende tekst. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de teksten nogmaals samen met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
afwachtend	klikken	politiek
dapper	laf	in de steek laten
geliefd	moedig	stoer
ingrijpen	onveilig	tonen
de kameraad	onzeker	vluchten
Uitdrukking/spreekwoord		
een doel voor ogen hebben met gevaar voor eigen leven voor iets of iemand door het vuur gaan		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- Over wanneer je een held bent en wanneer niet.
- De plaatjes laten iets zien van de tegenstelling tussen een held zijn en wat er kan gebeuren als je niet als een held gedraagt.

Opdracht 2

- De inleiding: 1; b. De kern: 2 en 3; c. Het slot: 4

Opdracht 3

- de inleiding; b. het slot

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Door te stoppen met pesten kunnen kinderen andere kinderen helpen. Ze kunnen stoppen met pesten door er niet meer aan mee te doen. Of door het te vertellen aan een volwassene die op dat moment in de buurt is. Klikken bij pesten is niet laf. Je helpt er een ander kind mee.

Opdracht 5

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Pesters zijn geen helden.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Word vandaag nog een held!

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk een tussenkop die past bij het slot.

Verrijking: Schrijf de inleiding opnieuw. Maak er een meer activerende tekst van.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 1

Helden

- 1 Helden zijn mensen die dapper zijn. Helden denken niet alleen aan hun eigen belang. Helden cijferen zichzelf weg om anderen te helpen en gaan vaak tot het uiterste. Een held durft op te treden, met soms gevaar voor eigen leven. Het zijn moedige mensen die voor anderen door het vuur gaan. Het zijn mensen die durven op te komen voor iets en daardoor hun omgeving of gemeenschap veranderen. Elke tijd heeft zijn eigen helden en er zijn helden op vele gebieden: sporthelden, politieke helden, superhelden en heldinnen.

- 2 In een boom zat een kat angstig en luid te miauwen. Het arme dier durfde niet meer naar beneden. Er stonden veel mensen te kijken, maar niemand van de omstanders durfde het initiatief te nemen om het dier te redden. Gregory keek naar de omstanders en dacht: hoe kunnen ze zo

afwachtend blijven staan en niet ingrijpen? Hij dacht niet lang na en klom vol moed de boom in. Hij had maar één doel voor ogen: de kat uit de boom redden. Huisdieren zijn vaak de beste kameraden van mensen, die laat je niet in de steek.

- 3 Niet iedereen is zo heldhaftig als Gregory. Soms zijn mensen laf, vooral als ze bang zijn of zich onveilig voelen. Uit angst vluchten ze weg en laten ze de ander in de steek.

Laf zijn kan ook tot gemeen gedrag leiden, zoals anderen pesten. Mensen die pesten zijn eigenlijk vaak onzeker en proberen stoer te doen. Het is een zwakte wanneer je pest. Ook mensen die er niets van zeggen zijn lafaards. Ze verschuilen zich achter anderen en tonen hun eigen mening niet. Iemand die wordt gepest, voelt zich meestal gekwetst en niet geliefd.

- 4 Wil jij ook een held zijn? Stop dan met pesten. Doe er niet aan mee. Of geef het door aan een volwassene die op dat moment in de buurt is. Vind je dat laf? Zeker weten dat je de held bent voor de persoon die wordt gepest. Word zijn redder! Klikken mag, als je pesten zag!

Bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het benoemen van de persoonsvorm, het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde, het lijdend voorwerp en het meewerkend voorwerp in een zin.
LESDOEL	De leerling kan de bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd benoemen in een zin.
MATERIALEN	Infographic Zinsdelen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U schrijft de volgende voorbeeldzin op het bord:

Aan het eind van de film ging de slechterik naar de gevangenis.

U vraagt de leerlingen wat de pv en het ow is van deze zin. U bespreekt het antwoord en schrijft het op het bord.

pv = ging; ow = de slechterik

U wijst erop dat er nog veel meer woorden in de zin staan. Om welke woorden gaat het? (naar de gevangenis) Horen die misschien bij het wg? Of bij het lv of het mv? (neen) Waarom niet? (ze zijn geen antwoord op: wie of wat, aan wie of wat of voor wie of wat) Dan vertelt u dat er nog meer soorten zinsdelen bestaan, zoals: de bijwoordelijke bepalingen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In sommige zinnen staat een bijwoordelijke bepaling (bwb). Er bestaan verschillende soorten bijwoordelijke bepalingen, zoals een bijwoordelijke bepaling van plaats en van tijd.

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van plaats** (bwb plaats):

Vraag: waar + pv + ow (+ lv)?

Het antwoord op de vraag is de bwb plaats.

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van tijd** (bwb tijd):

Vraag: wanneer + pv + ow (+ lv)?

Het antwoord op de vraag is de bwb tijd.

Voorbeeld 1:

Gregory betrapte een inbreker in zijn huis.

pv = betrapte; ow = Gregory; lv = een inbreker

Waar betrapte Gregory (een inbreker)?

bwb plaats = in zijn huis

Voorbeeld 2:

Gregory betrapte vannacht een inbreker.

pv = betrapte; ow = Gregory; lv = een inbreker

Wanneer betrapte Gregory (een inbreker)?

bwb tijd = vannacht

Voorbeeld 3:

De politie heeft vanmorgen op de hoek een verkeersactie gehouden.

pv = heeft; wg = heeft gehouden; ow = de politie; lv = een verkeersactie

Waar heeft de politie een verkeersactie gehouden?

bwb plaats = op de hoek

Wanneer heeft de politie een verkeersactie gehouden?

bwb tijd = vanmorgen

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U past de uitleg toe op de voorbeeldzinnen op het bord. U laat de leerlingen eerst in duo's overleggen wat de bijwoordelijke bepalingen zouden kunnen zijn. Dan komt een leerling voor het bord om het antwoord te geven en op te schrijven.

U wijst op de tip. U demonstreert de tip met de voorbeeldzin op het bord:

Aan het eind van de film ging de slechterik naar de gevangenis.

pv = ging. Welke woorden of zinsdelen kunnen daar allemaal voor staan?

U laat de leerlingen varianten bedenken. U bespreekt de antwoorden en schrijft ze op het bord:

De slechterik ging naar de gevangenis aan het eind van de film.

Naar de gevangenis ging de slechterik aan het eind van de film.

Aan het eind van de film ging de slechterik naar de gevangenis.

U legt uit dat je op deze manier kunt nagaan welke woorden bij elkaar één zinsdeel vormen.

U laat ook zien wanneer de zin niet klopt: *Aan het eind ging de slechterik naar de gevangenis (van de film).* De woorden 'van de film' passen dan nergens in de zin. Die horen dus toch bij 'Aan het eind'. Ze vormen één zinsdeel met 'Aan het eind'.

U benadrukt dat de bijwoordelijke bepaling van tijd vaak om niet-specifieke tijdsaanduidingen gaat: toen, uiteindelijk. Het kunnen ook meerdere woorden zijn: volgende week, nooit meer.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Let op: de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid komt in thema 7 aan bod.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste opgaven van de opdrachten samen. U begeleidt de leerlingen door de verschillende stappen en laat hen zoveel mogelijk hardop denken. Laat de leerlingen in opdracht 3 alle stappen noteren in hun schrift, zoals ze dat bij de opdracht 1 en 2 hebben gedaan.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. pv = brandde af; ow = een huis

Waar brandde een huis af?

bwb plaats = aan het eind van onze straat

2. pv = was; ow = een klein meisje

Waar was een klein meisje?

bwb plaats = binnen

3. pv = ging; ow = een brandweerman

Waar ging een brandweerman zoeken?

bwb plaats = in het huis

4. pv = stond; ow = de held

Waar stond de held?

bwb plaats = op straat

Opdracht 2

1. Wanneer brandde een huis af?	bwb tijd = verleden week
2. Wanneer was er een klein meisje?	bwb tijd = tijdens de brand
3. Wanneer ging een brandweerman zoeken?	bwb tijd = toen
4. Wanneer stond de held (op straat)?	bwb tijd = even later

Opdracht 3

1. bwb plaats = op het plein; bwb tijd = gisteren
2. bwb plaats = aan de kant
3. bwb tijd = in het begin
4. bwb tijd = na een uur
5. bwb tijd = daarna
6. bwb plaats = op de grond; bwb tijd = aan het eind van de middag

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek de bijwoordelijke bepaling van plaats én tijd. Doe het zoals in opdracht 1 en 2.

- In mijn slaapkamer zat vannacht een grote spin.
- Mijn vader bezemde de spin vanochtend naar buiten.

Verrijking: Schrijf twee zinnen met een bijwoordelijke bepaling van plaats én tijd in je schrift op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Vraag de leerlingen hoe je weet welke woorden bij een bepaald zinsdeel horen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met het benoemen van bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Afkorting

BEGINSITUATIE	De leerling kent enkele afkortingen.
LESDOEL	De leerling kan afkortingen herkennen en gebruiken.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U vertelt dat u soms berichtjes verstuurt met uw mobiele telefoon, maar dat u niet zo snel bent met typen. U heeft daar een oplossing voor: u gebruikt afkortingen. Dan hoeft u niet alles uit te schrijven. U voert een kort gesprek over afkortingen als 'hvj' (hou van jou) of 'yolo' (you only live once) of 'gjm' (groet je moeder) of 'vhg' (van harte gefeliciteerd) of 'tmos (tot morgen op school) of 'zjd' (zie je daar). U vertelt dat in gewone schrijftaal ook afkortingen worden gebruikt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een afkorting is een kortere manier van schrijven. Meestal wordt een woord afgekort met de eerste paar (begin)letters of met de eerste letters van elke lettergreep. Je schrijft een punt achter elk afgekort woord. Je gebruikt afkortingen bijvoorbeeld in advertenties of berichtjes op je telefoon. Makkelijk en kort!

a.s.	aanstaande	nl.	namelijk
a.u.b.	alstublieft	nr.	nummer
bijv.	bijvoorbeeld	ong.	ongeveer
d.m.v.	door middel van	SRD	Surinaamse dollar
d.w.z.	dat wil zeggen	t.k.	te koop
enz.	enzovoort	t.o.	tegenover
i.p.v.	in plaats van	t.w.v.	ter waarde van
i.v.m.	in verband met	v.l.n.r.	van links naar rechts
m.a.w.	met andere woorden	z.g.a.n.	zo goed als nieuw
m.b.v.	met behulp van	z.o.z.	zie ommezijde
m.i.v.	met ingang van	z.s.m.	zo snel mogelijk

Instructie

U neemt het informatieblok met de leerlingen door. Schrijf de woorden op het bord en onderstreep de letters die de afkorting vormen. U wijst op de punt achter elk afgekort woord. U vertelt hoe afkortingen zijn gevormd. Een afkorting is een kortere manier van schrijven. Meestal wordt een woord afgekort met de eerste paar (begin)letters of met de eerste letters van elke lettergreep.

Bijvoorbeeld: enz. (enzovoort); a.s. (aanstaande)

Een vaste groep woorden kan ook worden afgekort. Dat gebeurt meestal met de eerste letter van elk woord. Aan het eind van elk afgekort woord komt een punt.

Bijvoorbeeld: z.g.a.n. (zo goed als nieuw); z.s.m. (zo snel mogelijk)

U hoeft niet uitgebreid stil te staan bij het gebruik van hoofdletters. Het is voldoende als u vertelt dat afkortingen meestal met kleine letters worden geschreven. Als een afkorting aan het begin van een zin staat, schrijf je de eerste letter wel met een hoofdletter. Sommige woorden worden afgekort met een hoofdletter geschreven omdat het namen zijn. Bijvoorbeeld: K.P.S. (Korps Politie Suriname); S.L.M. (Surinaamse Luchtvaart Maatschappij) De meeste afkortingen worden alleen opgeschreven. Wie ze wil uitspreken, zegt meestal het hele woord.

U legt uit dat als je een afkorting wilt voorlezen, je de oorspronkelijke woorden uitspreekt. Alleen als de leerlingen zelf komen met het voorbeeld 'tv' of 'wc' waarbij dit niet het geval is, legt u uit dat er woorden zijn waarbij de afkorting inmiddels zelf een woord is geworden. Het oorspronkelijk afgekorte woord wordt niet meer voluit uitgesproken. Er worden dan geen puntjes gebruikt.

Bijvoorbeeld: tv (televisie); wc (watercloset)

In officiële brieven worden meestal geen of weinig afkortingen gebruikt. Het gebruik maakt de tekst minder toegankelijk voor de lezer.

Door het taalgebruik in berichten met de mobiele telefoon zijn er veel nieuwe afkortingen bijgekomen. Dat scheelt met typen. Deze afkortingen zijn vaak in het Engels:

- hgh (Hoe gaat het?)
- gmj (Goed, met jou?)
- idk (I don't know)
- yolo (You only live once)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste opgaven van opdracht 1 en 2 samen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de opdrachten.

U besteedt bij opdracht 3 aandacht aan de plaats van de afkorting 'SRD' (vóór het getal, dus SRD 1500). Vertel dat als de afkorting volledig is uitgeschreven, deze achter het getal komt (dus 1500 Surinaamse dollar).

Bij opdracht 4 vertelt u dat het beter is spaarzaam om te gaan met afkortingen. Een tekst met veel afkortingen is niet prettig om te lezen.

Antwoorden

Opdracht 1

a = 3; b = 5; c = 4; d = 1; e = 6; f = 2

Opdracht 2

1. nr.; 2. d.w.z.; 3. v.l.n.r.; 4. m.b.v.

Opdracht 3

Te koop: keukentafel ter waarde van 1500 Surinaamse dollar. Zo goed als nieuw.

Opdracht 4

Wilt u m.i.v. dinsdag a.s. a.u.b. rekening houden met mogelijke wateroverlast i.v.m. werkzaamheden aan het riool. M.b.v. pompen zullen de werkzaamheden worden uitgevoerd. Wij doen ons uiterste best de werkzaamheden z.s.m. af te ronden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Geef een voorbeeld van een afkorting die wordt gevormd door de eerste letter van een aantal woorden te gebruiken.

Verrijking: Ken je zelf nog twee afkortingen?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Bespreek het verschil tussen afkortingen in tekstberichten op je telefoon en afkortingen in een formele brief. Niet alle afkortingen die je gebruikt in een tekstbericht op je telefoon zijn gepast in een formele brief.

U noteert welke leerlingen moeite hebben met het herkennen en gebruiken van afkortingen en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Taalonderzoek 1

BEGINSITUATIE	De leerling maakt deel uit van een meertalige samenleving en spreekt zelf meer dan één taal.
LESDOEL	De leerling kan een onderzoek doen naar de thuistaalsituatie door vragen te stellen en de antwoorden in een schema te plaatsen.
MATERIALEN	Vijf kopieën van kopieerblad 6.6 (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2.

VOORBEREIDING

Vul een kopie van kopieerblad 6.6 in als voorbeeld.

INTRODUCTIE

U vraagt enkele leerlingen te vertellen welke taal of talen thuis worden gesproken. U zegt dat er onderzoek wordt gedaan naar talen en dat de leerlingen dat de komende week ook gaan doen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

- Een *respondent* is iemand die vragen beantwoordt in een onderzoek. Respondenten mogen niet te jong zijn. Voor dit onderzoek ga je thuis op zoek naar vier respondenten. Zij mogen niet jonger zijn dan zes jaar.
- Onderzoeken zijn vaak *anoniem*. Dat betekent dat je niet bijhoudt wie welk antwoord heeft gegeven. Je schrijft dus geen naam op, maar een nummer.
- In een onderzoek wil je de antwoorden met elkaar kunnen *vergelijken*. Daarom staan de vragen vast. Je stelt dus aan iedere respondent dezelfde vragen. Je gebruikt voor elke respondent een nieuw vragenformulier.
- Als je onderzoeksvragen stelt, ben je *beleefd*. Bij volwassenen stel je de vragen in de u-vorm, bij kinderen en jongeren in de je-vorm.
- Het *antwoord* van de respondent schrijf je op, bijvoorbeeld door een kruisje te zetten in het schema op het vragenformulier. Soms zet je maar één kruisje en soms moet je meer kruisjes zetten.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U legt uit dat de leerlingen gaan onderzoeken welke talen er thuis worden gesproken en hoe de mensen thuis denken over die talen.

De leerlingen stellen voor het taalonderzoek de volgende vragen:

1. Welke talen kunt u/kan jij spreken?
2. Welke van deze talen spreekt u/spreek jij thuis?
3. Hoe vaak spreekt u/spreek je deze taal thuis?
4. Welke taal of talen kunt u/kan je lezen en schrijven?
5. Welke taal of talen wilt u/wil je ook kunnen lezen en schrijven?

Van welke taal (of talen) vindt u/vind je het belangrijk dat die blijft (of blijven) bestaan? Hiervoor moeten de leerlingen vragenformulieren invullen.

U bespreekt daarna het vragenformulier (kopieerblad 6.6) dat de leerlingen moeten invullen. De leerling moet de vragen stellen aan de respondent en de antwoorden invullen op het formulier. U laat zien dat op elke regel met een taal ergens een kruisje moet worden gezet in de schema's. Bij vragen 3 en 4 kunnen ook twee kruisjes op een regel komen. U legt uit dat elke leerling vier respondenten kiest die bij haar/hem in huis wonen. Als dat niet kan, mag de leerling ook personen kiezen die vaak bij haar/hem thuis komen (bijvoorbeeld de burens).

U deelt kopieën uit van het lege vragenformulier.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft de gelegenheid vragen te stellen nadat de leerlingen met elkaar hebben geoefend. Is het voor iedereen duidelijk hoe je het vragenformulier moet invullen? Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen oefenen met het stellen van de vragen.

Opdracht 2 (huiswerk)

De leerlingen stellen de vragen aan de respondenten.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en bespreekt het huiswerk.

Huiswerk

U geeft elke leerling vier kopieën van het vragenformulier mee. De leerlingen gaan aan vier respondenten vragen stellen en de formulieren invullen. Spreek met de leerlingen een datum af waarop ze de ingevulde vragenformulieren weer mee naar school nemen, bijvoorbeeld: een dag vóór de volgende les Meertaligheid. U kunt leerlingen die de vragenformulieren dan zijn vergeten alsnog aansporen om die de volgende dag ingevuld mee te nemen.

Vragenformulier Taalonderzoek

Naam van de vragensteller: _____

Nummer van de respondent: _____

1. Welke talen kunt u/jij spreken? Zet een kruisje in de juiste kolom.
(Talen die niet op de lijst staan, mag je erbij schrijven.)

Nr.	Taal	Kan de taal redelijk spreken	Kan de taal niet spreken
1.	Arowaks		
2.	Karina auran		
3.	Mandarijn		
4.	Nederlands		
5.	Okanisi		
6.	Saamaka		
7.	Sarnámi		
8.	Sranan		
9.	Surinaams-Javaans		
10.	Trio		
11.	Wayana		
12.			
13.			
14.			

(Schrijf de talen die de respondent spreekt (uit vraag 1) nogmaals op in de schema's van de vragen 2, 3, 4, 5 en 6.)

2. Welke van deze talen spreekt u/spreek jij thuis? Zet een kruisje in de juiste kolom.

Nr.	Taal	Spreek ik thuis

3. Hoe vaak spreekt u/spreek je de taal thuis?
Zet een kruisje in de juiste kolom.

Nr.	Taal	Spreekt de taal thuis nooit	Spreekt de taal thuis soms	Spreekt de taal thuis vaak

4. Welke taal of talen kunt u/kan je ook lezen en schrijven?
Zet een kruisje in de juiste kolommen.

Nr.	Taal	Kan de taal lezen	Kan de taal schrijven	Kan de taal niet lezen en schrijven

5. Welke taal of talen wilt u/wil je ook kunnen lezen en schrijven?
Zet een kruisje in de juiste kolommen.

Nr.	Taal	Wil kunnen lezen	Wil kunnen schrijven	Wil niet kunnen lezen en schrijven

6. Van welke taal (of talen) vindt u/vind je het belangrijk die blijft (of blijven) bestaan?
Zet een kruisje in de juiste kolom.

Nr.	Taal	Niet belangrijk dat de taal blijft bestaan	Beetje belangrijk dat de taal blijft bestaan	Belangrijk dat de taal blijft bestaan

Presenteren en nauwkeurig luisteren

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – spreken voor een groep; – nauwkeurig luisteren naar een instructie.
LESDOEL	De leerling kan: – een tekst presenteren; – informatie ordenen door zorgvuldig luisteren.
MATERIALEN	Twee zelfgeselecteerde teksten (100-500 woorden) uit een krant, tijdschrift of leesboek (per groepje)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken met twee groepen (die verschillende teksten hebben) aan opdracht 2.

VOORBEREIDING

U selecteert twee teksten die passen bij het thema 'Helden' (100-500 woorden of 1 A4'tje). U let erop dat de teksten een heldere opbouw hebben, met een inleiding, kern en slot, en dat ze passen bij het leesniveau van de leerlingen. Er komen geen of zo weinig mogelijk onbekende woorden in voor. Deze teksten worden tijdens de les door de leerlingen gepresenteerd. U kopieert iedere tekst voor de helft van het totale aantal leerlingen in de klas.

INTRODUCTIE

U herhaalt kort met de leerlingen uit welke aspecten een goede spreek- en luisterhouding bestaan. Zo vraagt u de leerlingen waar je op moet letten als je voor een groep spreekt en waar je op moet letten als je luistert. U noteert de antwoorden op het bord. Eventueel laat u enkele goede en slechte voorbeelden voordoen.

U brengt de lessen in herinnering waarin de leerlingen een instructie moesten geven en opvolgen. U laat voorbeelden geven van de instructies die zijn gegeven in de spreek- en luisterlessen. *Waar let je speciaal op als je naar een instructie luistert?* U benadrukt dat één van de dingen waar je dan speciaal op let, de volgorde van de handelingen is.

U vertelt de leerlingen dat ze in deze les ook speciaal luisteren naar de volgorde van informatie in een tekst.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je voor een groep spreekt:

- moet iedereen je goed kunnen verstaan;
- spreek je luid, zonder te schreeuwen;
- spreek je op een rustig tempo;
- spreek je woorden en zinnen vloeiend en duidelijk uit.

Bij **nauwkeurig luisteren** let je op speciale zaken, bijvoorbeeld op de volgorde van informatie in de tekst. Wat is de inleiding? Wat is de kern? Wat is het slot? Wanneer je nauwkeurig luistert, kun je de belangrijkste zaken uit de tekst daarna navertellen.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bespreekt de kenmerken van een inleiding, kern en slot van een tekst. Welke woorden komen vaak in een inleiding of slot voor?

U vertelt de leerlingen dat ze in groepen gaan oefenen met spreken en luisteren. U stelt een even aantal groepen samen. Daarna deelt u de teksten uit. Binnen één groep krijgen de leerlingen allemaal dezelfde tekst. U gaat na of de leerlingen alle woorden begrijpen. Onbekende woorden laat u de leerlingen aan elkaar uitleggen. Zo nodig licht u deze woorden zelf toe.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Bij opdracht 1 benadrukt u dat het belangrijk is dat iedereen de hele tekst heeft gelezen. Vervolgens vraagt u de leerlingen hoe je je kunt voorbereiden op het presenteren van een tekst. U reageert op de antwoorden.

U geeft tips:

- onderstreep moeilijke woorden en lastige zinnen in de tekst en oefen daar extra op;
- geef met een vinkje (V) aan waar je even een pauze kunt houden.

Bij opdracht 2 vraagt u de leerlingen hoe je in een groep het verhaal na kunt vertellen. Hoe zorg je dat niet iedereen door elkaar praat? U laat de leerlingen methodes bedenken om dit te reguleren. Bijvoorbeeld door af te spreken wie begint en dat anderen mogen aanvullen of overnemen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U houdt de tijd in de gaten. Waarschuw de leerlingen wanneer het tijd is om aan opdracht 2 te beginnen en wanneer het tijd is om te wisselen. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bereiden hun eigen stuk tekst voor.

Opdracht 2

De leerlingen lezen de stukken tekst voor en bepalen de goede volgorde.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een observatieschema voor het presenteren van een tekst. Schrijf ten minste drie observatiepunten op.

Verrijking: Maak een observatieschema voor nauwkeurig luisteren. Schrijf ten minste drie observatiepunten op.

AFSLUITING

U vraagt de leerlingen wat het lastigste was in deze les. U bespreekt de terugkijkopdracht. U inventariseert de tips van de leerlingen. Welke tip hebben ze zelf toegepast?

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het presenteren van een tekst en/of het ordenen van informatie door zorgvuldig te luisteren. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een verhaal schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – de inhoud van een verhaal bedenken; – verhalen schrijven.
LESDOEL	De leerling kan een verhaal over een heldendaad schrijven.
MATERIALEN	Kladblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 3. Ze werken individueel aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U vraagt wat een 'heldendaad' is. (een zeer dappere daad - bijvoorbeeld: iemand die een kindje uit een brandend huis redt) *Wat vind jij een heldendaad?* U laat de leerlingen voorbeelden noemen en op elkaar reageren. U vertelt vervolgens dat de leerlingen een verhaal gaan schrijven waarin iemand een heldendaad verricht.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Stappenplan voor het schrijven van een verhaal:

1. Kies het onderwerp van het verhaal.
2. Brainstorm over het verhaal. Maak een woordspin waarin je kort opschrijft:
 - wie de hoofdpersoon is of wie de hoofdpersonen zijn;
 - wat er gebeurt;
 - waar het gebeurt;
 - wat er wordt gezegd;
 - hoe het begint (inleiding);
 - hoe het verdergaat (kern);
 - hoe het afloopt (slot).
3. Schrijf zinnen met de ideeën uit de woordspin.
4. Maak er één verhaal van.
5. Bedenk tot slot een passende titel.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U herinnert de leerlingen aan eerdere verhalen die ze aan de hand van dit stappenplan hebben geschreven, zoals een fantasieverhaal. U vertelt dat het soms handig is om met iemand anders na te denken over ideeën voor je verhaal. Dat noem je brainstormen. Die ideeën verzamel je dan bijvoorbeeld in een woordspin. U vertelt dat de leerlingen in duo's gaan brainstormen over een verhaal over een heldendaad. Ze doen dat aan de hand van foto's van een heldendaad in het leerlingenboek. Bij brainstormen denk je samen hardop na en vertel je elkaar je ideeën, ook als die ideeën misschien nog een beetje raar klinken of nog niet heel duidelijk zijn. Vertel de leerlingen eventueel dat ze ook een eigen heldendaad mogen bedenken, zonder een foto.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

U benadrukt dat elke leerling zijn eigen verhaal schrijft, dus elk duo brainstormt over twee verhalen. De leerlingen mogen beiden dezelfde foto kiezen, als het verhaal maar anders wordt. U geeft tot slot aan dat de leerlingen twee lessen de tijd krijgen om het verhaal te schrijven. In deze les bedenken ze ideeën voor het verhaal en schrijven het verhaal in het klad; in les 16 gaan ze ermee verder.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, neemt u opdracht 1 samen door. Zo nodig doet u enkele suggesties.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U helpt duo's bij wie het brainstormen niet goed verloopt op weg. U zorgt dat na ongeveer tien minuten brainstormen alle leerlingen ideeën op papier hebben staan. Aan het eind van de les moeten alle leerlingen een kladversie van hun verhaal hebben geschreven. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken een woordspin bij één van de foto's.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven een verhaal met de ideeën uit de woordspin.

Opdracht 3

De leerlingen bespreken en verbeteren hun verhaal.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak je verhaal langer, bijvoorbeeld door een alinea toe te voegen.

Verrijking: Bedenk een ander slot voor je verhaal.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat de naam noteren op de kladblaadjes. U verzamelt van alle leerlingen de kladblaadjes met hun verhaal en bewaart die voor de volgende schrijfles (les 16).

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het schrijven van een verhaal. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Leestekens en hoofdletters

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het plaatsen van leestekens in een tekst; – geoefend met het plaatsen van hoofdletters in een tekst.
LESDOEL	De leerling kan: – de leestekens: punt, komma, dubbele punt, puntkomma, uitroepetekens, vraagtekens en aanhalingstekens op de juiste manier gebruiken in een tekst; – hoofdletters op de juiste manier gebruiken in een tekst.
MATERIALEN	– Kopieerbladen 6.9a (werkblad) en 6.9b (antwoordenblad) – Infographic Leestekens en bijzondere tekens
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1.

VOORBEREIDING

Vóór aanvang van de les kopieert u voor iedere leerling Werkblad 6.9a. Per duo kopieert u Antwoordenblad 6.9b.

INTRODUCTIE

U schrijft enkele eenvoudige zinnen zonder leestekens en hoofdletters op het bord. U vraagt de leerlingen of er iets ontbreekt in de zinnen. U laat enkele leerlingen naar het bord komen om de zinnen aan te vullen met leestekens en om hoofdletters te plaatsen. Zorg ervoor dat alle leestekens minstens een keer aan bod komen (punt, komma, dubbele punt, puntkomma, uitroepetekens, vraagtekens en aanhalingstekens). Vraag de klas of de antwoorden correct zijn. U corrigeert de zinnen klassikaal.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Leestekens en hoofdletters zijn belangrijk om de tekst goed te kunnen lezen. Je gebruikt een hoofdletter:

- aan het begin van een zin;
- aan het begin van een citaat;
- bij namen van mensen, aardrijkskundige namen en officiële feestdagen.

Bijvoorbeeld:

1. **J**e bent een held!
2. **I**k zei: "**J**e bent een held!"
3. **J**e bent de held van **P**aramaribo, **A**nil!
4. **M**et **K**eti **K**oti zijn alle scholen gesloten.

Instructie

U wijst op de Infographic Leestekens en bijzondere tekens. U bespreekt de leestekens waarmee de leerlingen tijdens de introductieopdracht moeite hadden.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U wijst erop dat aardrijkskundige namen die als bijvoeglijk naamwoord zijn gebruikt, ook een hoofdletter krijgen: Surinaams; Amerikaans.

U schrijft de volgende woorden op:

maandag - venezuela - augustus - divali - priya - kerstconcert - vltzberg - koningin

U laat de leerlingen in duo's bepalen welke woorden een hoofdletter krijgen en welke niet.

U bespreekt de antwoorden klassikaal:

- Venezuela (aardrijkskundige naam)
- Divali (feestdag)
- Priya (naam van een persoon)
- Voltzberg (aardrijkskundige naam)

Namen van dagen (maandag) en maanden (augustus) krijgen geen hoofdletter. Ook samenstellingen met een feestdag (kerstconcert) schrijf je niet met een hoofdletter. Het woord Kerst heeft wel een hoofdletter.

U licht kort de opdracht toe en gaat na of die door iedereen is begrepen.

U deelt de kopieerbladen (werkbladen) uit.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste zinnen samen. Eventueel licht u de betekenis van het woord 'puin' toe, evenals die van andere woorden waarvan u inschat dat de leerlingen die niet begrijpen.

U laat de leerlingen de zinnen zacht voor zichzelf lezen. U benadrukt dat je de zinnen eerst goed moet begrijpen, voordat je leestekens kunt zetten. U wijst erop dat je in gedachten kunt luisteren naar je eigen stem. Dat helpt je om de leestekens te plaatsen, omdat je ze dan in gedachten hoort. Laat de leerlingen dit zelf ervaren. Horen ze wanneer een zin begint of eindigt? Daar laat u hoofdletters en punten zetten. Horen ze waar iemand letterlijk iets zegt? Daar komen aanhalingstekens bij. Tot slot laat u de dubbele punt of komma plaatsen. Stimuleer de leerlingen om deze methode daarna zelfstandig toe te passen, stukje voor stukje.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Daarna deelt u de antwoordenbladen uit. De leerlingen corrigeren elkaars tekst. Vervolgens bespreekt u de tekst klassikaal. U gaat na in welke zinnen de meeste fouten zijn gemaakt en besteedt hier extra aandacht aan. Laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf uitleggen en toelichten. Aan het eind geeft u gelegenheid tot het stellen van vragen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen plaatsen hoofdletters en leestekens op de juiste manier in de tekst.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de ontbrekende leestekens of hoofdletters in de zinnen die je duopartner je geeft. Bespreek ze samen na.

Verrijking: Schrijf twee eenvoudige zinnen met citaten. Laat de leestekens of een hoofdletter weg. Laat je zinnen corrigeren door een duopartner. Bespreek ze samen na.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat een paar leerlingen voor het bord komen om hun voorbeeldzin met de fout erin op te schrijven. Zien de anderen wat er niet goed is? En waarom? U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met hoofdletters en leestekens en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Werkblad

Gered

de aardbeving in italië heeft veel gebouwen vernield overal liggen stukken beton van wat ooit een huis winkel of bedrijf was brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden ook sergio met zijn hond bino heel voorzichtig klimt sergio een berg puin op bino loopt vooruit en snuffelt dan stopt bino en begint te blaffen woef woef als sergio dicht bij bino is ziet hij het een arm steekt onder het puin uit goed gedaan bino brave hond hij aait bino over zijn lieve kop help me klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin sergio begint snel te graven de stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken hij is gered de jongen fluistert dank u wel dank u wel sergio lacht hem toe je moet bino bedanken bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

Gered

de aardbeving in italië heeft veel gebouwen vernield overal liggen stukken beton van wat ooit een huis winkel of bedrijf was brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden ook sergio met zijn hond bino heel voorzichtig klimt sergio een berg puin op bino loopt vooruit en snuffelt dan stopt bino en begint te blaffen woef woef als sergio dicht bij bino is ziet hij het een arm steekt onder het puin uit goed gedaan bino brave hond hij aait bino over zijn lieve kop help me klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin sergio begint snel te graven de stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken hij is gered de jongen fluistert dank u wel dank u wel sergio lacht hem toe je moet bino bedanken bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

Gered

de aardbeving in italië heeft veel gebouwen vernield overal liggen stukken beton van wat ooit een huis winkel of bedrijf was brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden ook sergio met zijn hond bino heel voorzichtig klimt sergio een berg puin op bino loopt vooruit en snuffelt dan stopt bino en begint te blaffen woef woef als sergio dicht bij bino is ziet hij het een arm steekt onder het puin uit goed gedaan bino brave hond hij aait bino over zijn lieve kop help me klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin sergio begint snel te graven de stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken hij is gered de jongen fluistert dank u wel dank u wel sergio lacht hem toe je moet bino bedanken bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

Antwoordblad

Gered

De aardbeving in Italië heeft veel gebouwen vernield. Overal liggen stukken beton van wat ooit een huis, winkel of bedrijf was. Brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden. Ook Sergio met zijn hond Bino. Heel voorzichtig klimt Sergio een berg puin op. Bino loopt vooruit en snuffelt. Dan stopt Bino en begint te blaffen: "Woef, woef." Als Sergio dicht bij Bino is, ziet hij het: een arm steekt onder het puin uit. "Goed gedaan, Bino, brave hond." Hij aait Bino over zijn lieve kop. "Help me", klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin. Sergio begint snel te graven. De stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd. Na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken. Hij is gered! De jongen fluistert: "Dank u wel, dank u wel." Sergio lacht hem toe: "Je moet Bino bedanken." Bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

Gered

De aardbeving in Italië heeft veel gebouwen vernield. Overal liggen stukken beton van wat ooit een huis, winkel of bedrijf was. Brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden. Ook Sergio met zijn hond Bino. Heel voorzichtig klimt Sergio een berg puin op. Bino loopt vooruit en snuffelt. Dan stopt Bino en begint te blaffen: "Woef, woef." Als Sergio dicht bij Bino is, ziet hij het: een arm steekt onder het puin uit. "Goed gedaan, Bino, brave hond." Hij aait Bino over zijn lieve kop. "Help me", klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin. Sergio begint snel te graven. De stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd. Na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken. Hij is gered! De jongen fluistert: "Dank u wel, dank u wel." Sergio lacht hem toe: "Je moet Bino bedanken." Bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

Gered

De aardbeving in Italië heeft veel gebouwen vernield. Overal liggen stukken beton van wat ooit een huis, winkel of bedrijf was. Brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden. Ook Sergio met zijn hond Bino. Heel voorzichtig klimt Sergio een berg puin op. Bino loopt vooruit en snuffelt. Dan stopt Bino en begint te blaffen: "Woef, woef." Als Sergio dicht bij Bino is, ziet hij het: een arm steekt onder het puin uit. "Goed gedaan, Bino, brave hond." Hij aait Bino over zijn lieve kop. "Help me", klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin. Sergio begint snel te graven. De stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd. Na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken. Hij is gered! De jongen fluistert: "Dank u wel, dank u wel." Sergio lacht hem toe: "Je moet Bino bedanken." Bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

10 Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele themawoorden rond het thema Helden.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Woordenboeken
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen of zij nog weten hoe je de betekenis van een uitdrukking kan opzoeken in het woordenboek. (belangrijkste werkwoord of zelfstandig naamwoord opzoeken) U doet nog een keer voor hoe het moet met de uitdrukking 'voor jezelf opkomen'. *Wat is het belangrijkste woord waarop je gaat zoeken?* (opkomen) Zo mogelijk zoeken de leerlingen de uitdrukking zelf in het woordenboek op.

U schrijft de volgende zin op het bord:

Het is belangrijk dat je voor jezelf leert opkomen als je wordt gediscrimineerd.

Welke betekenis van 'voor jezelf opkomen' past het best in deze zin? (verdedigen)

U zegt dat de les van vandaag zal gaan over nieuwe woorden die te maken hebben met 'helden'.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
achterstellen	Benadelen. Discrimineren. Minder voordeel geven.	Hier op school wordt niemand achtergesteld, iedereen wordt gelijk behandeld.
de feministe	Vrouw die strijdt voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen.	De feministe eiste dat ze evenveel zou verdienen als een man die hetzelfde werk deed.
genderneutraal	Zonder onderscheid tussen mannen en vrouwen.	Het speelgoed zit in een genderneutrale verpakking, zodat het aantrekkelijk is voor jongens en meisjes.
de krachten bundelen	Samenwerken. Gebruik maken van elkaars kracht.	De bedrijven bundelden hun krachten en maken nu gezamenlijk reclame voor al hun diensten.
het lef	Dapper en soms een beetje brutaal. Niet bang.	Jerry uit leerjaar 3 had wel lef, want hij durfde de jongen uit leerjaar 8 uit te dagen voor een wedstrijd.
de maatschappij	Alle mensen samen in een land en de manier waarop ze met elkaar omgaan. De samenleving.	De maatschappij moet wel wat beter zorgen voor mensen met een beperking.
opofferen	Niet voor jezelf gebruiken. Opgeven.	Ik offerde mijn vrije dag op, om mijn moeder naar de dokter te brengen.

de plicht	iets wat je moet.	Het is je plicht om iemand te helpen die in nood is.
de positie	De plaats in de organisatie, je rang of functie.	Jij bent niet in de positie om daarover te beslissen, maar je moeder wel.
protesteren	Zeggen dat je het ergens niet mee eens bent, of dat je iets niet wilt.	Veel vaklieden protesteren tegen de lage lonen.
het recht	iets wat je mag.	In de wet staat dat mannen en vrouwen gelijke rechten hebben.
voor jezelf opkomen	Jezelf verdedigen.	Als men onwaarheden over jou vertelt, moet je voor jezelf opkomen.
voor vol aanzien	Iemand serieus nemen. Naar iemand luisteren wanneer iemand meepraat.	Shivani is de beste van de klas; doordat ze soms stottert, wordt zij niet altijd voor vol aangezien.
wereldwijd	Verspreid over de hele aardbol. Overal.	De ramadan is voor moslims wereldwijd een periode van vasten.
zich verenigen	Aan elkaar koppelen. Bundelen. Samengaan.	De vier kleine scholen hebben zich verenigd tot een scholengemeenschap.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen goed te luisteren naar het script en vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens het script voor. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script:

Dit is het historische verhaal van Elisabeth Samson. Deze succesvolle zakenvrouw werd in 1715 geboren als de dochter van een vrijgekochte slavin. Ze werd de rijkste vrouw van Suriname. Ze voerde **wereldwijd** handel. Haar schepen vol koffiebonen voeren de halve wereld over.

Zij wilde in 1764 trouwen met een blanke man, Christopher Braband. Maar in de **maatschappij** van toen mocht dat niet. Niemand in het land mocht dat. Het huwelijk werd verboden door de hoogste bestuurders. Elisabeth voelde zich **achtergesteld**. Waarom had een zwarte vrouw niet het **recht** om te trouwen met een witte man? Waarom mocht zij dat niet? Werden zwarte vrouwen niet **voor vol aangezien**? Elisabeth **kwam voor zichzelf op**. Ze ging naar Nederland om tegen dit besluit te **protesteren**. Ze had het **lef** om naar de rechter te gaan. Dat durfden niet veel vrouwen, maar Elisabeth wel. Na drie jaar kwam de uitspraak dat er nergens in de wet stond dat het niet mocht. Ze mocht toch trouwen. Helaas was de man met wie ze wilde trouwen inmiddels overleden.

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit het script, zodat de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht de betekenis toe van de themawoorden die niet in het script zijn verwerkt: *de feministe - genderneutraal - de krachten bundelen - opofferen - de plicht - de positie - zich verenigen*.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele woorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U let goed op wie actief meedoet, geeft complimenten en vraagt aan de leerlingen hoe ze het vinden om de betekenissen van al deze woorden/woordgroepen te kennen. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- het recht – wat mag
- de feministe – persoon die opkomt voor de gelijke rechten van mannen en vrouwen
- genderneutraal – geen verschil tussen mannen en vrouwen
- voor jezelf opkomen – jezelf verdedigen
- opofferen – opgeven
- protesteren – bezwaar maken
- voor vol aanzien – iemand serieus nemen
- krachten bundelen – samenwerken

Opdracht 2

1. plicht; 2. wereldwijd; 3. recht; 4. protesteren; 5. opofferen

Opdracht 3

a. zich verenigen; b. protesteren; c. de plicht; d. achterstellen

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met één van de themawoorden. Let goed op de betekenis.

Verrijking: Maak zelf een opdracht als opdracht 2.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Laat enkele leerlingen hun zin zeggen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Moeilijke woorden en zinnen

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een tekststructuur herkennen; – verschillende tekstverbanden en de bijbehorende signaalwoorden herkennen; – een tekst globaal en intensief lezen.
LESDOEL	De leerling kan problemen met moeilijke woorden en zinnen in een tekst oplossen.
MATERIALEN	Woordenboeken
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U vraagt welke oplossing de leerlingen hanteren als ze een moeilijk woord of een moeilijke zin in een tekst tegenkomen. *Wat doe je dan? Hoe los je dat op?* U laat verschillende leerlingen aan het woord. U vertelt dat de les van vandaag gaat over hoe je een probleem met moeilijke woorden of zinnen in een tekst oplost.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je in een tekst een moeilijk woord of een moeilijke zin tegenkomt, kun je dat probleem zo oplossen:

Bij een moeilijk woord:

- Lees de woorden eromheen. Vaak staat de betekenis van het woord in de zin ervoor of in de zin erna.
- Zoek de betekenis op in een (online) woordenboek.

Bij een moeilijke zin:

- Lees verder of lees terug. Vaak staat er iets in de zinnen eromheen waardoor je de moeilijke zin beter begrijpt. Let op signaalwoorden, die het verband tussen zinnen duidelijk maken.
- Begrijp je de zin nog steeds niet goed? Lees dan de volgende alinea. Lees daarna de alinea met de lastige zin nog een keer terug om te zien of je de zin nu wel begrijpt.
- Begrijp je de zin of alinea daarna nog steeds niet goed? Lees de tekst dan toch verder. Als je de hele tekst hebt gelezen, lees dan die ene zin of alinea nog eens door om te zien of je de tekst nu wel begrijpt.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U toetst of de leerlingen de begrippen in het blokje kennen. Vraag de leerlingen enkele tekstverbanden en bijbehorende signaalwoorden te noemen. U bespreekt de oplossingen in het informatieblokje. *Wat is een nadeel van woorden opzoeken in een woordenboek?* (je moet een woordenboek bij de hand hebben, het opzoeken kost veel tijd als je er niet in bent geoefend) *Wat gebeurt er als er te veel moeilijke zinnen in een tekst staan?* (dan is de tekst te moeilijk voor je, dan kan je moeilijk begrijpen waar die tekst over gaat)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. U licht de impliciete woorden niet toe, omdat het er in deze les om gaat zelf problemen met moeilijke woorden te leren oplossen. U doet samen opdracht 1 en 3. U vraagt bij opdracht 2 aan de leerlingen om de moeilijke woorden eerst mondeling in hun eigen woorden uit te leggen. U ondersteunt als het moeilijk gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 4.

Impliciete woorden		
de bankrekening	het gelijke recht	de toestemming
een beroep uitoefenen	onderscheid maken	uitschrijven
blijken	onzichtbaar	verkrijgen
de echtgenoot	het protest	vreemd opkijken
de gelijke kans	de term	zakendoen
Uitdrukking/spreekwoord		
ergens schoon genoeg van hebben		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden**Opdracht 1**

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Je ziet vrouwen van over de hele wereld die zich boos maken en protest voeren.
- Over vrouwen die opkomen voor gelijke kansen, rechten en plichten.
- Kernzin alinea 1: Veel beroepen mochten alleen door mannen worden uitgeoefend.
Kernzin alinea 2: Zij wilden dezelfde rechten verkrijgen als mannen.
Kernzin alinea 3: Ze offeren zich op om de positie van vrouwen beetje bij beetje te veranderen.
Kernzin alinea 4: er wordt helemaal geen verschil meer gemaakt tussen mannen en vrouwen, ook niet in hun kansen, rechten en plichten.
- Hoofdgedachte: Vrouwen strijden al lang en blijven dat doen voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen.

Opdracht 2

B. In alinea 2: "Zij wilden voor vol worden aangezien en niet langer worden achtergesteld in de maatschappij."

Opdracht 3

- a. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Je hoort vaak helemaal niet zoveel over vrouwenprotesten, deze blijven een beetje uit beeld. Het protest van vrouwen is vaak onzichtbaar en dat terwijl velen van hen zich soms met gevaar voor hun eigen leven inzetten voor vrouwenrechten.
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Deels, want niet alle protesten en niet alles wat vrouwen doen, is niet-zichtbaar.

Opdracht 4

- a. Eigen antwoord
- b. Eigen antwoord

Opdracht 5

- a. Van nu, dat zie je aan het signaalwoord 'tegenwoordig'.
- b. Er wordt niet meer gesproken over 'man' en 'vrouw' en verschillen en dat het 'gelijk' moet worden, er *is* geen verschil.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: In alinea 3 staat de zin: "Daarom verenigen vrouwen over de hele wereld zich nog steeds." In welke zin in dezelfde alinea lees je iets over de reden waarom vrouwen zich verenigen?

Verrijking: Zoek een tekst die jij moeilijk vindt. Probeer de tekst te begrijpen met de tips die je vandaag hebt geleerd.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 2

Vrouwen: onzichtbare heldinnen

- 1 Vandaag de dag kijkt niemand vreemd op als de dokter een vrouw blijkt te zijn. Maar tot ver in de vorige eeuw was dat helemaal niet zo gewoon. Veel beroepen mochten alleen door mannen worden uitgeoefend. Meisjes mochten vaak niet studeren, ook al haalden ze goede cijfers.

Feministen

- 2 In de jaren zeventig van de vorige eeuw hadden veel vrouwen in Europa en de Verenigde Staten daar schoon genoeg van. Zij wilden voor vol worden aangezien en niet langer worden achtergesteld in de maatschappij. Zij wilden dezelfde rechten verkrijgen als mannen. Daarom bundelden zij hun krachten en kwamen voor zichzelf op. Ze protesteerden jarenlang totdat er verandering kwam in hun situatie. Deze vrouwen noemden zich feministen.

Nog altijd protest

- 3 Wereldwijd hebben nu nog lang niet alle vrouwen gelijke kansen. In sommige landen mogen vrouwen bijvoor-

beeld geen bankrekening openen, geen cheques uitschrijven of zakendoen. Dat mag alleen met toestemming van hun echtgenoot of een mannelijk familielid. Daarom verenigen vrouwen over de hele wereld zich nog steeds om samen te protesteren tegen al deze regels. Met lef en moed en soms zelfs met gevaar voor hun eigen leven, komen ze op voor gelijke rechten. Ze offeren zich op om de positie van vrouwen beetje bij beetje te veranderen.

Genderneutraal

- 4 Een term die je tegenwoordig vaak hoort, is 'genderneutraal'. Als iets genderneutraal is, wordt er geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Speelgoed wordt dan bijvoorbeeld niet 'meisjesspeelgoed' of 'jongensspeelgoed' genoemd, maar 'kinderspeelgoed'. Genderneutraal gaat eigenlijk nog een stapje verder: er wordt helemaal geen verschil meer gemaakt tussen mannen en vrouwen, ook niet in hun kansen, rechten en plichten.

Persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het benoemen en gebruiken van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden.
LESDOEL	De leerling kan: – persoonlijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken; – bezittelijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken.
MATERIALEN	Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U herhaalt kort de theorie over persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden. U bladert daarvoor met de leerlingen terug naar de lessen 12 van thema 4 en 5. U neemt de informatieblokken van deze lessen met de leerlingen door.

Daarna schrijft u de volgende voorbeeldzin op het bord:

Jij bent een held, omdat je veel doet voor onze gemeenschap.

U vraagt de leerlingen de persoonlijke voornaamwoorden aan te wijzen. (jij, je)

U vraagt welke andere persoonlijke voornaamwoorden je in de zin zou kunnen invullen.

(ik, ik; hij, hij; jullie, jullie) U laat steeds de varianten zien en past zo nodig de werkwoordsvormen in de zin aan.

Op dezelfde manier laat u het bezittelijke voornaamwoord aanwijzen en daar varianten op bedenken.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een persoonlijk voornaamwoord (pers vnw) verwijst vaak naar een persoon of een groep personen. Bijvoorbeeld:

De heldin redde de jongen.

Zij redde **hem**.

De omstanders moedigden de redders aan.

Zij moedigden **hen** aan.

Een bezittelijk voornaamwoord (bez vnw) geeft aan bij wie iets of iemand hoort.

Bijvoorbeeld:

De heldin redde **mijn** broertje.

Onze redders kregen een medaille.

Instructie

U behandelt het verschil tussen 'jou' en 'jouw' met de volgende voorbeeldzinnen:

Wow, jij hebt haar gered. Dat vond ik een heldendaad van jou.

Wow, jij hebt haar gered. Dat was echt jouw heldendaad.

U vraagt de leerlingen wat in deze zinnen de persoonlijke voornaamwoorden en de bezittelijke voornaamwoorden zijn. U wijst op de uitgang -w bij jouw. U vraagt welk bezittelijk voornaamwoord ook op een -w eindigt. (uw)

U neemt het informatieblok met de leerlingen door. Wijs de leerlingen erop dat ze de informatieblokken van de lessen 12 van thema 4 en 5 kunnen gebruiken als geheugensteun.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste twee zinnen van iedere opdracht samen. U wijst erop dat het van belang is de zin steeds goed te lezen en te begrijpen. U besteedt extra aandacht aan opdracht 3 en wijst op de uitgang -w waar dat relevant is.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De persoonlijke voornaamwoorden zijn onderstreept en de bezittelijke voornaamwoorden zijn cursief gedrukt.

1. Zijn zoon maakt voor hem het eten klaar.
2. Jij vertelde ons dat 'Black Panther' *je* lievelingsfilm is.
3. Op de dag dat Lalitha achttien wordt, zal ze *haar* diploma in ontvangst nemen.
4. *Onze* vader heeft het druk, maar hij helpt ons toch met schoolwerk.
5. Wist je dat Mahatma Gandhi *mijn* held is?

Opdracht 2

1. hij; 2. Hun; 3. Hij, haar; 4. ons, onze

Opdracht 3

1. jouw; 2. je; 3. jou; 4. mijn. 5. uw; 6. me

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de zinnen in je schrift op. Onderstreep de persoonlijke voornaamwoorden. Omcirkel het bezittelijke voornaamwoord.

- Opa, met uw moed kunt u de hele wereld aan.
- Ik geef jou morgen jouw stripboek terug.

Verrijking: Lees de volgende zinnen. Waarom staat in de ene zin me en in de andere mij?

- Vind je me een lafaard of vind je me een held?
- Echt waar? Vind je mij een held?

Schrijf zelf twee van zulke zinnen met *je* en *jij*.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat een aantal leerlingen hun antwoorden op het bord schrijven. U geeft mondeling de opdracht ook zinnen te bedenken met 'u' en 'uw'. Enkele leerlingen noemen hun zinnen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Funcies van beroepen

BEGINSITUATIE	De leerling weet dat vele mensen een beroep uitoefenen.
LESDOEL	De leerling kan de hoofdfunctie van beroepen herkennen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U introduceert de les door de leerlingen eraan te herinneren dat ze in les 11 leerden dat feministen opkwamen voor gelijke kansen, rechten en plichten. Vroeger mochten vrouwen veel beroepen niet uitoefenen. Laat de leerlingen in duo's nadenken over welke beroepen vrouwen vroeger niet mochten uitoefenen. U noteert de beroepen die de leerlingen opnoemen op het bord. Kies één of twee beroepen uit en vraag de leerlingen wat je allemaal moet doen als je dat beroep hebt. Maak per beroep een woordspin.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Iedereen met een beroep heeft een functie, de belangrijkste taak. Vaak moet je voor een functie een opleiding volgen en ervaring opdoen.

Beroep	Functie
arts	mensen onderzoeken en ziektes behandelen
handelaar	spullen opkopen en vervolgens weer te koop aanbieden

Instructie

U legt uit dat het belangrijkste wat iemand met een bepaald beroep moet doen, zijn functie wordt genoemd. Zijn functie is zijn belangrijkste taak. U legt uit dat je vaak moet studeren en moet oefenen en ervaring opdoen (bijvoorbeeld door een stage) voordat je zo'n taak redelijk kunt doen. Wanneer blijkt dat je die taak naar behoren kunt uitvoeren (bijvoorbeeld door een examen), dan krijg je de functie die bij die taak hoort. Daarna leer je jouw taak steeds beter doen door de ervaring die je opdoet. Voorbeeld piloot (taak: mensen en vracht veilig vliegen van de ene locatie naar de andere): eerst studeren, dan oefenen in een vliegtuig en ervaring opdoen onder begeleiding. Na een examen krijg je de functie van piloot en kan je ervaring opdoen.

Ken je een beroep waarvoor je lang naar school moet? (tandarts) Ken je ook een beroep waarvoor geen lange opleiding nodig is? (schoonmaker) Leg uit dat ook beroepen waarvoor je niet lang hoeft te leren, inzet vragen en naar behoren dienen te worden uitgevoerd.

Benadruk dat een beroep waarvoor je weinig opleiding nodig hebt, net zo belangrijk is als een beroep waarvoor je wel lang moet studeren. Kijk maar wat er gebeurt als het huisvuil twee weken lang niet wordt opgehaald. Het is belangrijk dat iedereen een beroep en een functie kiest die past bij wat zij/hij kan en wil.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U vraagt de leerlingen die moeite hebben met het onderscheid tussen beroep en functie om te vertellen wat iemand met een bepaald beroep allemaal doet. Probeer met woorden en gebaren invulling te geven aan verschillende beroepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

a = 6; b = 5; c = 4; d = 3; e = 1; f = 2

Opdracht 2

1. leerkracht; 2. politieagent; 3. verpleegkundige; 4. brandweerman; 5. steward/stewardess; 6. schoenmaker; 7. fotograaf

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een tekening bij enkele beroepen.

Vrijking: Schrijf enkele beroepen op die niet in de les zijn voorgekomen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat de leerlingen vertellen over hun droomberoepen. Corrigeer bij foutieve informatie over benodigde opleiding en ervaring. Stimuleer 'gender-neutraal' denken wat betreft de beroepskeuze.

U noteert welke leerlingen problemen hebben met het herkennen van de hoofdfunctie van beroepen en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Taalonderzoek 2

BEGINSITUATIE	De leerling heeft vier vragenformulieren ingevuld voor het taalonderzoek.
LESDOEL	De leerling kan: – een overzicht maken van de ingevulde vragenformulieren. – bij elke vraag een samenvattend antwoord formuleren bij het overzicht.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1.
MATERIALEN	– Enkelzijdige kopie van kopieerblad 6.6 (per leerling) – Ingevulde vragenformulieren van les 6 – Schrijfblaadjes

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen om hun huiswerk op tafel te leggen. Enkele leerlingen krijgen de beurt om te vertellen hoe de vraaggesprekken zijn gegaan. In deze les zullen de antwoorden van de respondenten worden bekeken. Leerlingen die het huiswerk niet hebben gemaakt, moeten samenwerken met een leerling die het wel heeft gemaakt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Met het overzicht kan je zien wat de taalsituatie bij jou thuis is.

Je maakt een overzicht door alle antwoorden in de vragenformulieren bij elkaar op te schrijven.

Dat ziet er bijvoorbeeld zo uit:

Nr.	Taal	Kan de taal redelijk spreken	Kan de taal niet spreken
1.	Arowaks		xxxx
2.	Karina auran		xxxx
3.	Mandarijn		xxxx
4.	Nederlands	xxxx	
5.	Okanisi	xxxx	
6.	Saamaka	x	xxx
7.	Sarnámi		xxxx
8.	Sranan	xxxx	
9.	Surinaams-Javaans		xxxx
10.	Trio		xxxx
11.	Wayana		xxxx
12.			
13.			
14.			

Dan schrijf je op wat de kruisjes betekenen. Je vat de antwoorden dus samen.

In het voorbeeld wordt dat:

Alle vier respondenten bij mij thuis kunnen Nederlands, Okanisi en Sranan spreken. Eén van de respondenten spreekt ook Saamaka.

Voor vraag 3 wordt het overzicht bijvoorbeeld:

Nr.	Taal	Spreekt de taal thuis nooit	Spreekt de taal thuis soms	Spreekt de taal thuis vaak
4.	Nederlands	x	x	xx
5.	Okanisi		x	xxx
6.	Saamaka	x		
8.	Sranan		xx	xx

Je schrijft weer op wat de kruisjes betekenen. Je maakt dus een samenvatting van de antwoorden.

In het voorbeeld wordt dat:

- Vier respondenten kunnen Nederlands spreken. Twee gebruiken die vaak thuis. Eén gebruikt die soms en één gebruikt die nooit.
- Bij mij thuis kunnen vier respondenten Okanisi spreken en drie gebruiken het thuis ook vaak. Eén respondent gebruikt het soms.
- Eén respondent kan Saamaka spreken. Deze respondent gebruikt de taal nooit thuis.
- Vier respondenten kunnen Sranan spreken. Twee gebruiken het vaak thuis en twee gebruiken het soms.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U deelt de lege vragenformulieren uit. Geef eventueel aan dat de leerlingen in duo's mogen overleggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Laat vervolgens enkele leerlingen aan de hand van hun onderzoeksresultaten vertellen hoe de taalsituatie bij hen thuis is.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen zetten kruisjes in hun vragenformulier en schrijven de betekenis op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Let erop dat andere leerlingen aan bod komen dan de leerlingen die over hun onderzoeksresultaten hebben verteld.

U haalt de overzichten en de samengevatte antwoorden op, kijkt deze na en bewaart deze goed. In de volgende les Meertaligheid verwerken de leerlingen de antwoorden in een verslag.

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

U geeft aan dat de leerlingen die nog geen vragenformulieren hebben ingevuld, dat alsnog moeten doen. Ook zegt u dat ze het overzicht met samengevatte antwoorden thuis moeten maken.

Instructies geven

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan instructies geven voor het organiseren van een activiteit; – heeft geoefend met het observeren van een spreker; – heeft geoefend met het maken van een observatieschema.
LESDOEL	De leerling kan een duidelijke instructie geven.
MATERIALEN	Kladblaadjes (eventueel)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U brengt de lessen in herinnering waarin de leerlingen een instructie moesten geven en opvolgen (les 23 van thema 2). U laat voorbeelden geven van de instructies die zijn gegeven in de lessen Spreken en luisteren. Kennen de leerlingen nog meer soorten instructies? Laat ze voorbeelden geven en vul die aan. Denk bijvoorbeeld aan het volgen van een kookrecept, de instructie voor het bedienen van een apparaat – bijvoorbeeld als je een nieuwe tv hebt gekocht – of voor het doen van een werkje in huis. Je kunt ook instructies krijgen van een verkeersagent.

U vraagt: *Waar let je speciaal op als je naar een instructie luistert?* U noteert de antwoorden op het bord en vult aan. U benadrukt dat één van de dingen waar je speciaal op let, de volgorde van de handelingen is.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je een instructie geeft, leg je iemand stap voor stap uit wat zij/hij moet doen.

Zo geef je een instructie:

- spreek rustig en duidelijk;
- kijk de ander aan en gebruik ondersteunende gebaren;
- geef de instructie stap voor stap, in de juiste volgorde;
- gebruik signaalwoorden van tijd, zoals: *eerst, dan, daarna, vervolgens en ten slotte*;
- ga na of de instructie is begrepen, door de ander te vragen de instructie te herhalen.

Leg sommige zaken nog eens uit.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U besteedt extra aandacht aan de aandachtspunten die nog niet eerder in de les aan bod zijn geweest. Vervolgens licht u de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U wijst erop dat de instructie uit minimaal vier en maximaal zes stappen moet bestaan. Anders kun je die lastig onthouden.

U maakt groepen van vier of laat de leerlingen dit zelf doen.

U laat de leerlingen instructies en observatieschema's eventueel op een kladblaadje schrijven.

Als er te weinig tijd is, kunt u opdracht 3 overslaan. Dan gebruiken de leerlingen de aandachtspunten in het informatieblokje bij het observeren en geven de feedback mondeling.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken een lijst van werkjes en kiezen er één werkje uit.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven en verbeteren een instructie.

Opdracht 3

De leerlingen maken een observatieschema.

Opdracht 4

De leerlingen geven een instructie en observeren elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Geef een instructie voor het doen van boodschappen. Maak de instructie niet langer dan vier stappen. Bedenk wat iemand nodig heeft en moet weten om dit werk te kunnen uitvoeren.

Verrijking: Geef de instructie alsof je tegen een jong kind praat aan wie je alles extra goed moet uitleggen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U inventariseert de antwoorden. Samen met de leerlingen trekt u hier conclusies uit voor het geven van een mondelinge instructie. Bijvoorbeeld: er zijn geen afbeeldingen bij, daarom kunnen gebaren belangrijk zijn. Bij te veel stappen kun je de volgorde niet meer onthouden.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het geven van een duidelijke instructie. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een verhaal schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al een kladversie geschreven van een verhaal over een heldendaad.
LESDOEL	De leerling kan een verhaal beeldender maken door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.
MATERIALEN	Verhalen over een heldendaad die de leerlingen schreven tijdens les 8
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U vertelt dat de leerlingen verdergaan met het verhaal over een heldendaad uit de vorige schrijfles. U vraagt wie de uitdrukking 'Een verhaal in geuren en kleuren vertellen' kent en wat die uitdrukking betekent. (Een verhaal zo vertellen dat de ander het helemaal voor zich ziet.) U vertelt dat de leerlingen vandaag zullen leren op welke manieren je dat kunt doen, hoe je een verhaal beeldender kunt maken. Vertel dat de leerlingen dit gaan toepassen op het verhaal van les 8.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen, maak je een verhaal beeldender. De lezer ziet het dan allemaal meer voor zich; het verhaal gaat meer 'leven'.

Begrip	Betekenis
Algemene bijvoeglijke naamwoorden	Deze woorden vertellen je iets over een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld: Mijn <i>beste</i> kameraad. Een <i>brave</i> hond.
Bijvoeglijke naamwoorden die beschrijven wat je hoort, ziet, proeft, ruikt, voelt. Dus wat je met je zintuigen waarneemt.	Deze woorden vertellen je iets over wat je hoort, ziet, proeft, ruikt of voelt. Bijvoorbeeld: Een <i>hoge</i> toon (een hoge toon kun je horen). Een <i>verroest</i> hek (een verroest hek kun je zien). Een <i>zoete</i> bacove (een zoete bacove kun je proeven). Een <i>sterke</i> brandlucht (een sterke lucht kun je ruiken). Een <i>zacht</i> kussen (dat het kussen zacht is, kun je voelen).

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U laat de leerlingen voorbeelden geven van algemene bijvoeglijke naamwoorden en bijvoeglijke naamwoorden die specifiek te maken hebben met wat je hoort, ziet, proeft, ruikt of voelt (wat met de zintuigen te maken heeft).

U leest onderstaande teksten voor: de één zonder bijvoeglijke naamwoorden en dezelfde tekst mét bijvoeglijke naamwoorden. De teksten gaan over een brandweerman die na een aardbeving mensen probeert te redden die onder het puin liggen.

Tekst zonder bijvoeglijke naamwoorden

Overal waar ik kijk ligt puin. Stof dwarrelt door de lucht, waardoor het lijkt of er een mist hangt. Ik loop over het puin en kijk om me heen. Er staat geen enkel huis meer overeind. Uit de hopen puin stijgt rook op en ik ruik een brandlucht. Er is geen mens te zien. Dan hoor ik een stem: “Help!” Ik probeer te ontdekken waar het geluid vandaan komt. Mijn hond Bink, die me helpt om slachtoffers te vinden, gaat met zijn neus over de grond. Hij ruikt iets. Ik volg hem.

Tekst met bijvoeglijke naamwoorden

Overal waar ik kijk ligt *huizenhoog* puin. Stof dwarrelt door de lucht, waardoor het lijkt of er een *dikke* mist hangt. Ik loop over het *brokkelige* puin en kijk om me heen. Er staat geen enkel huis meer overeind. Uit de *gigantische* hopen puin stijgt rook op en ik ruik een *sterke* brandlucht. Er is geen mens te zien. Dan hoor ik een nauwelijks *hoorbare* stem: “Help!” Ik probeer te ontdekken waar het *zwakke* geluid vandaan komt. Mijn *brave* hond Bink, die me helpt om slachtoffers te vinden, gaat met zijn *scherpe* neus over de grond. Hij ruikt iets. Ik volg hem.

U laat de leerlingen het verschil dat ze ervaren, benoemen. Horen ze dat je het met bijvoeglijke naamwoorden allemaal meer voor je ziet, dat het verhaal beeldender wordt?

U schrijft vervolgens de volgende zin op het bord:

De brandweerman dook in het water en zwom naar het meisje.

Vraag de leerlingen om de zin beeldender te maken door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen. (bijvoorbeeld: De sterke brandweerman dook in het ijskoude water en zwom naar het doodsbanige meisje.) Herhaal de opdracht met de volgende zin:

De jongen klom in de boom en probeerde de kat bij zijn nekvel te grijpen.

(bijvoorbeeld: De twaalfjarige jongen klom in de hoge boom en probeerde de jammerende kat bij zijn nekvel te grijpen.)

Deel de kladblaadjes met het verhaal uit les 8 uit. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U geeft de leerlingen vervolgens vijf minuten de tijd om opdracht 1 te maken. U bespreekt de antwoorden van opdracht 1. Daarna gaan de leerlingen verder met opdracht 2.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, neemt u opdracht 2 door. Zo nodig doet u enkele suggesties.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Tot slot laat u enkele leerlingen hun verhaal voorlezen.

Antwoorden

Opdracht 1

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

1. De kleine kinderen speelden bij de koude waterval.
2. De ervaren bootsman van de zwaarbeladen korjaal lette goed op toen hij over de snelstromende rivier voer.
3. Hij voelde de brandende hitte van de hete zon op zijn verbrande huid en hij hoorde de oorverdovende geluiden van de dichtbegroeide jungle.
4. Ze hoorde de harde gil, bedacht zich geen moment en sprong in het diepe water.

Opdracht 2

De leerlingen voegen bijvoeglijke naamwoorden aan hun verhaal toe.

Opdracht 3

De leerlingen controleren hun verhaal en schrijven het over.

Opdracht 4

De leerlingen beoordelen elkaars verhaal.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Vervang twee bijvoeglijke naamwoorden uit de zinnen in opdracht 1 door twee andere bijvoeglijke naamwoorden.

Verrijking: Schrijf een zin met zelfstandige naamwoorden, maar zonder bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op. Wissel van schrift met een klasgenoot. Voeg bijvoeglijke naamwoorden toe aan elkaars zin.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Samenstellingen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met samenstellingen waarbij de tussenklank -e of -en te horen is.
LESDOEL	De leerling kan de tussenklanken -e en -en bij samenstellingen op de juiste manier gebruiken.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen of ze nog weten wat een samenstelling is. U schrijft het woord 'held' op het bord en vraagt de leerlingen (per duo) zoveel mogelijk samenstellingen te bedenken met dit woord. Daarna inventariseert u de antwoorden en schrijft die op het bord. U omcirkelt de tussenklank -en (en -e) en vraagt welke regel hier van toepassing is. U herhaalt de regel voor de klas. Samengestelde woorden krijgen een tussen -en als het linkerdeel van de samenstelling een zelfstandig naamwoord is dat alléén een meervoud heeft op -en. Wanneer de meervoudsvorm -s ook kan, schrijf je een tussenklank -e. U vertelt dat er nog meer situaties zijn waarbij je een tussenklank -e schrijft.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Samengestelde woorden krijgen een tussenklank -en als het linkerdeel van de samenstelling een zelfstandig naamwoord is dat *alleen* een meervoud heeft op -en.

Bijvoorbeeld: held (helden) + daad = heldendaad

Uitzonderingen: in plaats van -en schrijf je een tussenklank -e als:

1.	De meervoudsvorm van het linkerdeel ook -s kan zijn.	ruimte (ruimten/ ruimtes) + schip = ruimteschip
2.	Er geen meervoudsvorm bestaat van het linkerdeel.	benzine + tank = benzinetank informatie + blad = informatieblad
3.	Het woord links uniek is, zoals de zon, de maan of een koning(in).	zon + hoed = zonnehoed maan + schijn = maneschijn
4.	De samenstelling vertelt hoe groot, goed, of mooi iets is. Het woord links betekent dan: 'heel erg'.	reus + sterk = reuzesterk (heel erg sterk)

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U benadrukt de algemene regel en vertelt dat de andere voorbeelden uitzonderingen zijn die niet zo vaak voorkomen. Samen probeert u meer voorbeelden te bedenken van de algemene regel en van de uitzonderingen (bijvoorbeeld: 1: gedachtegang (gedachten/gedachtes); 2: eremedaille; 3: koningin-netroon; 4: beregoed)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U helpt de leerlingen die dat nodig hebben, met het eerste rijtje van opdracht 1 door ze te wijzen op de voorbeelden in het informatieblokje. Vraag steeds of dit de algemene regel is of een uitzondering. Welke uitzondering dan? Schrijf je -en of -e als tussenklank?

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Leg de nadruk op bijzondere gevallen en verwijst naar het informatieblokje. Gaat het om de algemene regel of om een uitzondering? Welke uitzondering dan?

Antwoorden

Opdracht 1

1. tomat <u>e</u> nplant	6. kers <u>e</u> njam	11. held <u>e</u> nverhaal
2. tarw <u>e</u> brood	7. veteran <u>e</u> nvoetbal	12. vrouw <u>e</u> nvereniging
3. bejaard <u>e</u> ntehuis	8. zon <u>n</u> e <u>b</u> loem	13. woord <u>e</u> nboek
4. ber <u>e</u> sterk	9. spinn <u>e</u> nweb	14. ruimt <u>e</u> reis
5. paard <u>e</u> nstaart	10. rijst <u>e</u> pap	15. ap <u>e</u> trots

Opdracht 2

- dierentuin: algemeen
slangenkuil: algemeen
- olietanker: uitzondering 2
reuzegrote: uitzondering 4
- zonneschijn: uitzondering 3
groentetuin: uitzondering 1
- graanfabriek: uitzondering 2
tarwekorrels: uitzondering 2

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf achter de woorden uit opdracht 1 welke regel is gebruikt: algemeen of uitzondering 1, 2, 3 of 4?

Verrijking: Schrijf de regel voor de tussen-e op die geldt voor de volgende woorden: hogeschool - blindedarm - jongedame.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U wijst erop dat niet alle samenstellingen een tussenklank hebben en dat je dus altijd eerst bedenkt hoe een samenstelling klinkt. Als je -en hoort en je weet niet zeker of je -en of -e moet schrijven, gebruik dan pas de regels. U noteert welke leerlingen nog moeite mee hebben met het juist gebruiken van -e en -en bij samenstellingen en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

18 Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Helden.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Woordenboek
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U vraagt of de leerlingen zich nog enkele woorden kunnen herinneren, die ze bij de vorige lessen woordenschat hebben opgezocht. Laat een van hen vertellen hoe je een woord opzoekt in een woordenboek.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het activisme	Het streven om door actievoeren bepaalde doelen te bereiken. Je ergens actief voor inzetten.	Het activisme van deze groep ouders heeft ervoor gezorgd dat er nu een veilige oversteekplaats bij de school is.
de afschaffing	Het zorgen dat iets stopt.	Op 1 juli herdenken we de afschaffing van de slavernij, oftewel Keti Koti.
de erkenning	Het toegeven of inzien dat je iets hebt gedaan of dat je iets hebt gepresteerd.	Hij kreeg eindelijk erkenning voor zijn bijzondere uitvinding.
Extreem	Buitengewoon. Uitzonderlijk.	Er is extreem veel regen gevallen en nu staan de wegen onder water.
Hedendaags	Van deze tijd. Actueel. Eigentijds.	In de hedendaagse wereld komt er nog altijd kinderarbeid voor ook al is die verboden.
de Nobelprijs	Jaarlijkse internationale prijs voor een bijzondere prestatie op het gebied van wetenschap, literatuur of vrede.	De toen 17-jarige Malala kreeg in 2014 de Nobelprijs voor de Vrede vanwege haar strijd voor meisjes om naar school te mogen.
Ondanks	Het gebeurt toch, ook al is er tegenwerking.	Ondanks haar jonge leeftijd heeft ze toch al heel veel bereikt.
de speech	De toespraak. De lezing. De spreekbeurt.	In zijn speech bedankte de winnaar van de prijs zijn ouders voor alle hulp.
Strijdbaar	Als je met strijd je doel wilt bereiken. Bereid om te vechten.	Deze strijdbare vakbond kreeg het voor elkaar dat de wet werd veranderd.
de toewijding	Met aandacht en gevoel.	Opa Rudi zorgt met toewijding voor zijn planten.

Traumatisch	Schokkend. Heel erg.	Het ongeluk was een traumatische ervaring voor haar, waar ze niet makkelijk overheen kwam.
Vasthoudend	Niet snel opgevend. Koppig.	De vereniging is vasthoudend in haar streven om de weg te laten herstellen.
vernoemen naar	Dezelfde (voor)naam krijgen als een familielid of een bekend persoon.	De straat is vernoemd naar een bekende vakbondsleider.
zich verzetten	Proberen om iets tegen te houden. Proberen om iets te laten stoppen.	De inwoners van dat land verzetten zich tegen het openkappen van het bos.
Voordragen	Aanraden. Aanbevelen.	Jamie werd voorgedragen als bestuurslid en niemand was daar tegen.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen goed te luisteren naar het script en vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. Laat de leerlingen ook letten op de uitspraak. Waar ligt de klemtoon? Licht het begrip 'klemtoon' toe door een paar woorden overdreven uit te spreken en te vragen waar de leerlingen de nadruk of klemtoon horen. U leest vervolgens het script voor. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script:

*Elk jaar wordt er een internationale Kindervredesprijs uitgereikt aan een kind dat iets bijzonders heeft gedaan voor de rechten van kinderen. Eén van de eerste winnaars van de prijs streed bijvoorbeeld voor **afschaffing** van kinderarbeid. Geen enkel kind zou immers moeten werken. Een andere winnaar **verzette zich** tegen het geweld in de sloppenwijken van Brazilië. Zij vertelde in haar **speech** voor een volle zaal dat daar echt een einde aan moest komen. **Ondanks** hun jonge leeftijd hebben de winnaars al veel bereikt. Dat is best bijzonder toch? De prijs is een **erkenning** voor hun **activisme**. Het laat zien dat veel mensen trots zijn op de manier waarop ze actievoeren en blij zijn met de **toewijding** aan dit doel. Zij doen bijna niets anders. Gelukkig zijn er heel veel kinderen enorm **strijdbaar** en **vasthoudend** aan het vechten voor hun doel. Jij kunt ook iemand **voordragen** voor zo'n prijs. Wie zou jij willen aanbevelen? Misschien wint die volgend jaar wel de prijs. Dat zou wel **extreem** bijzonder zijn.*

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit het script, zodat de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. Hoe zijn ze achter de betekenis gekomen? (De betekenis werd soms ervoor en soms erna in andere woorden uitgelegd.) U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht de betekenis toe van de themawoorden die niet in het script zijn verwerkt: *hedendaags* - *de Nobelprijs* - *traumatisch* - *vernoemen naar*.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u het script nogmaals voor. U vraagt naar de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele woorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

het activisme; de afschaffing; de erkenning; extreem; hedendaags; de Nobelprijs; ondanks; de speech; strijdbaar; de toewijding; traumatisch; vasthoudend; vernoemen naar; zich verzetten; voordragen

Opdracht 2

- Ondanks zijn gebroken been kwam Marc wel gewoon naar school.
- Als je zelf een brand meemaakt, is dat vaak een traumatische ervaring.
- Toen Joslyn werd voorgedragen als leider, vond iedereen dat een goed idee.
- Er klonk een daverend applaus na de geweldige speech van de directeur.
- Hedendaagse popmuziek is volgens mijn opa echt verschrikkelijk.

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- voor mijn opa.
- zijn heel blij met hun prijs.
- hij werd ontslagen.
- mijn vader.
- iets wil, werkt ze net zo lang tot ze het krijgt.
- de slavernij een heel goede zaak.

Opdracht 4

- ondanks; 2. traumatisch; 3. vernoemen; 4. voordragen

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een woordspin rond het woord 'het activisme'.

Verrijking: Schrijf de betekenis van drie themawoorden in je eigen woorden in je schrift op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Is de tekst bruikbaar?

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan verschillende tekstsoorten herkennen; – kan leesstrategieën toepassen om informatie uit een tekst te halen.
LESDOEL	De leerling kan vaststellen of een tekst bruikbaar is als informatiebron.
MATERIALEN	(Kinder)krant(en)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen of ze weleens informatie hebben gezocht voor een tekst die ze moesten schrijven, bijvoorbeeld voor een werkstuk. *Waar zoek je dan naar informatie?* (bijvoorbeeld: in informatieve boeken, in kranten en tijdschriften) *Hoe zoek je naar informatie?* (bijvoorbeeld boeken: op rubriek/onderwerp/titel/inhoudsopgave, het register achterin; bijvoorbeeld tijdschriften/kranten: bladeren, of in een (online) register/database met zoektermen) *Vind je altijd meteen de juiste informatie? Is alle informatie altijd geschikt?* (nee, bijvoorbeeld: informatie heeft niet of maar gedeeltelijk met het onderwerp te maken, informatie is te ingewikkeld geschreven) U vertelt dat de leerlingen in deze les leren hoe je snel kunt vaststellen of een tekst bruikbaar is.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Om snel te weten of een tekst bruikbaar is, lees je *oriënterend*:

1. Je kijkt naar:
 - de titel;
 - de schrijver;
 - foto's en afbeeldingen;
 - tussenkopjes;
 - de inleiding;
 - opvallend gemaakte stukjes tekst, bijvoorbeeld dikgedrukt, cursief of onderstreept.
2. Je bepaalt wat voor soort tekst het is (bijvoorbeeld informatief) en het onderwerp van de tekst.
3. Je beoordeelt of dat past bij het doel waarvoor je de tekst wilt gebruiken.
4. Je kijkt ook of de tekst niet te moeilijk, te makkelijk, te lang of te kort is.

Instructie

U laat de leerlingen vluchtig kijken naar een krantenpagina met meerdere artikelen. *Waar gaan de krantenartikelen over? Hoe weet je dat, waaraan zag je dat?* (bijvoorbeeld: kop lezen, foto, tussenkop, vetgedrukt woord) *Welk artikel lijkt je het meest interessant? Waarom?* Laat de leerlingen ontdekken dat je een tekst niet helemaal hoeft te lezen om snel te zien waar een tekst over gaat.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U toetst of de leerlingen de begrippen in het blokje kennen. U licht het laatste onderdeel van punt 1 toe: sommige woorden of stukjes tekst vallen op, doordat ze in een ander lettertype staan, of vet- of schuingedrukt zijn. Dat is bijvoorbeeld vaak zo bij de inleiding van een tijdschrift- of krantenartikel. U wijst erop dat behalve de inleiding ook de laatste alinea van de tekst informatie kan geven over de bruikbaarheid van de tekst. U laat de leerlingen bedenken waarom dat zo is. (Daar staat vaak een samenvatting of conclusie in.)

Laat de leerlingen de verschillende tekstsoorten opnoemen. U vraagt: *Naar welke tekstsoort ben je vooral op zoek als je informatie zoekt voor een werkstuk?* (informatieve tekst) *Waarom?* (Je bent immers op zoek naar informatie of naar gegevens.)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Bespreek naar wat voor informatie je op zoek gaat als je een werkstuk maakt over kinderen die zich hebben ingezet voor kinderrechten. *Waar ga je zoeken? Wat hoop je te vinden?* (bijvoorbeeld: Je zoekt op internet naar informatie over kinderen die zich succesvol hebben ingezet voor kinderrechten.) *Wat zouden dan je zoekwoorden zijn?* (bijvoorbeeld: kinderrechten, kindervredesprijs, held kinderrechten)

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
de aids	de kinderrechten	het opvanghuis
bijbehorend	de lezing	de pleegmoeder
de gezondheidszorg	de operatie	de scholing
de hiv	omkomen	het verdrag
hiv-positief	oprichten	de voeding

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- De leerlingen schrijven het nummer van de meest bruikbare tekst op.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 5, omdat de tekst over een kleine held gaat.

Opdracht 2

- De leerlingen nemen de tabel over in hun schrift.
- en c.

De leerlingen lezen de teksten oriënterend. Ze vullen in kolom 1 de steekwoorden van elke tekst in. Ze schrijven de tekstsoort in kolom 2 erachter.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

3: UNICEF, Verdrag kinderrechten; informatief

4: Kindervredesprijs, reacties; overtuigend

5: Nkosi, jongetje, aids, Kindervredesprijs; informatief

6: Malala, scholing meisjes, neergeschoten, informatief

7: Kinderrechten Suriname, actieplan; informatief

- De leerlingen vullen in kolom 3 de geschiktheid van elke tekst in.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

5 en 6: Deze teksten zijn informatief en gaan over kinderen die zich inzetten voor kinderrechten.

Opdracht 3

- De leerlingen lezen de teksten intensief.
- De leerlingen beoordelen van elke tekst de moeilijkheidsgraad.
- De leerlingen schrijven op welke teksten geschikt zijn voor hun werkstuk.
- De leerlingen schrijven op welke teksten niet geschikt zijn voor hun werkstuk en leggen uit waarom niet.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Tekst 7 is heel erg moeilijk, er zitten veel moeilijke woorden in en de zinnen zijn lang en ingewikkeld. Als een tekst te moeilijk voor je is, is het lastig om er bruikbare, voor jou geschikte informatie uit te halen.

Opdracht 4

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Tekst 6, omdat de tekst goed beschrijft waarvoor Malala zich inzet, wat ze al gedaan heeft en wat ze nog steeds doet.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Tekst 7, omdat het een tekst is met veel moeilijke woorden.
- Eigen antwoord

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bekijk een pagina uit een krant. Lees de artikelen oriënterend en bepaal waar de artikelen over gaan.

Verrijking: Bij de teksten in deze les stond geen schrijver vermeld. Wat kan je helpen om te weten wie de schrijver is?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 3

UNICEF en de Rechten van het Kind

- 1 Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) en de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) zijn er heel veel kinderen omgekomen. Dat mocht nooit meer gebeuren, vonden heel veel landen. Daarom werd in 1946 UNICEF (het Kinderfonds van de Verenigde Naties) opgericht. Dit fonds moet ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen toegang hebben tot gezonde voeding, scholing en gezondheidszorg.

Verdrag

- 2 Om kinderen extra te beschermen, zijn de kinderrechten opgeschreven. Het duurde even voordat er een tekst was waar iedereen het mee eens was. Op 20 november 1989 was het zover: het Verdrag voor de Rechten van het Kind was klaar. Bijna alle landen in de wereld hebben beloofd om zich aan de kinderrechten te houden.

Tekst 4

#kindervredesprijs

Tekst 5

Zuid-Afrikaanse kleine held

- 1 Nkosi Johnson (4 februari 1989 - 1 juni 2001) uit Zuid-Afrika werd hiv-positief geboren. Samen met zijn pleegmoeder opende hij een opvanghuis, waar moeders en kinderen met hiv/aids met toewijding worden verzorgd. Hij zette zich in om te zorgen dat kinderen met hiv/aids dezelfde kansen zouden krijgen als niet-zieke kinderen, zoals het recht om naar school te gaan.
- 2 Johnson gaf in juli 2000 een zelfgeschreven speech tijdens een Internationale Aidsconferentie in Zuid-Afrika, die wereldwijd op televisie werd uitgezonden. Na zijn dood werd Johnson voorgedragen voor de Internationale Kindervredesprijs. De prijs werd in ontvangst genomen door zijn pleegmoeder. Zij ontving 100.000 dollar voor het opvanghuis.
- 3 Het bijbehorende beeldje van de Kindervredesprijs, dat elk jaar aan de nieuwe winnaar wordt doorgegeven, werd vernoemd naar Nkosi. De pleegmoeder van Nkosi ziet het beeldje als erkenning voor de dappere strijd van haar pleegkind.

Tekst 6

Het verhaal van Malala

- 1 Ken je het verhaal van Malala Yousafzai? Zij is een bekende Pakistaanse die opkomt voor de kinderrechten van meisjes. Ze wil graag dat Pakistaanse meisjes ook naar school kunnen, iets wat de Taliban verbiedt. De Taliban is een groep extreme moslims die de macht heeft in Pakistan. Malala Yousafzai werd op 9 oktober 2012, toen ze vijftien was, door de Taliban gestraft voor haar activisme. Ze werd in haar hoofd geschoten toen ze in de bus stapte. Ze werd daarna met spoed overgevlogen naar Engeland voor een operatie.
- 2 Ze overleefde de aanslag en is intussen volledig genezen. Malala woont met haar familie nu veilig in Engeland. Ondanks de traumatische gebeurtenis van de schietpartij, is Malala vasthoudend. Ze blijft

strijdbaar. Ze wil graag dat niet alleen Pakistaanse meisjes, maar wereldwijd álle meisjes naar school mogen. Ze kreeg de Kindervredesprijs en in 2014 ook de Nobelprijs voor de Vrede. Ze houdt over de hele wereld lezingen en stimuleert meisjes vooral te leren lezen en te schrijven.

Tekst 7

Actieplan verbetering situatie kinderrechten in Suriname

Het Bureau Rechten van het Kind, van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SOZAVO), heeft met ondersteuning van UNICEF een workshop georganiseerd.

- 1 Het waarnemend hoofd van het Bureau Rechten van het Kind, Bruce Sariredjo, geeft aan dat dit de tweede workshop is.

De eerste werd gehouden in december 2018, toen waren stakeholders van de overheid uitgenodigd. Naar aanleiding van een aan hen gepresenteerd Actieplan Kinderrechten hadden zij aangegeven welke actiepunten haalbaar waren.

Maatschappelijk middenveld¹

- 2 Nu is het de beurt aan het maatschappelijke middenveld, de NGO's, om hun inbreng te geven aan het actieplan kinderrechten. Dit is echter niet het eerste geschreven actieplan kinderrechten. Het eerste actieplan werd geschreven in 2008. Door verschillende oorzaken en omstandigheden was dit actieplan niet succesvol.

¹ De Boodschap. (2019, 9 februari). Workshop 'Actieplan verbetering situatie Kinderrechten in Suriname'. Geraadpleegd op 19 mei 2020, van <https://www.deboodschap.today/workshop-actieplan-verbetering-situatie-kinderrechten-in-suriname/> [\[ONLINE\]](#)

Herhaling van les 4 en 12

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van de bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd in een zin; – geoefend met het benoemen en gebruiken van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden.
LESDOEL	De leerling kan: – bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd benoemen in een zin; – persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken in een zin.
MATERIALEN	– Infographic Zinsdelen – Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze tijdens deze les de zinsdelen gaan herhalen alsook het persoonlijke en bezittelijke voornaamwoord. U vraagt welke zinsdelen ze inmiddels kunnen benoemen. Ook vraagt u de leerlingen om voorbeelden te geven van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden. Laat de leerlingen voorbeeldzinnen bedenken. Enkele leerlingen schrijven hun voorbeeldzin op het bord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

Instructie

U geeft de leerlingen even de tijd om de informatieblokjes van de lessen 4 en 12 te bekijken. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U besteedt extra aandacht aan opdracht 1, met name aan de wijze van noteren. Tegelijkertijd bespreekt u de stappen voor het vinden van de afzonderlijke zinsdelen. *Welke vragen stel je? Hoe weet je of een woord bij een zinsdeel hoort?* (Plaats het woord of de groep woorden vóór de pv. Klopt de zin? Dan is het een zinsdeel.)

U vertelt de leerlingen dat ze ook de Infographics Zinsdelen en Woordsoorten mogen gebruiken.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, ontleedt u één zin samen. Daarbij benoemt u de stappen die moeten worden gemaakt. U laat de leerlingen zoveel mogelijk luidop denken en zelf de stappen formuleren. Na het benoemen van ieder zinsdeel herhaalt u de stappen nog een keer. U gaat na of de leerlingen de volgende zin zelfstandig kunnen. Zo nodig geeft u ook daar enige begeleiding.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- bwb plaats / pv-wg / ow / bwb tijd / / lv
1. In de maatschappij / zie / je / tegenwoordig / te weinig / helden.
- bwb plaats / pv-wg / ow
2. In sommige delen van de wereld / leven / extreem arme mensen.
- ow / pv-wg / bwb tijd / bwb plaats / wg
3. Mijn oom Sahib / heeft / tien jaar / in een vluchtelingenkamp / gewerkt.
- ow / pv-wg / bwb tijd / mv / wg
1. De Nobelprijs voor Vrede / werd / in 2014 / aan een Pakistaans meisje / uitgereikt.

Opdracht 2

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

1. Kenny verkleedde zich gisteren voor het verjaardagsfeest als brandweerman.
2. Die man heeft vorig jaar in Afrika een weeshuis gesticht.
3. Wij hebben hem vandaag bij het bestuur voorgedragen voor een medaille.

Opdracht 3

1. Mijn; 2. Onze; 3. jouw; 4. jou

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Benoem de zinsdelen in de volgende zin:

- Ik wil vandaag op het plein een ijsje kopen voor een arm kind.

Verrijking: Schrijf een zin met een bijwoordelijke bepaling van plaats én tijd in je schrift op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Laat enkele leerlingen hun antwoord lezen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het benoemen van de bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd en/of de persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden. U geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling van les 5 en 13

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met afkortingen en het herkennen van functies van beroepen.
LESDOEL	De leerling kan: – afkortingen herkennen en gebruiken. – de hoofdfunctie van beroepen herkennen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U schrijft een advertentie op het bord:

Gezocht: kok

I.v.m. ziekte zoeken we z.s.m. een vervanger voor onze vaste kok.

Werkzaamheden: het diner voor onze gasten verzorgen in ons hotel.

U informeert of de leerlingen nog weten waar het in de lessen 5 en 13 over ging. (afkortingen en functies van beroepen)

U herhaalt met behulp van de voorbeeldzinnen kort de theorie van de lessen 5 en 13.

Kennen de leerlingen de afkortingen nog? Anders mogen ze even terugkijken. Weten ze nog wat de functie van een beroep is? (de belangrijkste taak)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

Instructie

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste opgaven van iedere opdracht samen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. U geeft beurten aan zoveel mogelijk leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. bijvoorbeeld; 2. in verband met; 3. dat wil zeggen; 4. door middel van; 5. in verband met; 6. in plaats van; 7. zo snel mogelijk; 8. ongeveer

Opdracht 2

a = 4; b = 5; c = 6; d = 2; e = 1; f = 3

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

1. ... groente en fruit plant.
2. ... voorwerpen van hout maakt.
3. ... eten kookt in een restaurant.
4. ... haren knipt of haar behandelt.

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf een bericht met verschillende afkortingen.

Verrijking: Schrijf nog twee beroepen en hun functie in je schrift op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Onderzoeksverslag schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – met een vragenformulier onderzoek gedaan naar de taalsituatie thuis; – de resultaten verwerkt in een overzicht en per vraag een samenvattend antwoord opgeschreven.
LESDOEL	De leerling kan zijn onderzoeksresultaten in een verslag verwerken.
MATERIALEN	– Gecorrigeerde overzichten en samengevatte antwoorden van les 14 – Schrijfblaadjes – Scharen en lijm
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan het overzicht dat ze hebben gemaakt. U deelt de overzichten en samengevatte antwoorden uit. U behandelt vaak voorkomende fouten. De leerlingen mogen hun werk bekijken en vragen stellen als er iets niet duidelijk is.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een verslag bestaat uit drie delen:

- de inleiding: wat je hebt gedaan;
- de kern: de onderzoeksresultaten;
- het slot: de conclusies.

In de inleiding zet je:

- je naam;
- wat je hebt onderzocht (de taalsituatie bij jou thuis);
- hoe je het onderzoek hebt gedaan (met vragenformulieren voor vier respondenten).

In de kern zet je de onderzoeksresultaten met:

- de vragen die je hebt gesteld;
- de samengevatte antwoorden op de vragen.

In het slot zet je de conclusie met:

- wat je is opgevallen;
- wat je verder nog zou willen onderzoeken.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U geeft bij elk onderdeel één of meer voorbeelden. U maakt duidelijk dat de leerlingen de kern niet helemaal opnieuw hoeven te maken. Ze kunnen deze knippen uit de resultaten van les 14.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of die door iedereen zijn begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft de leerlingen beurten om delen van het verslag voor te lezen, waarbij u vooral aandacht besteedt aan het slot. Laat elke leerling toelichten hoe die aan zijn conclusie is gekomen. U laat leerlingen ook op elkaar reageren.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen schrijven een verslag van hun onderzoeksresultaten.

Opdracht 2

De leerlingen controleren en verbeteren hun schrijfwerk.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie. De leerlingen mogen hun werk toevoegen aan hun portfolio.

Je mening verdedigen in een debat

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het geven van een eigen mening in een discussie; – geoefend met het onderbouwen van een mening met goede argumenten.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen wat een debat is; – vertellen hoe je een debat kunt voeren; – zijn eigen mening verdedigen tijdens een debat.
MATERIALEN	Timer of klok
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in groepen van zes of zeven aan opdracht 2. Opdracht 3 is een klassikale opdracht. Tijdens de klassikale debatten zitten de debaters, timer en juryleden vóór in de klas. De rest van de klas (het publiek) zit in een halve kring om hen heen.

INTRODUCTIE

U introduceert de les door aan de leerlingen te vragen wie vaak een discussie over iets voert. Laat leerlingen erover vertellen met vragen als: *Waar gaan die discussies over? Met wie voer je die discussies? Waarom voer je die discussies? Wat verandert er na die discussies?* U vertelt dat deze les over een speciale manier van discussiëren gaat, namelijk over een debat.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een discussie geef je jouw mening met argumenten. Als een ander betere argumenten heeft, kun je hierdoor van mening veranderen.

In een **debat** blijf je steeds dezelfde mening verdedigen.

In een debat:

- verdedigen twee partijen ieder een andere mening over een stelling;
- reageren de twee partijen op elkaars argumenten en wijzen ze op zwakke punten daarin;
- bepaalt een jury welke partij de beste en meest overtuigende argumenten heeft gebruikt. Zij/hij is de winnaar van het debat.

De verschillende rollen in een debat

debaters	2x	verdedigen hun mening
scheidsrechter	1x	let op of iedereen zich aan de regels houdt
timer	1x	let op de tijd en geeft beurten
jury	3x	beoordelen de debaters en wijzen een winnaar aan
publiek		volgt het debat

Tijdschema

1.	Toelichten van de stelling	1 minuut
2.	Debat Maximaal 4 rondes In iedere ronde mag iedere debater 1 minuut lang zijn mening verdedigen	Ronde 1: 2 x 1 minuut Ronde 2: 2 x 1 minuut Ronde 3: 2 x 1 minuut Ronde 4: 2 x 1 minuut Totaal: 8 minuten
3.	Beraad jury	2 minuten
4.	Afsluiting	1 minuut

Instructie

U vertelt dat de leerlingen een debat gaan voeren. U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bladert met de leerlingen terug naar les 15 van thema 5 en herhaalt waar goede argumenten aan voldoen. Daarna bespreekt u met de leerlingen wat wordt bedoeld met 'overtuigende' argumenten: argumenten die je overhalen het met de mening van de spreker eens te zijn.

U vertelt dat er drie debatten zullen worden gevoerd. In een debat heb je maar weinig tijd om je mening toe te lichten. Je moet dus goed bedenken wat je wil zeggen.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U besteedt extra aandacht aan de stellingen in opdracht 1. U geeft de leerlingen even de tijd de opdracht te maken en argumenten op te schrijven.

U organiseert de debatten als volgt:

Leerlingen mogen door vinger opsteken aangeven in welke rol ze zijn geïnteresseerd. U maakt de keuze, zodat de leerlingen kunnen oefenen met verschillende rollen. Zelf neemt u de rol van scheidsrechter op u. De twee debaters, de jury en de timer komen voor de klas. De overige leerlingen zitten in een halve kring als publiek om hen heen.

Debat 1: hier is nog geen jury aanwezig.

U schrijft stelling 1 op het bord:

Iedereen is een held.

U start het debat en houdt in de gaten of de timer voldoende alert is. U begeleidt het debat doorheen fasen 1 en 2. Na de vierde debatronde mag het publiek aangeven met welke debater ze het eens zijn.

Debat 2: u verdeelt de rollen opnieuw en stelt een jury aan.

U schrijft stelling 2 op het bord:

Een held moet soms geweld gebruiken.

U begeleidt het debat doorheen alle fasen. De jury licht de uitslag toe. Wie in het publiek is het met de jury eens?

Debat 3:

Het laatste debat kunt u in kleinere groepen laten uitvoeren. De leerlingen kiezen één van de zelfgeschreven stellingen. U wijst erop een stelling te kiezen waarover de meningen zijn verdeeld in de groep. Bij dit debat is geen publiek aanwezig. De groepsleden verdelen de rollen onderling. Eventueel gebeurt het verdelen van rollen met lootjes trekken. U geeft zelf de tijd aan.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U bespreekt de antwoorden van opdracht 1. U vervult de taak van scheidsrechter tijdens het debat. Bij het derde debat loopt u rond, observeert en ondersteunt u waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. U complimenteert de leerlingen voor hun inzet.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. De leerlingen bedenken voor de stellingen minstens één argument voor of tegen.
 1. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Argument tegen: alleen moedige mensen gaan voor anderen door het vuur.
 2. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Argument voor: als iemand voor je ogen in elkaar wordt geslagen, ben je laf als je geen geweld gebruikt.
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: De leerlingen moeten de helft van de schoolregels zelf bepalen.

Opdracht 2 en 3

De leerlingen doen mee aan de debatten.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf drie goede argumenten op die je hebt gehoord tijdens het debat. Welke van deze argumenten vind je het beste?

Verrijking: Geef in één zin je mening (met argument) over de stelling: Superhelden bestaan niet echt.

AFSLUITING

Aan de hand van de terugkijkopdracht bespreekt u de les na. Zien de leerlingen het belang in van debatteren? Wat is hun favoriete rol in het debat? Waarom? Wat zouden ze de volgende keer anders doen? U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het verdedigen van de eigen mening tijdens een debat. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een e-mail schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft een brief geschreven.
LESDOEL	De leerling kan een e-mail schrijven.
MATERIALEN	Schrijfblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U vraagt wie er weleens een e-mail stuurt. Vervolgens vraagt u door. *Wat is een e-mail eigenlijk?* (een elektronische brief) *Aan wie stuur je een e-mail? Met welk programma doe je dat? Heb je een eigen e-mailadres? Wat is een e-mailadres? Wat is het verschil tussen een brief en een e-mail?* (een brief stuur je met de post, een e-mail via internet) *Wat zijn de voordelen van een e-mail als je die vergelijkt met een brief?* (hij is (veel) sneller, het kost geen postzegels, je kunt een (groot) tekstbestand meesturen, je kunt één e-mail aan meerdere mensen tegelijk sturen) *Zijn er ook nadelen?* (bijvoorbeeld: mensen lezen niet altijd al hun e-mails, niet iedereen heeft een e-mailadres)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een e-mail is een elektronische brief, een (korte) brief die je maakt en verstuurt met een mailprogramma. Een e-mail schrijf je zo:

1. Je klikt in je mailprogramma aan dat je een nieuw bericht wilt maken.
2. In het vak 'Aan' schrijf je het mailadres van de persoon aan wie je de mail stuurt.
3. Bij 'Onderwerp' schrijf je kort waar je mail over gaat.
4. In het grootste vak tik je het bericht. Begin je bericht met een 'aanhef' die past bij de persoon (bekend/onbekend) aan wie je de mail stuurt.
 - Bedenk wat het belangrijkste is om te zeggen. Schrijf dat aan het begin van het bericht.
 - Houd het bericht kort. Pas je taalgebruik en de aanspreekvorm aan de persoon aan.
5. Sluit je bericht af met een groet die past bij de persoon.
6. Je kunt een bijlage (een toevoeging, apart van de brief) meesturen, bijvoorbeeld een document of een afbeelding.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bespreekt de voorbeeldmail: *Aan wie wordt deze e-mail gestuurd? Wat is zijn e-mailadres? Waarom zie je het e-mailadres van Raoul niet?* (dat vult het mailprogramma automatisch in zodra je de e-mail verstuurt) Ga in op de aanhef en de afsluiting: *Stel, je stuurt een e-mail aan een werknemer van een bedrijf, om te vragen of hij op jullie school iets wil komen vertellen over dat bedrijf. Je kent de man niet persoonlijk. Wat schrijf je dan als aanhef? (Geachte heer) Wat schrijf je als afsluiting? (Met vriendelijke groet, of nog officiëler: Hoogachtend) Stel: je stuurt een mailtje aan je oma, wat schrijf je dan als aanhef of afsluiting?* (antwoorden afhankelijk van de omgangsvormen in de familie, bijvoorbeeld: Lieve oma, Beste oma, Groetjes van ..., Kusjes van ...) Geef eventueel nog meer voorbeelden van personen aan wie je een e-mail kan richten en laat de leerlingen een passende aanhef en afsluiting bedenken.

U besteedt vervolgens aandacht aan het taalgebruik en de aanspreekvorm (u) in de voorbeeldmail: *Vind je dat Raoul de meneer netjes aanspreekt? Past zijn taalgebruik bij de persoon aan wie hij de mail stuurt?* Laat de leerlingen uitleggen waarom wel of waarom niet. Geef eventueel een voorbeeld van ander taalgebruik en een andere aanspreekvorm om het verschil te ervaren: *Yo meneer, Hier mijn verhaal. Bye, Raoul.*

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, neemt u opdracht 1 en 2 samen door.

U geeft extra instructies aan leerlingen die geen kennis hebben van computers en e-mails.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Nadat alle opdrachten zijn gemaakt, laat u enkele leerlingen hun e-mail voorlezen. Bespreek klassikaal de vorm (juiste aanspreekvorm, taalgebruik) en inhoud (voorstel voor een held en bijbehorende argumentatie) van de e-mails.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen schrijven in steekwoorden op waarom hun held een prijs verdient.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven de bovenste vakken van een e-mail.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven een bericht in het grote vak van een e-mail.

Opdracht 4

De leerlingen controleren en verbeteren hun e-mail.

Opdracht 5

De leerlingen controleren elkaars e-mail.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf een e-mail aan jouw held waarin je vertelt dat je haar/hem hebt voorgedragen voor de prijs.

Verrijking: Voeg aan je e-mail een alinea toe waarin je een voorbeeld geeft van een heldendaad van jouw held.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

U verzamelt de e-mails om deze te gebruiken in les 30 Spreken en luisteren.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Schrijven in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Schrijven binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Trema en apostrof

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – verschillende leestekens in zinnen herkennen en gebruiken; – de regels voor het plaatsen van hoofdletters toepassen; – verschillende meervoudsvormen gebruiken.
LESDOEL	De leerling kan de spellingsregels voor het gebruik van trema en apostrof correct toepassen.
MATERIALEN	Infographic Leestekens en bijzondere tekens
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U schrijft de volgende woorden op het bord: auto - paraplu - baby - ski

U vraagt de leerlingen de meervoudsvorm daarvan op te schrijven. U bespreekt het antwoord klassikaal. De meervoudsvorm van al deze woorden is met 's. U legt uit dat de komma bovenaan de regel 'apostrof' heet. U vertelt de leerlingen dat ze in deze les meer leren over de toepassingen van de apostrof. Ook leren ze over een ander speciaal teken, dat belangrijk is voor het goed kunnen uitspreken van sommige woorden, namelijk het trema.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Bij zelfstandige naamwoorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y, schrijf je de meervoudsvorm met een 's. De komma bovenaan de regel vóór de -s heet **apostrof**. Je schrijft een apostrof ook in andere gevallen.

Een apostrof (') gebruik je:

1.	Na woorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y: • als meervoudsvorm	mama's, ski's, auto's, paraplu's, baby's
2.	Na woorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y: • om iemands bezit aan te geven • als een naam op een sisklank eindigt, vervalt de -s (Let op: de apostrof blijft wel!)	Mina's moeder Avinash' huis
3.	In de plaats van weggelaten letters	zo'n (zo een) 's morgens (des morgens) Par'bo (Paramaribo)
4.	Bij letterwoorden en cijferwoorden	cd's, cd'tje, WWF'er, A4'tje

Een **trema** (¨) gebruik je om te voorkomen dat je een woord verkeerd leest. Dat gebeurt als twee klinkers naast elkaar staan, maar bij een andere lettergreep horen.

Bijvoorbeeld:

• olien	→ oliën	• de reunie	→ de reünie
• beïnvloeden	→ beïnvloeden	• coordinatie	→ coördinatie
• geerfd	→ geërfd		

Let op: bij de combinatie ie-e, laat je soms een e weg.

• Valt de klemtoon op ie, dan schrijven we ieë.	calorieën
• Valt de klemtoon op een andere lettergreep, dan schrijven we ië.	chemicaliën

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U laat de leerlingen de woorden uit het voorbeeld uitspreken alsof de apostrof of het trema er niet staat. Dan wordt meteen duidelijk waarom deze leestekens belangrijk zijn. U vraagt de leerlingen om meer namen te noemen met 's of ' (categorie 2 in het informatieblokje). Ook kunt u samen meer voorbeelden van categorie 3 bedenken. ('s avonds, 's nachts)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, doet u het eerste woord of de eerste zin van iedere opdracht samen. U laat de leerlingen hardop redeneren en vult zo nodig aan. Wijs op het informatieblokje in het leerlingenboek en begeleid de leerling daarin.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden door de leerlingen beurten te geven. Wanneer u merkt dat een opdracht problemen oplevert, geeft u extra uitleg.

Antwoorden

Opdracht 1

party's – duo's – taxi's – auto's – piano's – sudoku's

Opdracht 2

1. Kanysha's; 2. Gregory's; 3. Shivams; 4. Johannes'; 5. Asha's

Opdracht 3

1. onderzeeër; 2. creëren; 3. poëzie; 4. coördinator; 5. financiën; 6. patiënt

Opdracht 4

1. knieën; 2. cd's; 3. iglo's; 4. tosti's; 5. bacteriën; 6. menu's; 7. barbecues; 8. calorieën; 9. collega's

Opdracht 5

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek in deze les een woord zoals 'calorieën' en een woord zoals 'chemicaliën'. Schrijf de woorden in je schrift op.

Verrijking: Schrijf zoveel mogelijk woorden op met een apostrof zoals bij rij 3 in het kopje informatie.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U vraagt de leerlingen wat zij in deze les hebben geleerd. U noteert welke leerlingen moeite hebben met het toepassen van de apostrof en het trema en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

INTRODUCTIE

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
de actie	bestemd zijn voor	de rechtbank
de arrestatie	de boycot	verduren
arresteren	fronsen	voortaan
de bekeuring	de gebeurtenis	weerhouden
belachelijk	het proces	weigeren
Uitdrukking/spreekwoord		
de eerste de beste		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. U bespreekt ook de vraag naar aanleiding van opdracht 5: *Wat heeft de schrijver van het verhaal geprobeerd te bereiken? Alleen amuseren of ook nog iets anders?*

Antwoorden

Opdracht 1

- De leerlingen lezen de tekst.
- Mama, opa en Rick
- Mama, opa en Rick: donkere huidskleur; opa: Montgomery, bus-boycot
- Buiten: opa zegt dat hij zich niet door wat kou laat tegenhouden.
- Tussen 2006 en nu, want opa zegt: het was meer dan 50 jaar geleden.

Opdracht 2

- Rosa Parks
- Hardwerkende, eerlijke vrouw
- In 1955 (in Montgomery). Dat staat in alinea 1 en 2.
- Iets meer dan een jaar, want de bus-boycot duurde 385 dagen. Dit staat in alinea 6.

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: De actie van Rosa om niet op te staan in de bus, dat is waar het in beide verhalen om draait. Die actie verbindt beide verhalen aan elkaar.

Opdracht 4

- B
- Eigen antwoord: bijvoorbeeld: Ik denk dat het verhaal van Rosa waargebeurd is, omdat je op de foto kunt zien dat de bus echt heeft bestaan. Ik denk dat het verhaal over Rick en zijn opa is verzonnen, om het verhaal nog beter aan kinderen te kunnen vertellen.

Opdracht 5

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Als je samen vecht voor iets waarin je gelooft, dan kun je het eerder bereiken.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Vertel de gebeurtenissen in het verhaal van Rosa Parks in een logische volgorde.

Verrijking: Zoek een leesboek dat je eerder las. Schrijf van dit verhaal op: de personages, de ruimte waarin het zich afspeelt, de tijd en de tijdsduur.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Begrijpend lezen in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Begrijpend lezen binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Tekst 8

De vrouw in de bus

- 1 “We gaan lopen. Dat heb ik altijd graag gedaan”, zegt opa.

“Maar het is wel hartje winter hoor, pa”, zegt mama.

“Alsof de kou me ooit heeft weerhouden om te gaan lopen.”

Opa kijkt mama en Rick aan en frons zijn wenkbrauwen en pakt dan Rick bij de hand. “Heb ik je wel eens verteld over de winter van 1955, jongen?”

Rick schudt zijn hoofd.

- 2 “Het begon allemaal meer dan vijftig jaar geleden op 1 december 1955”, begint opa. “Rosa Parks”, zegt hij. “Zo heette ze. Rosa Parks.”

Hij sluit even zijn ogen, alsof hij de gebeurtenissen van toen terug moet halen. “Ze woonde net als wij in Montgomery. Ze werkte hard en deed niemand kwaad. Een goede, eerlijke vrouw. Rosa Parks ging op een dag met de bus naar huis. Ze was moe en ging op de eerste de beste lege stoel van het middenstuk zitten die ze zag.”

“Zou ik ook doen”, zegt Rick.

- 3 Opa lacht. “Natuurlijk. Maar toen ging het nog heel anders. Mensen met een

donkere huidskleur mochten nooit op de eerste vier rijen zitten. En we mochten alleen in het middenstuk zitten als er geen witte mensen waren die een stoel nodig hadden. Dus eigenlijk waren alleen de laatste rijen voor ons bestemd.”

“Wat belachelijk zeg!”

“Ja, dat vinden we nu. Maar heel lang was dat de regel.”

“En Rosa zat dan op de verkeerde plek?”

“Ja. Ze zat in het middenstuk.” Opa schudt zijn hoofd. “Toen er een witte man instapte, wilde hij dat ze opstond.”

“Wat deed ze toen?”, vraagt Rick.

“Ze weigerde. Ze bleef zitten waar ze zat.”

- 4 “En toen?”

“Iedereen in de bus werd even stil. Dit

was nog nooit eerder gebeurd. Toen werd de buschauffeur boos. Hij zei dat als ze niet meteen opstond, hij haar zou laten arresteren.

Toen zei ze: 'Doe dat dan maar.' Ze had het al die jaren verduurt, maar opeens was ze het zat om voor een wit persoon op te staan. Ze deed het gewoon niet. Vind je dat niet ongelooflijk dapper?" Rick knikt. "En hoe ging het verder?"

- 5 "Toen wij, de bewoners van de zwarte wijken van Montgomery, over de arrestatie van Rosa Parks hoorden, werden we ontzettend kwaad. Er waren toen een paar mensen die bedachten dat we als protest de bus niet meer moesten nemen. We noemden het de bus-boycot. We waren van plan net zo lang door te gaan tot zwarte en witte reizigers dezelfde rechten in de bus zouden hebben."

"Wat een goed idee!", zegt Rick enthousiast.

- 6 "Binnen een paar dagen wist iedereen van de actie. Iedereen deed mee. Je had de gezichten van de buschauffeurs moeten zien toen er geen zwarte passagiers meer in de bus stapten. Ik moest wel iedere ochtend drie kwartier lopen om op school te komen. En 's middags terug."

"En lukte het? Hebben jullie gewonnen?"

"Ja, maar het duurde wel 385 dagen. De busmaatschappij dreigde failliet te gaan, want de zwarte passagiers zorgden voor de meeste inkomsten. En toen kregen we onze zin. Voortaan mocht iedereen overal zitten in de bus."

- 7 "En Rosa?"

"Ze kreeg een bekeuring. Maar die weigerde ze te betalen. Er volgde een proces voor de rechtbank, maar ze kreeg geen straf. Er was toen al een groep mensen die haar door dik en dun steunde."

Bron: van der Molen, J. (2009). Opa's geheim. In *Helden! Mensen die de wereld mooier maakten* (pp. 266-273). Amsterdam: Ploegsma.

Lied in het Karina auran

BEGINSITUATIE	De leerling heeft vaker liederen gezongen in een andere taal dan het Nederlands.
LESDOEL	De leerling kan: – het lied 'Oja nare nyton moro ran' zingen; – vertellen waar het lied over gaat.
MATERIALEN	– Bronnenboek – Eenvoudige percussie-instrumenten
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.
U vraagt eventueel medewerking van de muzikleerkracht.

INTRODUCTIE

U introduceert het onderwerp van de les met een klassengesprek over belangrijke personen in inheemse gemeenschappen. U vertelt dat de pyiai een inheemse spiritueel leider is met veel aanzien. 'Oja nare nyton moro ran' is een liedje in het Karina auran. Als de pyiai rituele handelingen uitvoert, kan hij dit lied zingen. Dit lied wordt ook gezongen bij de dood van een pyiai. In het eerste couplet wordt gevraagd waar de pyiai is gegaan. In het tweede couplet komt het antwoord: hij is het goede gaan halen. In het derde couplet wordt gezegd dat hij het goede van boven is gaan halen. De pyiai is dus degene die het goede van boven voor het dorp brengt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

'Oja nare nyton moro ran' is een liedje in het Karina auran.

Tekst	Vertaling
Oja nare nyton moro ran Yjamorepanen nyton ran Oja nare nyton moro ran Yjamorepanen nyton ran	Waar is hij toch gegaan, is mijn leermeester toch gegaan? Waar is hij toch gegaan, is mijn leermeester toch gegaan?
Kurano aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran Kurano aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran	Hij is het goede gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan. Hij is het goede gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan.
Kawono aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran Kawono aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran	Het goede van boven is hij gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan. Het goede van boven is hij gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan.

Instructie

U zingt het lied een keer voor. Als er leerlingen zijn die Karina auran spreken, vraagt u hun de tekst te vertalen. Anders vertaalt u de tekst zelf. Daarna zingt u het lied nog een keer voor. De leerlingen mogen proberen mee te neuriën.

U zingt:

- de eerste twee regels voor en doet het daarna samen met de leerlingen;
- het hele eerste couplet voor en doet het daarna samen met de leerlingen;
- op dezelfde manier het tweede en derde couplet.

Vervolgens zingt u het hele lied samen met de leerlingen. Daarna begint u samen met de leerlingen te zingen, waarna de leerlingen het lied verder alleen zingen. Herhaal dit, zodat het lied er goed in zit. Herhaal knelpunten in het lied nog eens extra.

Dan deelt u de muziekinstrumenten uit. De leerlingen zingen het lied een paar maal met begeleiding van de instrumenten. Geef suggesties op welke manier de leerlingen kunnen begeleiden.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U motiveert de leerlingen om mee te doen met enthousiaste zang, mimiek en pantomimiek. U luistert goed naar de uitspraak van de woorden. Zo nodig vraagt u sprekers van Karina auran om de uitspraak voor te doen. Als er geen Karina auran-sprekers zijn, doet u het zelf voor.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen zingen het lied mee.

Opdracht 2

De leerlingen begeleiden het lied met instrumenten.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U vraagt de leerlingen wat ze in deze les hebben geleerd. (Karina auran-lied, woorden in Karina auran) Als er Karina auran-sprekers zijn, noteert u of deze leerlingen zich vrij hebben durven uiten in hun taal. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Herhaling van les 9, 17 en 25

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met leestekens en hoofdletters; – geoefend met samenstellingen met tussenklank -en of -e; – geoefend met het plaatsen van apostrof en trema.
LESDOEL	De leerling kan: – de leestekens: punt, komma, dubbele punt, puntkomma, uitroepeteken, vraagteken en aanhalingstekens op de juiste manier in een tekst gebruiken; – hoofdletters op de juiste manier in een tekst gebruiken; – de tussenklanken -e en -en bij samenstellingen op de juiste manier toepassen; – de spellingsregels voor het gebruik van trema en apostrof correct toepassen.
MATERIALEN	– Kladblaadjes (per groep) – 2 x 10 blanco kaarten in twee kleuren (per groep) – Infographic Leestekens en bijzondere tekens
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier. U stelt zelf de groepen samen en plaatst de leerlingen rond een tafel. Zorg ervoor dat iedere groep uit zowel sterke als zwakkere spellers bestaat.

VOORBEREIDING

Maak voor aanvang van de les blanco kaarten van stevig papier in twee kleuren, bijvoorbeeld geel en rood. Iedere groep krijgt twintig kaarten, tien van elke kleur. Afhankelijk van de groepsgrootte maakt u dus ongeveer vijftig kaarten per kleur.

INTRODUCTIE

Informatie

U vertelt de leerlingen dat ze een memoriespel gaan maken en spelen over de stof van de spellingslessen van dit thema. U geeft de leerlingen even de tijd om de lessen 9, 17 en 25 nog eens te bekijken en de informatieblokjes door te lezen.

Vervolgens wijst u iedere groep aan als specialist van een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld hoofdletters, leestekens, trema, apostrof en tussenklank -en bij samenstellingen. Zo krijgt iedere groep zijn eigen specialisme.

U maakt groepen van vier. Zorg ervoor dat er in elke groep een evenwichtige verdeling is van sterke en zwakkere spellers, zodat de leerlingen elkaar kunnen ondersteunen bij de opdrachten. Kijk verder bij het kopje Differentiatie.

Instructie

U deelt de blanco kaarten uit en geeft iedere groep tien kaarten van iedere kleur. U vertelt dat iedere groep tien vragen moet bedenken over hun specialisme. Als voorbereiding bladeren de leerlingen in hun boek terug om de informatieblokjes over dat onderwerp opnieuw te bestuderen.

U bepaalt op welke kleurkaarten de vragen worden geschreven. Op de andere kleurkaarten komen de antwoorden op de vragen. U geeft een eenvoudig voorbeeld, bijvoorbeeld:

Welke leestekens kunnen het eind van een zin aangeven? U geeft aan dat de vraag ook kan bestaan uit een opdracht, bijvoorbeeld een trema op de juiste plaats in een woord zetten.

U spoort de leerlingen aan zo divers mogelijk te zijn in hun vragen en goed na te denken of de vraag wel goed is gesteld.

Wanneer een vraag- en antwoordkaart klaar zijn, leggen de leerlingen dat paar op elkaar.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Laat een leerling opdracht 1 navertellen. U wijst op de tip in het leerlingenboek.

Wanneer de leerlingen klaar zijn met het bedenken van vragen en antwoorden, verdelen ze de vraag- en antwoordkaarten over de verschillende groepen in de klas. Op iedere tafel komen vraag- en antwoordkaarten van alle specialismen te liggen, met de blanco kant naar boven.

U neemt met de leerlingen de spelregels zoals beschreven in opdracht 3 door. U laat een leerling de spelregels herhalen of de opdracht voordoen. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Leerlingen die moeite hebben met deze stof, geeft u extra aandacht bij het bedenken van de vragen. U doet bijvoorbeeld suggesties of neemt de theorie nog eens met hen door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Eventuele onduidelijkheden licht u nader toe.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen schrijven de vraag- en antwoordkaarten.

Opdracht 2

De leerlingen verdelen de vraag- en antwoordkaarten.

Opdracht 3

De leerlingen spelen het spel 'Vraag-en-antwoordmemorie'.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk samen met een andere leerling uit je groep vragen en antwoorden.

Verrijking: Help één leerling uit de groep met het zo duidelijk mogelijk opschrijven van de vraag en het antwoord.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Wat vonden de leerlingen ervan om dit spellingsspel te spelen? Wat hebben ze geleerd? U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met 45 themawoorden rond het thema Helden.
LESDOEL	De leerling herhaalt alle aangeboden themawoorden rond het thema Helden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1.

INTRODUCTIE

U vertelt dat in deze les alle 45 themawoorden worden herhaald.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vertelt dat de leerlingen per groep een verhaal gaan maken waarin ten minste twintig themawoorden voorkomen. U licht opdracht 1 toe en gaat na of die door iedereen is begrepen. Lees samen met de leerlingen nog een keer de woordenlijsten door. Kent iedereen de betekenissen nog?

U vertelt de leerlingen dat ze alleen de themawoorden die ze in het verhaal gebruiken moeten opschrijven. Laat alle leerlingen van de groep iets toevoegen aan het verhaal. U zegt dat ze elkaar wel mogen helpen.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, herhaalt u de werkwijze om samen een verhaal te maken en de themawoorden op te schrijven. U maakt samen een begin van het verhaal. Vertel dat de leerlingen hun fantasie mogen gebruiken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U luistert naar de verhalen die ontstaan. U complimenteert de leerlingen bij een interessant verhaal en/of veel gebruikte themawoorden.

U bespreekt de opdracht na. Vraag enkele groepen welke woorden ze hebben gebruikt. *Welke woorden hebben ze veel gebruikt? Welke niet?* Wanneer de leerlingen enthousiast zijn over hun eigen verhaal, kunt u hen stimuleren het verhaal later (eventueel thuis) op te schrijven.

U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bedenken een verhaal met zoveel mogelijk themawoorden en schrijven die woorden op.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk zinnen met themawoorden die nog moeilijk zijn.

Verrijking: Bedenk zinnen met méér dan één themawoord.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenis van de themawoorden en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Reclame maken voor je held

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het presenteren en beoordelen van een reclamebericht; – een e-mail geschreven over een held.
LESDOEL	De leerling kan: – een reclameboodschap herkennen; – een product aanprijzen met de kenmerken van een reclameboodschap.
MATERIALEN	– Kladblaadjes – Reclameboodschappen uit tijdschriften en kranten of van internet (eventueel) – E-mails uit les 24
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier.

INTRODUCTIE

Wanneer u de reclameboodschappen bij de hand heeft, kunt u die uitdelen en door de leerlingen laten bekijken. Wat zijn dit voor teksten? Waaraan zie je dat? Waartoe proberen ze mensen over te halen?

U leest de volgende twee teksten voor en vraagt de leerlingen na afloop de verschillen te noemen.

(1) Mickey Mouse is een stripfiguur die in 1928 is bedacht door de Amerikaan Walt Disney. Hij stelt een muis voor met menselijke kenmerken. Mickey Mouse komt voor in meer dan 130 tekenfilms. Hij is één van de bekendste en populairste Disneyfiguren. Andere bekende Disneyfiguren zijn: Donald Duck, Goofy en Pluto.

(2) Mickey Mouse is een buitengewoon slimme en grappige muis. Hij speelt de hoofdrol in meer dan 130 fantastische tekenfilms. Met Mickey verveel je je geen moment. Je zult van je stoel rollen van het lachen. Bovendien is Mickey een echte held. Wacht niet langer. Ga vandaag nog de nieuwste films zien van de enige echte Mickey Mouse!

U concludeert samen met de leerlingen dat de eerste tekst vooral informatie geeft. Er staan feiten in, zaken die waar zijn en die je kunt natrekken. De tweede tekst is veel enthousiaster geschreven. Er staan woorden in die je een bepaald gevoel willen geven, zoals 'buitengewoon' en 'fantastisch'. Deze tekst is bedoeld om je over te halen de films van Mickey Mouse te zien. Het is een reclametekst.

U inventariseert met de leerlingen waar je reclameboodschappen zoal tegenkomt. (in kranten- en tijdschriftenadvertenties, op tv en radio, op posters) *Bij welke van deze reclameboodschappen hoor je het reclamebericht?*

U bespreekt het doel van reclame: mensen overhalen om iets te kopen of te doen. Bijvoorbeeld om op iemand te stemmen tijdens verkiezingen. Ook daarvoor wordt reclame gemaakt.

Informatie

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor iets, om ze over te halen iets te kopen of iets te gaan doen. In een reclametekst:

- houd je rekening met je doelgroep (de groep mensen voor wie je product is bedoeld);
- trek je de aandacht van die doelgroep;
- vertel je zoveel mogelijk positieve zaken over het product;
- gebruik je woorden die enthousiast maken;
- moet je geloofwaardig overkomen;
- spoor je mensen aan iets te kopen of te doen.

Let op: mensen kijken of luisteren graag nog een keer als de reclame grappig of origineel is. Dit doen ze zeker als de reclame over iets gaat wat ze belangrijk vinden. Zo wordt je product bekender.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Welke kenmerken herkennen de leerlingen in de reclameboodschap over de held Mickey Mouse die u zojuist voorlas? Laat de leerlingen voorbeelden van die kenmerken noemen uit de Mickey Mouse-tekst.

U bespreekt het begrip 'doelgroep' door te vragen: *Wat was de doelgroep voor de Mickey Mouse-reclame? Hoe weet je dat?* (Het taalgebruik en de woordkeuze spreekt een jong publiek aan.) Wanneer je reclame maakt voor ouderen, gebruik je dus andere woorden.

U licht het woord 'geloofwaardig' toe. *Wanneer is een reclame wel of niet geloofwaardig? Waarom is het niet goed als de reclame ongeloofwaardig overkomt?* (Dan geloven mensen ook de zaken niet meer die wél waar zijn over het product.)

Vervolgens licht u de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

U maakt groepjes van vier of laat de leerlingen dit zelf doen. Daarna deelt u de e-mails uit van les 24.

U vertelt dat de leerlingen de reclameboodschappen aan het eind van de les zullen presenteren.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Bij de klassikale presentatie complimenteert u ieder groepje voor hun voordracht.

U bespreekt klassikaal welke reclame-uitingen het meest overtuigend waren en hoe dat kwam. Daarbij laat u in ieder geval de kenmerken uit het informatieblokje aan bod komen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kiezen één held waarvoor ze reclame willen maken.

Opdracht 2

De leerlingen bepalen hun held en schrijven steekwoorden over haar/hem op.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven een reclametekst.

Opdracht 4

De leerlingen presenteren hun reclameboodschap.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Presenteer de reclameboodschap nog eens. Varieer met je stem (hard-zacht, snel-langzaam, toonhoogte) om nog meer de aandacht van je publiek te kunnen trekken.

Verrijking: Prijs dezelfde held aan voor een heel andere doelgroep, bijvoorbeeld bejaarden of wezens van een andere planeet.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U inventariseert de antwoorden. Vat nog eens samen waar een goede reclameboodschap aan moet voldoen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met vlot spreken. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Spreekvaardigheid (presentatie). Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Lessen Herhaling en Verrijking

BEGINSITUATIE	De leerling heeft alle voorgaande lessen uit Thema 6 Helden afgerond en ook repetities gemaakt over de lesstof.
LESDOELEN	– De leerling oefent extra aan in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven. – De leerling doet verdiepende opdrachten bij in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven.
MATERIALEN	– Kopieën van de werkbladen bij Thema 6 Helden. – Bij de herhaling van begrijpend lezen: - Voorbeelden van verhalen (sprookjesboek, verhalenbundel, losse verhalen). - Bij de herhaling van schrijven: - Voorbeelden (afdrukken) van e-mails. - Bij de verrijking: - Kladpapier; - Groot vel papier; - Pen, kleurpotloden of stiften; - Tape.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel.

VOORBEREIDING

U heeft op basis van de resultaten van de repetities vastgesteld welke leerlingen de lesstof moeten herhalen en welke leerlingen toe zijn aan verrijking.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

HERHALING LES 1: BEGRIJPEND LEZEN

Introductie

U neemt de informatieblokjes op het werkblad met de leerlingen uit groep A en B door. U controleert of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de informatieblokjes uit de Begrijpend lezen lessen 3, 11, 19 en 26.

Informatie

Een verhaal:

- heeft een structuur: inleiding, kern en slot;
- heeft een boodschap (thema);
- gaat over personages zoals mensen, dieren, fantasiewezens;
- beschrijft handelingen en gebeurtenissen;
- speelt zich af in een bepaalde ruimte;
- speelt zich af in een bepaalde tijd;
- duurt een bepaalde tijd.

Een verhaal is bedoeld om de lezer te amuseren. Als je leest voor je plezier, kun je genietend lezen. Om de vragen te kunnen beantwoorden moet je ook **intensief lezen**. Daarbij let je op de hoofdgedachte, het thema, de structuur en de verbanden (signaalwoorden).

In een verhaal is er een **verband** tussen zinsdelen, zinnen en alinea's. Je kunt bijvoorbeeld de volgorde zien aan **signaalwoorden van tijd**: voordat, vroeger, eerst, eerder, aanvankelijk, daarna, nadat, later, wanneer, intussen, tegelijkertijd, tijdens.

Instructie

Deze les gaat over een verhaal. Dat is een amuserende tekst. Met een amuserende tekst wil de schrijver de lezer vermaken, plezier laten beleven. U laat de leerlingen enkele voorbeelden zien van verhalen. Weten ze er zelf nog meer? (dierenverhalen, avontuurlijke verhalen, science-fictionverhalen, griezelverhalen, sprookjes) *Een verhaal kan zijn verzonnen, maar het kan ook echt zijn gebeurd.* U vraagt de leerlingen om bij elk kenmerk uit het informatieblokje een voorbeeld te bedenken.

Bij het informatieblokje over het verband en de signaalwoorden van tijd frist u de al aanwezige kennis over andere verbanden en signaalwoorden op. Mocht u dit wat uitgebreider met een of meer leerlingen willen doornemen, dan vindt u de uitleg hierover in les 11.

In dit herhalingsblad wordt de leerlingen gevraagd om de tekst 'intensief' te lezen. Dat is een van de leesstrategieën die behandeld worden. *Bij intensief lezen let je goed op de hoofdgedachte van de tekst, je let op de structuur (inleiding, kern, slot) en de verbanden en signaalwoorden. Je zorgt dat je alles goed begrijpt.* U kunt eventueel ook de andere leesstrategieën kort toelichten. Nodig is dit niet. Ze worden later nog herhaald.

U neemt samen met de leerlingen de tekst van het werkblad globaal door. *Wat valt op, zie je al wie de hoofdpersoon is?* Geef de opdracht om de tekst intensief te lezen en opdracht 1 te maken. U geeft hier even de tijd voor en loopt langs om te zien wat de leerlingen opschrijven. Gaat het goed, dan gaan de leerlingen zelfstandig verder met dit werkblad. Hebben enkele leerlingen hier nog veel moeite mee, dan kunt u de tekst met deze leerlingen samen lezen en de opdrachten in duo's laten maken.

HERHALING LES 2: SCHRIJVEN

Introductie

U neemt de informatieblokjes op het werkblad met de leerlingen uit groep A en C door. U controleert of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de informatieblokjes uit de lessen 8, 16, en 24 over Schrijven.

Informatie

Een e-mail is een elektronische brief. Die maak je zo:

1. Maak een nieuw bericht aan in een mailprogramma computer of smartphone.
2. Doe het zoals hieronder.

The screenshot shows an email composition window with the following fields and content:

- Van:** hier staat jouw mailadres
- Aan:** oma@lamur.sr (het mailadres van degene aan wie je de mail wil sturen)
- CC:**
- Onderwerp:** Hier vertel je waarover de mail gaat.
- Verzenden:** (button with a paper plane icon)
- Body text:**
 - De aanhef, (Kies uit: Beste, Lieve, Geachte, of nog iets anders)
 - Je begint wat je wilt vertellen met de inleiding.
 - Je vertelt kort de boodschap van je mail.
 - Daarna komt de kern. Hier gaat het om.
 - Je eindigt met het slot. Je vat het nog eens samen. Of je sluit af.
 - Een groet, (Kies uit: Groetjes, Kusjes, Met vriendelijke groeten, of nog iets anders)
 - Je eigen naam

Instructie

Indien mogelijk laat u (afdrukken) van enkele e-mails zien. Heeft u geen voorbeelden, dan gebruikt u de afbeelding op het werkblad. U laat de leerlingen vertellen en aanwijzen waar de verschillende onderdelen staan. Bespreek samen wat je daar noteert:

- voor wie de mail bestemd is;
- waarover de mail gaat (onderwerp);
- de bijlage (wat is dat?);
- de tekst zelf (indeling, kern en slot);
- de aanhef (wanneer kies je: beste, lieve, geachte?);
- de afsluiting.

U licht opdracht 2 toe. Laat de leerlingen de opdracht maken. Bespreek deze direct na. Gaat het goed, dan gaan de leerlingen verder. Lukt het niet, bedenk dan samen de antwoorden.

VERRIJKING

U geeft vooraf aan hoeveel opdrachten de leerlingen moeten maken. Vertel ook of ze opdracht I, II en/of III maken, of dat ze zelf kunnen kiezen.

Instructie

Opdracht I

U benadrukt dat het een kort verhaal moet zijn. Het moet in zes plaatjes passen. Spreek af of er tekst in de strip komt en op welke manier: onder of boven de plaatjes, in tekstwolkjes. Bij tekstwolkjes is het handig om eerst de tekst te schrijven en dan pas het wolkje eromheen te tekenen.

Opdracht II

Vertel van te voren hoe lang het verhaal moet en mag worden. Bijvoorbeeld tussen de 300 en 600 woorden voor wie hier één les aan werkt. En tussen de 600 en 1200 woorden voor wie langer de tijd heeft. U kunt het brainstormen bij opdracht 1 ook in duo's laten doen.

Opdracht III

Dit is een korte opdracht, u kunt deze ook achter de hand houden en inzetten als extraatje voor de leerlingen die snel klaar zijn.

U vertelt of het eindresultaat in het schrift of op een apart (teken- of schrijf)blaadje komt en of het versierd moet worden.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond om waar nodig te ondersteunen. U complimenteert de leerlingen met hun inzet.

Antwoorden en criteria

Begrijpend lezen (les 1)

Opdracht 1

-
- Zora
- Meisje, arm gezin, enige kind in de straat, behulpzaam.
- Matzeligerstraat, buiten, arme buurt.

Opdracht 2

- 2-3-1-4-5-6
- Signaalwoorden van tijd: (2) twee jaar terug, (3) zojuist, (4) toen, (5) nu, (6) die avond, de volgende dag.
- Recente verleden (heden). De zinnen zijn geschreven in de verleden tijd. Er staat in dat het gaat over twee jaar geleden, het gaat ook over zojuist (vandaag).

Opdracht 3

Zora helpt de buurvrouw en krijgt als dank extra eieren. Het gaat vooral over Zora die de rijst voor de buurvrouw sjouwt. Het verhaal legt uit waarom de buurvrouw dat niet zelf kan doen.

Opdracht 4

Wie goed doet, goed ontmoet. Als je mensen vriendelijk behandelt, zijn ze ook aardig voor jou.

Opdracht 5

- a. Eigen mening, bijvoorbeeld: Ik vind het een mooi verhaal, omdat Zora aardig is voor de buurvrouw en daarvoor bedankt wordt.
Of: ik vind het een saai verhaal, omdat er niets spannends in gebeurt.
- b. Eigen mening, bijvoorbeeld: Dat vind ik wel leuk, je moet goed opletten om het te begrijpen, het is daardoor minder saai. Of: Dat vind ik vervelend, daardoor begrijp ik niet goed wat de volgorde is.

Schrijven (les 2)

Het resultaat is een zelf geschreven mail, die voldoet aan de volgende eisen:

- het bericht is gericht is aan een krant;
- het onderwerp staat in de onderwerpregel;
- het bericht begint met een aanhef;
- in het bericht staat:
 - het verzoek om een 'held' te interviewen;
 - waarom diegene een held is;
- Het bericht eindigt met een groet;
- de zinnen zijn (grotendeels) correct;
- de spelling is (grotendeels) correct.

Verrijking (les 1 en 2)**Opdracht I Een stripverhaal over een superheld**

Het resultaat is een stripverhaal, dat voldoet aan de volgende eisen:

- het gaat over een superheld;
- de eigenschappen van de held worden duidelijk;
- er zijn zes plaatjes getekend.

Opdracht II Een verhaal over een antiheld

Het resultaat is een fantasieverhaal, dat voldoet aan de volgende eisen:

- het gaat over een antiheld;
- er is een inleiding (hoe het begint), kern (hoe het verder gaat, wat er misgaat), slot (hoe het afloopt);
- in het verhaal wordt duidelijk:
 - wie de antiheld is en welke andere personages er zijn;
 - welke eigenschappen de antiheld heeft;
 - waar en wanneer het verhaal zich afspeelt;
- er staat een (passende) titel boven;
- de spelling en de zinnen zijn (grotendeels) correct.

Opdracht III Een ode aan een held

Het resultaat is een rondeel, dat voldoet aan de volgende eisen:

- in regel 1, 4 en 7 staat (bijna) hetzelfde;
- regel 2 en 8 zijn (bijna) hetzelfde;
- het gaat over een held en zegt iets over bijvoorbeeld:
 - de naam;
 - het uiterlijk;
 - wat hij/zij doet;
 - zijn kenmerken;
 - wat hem/haar speciaal maakt.
- het ziet er aantrekkelijk uit.

DIFFERENTIATIE

Leerlingen die snel klaar zijn met de opdrachten, kunt u de volgende opdracht geven:

Herhaling: Pak een verrijkingsblad en kies een of meer opdrachten om te doen.

Verrijking:

Bij opdracht I

- Geef in een duo of viertal feedback op elkaars poster: wat is goed, wat kan beter. Pas daarna de poster aan.
- Heb je een poster gemaakt over een dier (plant)? Maak dan nu een poster over een plant (dier). Neem de tips uit de feedback mee en maak nu een nóg mooiere poster.
- Bedenk wat een handige plek is om deze poster op te hangen. Waarom daar? Denk aan de doelgroep.

Bij opdracht II

- Lees in een duo of viertal je eigen verhaal zachtjes aan elkaar voor. Geef elkaar feedback op het voorlezen. Wie kan goed voorlezen? Hoe doet hij/zij dat? Wat heb je gezien wat je een volgende keer zelf ook wilt gebruiken?
- Lees in een duo of viertal elkaars verhalen. Geef elkaar feedback. Wat is goed en wat kan beter? Welk verhaal vinden jullie het leukst? Waarom?
- Kies één verhaal uit om voor te bereiden om als groep voor te lezen (forumlezen). Verdeel het verhaal in stukken. Spreek af wie welk gedeelte voorleest. Bedenk samen vragen bij het verhaal. Schrijf de vragen op en schrijf ook de antwoorden op. De groep leest op een ander moment het verhaal aan de hele klas of aan een andere klas voor als luisteroefening. Na afloop stellen de groepsleden vragen aan de klas over het verhaal.

Bij opdracht III

- Lees in viertallen jullie rondelen zachtjes aan elkaar voor. Geef elkaar feedback op het voorlezen. Wie kan goed voorlezen? Hoe doet hij/zij dat? Wat heb je gezien wat je een volgende keer zelf ook wilt gebruiken?
- Lees in viertallen elkaars rondelen. Geef feedback. Wat is goed en wat kan beter? Welke vinden jullie het leukst? Waarom?
- Maak je eigen gedichtenbundel met rondelen en elfjes (thema 3). Zorg ook voor illustraties.
- Maak van je leukste rondeel een poster om op te hangen in de klas. Zorg dat je poster er mooi uitziet. Let op de indeling en de versiering.
- In plaats van met een rondeel kun je je helden ook op een andere manier eren, bijvoorbeeld met een standbeeld of een lied. Bedenk verschillende manieren. Kies de leukste uit en ga aan de slag.

AFSLUITING

De leerlingen corrigeren zelf de opdrachten. U haalt daarna de blaadjes op voor uw registratie.

THEMA

7

Media

Een nieuw thema

BEGINSITUATIE	Over het nieuwe thema heeft de leerling zijn/haar eigen voorkennis.
LESDOEL	De leerling maakt kennis met de aspecten van het nieuwe thema.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken individueel aan opdracht 2.
MATERIALEN	– Flappen – Stiften – Tijdschriften, oude kranten – Scharen en lijm

INTRODUCTIE

U introduceert het thema door samen met een leerling een rollenspel op te voeren. Hierbij wordt het verhaal nagespeeld met de volgende kernpunten: ouder-kind, verjaardagsfeest, cadeau, telefoon, games, foto's maken, te veel tijd besteden aan internet en telefoon, waardoor het schoolwerk achteruit gaat. De ouders grijpen in en maken goede afspraken, waarna de resultaten weer verbeteren.

U stelt daarna enkele vragen aan de leerlingen over het rollenspel, zoals wat het thema is, wat er gebeurde. U vertelt dat de telefoon met internetverbinding een nieuwe vorm van media is. U noteert het woord media op het bord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het nieuwe thema is Media. Media is de meervoudsvorm van medium. Een medium is een manier om informatie door te spelen aan anderen. De radio, de tv, het internet en de krant zijn voorbeelden van media. Is media belangrijk of besteden mensen hier te veel tijd aan? Wat voor beroepen zijn er binnen de media en hoe gaat het opnemen van een reclamespotje? In dit thema maken de leerlingen kennis met allerlei soorten media en ontdekken ze hoe ze daarmee om kunnen gaan. Het is belangrijk dat kinderen weten hoe de media werken. Ze komen al jong in aanraking met media en het wordt steeds gemakkelijker voor kinderen om de media te bereiken. Ze leren hoe zij zich kunnen beschermen tegen negatieve invloeden van de media en hoe zij media effectief kunnen inzetten om zich te ontwikkelen.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U stelt groepen samen en bespreekt opdracht 1 met de leerlingen. Herhaal de groepstaken. Vervolgens licht u ook kort opdracht 2 toe en gaat na of deze door iedereen is begrepen.

Verlengde instructie

U bespreekt samen met de leerlingen die dat nodig hebben nogmaals de werkwijze bij opdracht 1. Eventueel leest u ook de vragen van opdracht 2 voor.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U ziet erop toe dat de leerlingen tijdens de groepstaak evenveel participeren.

Antwoorden**Opdracht 1**

De collages moeten voldoen aan het thema Media. De leerlingen moeten in groepsverband kunnen afstemmen en uitleggen waarom er voor bepaalde afbeeldingen is gekozen.

Opdracht 2

a. Les 2; b. Les 3; c. Les 4; d. Les 7; e. Les 10; f. Les 14; g. Les 19; h. Les 23; i. Les 25; j. Les 28

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door de leerlingen te vragen hun keus toe te lichten. U krijgt hierdoor een goed beeld van de indruk en verwachtingen van de leerlingen over dit thema.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Media.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.
MATERIALEN	Geen

INTRODUCTIE

U maakt een woordspin op het bord door in het midden het woord **televisie** te schrijven. Welke woorden kennen de leerlingen die met televisie te maken hebben? Kennen ze ook beroepen die met televisie te maken hebben? U schrijft die beroepen op het bord. U geeft aan dat sommige beroepen een mannelijke en een vrouwelijke vorm hebben, bijvoorbeeld 'presentator' en 'presentatrice'. Kennen de leerlingen nog een aantal mannelijke en vrouwelijke vormen van beroepen die met televisie te maken hebben?

U vertelt dat deze woordenschatles gaat over woorden die met het tv-bedrijf te maken hebben.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de belichting	Het licht dat gebruikt wordt bij het maken van foto's, bij tv- en filmopnames en bij toneelvoeringen in het theater.	Door de slechte belichting kon je haar ogen niet goed zien.
de cameraman, de cameravrouw	Filmer. Degene die opnames maakt met een camera.	De cameraman stond klaar om te filmen hoe de auto in brand vloog.
de geluidstechnicus	Iemand die apparaten bedient, zodat bij een opname of optreden het geluid goed klinkt.	De geluidstechnicus vroeg de zanger om even wat in de microfoon te zeggen om het geluid te testen.
de live-uitzending	Een programma dat niet van tevoren is opgenomen. Je ziet meteen thuis op de tv wat de camera filmt of je hoort meteen op de radio wat er in de microfoon gezegd wordt.	Tijdens de live-uitzending liet de presentator het flesje water op tafel omver vallen en dat kon dus niet uit het programma geknipt worden.
de mini-microfoon	Een klein apparaat dat geluid opneemt.	Door het mini-microfoontje op zijn kraag was hij tijdens de show toch overal goed te verstaan.
de montage	Het in elkaar zetten van beelden en geluid voor een film. Het monteren.	Tijdens de montage werd het verhaal heel mooi afgewisseld met muziek.

de opname	Het vastgelegde geluid of beeld op een band of computer; dit kan later worden afgespeeld.	Op de opname was te zien hoe enthousiast het publiek meezong met de band.
de presentator, de presentatrice	Iemand die bijvoorbeeld een radio- of tv-programma presenteert en praat met de gasten. De gastheer of gastvrouw van een programma.	De presentator en presentatrice gingen tijdens het programma in gesprek met allerlei succesvolle sporters.
de regisseur, de regisseuse	Degene die zegt hoe een programma er uiteindelijk uit moet zien. De leider van een programma of opname.	De regisseuse vond dat de scène nog een keer opgenomen moest worden.
de reporter	Een verslaggever. Een journalist. Degene die verslag doet van een gebeurtenis voor radio of tv.	De reporter ging snel naar de plek waar het ongeluk was gebeurd om de slachtoffers te interviewen.
de set	De plaats waar een film wordt opgenomen.	De straat werd afgezet en niemand mocht op de set komen, behalve de filmmakers.
stimuleren	Aanmoedigen. Aansporen.	Mijn ouders stimuleren mij om vaker te sporten, want dat is gezond.
de studio	Een ruimte voor opnames voor radio en tv.	Als boven de deur van de studio een rode lamp brandt, zijn ze bezig met een opname en mag je niet naar binnen.
het tv-station	Een bedrijf dat programma's uitzendt op tv.	Het tv-station zendt dagelijks een nieuwe tv-serie uit.
de visagist, de visagiste	Iemand die als beroep heeft mensen op te maken. Make-up specialist.	De visagist zorgde er met make-up voor dat de vriendinnen net zusjes leken.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen om goed te luisteren naar de scripts en vooral op deze woorden te letten om achter de betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor om de themawoorden uit te leggen. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script 1

Reporters, die ook wel verslaggevers worden genoemd, schrijven stukken voor de krant of maken programma's voor de radio of de tv. Een reporter die bij een **tv-station** werkt en **opnames** moet maken voor dat tv-bedrijf, doet dat meestal in een **studio**. Dat is een speciale ruimte voor het opnemen van beeld en geluid. De opname gaat daarna meestal naar de afdeling **montage** waar alle stukjes film in de goede volgorde worden gezet. Heel belangrijk bij de opname is de microfoon waarmee het geluid wordt opgenomen. Vooral bij een **live-uitzending**, een programma dat direct wordt uitgezonden, moet je een goede microfoon gebruiken. Stel je voor dat het geluid niet goed is! Bij een live-uitzending kan er niet opnieuw opgenomen worden. Tegenwoordig gebruiken ze hiervoor **mini-microfoons**, dat zijn van die kleine microfoons die je op je kraag kunt vastmaken en die je bijna niet ziet. Dat is beter dan zo'n grote microfoon voor je gezicht.

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1 en stimuleert de leerlingen om de betekenis in eigen woorden te geven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De overige leerlingen mogen waar nodig aanvullingen plegen.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2

Een **visagiste** brengt, voordat een programma wordt opgenomen, de make-up aan op de gezichten van de **presentator** en **presentatrice** die een programma verzorgen. Zo gaan hun gezichten tijdens de uitzending niet glimmen door de grote felle lampen die voor goede **belichting** moeten zorgen. Wanneer er een uitzending wordt opgenomen op een bepaalde plek, is er altijd een **regisseur** die de leiding heeft op de **set**. De regisseur zegt waar iedereen moet staan en wat iedereen moet doen. Hij geeft ook opdrachten aan de **cameraman**, die met zijn camera zo moet staan dat hij alles precies goed kan filmen. De regisseur heeft ook de leiding over de **geluidstechnicus**. De geluidstechnicus weet hoe hij of zij de apparaten moet bedienen waarmee het geluid opgenomen wordt. De regisseur **stimuleert** iedereen om zijn best te doen, aanmoedigen om er een goede uitzending van te maken.

Tot slot licht u de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de betekenissen van de themawoorden voor en de leerlingen lezen mee. U vraagt aan de leerlingen enkele themawoorden in hun eigen woorden weer te geven.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. reporter; 2. visagist; 3. regisseur; 4. presentator; 5. geluidstechnicus; 6. cameraman

Opdracht 2

a. 2 = visagiste; 3 = regisseuse; 4 = presentatrice; 6 = cameravrouw
b. Het zijn allemaal beroepen.

Opdracht 3

1. opname; 2. set; 3. mini-microfoon; 4. montage; 5. tv-station; 6. live-uitzending; 7. studio; 8. belichten; 9. stimuleren

Opdracht 4

1. waar; 2. niet waar; 3. niet waar; 4. waar

Opdracht 5

De leerling vergelijkt de antwoorden met zijn duopartner en hepen elkaar waar nodig.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak zelf een zin met een van de themawoorden.

Verrijking: Bedenk nog meer beroepen die met media te maken hebben. Schrijf de mannelijke vorm en eventueel de vrouwelijke vorm op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. De leerlingen geven aan welke woorden ze het moeilijkst of het makkelijkst vonden. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de themawoorden en geeft deze leerlingen extra aandacht in de herhalingsles.

Volgorde van gebeurtenissen

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – voorbeelden noemen van signaalwoorden van tijd; – de chronologie in een verhaal herkennen aan de hand van deze signaalwoorden.
LESDOEL	De leerling kan: – informatie uit een tekst halen; – gebeurtenissen uit een tekst in chronologische volgorde zetten.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.
MATERIALEN	Geen

INTRODUCTIE

U vraagt wie er wel eens kijkt naar een praatprogramma op televisie. *Naar welk programma kijk je dan? Wat is je favoriete praatprogramma? Waarom? Wat gebeurt er in een praatprogramma?* (gasten worden geïnterviewd, soms is er één gast, vaak zijn er meerdere). Vertel dat de leerlingen in deze les een tekst gaan lezen die gaat over het kind dat op de televisie komt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De chronologie in een tekst is de volgorde van gebeurtenissen in een tekst. Je herkent het aan de **signaalwoorden van tijd**: *eerst, daarvoor, voordat, terwijl, toen, daarna, vervolgens, later, nadat*.

Bijvoorbeeld:

We hadden **eerst** een gesprek met de journaliste.

Daarna gingen we naar de visagist.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U toetst of de begrippen uit het blokje bij de leerlingen bekend zijn. (De leerlingen hebben hier eerder mee geoefend in les 19 van thema 2.)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen?

U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen, en ondersteunt ze hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden

aanbrengen	het detail	een interview geven
aankondingen	de geïnterviewde	nerveus
de akela	iemand op zijn gemak stellen	noodzakelijk
begeleiden	de gerichte vraag	de padvinderij
de camerabeelden	interresseren voor	in zijn werk gaan

Uitdrukking/spreekwoord

uit het oog verliezen

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- Een jongen of meisje. Hij of zij is lid van de padvindersclub.
- Hij of zij gaat naar de tv-studio voor een interview.
- In de studio.

Opdracht 2

- Bijvoorbeeld: een grapje maken; eerst een makkelijke vraag stellen (Hoe heet je?)
- Bijvoorbeeld: Waar was het padvinderskamp? Wat deden jullie tijdens het kamp?

Opdracht 3

- Journalist: interviewt mensen.
- Visagist: doet de make-up.
- Geluidstechnicus: plaatst de microfoons en zorgt voor goede geluidsopnames.
- Presentator: kondigt de gasten aan.
- Cameraman: bedient de camera.
- Regisseur: geeft aanwijzingen op de set.

Opdracht 4a.

- Er wordt een draaiboek gemaakt.
- De journaliste bereidt de interviews voor.
- De gasten komen naar de studio.
- De journalist neemt de vragen alvast door met de gasten.
- De visagist doet make-up op de gezichten.
- De geluidstechnicus doet een mini-microfoon op en test die.
- De presentatrice vertelt aan iedereen wat er gaat gebeuren.
- De cameraman zet de camera goed klaar.
- De regisseur geeft instructies en geeft het startsein.

Opdracht 4b.

daarna, nadat en toen

Opdracht 5

Bijvoorbeeld: Vertellen over de leukste activiteiten die we tijdens het kamp hebben gedaan.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: In de tekst staat ook iets over wat er na de opnames gebeurt. Zoek op wat dat is.
Verrijking: Is de hele tekst in chronologische volgorde geschreven? Leg je antwoord uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U let erop dat alle tekstverbanden aan bod komen en er voldoende voorbeelden worden gegeven. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een tv-interview

- 1 Ik ben op de televisie geweest! Dat kwam zo: ik ben lid van een padvindersclub. Mijn akela meneer Djoem, de leider van mijn club, was gevraagd om in een televisieprogramma een interview te geven over de padvinderij. Met het interview hoopte mijn padvindersclub meer kinderen te interesseren voor de padvinderij en te stimuleren om ook padvinder te worden. Daarom mocht ik mee om iets te vertellen over het gezellige en leuke padvinderskamp van het afgelopen jaar.
- 2 Vooraf was ik best een beetje nerveus. Het was de eerste keer dat ik een tv-station bezocht en ik was nog nooit geïnterviewd door een reporter of journalist. Ik wist helemaal niet hoe een tv-interview precies in zijn werk gaat. Wat doet de journalist allemaal vooraf en wat gebeurt er in de studio voordat het tv-programma begint?
- 3 Ik vroeg dat aan de journaliste die me zou interviewen. We ontmoetten haar nadat we in de studio aankwamen. Naar de studio hadden we trouwens wel even moeten zoeken. Eerst zagen we een bordje met daarop: Montage. Daar moesten wij niet zijn, want daar werken mensen die na een opname alle losse camerabeelden achter elkaar zetten tot een mooi filmpje. Bij de deur met een bordje 'Opname' zaten we gelukkig wel goed.
- 4 De journaliste vertelde dat er voor elke opname een draaiboek wordt gemaakt. Daarin staan zaken als: wie de gasten zijn, welke gasten er eerst komen en welke daarna en wat de onderwerpen zijn. De journaliste bereidt de vragen met de gasten voor, zodat ze tijdens een interview het doel van het gesprek niet uit het oog verliest. Ik was verbaasd dat ze zich bij een interview aan zoveel regels moet houden: de geïnterviewde moet op zijn/haar gemak gesteld worden; er moeten open vragen gesteld worden, zodat er zo min mogelijk met ja of nee geantwoord wordt; er moeten gerichte vragen gesteld worden, dus geen algemene vragen; er moet naar details en voorbeelden gevraagd worden. Ook voor mij had ze vragen voorbereid. We namen die samen door. Op die manier kon ik al een beetje oefenen.
- 5 Daarna moesten we naar de visagist. In een kamertje mochten we voor een grote spiegel gaan zitten. De visagist bracht make-up aan. Zelfs meneer Djoem moest poeder op zijn gezicht! Geen witte poeder hoor, de poeder heeft de kleur van je gezicht. We kregen heel veel poeder! De visagist legde uit dat het poeder noodzakelijk is, omdat je gezicht anders te veel gaat glimmen door de felle belichting.
- 6 Nadat de visagist klaar was, werden we naar een andere kamer begeleid. Daar werden mini-microfoons op onze padvindersuniformen aangebracht. De geluidstechnicus testte onze microfoons. Alles werkte goed. Ik hoopte dat niemand mijn hart zou horen bonzen.
- 7 Toen pas mochten we naar de set. Er stond een mooie tafel met glazen en flessen water erop. Er stonden banken om de tafel. Ik mocht in de hoek dichtbij de journalist gaan zitten. De presentatrice kwam kennismaken en vertelde wat er precies zou gebeuren. Zij zou het interview eerst aankondigen. Ik zag ook een meneer die iedereen instructies gaf. Hij zei onder andere waar iedereen moest staan, welke camera's als eerste op ons gericht moesten worden en nog veel meer. Hij was de regisseur van deze live-uitzending!
- 8 Plotseling was alles stil en schenen de lampen heel fel. De journalist zei tegen me: "Gewoon antwoord geven", en glimlachte vriendelijk. Toen zei ze: "Cameraman: Wij zijn ready!" De regisseur gaf een sein en het programma begon!

Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het benoemen van bijwoordelijke bepalingen van tijd en plaats in zinnen.
LESDOEL	De leerling kan de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid benoemen in enkelvoudige zinnen.
MATERIALEN	Infographic Zinsdelen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U schrijft de volgende voorbeeldzin op het bord:

Afgelopen weekend heeft de leerkracht thuis een Whatsapp-groep gemaakt voor de hele klas. De leerlingen ontleden de zin in duo's en gebruiken daarbij de Infographic Zinsdelen. U laat hen noteren op de manier die ze in thema 6 aanleerden:

- de zin met verdeelstrepen in zinsdelen verdelen
- de pv onderstrepen
- de zinsdelen boven de zin benoemen met de juiste afkortingen.

U bespreekt de zin klassikaal. Laat enkele leerlingen voor het bord komen om uit te leggen hoe ze de verschillende zinsdelen hebben gevonden.

bwb				bwb			
tijd		pv-wg	ow	plaats	lv	wg	mv

Afgelopen weekend heeft de leerkracht thuis een WhatsApp-groep gemaakt voor de hele klas.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In sommige zinnen staat een bijwoordelijke bepaling (bwb).

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid** (bwb hoedanigheid):

Vraag: hoe + pv/wg + ow (+lv)?

Het antwoord op de vraag is de bwb hoedanigheid.

Bijvoorbeeld:

We / gebruiken / de mobiel / op een verstandige manier.

Hoe gebruiken we de mobiel?

bwb hoedanigheid = op een verstandige manier.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vervolgt met de zin uit de introductie:

Afgelopen weekend heeft de leerkracht thuis een WhatsApp-groep gemaakt voor de hele klas.

U veegt de bwb van tijd 'afgelopen weekend' weg en vervangt dit zinsdeel door: 'snel'

U vraagt de leerlingen welke vraag je moet stellen om als antwoord 'snel' te krijgen. (*Hoe heeft de leerkracht thuis een WhatsApp-groep gemaakt voor de hele klas?*)

U vertelt dat dit ook een bijwoordelijke bepaling is, maar dan van hoedanigheid. Bij de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid krijg je antwoord op de vraag 'hoe'?

U vervangt in de voorbeeldzin 'thuis' door 'op een handige manier'. U vraagt de leerlingen welke vraag je moet stellen om als antwoord 'op een handige manier' te krijgen.

U vervangt een aantal keer een andere bwb in de voorbeeldzin en laat de leerlingen zelf varianten bedenken. Laat ze zowel de bwb van tijd, plaats als hoedanigheid bedenken. Laat de leerlingen steeds benoemen op welke vraag dit zinsdeel antwoord geeft.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U besteedt speciaal aandacht aan de manier van noteren in het schrift. In opdracht 1 is dat uitgebreid. Leerlingen die daaraan toe zijn, kunnen in opdracht 2 de tussenstappen overslaan.

Verlengde instructie

Samen met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste zinnen van de opdrachten samen. U begeleidt deze leerlingen met behulp van de 'Infographic Zinsdelen' door de verschillende stappen zoveel mogelijk hardop te laten denken. Deze leerlingen noteren opdracht 2 op dezelfde wijze als opdracht 1 in hun schrift, zodat de stappen voor hen inzichtelijk blijven.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze nodig hebben en aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen. U complimenteert de leerlingen die het juiste antwoord hebben gegeven, vooral die leerlingen die moeite hebben met zinnen ontleden.

Antwoorden

Opdracht 1

	ow	p-v-wg	bwb hoedanigheid	lv	mv
a.	De leerkracht	<u>maakt</u>	simpel	een WhatsApp-groep	voor de hele klas.

Hoe maakt de leerkracht (een WhatsApp-groep voor de hele klas)?

- bwb hoedanigheid = simpel

	ow	p-v-wg	lv	bwb hoedanigheid	wg	mv
b.	Ze	<u>kan</u>	het huiswerk	snel	versturen	aan de hele groep.

Hoe kan het huiswerk gestuurd worden? - bwb hoedanigheid = snel

	ow	p-v-wg	lv	bwb hoedanigheid	wg
c.	De leerlingen	<u>kunnen</u>	hun verslag	digitaal	inleveren.

Hoe kunnen de leerlingen hun verslag inleveren? - bwb hoedanigheid = digitaal

	ow	p-v-wg	bwb hoedanigheid	lv	wg
d.	Ze	<u>gaan</u>	in groepsverband	een persbericht	schrijven.

Hoe gaan ze een persbericht schrijven? - bwb hoedanigheid = in groepsverband

ow	pv-wg	bwb hoedanigheid	wg
e. Het persbericht	<u>moet</u>	creatief	gepresenteerd worden.

Hoe moet het persbericht gepresenteerd worden? – bwb hoedanigheid = creatief

Opdracht 2

a. vandaag = bwb van tijd; b. nauwkeurig = bwb van hoedanigheid; c. uitstekend = bwb van hoedanigheid; d. op het erf = bwb van plaats; e. ongeduldig = bwb van hoedanigheid, na de pauze = bwb van tijd; f. graag = bwb van hoedanigheid, naar Colakreek = bwb van plaats

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Doe hetzelfde als in opdracht 1 met de zinnen van opdracht 2.

Verrijking: Schrijf een zin met alle zinsdelen die je tot nu toe hebt geleerd.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Dan bespreekt u alle zinsdelen nog een keer door te vragen: Wat komt vooraan te staan als ik een zin vragend maak? (de w-woorden of het h-woord) Wat vind ik als ik vraag: wie of wat doet het? (het onderwerp) U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het vinden van de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid. Als ze tijdens deze les nog niet zijn toegekomen aan de herhalingsopdracht, geeft u dit mee als extra oefenmateriaal. U geeft deze leerlingen extra aandacht in de herhalingsles.

Versterkende woorden

BEGINSITUATIE	De leerling: – weet wat voorvoegsels zijn. – is al bekend met bijvoeglijke naamwoorden.
LESDOEL	De leerling kan versterkende bijvoeglijke naamwoorden maken.
MATERIALEN	Woordenboek(en)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U vraagt aan de leerlingen of ze nog weten wat bijvoeglijke naamwoorden zijn. U herhaalt de regel van bijvoeglijke naamwoorden: een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord.

Vervolgens vraagt u de leerlingen hoe we iemand kunnen noemen die heel trots is op een persoon (als je bijvoorbeeld een 10 hebt gehad voor een moeilijke redactierepetitie). Dan ben je apetrots. U geeft aan dat de les van vandaag over versterkende bijvoeglijke naamwoorden gaat.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Versterkende bijvoeglijke naamwoorden zijn bijvoeglijke naamwoorden waar een voorvoegsel voor geplaatst is dat *heel erg* betekent.

bloedheet = heel erg heet

Alle deze voorvoegsels worden aan het bijvoeglijk naamwoord vast geschreven, behalve als het voorvoegsel een onvoltooid deelwoord is, zoals bij 'stinkend rijk'. Dit hoeven de leerlingen echter nog niet te leren. In deze les oefenen ze alleen met voorvoegsels die aan het bijvoeglijk naamwoord vast zitten.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Kennen de leerlingen zelf ook nog een paar van zulke versterkende woorden?

U stelt enkele vragen en schrijft de antwoorden op het bord:

Hoe noem je het als het heel erg stil is? Het is ... (muisstil of doodstil)

Hoe noem je iets dat heel erg duur is? Het is ... (peperduur)

Hoe noem je iemand die heel erg wakker is? Hij is ... (klaarwakker)

Wijs de leerlingen op het verschil in betekenis tussen het woord met en zonder voorvoegsel. Kennen de leerlingen zelf ook nog zulke versterkende woorden? Schrijf enkele voorbeelden op het bord. (bijvoorbeeld: kurkdroog, flinterdun, knalgeel, piepklein, oerlelijk, broodnodig, brandschoon, propvol)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Geef aan dat er mag worden opgezocht in een woordenboek.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, neemt u de voorbeeldwoorden nog eens door. U doet eventueel voor hoe u een versterkend bijvoeglijk naamwoord opzoekt in een woordenboek.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen. U bespreekt de fouten klassikaal en herhaalt de uitleg waar nodig.

Antwoorden

Opdracht 1

stokoud; kaarsrecht; razendsnel; stokstijf; gloednieuw; doodziek; peperduur; vlijmscherp; graatmager; kerngezond

Opdracht 2

1. spotgoedkoop; 2. vuurrood/knalrood; 3. ijskoud; 4. oersterk/beresterk; 5. straatarm; 6. doodsbang; 7. wereldberoemd; 8. loodzwaar; 9. smoorverliefd; 10. stomverbaasd

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met een 'gewoon' bijvoeglijk naamwoord en een versterkend bijvoeglijk naamwoord, bijvoorbeeld: met heet en bloedheet.

Verrijking: Maak een oefening zoals opdracht 1 voor een klasgenoot.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Geef enkele leerlingen de beurt om hun zin voor te lezen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de versterkende bijvoeglijke naamwoorden. U geeft deze leerlingen extra aandacht tijdens de herhalingsles.

Woordenschat in verschillende talen

BEGINSITUATIE	De leerling: – heeft informatie gehad over de media en kent de betekenis van het woord. – spreekt meer dan één Surinaamse thuistaal.
LESDOEL	De leerling kan in drie verschillende talen woorden rondom media schrijven en uitspreken.
MATERIALEN	– Taalkettingen – Oude kranten – Tape – A4-woordkaarten van de te leren woorden: krant, televisie, radio, internet, journalist, nieuws
ORGANISATIE	U heeft drie taalheterogene groepen gemaakt. De leerlingen dragen hun taalketting. Bij opdracht 2 zijn de leerlingen verdeeld in drie taalheterogene groepen en staan die groepen in rijen in het lokaal.

VOORBEREIDING

U heeft drie thuistalen uitgekozen die in deze les aan bod komen. Het moeten talen zijn waarvan er sprekers in de klas zitten. U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de eerdere lessen binnen het thema Media en vraagt: *Geef een voorbeeld van een medium?* (Krant, televisie, radio, internet)
Waarom zijn de media belangrijk? (Verschillende antwoorden zijn mogelijk. De kern van het antwoord moet zijn dat wij via de media informatie krijgen over allerlei zaken.)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De krant, de televisie, de radio en het internet zijn voorbeelden van media. Via die kanalen zorgen journalisten ervoor dat wij het laatste nieuws krijgen.

Deze woorden, die te maken hebben met media, hebben een eigen naam in de verschillende Surinaamse thuistalen.

Instructie

U laat de leerlingen hun taalketting omdoen. U verdeelt de leerlingen in drie taalheterogene groepen. U begint gezamenlijk aan opdracht 1.

U deelt met de klas welke talen u heeft geselecteerd om deze les mee aan de slag te gaan.

U laat de woordkaarten zien. U bespreekt gezamenlijk welke woorden er zijn uitgebeeld (krant, televisie, radio, internet, journalist, nieuws).

Een leerling, die spreker is van een van de drie gekozen talen, mag in zijn taal zeggen wat er op de woordkaarten staat afgebeeld. Als de leerling niet alle woorden kent, mag hij geholpen worden door andere leerlingen met dezelfde taalketting. Als visuele steun schrijft u de woorden op het bord. De klas zegt de woorden na.

U herhaalt dit met de overige gekozen talen. U dekt de woorden op het bord af met oude kranten en tape. De leerlingen krijgen vervolgens tien minuten om de uitspraak van de woorden te oefenen. Ze mogen elkaar helpen. U vertelt dat het belangrijk is om je best te doen omdat ze hierna een woordenwedstrijd gaan spelen.

U bespreekt opdracht 1 klassikaal na en speelt daarna een woordenwedstrijd.

U legt eerst de spelregels uit:

- Uit elke groep wordt een spreker van één van de talen gekozen om voor de klas te staan. Deze leerlingen houden hun taalketting om. De rest van klas mag de taalketting af doen.
- Binnen de groep worden de leerlingen genummerd. De leerlingen staan per groep in een rij achter elkaar.
- Het spel begint als één van de leerlingen voor de klas één woordkaart met een plaatje van een voorwerp laat zien.
- Leerling 1 van groep 1 mag dan zeggen hoe het voorwerp heet in de taal van de leerling met de taalketting om. Als de leerling het niet weet of een verkeerd woord zegt, gaat hij achterin zijn rij staan en mag de eerste leerling van groep 2 het proberen. Weet deze het niet, dan krijgt nummer 1 van groep 3 de beurt. Zo gaat het door totdat een leerling het goed heeft.
- Voor elk goed antwoord krijgt de desbetreffende groep een punt. U houdt de punten op het bord bij.
- Als het punt is toegekend, wordt een ander plaatje getoond door een leerling van de winnende groep. De leerling die aan de beurt is in de volgende groep krijgt de kans om te zeggen wat het woord is in de taal van de leerling met de taalketting.
- U houdt bij welke plaatjes in welke taal aan bod zijn geweest. De procedure herhaalt zich tot alle zes plaatjes in alle drie de talen aan de beurt zijn geweest.
- U telt de punten op en maakt bekend welke groep de winnaar is.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Sprekers van de gekozen talen mogen andere leerlingen helpen bij opdracht 1. Bij de woordenwedstrijd van opdracht 2 wordt onmiddellijk door u aangegeven of het antwoord goed of fout is. U observeert of de leerlingen een positieve houding hebben ten opzichte van de eigen taal en de talen van anderen. U motiveert de leerlingen om mee te doen.

Antwoorden

Opdracht 1

- Geselecteerd door de leerkracht.
- 1 = krant, 2 = televisie, 3 = radio, 4 = internet, 5 = journalist, 6 = nieuws
- Zie antwoord bij d.

	krant	televisie	radio	internet	journalist	nieuws
ARO	koranti	televisie	to kurherhokoro farheto beyokha	internet	adakotathi amare kenen khonan	adiaha
KAR	koranti	televisi	aradio	internet	journalist	nyunsu
MAN	bàozhǐ	diànshì	diàntái	hùliánwǎng	jìzhě	xīnwén
OKA	kolanti	teevee	laadio	internet	nyunsuman	nyunsu
SAA	kolanti	televisi	ladio	internet	di sembë di ta sikifi soni buta a pampia	njunsu
SAR	akhbár	televisie	radio	internet	journalist	samácár
SRA	kranti	telefisi, tefey	radiyo, boskopodosu	internet	nyunsuman	nyunsu
SUJ	koran	televisi	radio	internet	jurnalis	kabar
TRI	koranti	kino	rarion	apëine (intënet)	iponopone	kainan omi tiponosen
WAY	kolanti	tënehem	laliyo	internet	tuwalonu matën	ëhtuwalonu matop

Opdracht 2

De leerlingen doen mee met het spel.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke talen aan bod zijn gekomen. Om per leerling de betrokkenheid en participatie tijdens de les te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Een leeftijdsgenoot interviewen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het voorbereiden en afnemen van een interview; – geoefend met het stellen van open en gesloten vragen.
LESDOEL	De leerling kan gesloten en open vragen afwisselen in een interview.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U vraagt of de leerlingen al eens hebben geluisterd naar een journalist die een interview afneemt. Bijvoorbeeld in het Jeugdjournaal of een ander televisie- of radioprogramma. U geeft de leerlingen de gelegenheid om over hun ervaringen te vertellen. Daarbij stelt u de volgende vragen:

- *Wat was het doel van het interview?*
- *Naar welke soort informatie was de interviewer op zoek?*

U bespreekt welke doelen er kunnen zijn en wat voor soort informatie een interview allemaal kan opleveren. U noteert de reacties op het bord.

U vraagt welke twee soorten vragen je kan stellen tijdens een interview.

U herhaalt kort het verschil tussen open en gesloten vragen en laat voorbeelden noemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een interview stel je iemand op een beleefde manier vragen om informatie over hem of haar te krijgen. Je kunt daarbij gesloten en open vragen stellen.

Gesloten vragen	Voorbeeld
• Er is maar één antwoord mogelijk. • Het antwoord is kort, bijvoorbeeld 'ja' of 'nee'. • Je vraagt naar een feit of je checkt informatie. • Je kunt w-woorden gebruiken als wat, waar, welke of wanneer. • Sommige gesloten vragen beginnen met hoe.	• Waar ben je geboren? • Ben je wel eens geïnterviewd? • Wat betekent STVS? • Welke game vind je het leukst? • Wanneer gaat u naar Paramaribo? • Hoe oud ben je?
Open vragen	Voorbeeld
• Nodigen uit tot een langer antwoord. • Je vraagt naar een ervaring, uitleg of toelichting. • Je kunt w-woorden als waarom, waardoor, waarover gebruiken. • Sommige open vragen beginnen met 'wat' of 'hoe'.	• Hoe kwam het toch nog goed in de film? • Wat heb je tijdens de vakantie allemaal gedaan? • Waardoor komt het dat u zo succesvol bent? • Hoe ben je erachter gekomen dat haar verhaal niet klopte?

Let op:

In een interview kun je een gesloten vraag gebruiken als inleiding op een open vraag.

Gesloten: Vind je dat je een smartphone nodig hebt?

Open: Waarom vind je dat je een smartphone nodig hebt?

Instructie

U vertelt dat w-woorden (wat, wanneer, waar) en het h-woord (hoe) niet altijd open vragen opleveren. Dan neemt u het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht opdracht 1 toe. Dit is een inleidende opdracht die de leerlingen individueel maken. Vervolgens vraagt u twee goede lezers volgende dialoog voor te lezen. U vraagt de andere leerlingen goed op de vragen te letten. Zijn de vragen open of gesloten? Komen er korte of lange antwoorden? Laat de leerlingen hun antwoord noteren in het schema van opdracht 1.

Leerling 1: "Zou u graag een smartphone willen hebben?"

Leerling 2: "Ja."

Leerling 1: "Waarvoor zou u de smartphone zoal willen gebruiken?"

Leerling 2: "Ik kan dan chatten met mijn vrienden en mailtjes ontvangen. Ik kan ook op het internet gaan om informatie op te zoeken of filmpjes te bekijken en games te spelen."

Leerling 1: "Hoe oud ben je?"

Leerling 2: "Ik ben 11 jaar."

Leerling 1: "Wat zouden de nadelen kunnen zijn als elfjarigen vrij toegang hebben tot het internet?"

Leerling 2: "Ze zouden misschien te veel met hun smartphone bezig zijn en geen tijd meer besteden aan hun schoolwerk. Ze zouden ook in contact kunnen komen met slechte mensen."

U bespreekt de opdracht na. Wat voor vraag kwam steeds eerst? Wat was de functie van de gesloten vraag? (inleiding / vragen naar een feit / een constatering doen). Welke functies hadden de open vragen (een toelichting / uitleg / argument voor een mening horen)?

U licht opdracht 2 en 3 toe. U wijst erop dat in opdracht 3, na het eerste interview, de tweede interviewer zijn of haar vragen nog mag herzien. Er kan immers naar aanleiding van het eerste interview en de bespreking daarvan een nieuw inzicht zijn ontstaan.

U helpt de leerlingen, die dat nodig hebben, met het formuleren van de vragen. U laat hen eerst mondeling hun vraag stellen en zo nodig corrigeert u of stuurt u bij.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U bespreekt opdracht 1 klassikaal. Tijdens het uitvoeren van opdracht 2 loopt u rond. U observeert en biedt waar nodig hulp. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben.

U bespreekt de interviews na afloop. Als er nog tijd is, laat u één interview voor de klas opvoeren en nabespreken. Welke open en gesloten vragen werden gesteld? U laat het antwoord toelichten en bespreekt de afwisseling van open en gesloten vragen. Gaf dit de interviewer de informatie waar hij/zij naar zocht?

Antwoorden

Opdracht 1

- De leerlingen luisteren naar een interview. Ze schrijven op of ze een gesloten of een open vraag hoorden.
- De leerlingen schrijven op of het antwoord lang of kort was.

Opdracht 2

De leerlingen bedenken als journalist van het Jeugdjournaal twee open en twee gesloten vragen.

Opdracht 3

De leerlingen interviewen elkaar. Ze bespreken de vragen en de antwoorden na. Daarna wisselen ze van rol.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Wissel van duopartner. Verbeter eventueel je vragen. Hou het interview opnieuw.

Verrijking: Bedenk extra open en gesloten vragen en hou het interview opnieuw. Je duopartner speelt nu de rol van de schooldirecteur, wiens mening gevraagd wordt over het plaatsen van filmpjes op internet door kinderen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en waar nodig corrigeert u de antwoorden van de leerlingen. Tot slot oefent u nog één keer open en gesloten vragen met het volgende spel: de leerlingen staan in het midden van de klas. Aan de ene kant van de klas hangt een blad met open, aan de andere kant met gesloten. U leest enkele vragen voor. Na elke vraag zegt u eerst OPEN. Leerlingen die vinden dat het een open vraag is, lopen naar de kant van de klas waar het blad 'open' hangt. Dan zegt u GESLOTEN. Leerlingen die vinden dat het een gesloten vraag is, lopen naar de kant waar het blad 'gesloten' hangt. Daarna geeft u het juiste antwoord.

Richtvragen:

- Hoe heten de hoofdrolspelers in de Bollywoodfilm 'Barfi!?' (gesloten)
- Vind je dat elke klas een computer moet hebben met toegang tot het internet? (gesloten)
- Waarom vind je dat elke klas een computer moet hebben met toegang tot het internet? (open)

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met luisteren of spreken bij interviews. Daarbij kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid.

Een verslag van een interview

BEGINSITUATIE	De leerling kan een interview met gesloten en open vragen afnemen.
LESDOEL	De leerling kan een verslag maken van een interview.
MATERIALEN	Kladblaadje (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel bij opdracht 1, 3 en 4. Ze werken in duo's aan opdracht 2 en 5.

INTRODUCTIE

U kijkt terug op les 7 waarin de leerlingen een interview bij elkaar afnamen.

Worden interviews alleen maar voor de radio en tv afgenomen? (nee) *Kun je voorbeelden bedenken waar ook interviews voor worden afgenomen?* (interview voor een krant of tijdschrift, interview om meer te weten te komen, bijvoorbeeld in het kader van een onderzoek).

U vertelt dat er meerdere manieren zijn waarop je kunt opschrijven hoe het interview ging en wat de antwoorden op de vragen waren.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een verslag van het interview schrijf je:

- wie je geïnterviewd hebt;
- welke vragen je stelde;
- welke antwoorden daarop gegeven werden.

Vraag en antwoord kun je op verschillende manieren opschrijven:

1. Je schrijft steeds de vraag en het antwoord in de **directe rede** op. Dat betekent: precies zoals het in het gesprek is gezegd. Je schrijft de namen ervoor. (zoals in voorbeeld 1)
2. Je maakt van de vragen tussenkopjes. Daaronder schrijf je de antwoorden in de **directe rede**. (zoals in voorbeeld 2)
3. Je verwerkt de vragen op een slimme manier in de antwoorden. Bijvoorbeeld door net te doen of degene die antwoordt de vraag herhaalt. (zoals in voorbeeld 3)

Je hoeft niet de precieze woorden van de geïnterviewde op te schrijven. Je mag best wat woorden veranderen of toevoegen. Zolang het maar klopt met wat de geïnterviewde vertelde.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bekijkt samen de voorbeeldteksten in het leerlingenboek. U bespreekt de verschillen door de volgende vragen te stellen: *Wie wordt er geïnterviewd? Hoe weet je dat?* (voorbeeld 1: de naam van de interviewer en de geïnterviewde staat steeds vooraan; voorbeeld 2 en 3: de naam de geïnterviewde staat in de inleiding) *Denk je dat interview 1 echt is?* (Het zou kunnen)

Hoe herken je bij voorbeeld 1 en 2 de vragen? Waar zie je de antwoorden? Hoe zie je het verschil tussen vraag en antwoord? (Bij voorbeeld 1 is het vraag-antwoord, bij voorbeeld 2 zijn de vragen het tussenkopje.) *In voorbeeld 3 staan de vragen niet nadrukkelijk vermeld. Toch kom je te weten wat de vragen waren. Welke vragen zijn er gesteld?* (Hoe word je een goede verslaggever? Wat is het leukste van je werk als verslaggever?)

Wat voor soort vragen worden er gesteld, open of gesloten? (voorbeeld 1: gesloten; voorbeeld 2 en 3: open)

Bespreek wat de directe rede is. U vraagt: *Waaraan herken je de directe rede?* (aan de aanhangstekens) U schrijft de volgende zin op het bord: Rudi zegt dat hij het een heel leuk interview vond. U vraagt de leerlingen de zin in de directe rede te zetten. (Rudi zegt: "Ik vond het een heel leuk interview.") Geef eventueel nog een aantal zinnen die de leerlingen in directe rede omzetten.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Ga in op het begrip 'kijkgedrag' (wanneer kijk je tv, hoe lang, wat zijn je favoriete programma's, wat mag je wel en niet kijken van je ouders) zonder dat u daarbij al (te veel) mogelijke vragen weggeeft.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben opdracht 1 door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U helpt leerlingen die het moeilijk vinden om vragen te formuleren of bij wie het interviewen moeizaam gaat, verder op weg. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

U laat tot slot enkele leerlingen het verslag van hun interview voorlezen. U laat andere leerlingen benoemen volgens welk voorbeeld elk interview is uitgewerkt. U laat eventueel de leerlingen kiezen: Welk verslag is het meest informatief? Over welk kind kom je het meest te weten? Wat was de leukste vraag? Wat vond je het leukste antwoord?

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bedenken vier vragen (zowel open als gesloten) om een klasgenoot te interviewen over kijkgedrag.

Opdracht 2

De leerlingen interviewen elkaar. Ze gebruiken een kladblaadje om de antwoorden in steekwoorden op te schrijven.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven het interview uit tot een verslag. Ze bedenken er een titel en een inleiding bij.

Opdracht 4

De leerlingen controleren en verbeteren zo nodig hun schijfwerk.

Opdracht 5

De leerlingen wisselen hun verslag met hun duopartner en geven elkaar een top en een tip. Ze bespreken elkaars verslag en zeggen of ze hun eigen antwoorden herkennen. Ze ruilen weer en verbeteren waar nodig hun werk.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een tekening bij je interview, die iets laat zien over je interview.

Verrijking: Kies een ander voorbeeld en schrijf je verslag op die manier.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Koppelteken en aardrijkskundige namen

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – de tussen -en en de tussen -n bij samenstellingen op de juiste manier toepassen; – hoofdletters en aardrijkskundige namen in teksten correct gebruiken; – de spellingsregels voor het gebruik van trema en apostrof correct toepassen.
LESDOEL	De leerling kan: – het koppelteken op de juiste manier gebruiken; – samengestelde aardrijkskundige namen op de juiste manier spellen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U schrijft op het bord:

Er staan twintig camera's opgesteld.

De regisseur had veel ideeën.

U brengt les 25 van thema 6 in herinnering en vraagt de leerlingen: *In welke zin staat een apostrof? In welke zin staat een trema? Waarom schrijven we een apostrof of trema?* (Het voorkomt dat je een woord verkeerd uitsprekt.)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee of meer woorden die ook zelfstandig een woord zijn: cameraman, geluidstechnicus, opnamestudio.

Je schrijft een samenstelling met een **koppelteken** (-):

1. als de laatste klinker van het eerste woord en de eerste klinker van het tweede woord één klank kunnen vormen. Het koppelteken voorkomt dat je de samenstelling verkeerd leest, bijvoorbeeld: media-aandacht, garage-eigenares, auto-ongeluk en vanille-ijs.
Maar: mediaexpert, garageopening, autoaccu;
2. na voorvoegsels als oud-, ex- en niet-, bijvoorbeeld: oud-president, ex-voetballer en niet-roker;
3. na een afkorting, cijfer of symbool, bijvoorbeeld: DNA-voorzitter, 11-jarige en \$-teken;
4. bij samengestelde aardrijkskundige namen, bijvoorbeeld: Saudi-Arabië, Nieuw-Amsterdam en Midden-Amerika. Een aardrijkskundige naam die uit twee delen bestaat, schrijven we met een koppelteken. Deze regel geldt ook voor aardrijkskundige namen met als linkerdeel een woord als: Noord, Zuid, West, Oost, Centraal, Hoog, Laag, Boven, Beneden, Midden en Nieuw.

Instructie

U schrijft de volgende woorden op het bord:

mediaaandacht, garageeigenares, autoongeluk

U vraagt de leerlingen te lezen wat er staat. Wat maakt het lastig om dit te lezen? Er staan steeds klinkers naast elkaar en het is moeilijk te zien hoe je dat moet uitspreken. Ze vormen namelijk samen één klank. Er is hier sprake van klankbotsing, maar deze term hoeven de leerlingen niet te kennen.

Nu schrijft u dezelfde woorden op met koppelteken.

Media-aandacht, garage-eigenares, auto-ongeluk. Zien de leerlingen het verschil? Het streepje geeft aan dat het om twee verschillende klanken gaat die je apart uitspreekt. U spreekt de woorden uitdrukkelijk uit.

U schrijft de volgende woorden op het bord:

mediaexpert, garageopening, autoaccu.

Zijn deze woorden net zo lastig om te lezen? U laat zien dat de klinkers die nu naast elkaar staan nooit samen één tweeklank kunnen vormen. In dat geval is een koppelteken niet nodig.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door en behandelt de overige voorbeelden. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, doet u het eerste rijtje van opdracht 1 samen. U wijst op de voorbeelden en stimuleert de leerlingen te kijken naar overeenkomsten. Hoort het woord bij één van deze categorieën of spellingsregels? Na een paar keer begeleiden laat u de leerlingen zelfstandig verder werken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die dat nodig hebben of aankunnen. U bespreekt de opdrachten klassikaal. In de gevallen van klankbotsing schrijft u het woord op het bord zonder koppelteken (bijvoorbeeld: radioomroeper, douaneinspecteur) om te laten zien waar het probleem zich dan voor zou doen. U plaatst koppeltekens en spreekt de botsende klanken dan uitdrukkelijk afzonderlijk uit om te laten horen welke klanken het koppelteken van elkaar scheidt. (bijv radio-omroeper, douane-inspecteur). U kunt ook beurten geven en enkele leerlingen dit voor de klas laten doen.

Antwoorden

Opdracht 1

3. gala-avond; 6. piano-onderhoud; 7. radio-omroeper; 9. douane-inspecteur; 10. solo-optreden

Opdracht 2

1. Frans-Guyana	5. televisiezender	9. tv-station
2. niet-alledaags	6. radioreporter	10. mini-microfoon
3. oud-directeur	7. live-uitzending	11. montagetafel
4. filmregisseur	8. cameraman	12. Oost-Suriname

Opdracht 3

1. ex-man: regel 2; tv-presentator: regel 3
2. 20-jarige: regel 3
3. West-Suriname: regel 4

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de samenstellingen in de zinnen op.

- Daar heeft hij een eigen opnamestudio en moderne geluidsapparatuur.
- Hij maakt natuurfilms en plaatst die op het internet.

Verrijking: Bedenk nog een voorbeeld bij de 4 situaties waarbij je een koppelteken gebruikt.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. (media-aandacht = een probleem om te lezen; mediaexpert = geen probleem voor lezen of uitspraak)

U noteert welke leerlingen er moeite mee hebben om koppeltekens te gebruiken en extra aandacht en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Media.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U stelt de volgende vragen: Wie kan met de computer omgaan? Wat kan je met de computer doen? U schrijft de woorden computer en internet links en rechts op het bord. *Welk woord hoort vooral bij computer?* (toetsenbord) *Wat hoort vooral bij internet?* (website). *Wat hoort bij allebei?* (verbinding) U schrijft woorden die vooral met computers te maken hebben wat dichterbij het woord 'computer', en woorden die met het internet te maken hebben wat meer bij 'internet'. Er kan discussie over ontstaan, maar dat is niet erg. *Welke van de opgeschreven woorden zijn voorwerpen die je zou kunnen vastpakken?* U kijkt met de leerlingen of dat woorden zijn die in de buurt staan van het concrete woord 'computer'.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de commercial	Kort reclamefilmpje. Reclame-spotje.	In de commercial lijkt het net of iedereen een nieuwe telefoon kan kopen, maar voor vele mensen is die te duur.
draadloos	Verbonden zonder kabels of draden.	Mijn telefoon zal zich automatisch verbinden met het draadloze internet netwerk van het ziekenhuis.
het familiebericht	Advertentie in bijvoorbeeld de krant over een bijzondere gebeurtenis in de familie.	In de familieberichten zag ik dat de dochter van mijn juffrouw geslaagd is voor haar studie aan de universiteit.
gebruiksvriendelijk	Makkelijk te gebruiken.	Op de gebruiksvriendelijke website kun je snel en gemakkelijk vinden wat je weten wilt.
het icoon	Een kleine afbeelding op het scherm als symbool voor een computerprogramma.	Je kunt op het icoon klikken om het computerprogramma te openen.
de internetverbinding	Het contact met het internet op je computer of telefoon, bijvoorbeeld met een kabel of wifi.	Door de trage internetverbinding kon ik de film op mijn tablet niet afkijken.
de link	De verbinding die gebruikt wordt om van de ene naar de andere plek op een website te gaan.	Op de nieuwe website werkte de link naar de bestelpagina niet.
de muisklik	Het drukken op de knop van een muis van een computer.	Met één muisklik kun je het nieuws bekijken van de andere kant van de wereld.

publiceren	Laten drukken en verspreiden. Openbaar maken.	Nadat ik het artikel had gepubliceerd, kon iedereen het lezen.
de redacteur	Iemand die teksten schrijft of de teksten van anderen corrigeert.	De redacteur van het tijdschrift verbeterde de tekst van het artikel.
de social media	Websites die mensen zelf kunnen vullen met informatie over zichzelf.	Op social media zag ik heel wat leuke foto's van het verjaardagsfeest van mijn tante Nadia.
het softwareprogramma	Een programma voor computers.	Ik moet een nieuwe versie hebben van dit softwareprogramma, want mijn programma is verouderd.
de storing	Een onderbreking. Wanneer iets niet of niet goed werkt.	Door een storing kon ik een deel van de avond niet naar tv kijken.
de telecommunicatie	Informatie overbrengen over grote afstand.	Telefoon, radio, televisie en internet zijn allemaal voorbeelden van telecommunicatie.
het world wide web (het www)	Wereldwijd netwerk van computers, waarmee informatie wordt verspreid. Internet.	Op het world wide web kun je tegenwoordig op heel wat vragen antwoord vinden.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen vooral op deze woorden te letten om achter de betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor om de themawoorden uit te leggen. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script 1

Op internet kun je **softwareprogramma's** vinden, zoals spelletjes. Als je zo'n softwareprogramma hebt gedownload op de computer, verschijnt er vaak een klein plaatje, een **icoon**, op het scherm van je computer. Zulke iconen vind je ook op tablets en op mobiele telefoons. Als je op een icoon klikt, ga je in de computer naar dat programma toe, en opent het programma zich op je scherm. Dan kun je dat programma gebruiken of beginnen met het spelen van het spelletje. Met één **muisklik** begin je niet alleen aan zo een spelletje, maar kun je verbonden zijn met iedereen op internet. Dat is natuurlijk super **gebruiksvriendelijk**! Zo makkelijk! Dat kan zelfs zonder kabels of draden, want een **internetverbinding** is namelijk vaak **draadloos**.
Op het internet, het **world wide web**, kun je bijna alle informatie vinden die je nodig hebt. Wanneer je die informatie aan het zoeken bent, kan het gebeuren dat je een **link** ziet. Wanneer je op de link klikt met je muis, maak je verbinding met een andere plek op het internet. Je kunt dan op die plek verder kijken of lezen.

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1, zodat de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2

Als je internetverbinding hebt, kan je naar **social media** sites. Dat zijn websites op het internet, waar mensen met elkaar in contact komen en informatie kunnen plaatsen over zichzelf. Foto's van een feestje, of een berichtje dat je je zwemdiploma hebt. Je kan er zelfs nieuwe vrienden maken. Maar wees wel voorzichtig.

Net zoals in de krant plaatsen mensen daar **familieberichten**, als een familie iets belangrijks te melden heeft. Korte reclamefilmpjes, **commercials**, worden ook vaak op social media geplaatst. Als er een **storing** is bij de **telecommunicatie**, als iets niet in orde is met de draadloze verbinding, dan valt de verbinding met het internet uit en dat is dan heel lastig.

U licht de betekenis toe van de themawoorden die niet in de scripts zijn verwerkt: publiceren - redacteur. Tot slot licht u kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de betekenissen van de themawoorden voor en de leerlingen lezen mee. U vraagt ze enkele woorden in hun eigen woorden weer te geven.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. commercials; 2. muisklik; 3. iconen; 4. social media; 5. storing

Opdracht 2

1. redacteur; 2. bestellen; 3. storing; 4. draadloos; 5. publiceren; 6. commercial

Opdracht 3

1. familie en bericht; 2. gebruiken en vriendelijk; 3. internet en verbinding; 4. muis en klik; 5 software en programma

Opdracht 4

- a. Zonder, dus zonder draad.
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: eindeloos (zonder einde) of hopeloos (zonder hoop).

Opdracht 5

De leerlingen vergelijken hun antwoord met dat van hun duopartner en waar nodig helpen ze elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met twee of meer themawoorden.

Verrijking: De woorden 'publiceren' en 'de redacteur' horen bij elkaar. Schrijf nog twee beroepen op die erbij passen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen de betekenis van de themawoorden te laten voorlezen. De rest van de klas geeft aan of de uitleg klopt. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen en geeft deze leerlingen extra aandacht in de herhalingsles.

Begrijpend lezen

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – diverse tekstsoorten herkennen; – een tekst globaal, zoekend en intensief lezen; – verbanden herkennen aan de signaalwoorden.
LESDOEL	De leerling kan informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U voert een kort klassengesprek over de computer: *Hoe lang bestaat de computer al, denk je?* (Er waren eerder al computers, maar voor mensen thuis en op het werk kwamen er vanaf 1980 computers.) *Wat vind jij handig aan de computer? Hoe zou een wereld zonder computers eruitzien?* U vertelt dat de leerlingen vandaag een tekst gaan lezen die gaat over hoe de computer de wereld heeft veranderd.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Soms staan er in een tekst veel weetjes en feitjes.

Om een overzicht daarvan te krijgen, kun je de belangrijke informatie uit de tekst halen en in een schema ordenen. Bijvoorbeeld in een tabel, stroomschema, tijdslijn of woordspin.

Dit is handig bij *studerend lezen*, als je de belangrijkste informatie uit een tekst moet onthouden. Bijvoorbeeld voor een repetitie.

Bijvoorbeeld:

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U toetst kort of de leerlingen een beeld hebben bij de verschillende schema's die genoemd staan. Bespreek het voorbeeld. *Hoe noem je dit schema?* (een stroomschema) *Waarom is het handig?* (Je ziet duidelijker voor je waar het om gaat. Je ziet ook duidelijker de volgorde van wat je moet doen en welke stappen je moet nemen.) *Waarom is het handig als je studerend leest?* (Door het ordenen van de informatie ga je deze al beter onthouden. En later kun je je schema nog eens overlezen. Het is eigenlijk ook een samenvatting van de tekst, namelijk de belangrijkste informatie uit de tekst op een rijtje.)

Teken eventueel van elk schema een voorbeeld op het bord of laat een voorbeeld zien in het rekenboek.

U licht daarna kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen?

U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen, en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden

de burger	het mediabedrijf	het tijdperk
het computernetwerk	nieuwswaardig	uitzenden
de digitale media	specialiseren	verspreiden
gelijktijdig	surfen	via
de live-stream	het telecommunicatiebedrijf	voorzien

Uitdrukking/spreekwoord

paniek uitbreken

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Laat de tabellen bij opdracht 3 en 4 eventueel mondeling aanvullen. Bijvoorbeeld: *Wat gaat er nu door de komst van de computer ook anders dan vroeger? Welke social media ken je nog meer?* U bespreekt eventueel ook dat bedrijven inmiddels ook social media gebruiken voor het verspreiden van nieuws, commercials e.d.

Antwoorden

Opdracht 1

- Informatieve tekst
- Het digitale tijdperk en alle veranderingen die dat met zich meebracht.
- We leven in een tijd waarin bijna alles via en met computers gebeurt.

Opdracht 2

- Computers zijn gebruiksvriendelijker geworden, bijvoorbeeld door iconen.
- oorzaak-gevolg
- doordat

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Vroeger	Tegenwoordig
brief met de hand schrijven en per post versturen	bericht op de computer tikken en per e-mail versturen
lessen volgen om met een computer te werken	door iconen kun je makkelijk met de computer werken.
oude media	nieuwe media
programma's alleen op tv	programma's ook te zien via live-stream op computer
alleen nieuwsbedrijven verspreiden nieuws	ook burgers verspreiden nieuws

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Oude media	Nieuwe media	Social media
<i>Wat is het?</i>		
kranten	computers	Twitter
tijdschriften	mobiele telefoons	Facebook
radio	internet	
televisie		
<i>Wat wordt erop verspreid?</i>		
nieuws	nieuws	nieuwswaardige berichten
advertenties	nieuws	
familieberichten	advertenties	
programma's	familieberichten	
muziek	programma's	
<i>Door wie wordt het vooral verspreid?</i>		
		Burgers
nieuwsbedrijven	nieuwsbedrijven	
journalisten	journalisten	
redacteuren	redacteuren	

Opdracht 5

De leerlingen denken na hoe de digitale wereld er over tien jaar uit zal zien. Ze schrijven hun antwoord in hun schrift.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Geef antwoord op de vraag: Hoe zou je graag willen dat onze digitale wereld er over tien jaar uit zou zien?

Verrijking: In de tekst staan een paar jaartallen. Zet deze jaartallen op een tijdbalk. Schrijf erbij wat er in die jaren gebeurde.

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 2

Digi-mensen en digi-dingen

- 1 We leven in een digitaal tijdperk. Dat betekent dat bijna alles met en via computers gebeurt, bijvoorbeeld met elkaar communiceren. Vroeger schreef je een brief met een pen, die je verstuurde via de post. Nu tik je met een (draadloos) toetsenbord je brief op de computer en verstuur je hem met e-mail.
- 2 Toen de computer pas was uitgevonden, moest je lessen volgen om ermee te leren werken. Tegenwoordig is het werken met de computer veel makkelijker. Computers zijn vooral gebruiksvriendelijker geworden, doordat er nu iconen zijn die je helpen. Deze symbooltjes laten zien wat je met een softwareprogramma kan doen. E-mail herken je aan een icoontje van een envelop. Met een muisklik kun je een berichtje aan een ander sturen.
- 3 Tot ongeveer 1980 waren er alleen kranten, tijdschriften, de radio of televisie om informatie te verspreiden. Daarna kwamen er naast deze 'oude' media ook nieuwe digitale media. Daaronder vallen bijvoorbeeld computers, mobiele telefoons en het internet. Het internet ontstond rond 1990 en is niets anders dan een computernetwerk, allemaal computers die met elkaar verbonden zijn. Via dit World Wide Web (www) kun je naar informatie zoeken. Door op een link te klikken, surf je in één keer naar de juiste plaats op het internet.
- 4 Om van het internet gebruik te kunnen maken, moet er wel een goede internetverbinding zijn. Bedrijven die gespecialiseerd zijn in telecommunicatie zorgen voor die internetverbinding. Soms is er een storing bij een telecommunicatiebedrijf en dan breekt er paniek uit, omdat niets kan doorgaan.
- 5 Bij mediabedrijven werken journalisten en redacteurs die nieuws verzamelen en publiceren. De mediabedrijven maken ook radio- en tv-programma's. Ze kunnen kiezen hoe ze hun nieuws, advertenties, familieberichten, commercials, muziek of programma's verspreiden: via de 'oude' media of (ook) via de 'nieuwe' media. Een tv-programma bijvoorbeeld kan worden uitgezonden op de televisie, maar het kan gelijktijdig ook bekeken worden via een live-stream op het internet.
- 6 Ook gewone burgers kunnen tegenwoordig nieuwswaardige berichten verspreiden. Bijvoorbeeld als er een groot ongeluk gebeurt. Omstanders plaatsen dan onlineberichtjes op social media zoals Facebook en Twitter. Nog voordat journalisten en redacteurs van het nieuws hebben gehoord, is het al bekend geworden.
- 7 In 1980 hadden mensen nooit kunnen voorzien dat we in een digitaal tijdperk terecht zouden komen. Hoe denk jij dat onze digitale wereld er over tien jaar uit zal zien?

Bijwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling kan lidwoorden, zelfstandige naamwoorden, werkwoorden, voorzetsels, bijvoeglijke naamwoorden, persoonlijke voornaamwoorden, bezittelijke voornaamwoorden en voegwoorden in een zin benoemen.
LESDOEL	De leerling kan bijwoorden in enkelvoudige zinnen benoemen en gebruiken.
MATERIALEN	Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U introduceert de les door de volgende zin op het bord te schrijven.

Ik zag een spannende film.

U vraagt de leerlingen de woordsoorten te benoemen. Laat hen eerst in duo's overleggen, voordat u klassikaal beurten geeft. Tijdens de bespreking schrijft u het antwoord op het bord:

ik = pers vnw; zag = ww; een = lw; mooie = bnw; film = znw

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

	Een bijwoord vertelt iets over ...		Voorbeeld
A	een bijvoeglijk naamwoord	erg, zeer, ontzettend, geweldig, buitengewoon	Een erg lief hondje.
B	een ander bijwoord	heel, nogal, meest, minst, vreselijk, geweldig	Een heel erg lief hondje.
C	een werkwoord	hard, snel, mooi, saai	Ik fiets hard .
D	de plaats	hier, daar, ergens, nergens, opzij, rechts, vooruit	Mag ik hier zitten?
E	de tijd	vandaag, binnenkort, nooit, daarna, soms, toen, al	Ik heb soms hoofdpijn, maar nooit in het weekend.

	Ook bijwoorden:		Voorbeeld
F	Vraagwoorden	waar, wanneer, hoe	Wanneer ga je naar school?
G	Restwoorden	toch, wel, ook, nog, misschien, niet, natuurlijk	Je gaat toch wel mee? Natuurlijk ga ik mee.

Instructie

U schrijft op het bord: Gisteren zag ik een erg spannende film.

U bekijkt met de leerlingen de Infographic Woordsoorten en bekijkt rij voor rij tot welke woordsoort de woorden gisteren en erg horen. U concludeert samen dat het bijwoorden zijn.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

Daarna schrijft u de volgende voorbeeldzinnen op het bord:

Vanochtend heb ik een geweldig mooi lied gehoord.

Let op, straks loop je nog ergens tegenaan!

U laat in duo's de woordsoorten benoemen. Daarna geeft u beurten en behandelt u de zinnen klassikaal. U onderstreept de bijwoorden en noemt steeds waar in het schema dit bijwoord kan worden geplaatst.

Vanochtend heb ik een geweldig mooi lied gehoord.

Vanochtend = bijw; heb = ww; ik = pers vnw; een = lidw; geweldig = bijw; mooi = bnw; lied = znw; gehoord = ww

Let op, straks loop je nog ergens tegenaan!

Let = ww; op = vz; straks = bijw; loop = ww; je = pers vnw; nog = bijw; ergens = bijw; tegenaan = vz

Bijvoeglijk naamwoord en bijwoord kunnen makkelijk door elkaar worden gehaald. U kunt dit verduidelijken met het volgende voorbeeld:

De man fietst hard. - hard = bijw

De man is boos. - boos = bnw

U kunt de leerlingen vertellen dat zij dit kunnen controleren door de volgorde van de woorden om te draaien:

De harde man. Deze zin klopt niet. Hard zegt dus iets over het werkwoord 'fietsen'. Hard = bijw.

De boze man. Deze zin klopt wel. Boos zegt dus iets over het zelfstandig naamwoord 'man'. Boos = bnw.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben maakt u de eerste paar opgaven van opdracht 1 en 2 samen. U wijst de leerlingen op het schema en stimuleert hen bij opdracht 2 in het schema te zoeken naar analogieën. Bij welke categorie hoort het woord?

U wijst de leerlingen er ook op na te gaan of het woord geen zelfstandig naamwoord, werkwoord, voorzetsel of bijvoeglijk naamwoord is.

Zelfstandig werken

De leerlingen maken de opdrachten.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die dat nodig hebben of aankunnen. U bespreekt de opdrachten klassikaal en geeft beurten aan de leerlingen om per zin de bijwoorden op het schoolbord te schrijven. U laat ook steeds de categorie in het schema benoemen waar het bijwoord bij past.

Antwoorden

Opdracht 1

1. vandaag – e
2. waar – f; toch – g
3. nergens – d
4. natuurlijk – g
5. toen – e; ergens – d
6. ontzettend – a

Opdracht 2

1. meest; 2. bijzonder, flink; 3. tijdens; 4. natuurlijk, erg; 5. eindelijk, weer, goed; 7. gisteren; 8 wel

Opdracht 3

- a. De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner en waar nodig helpen ze elkaar.
- b. De leerlingen schrijven een zin met één of twee bijwoorden.
- c. De leerlingen (duopartner) wijst de bijwoorden aan.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de bijwoorden op van de volgende zinnen:

- Bij de tablet zat een erg gebruiksvriendelijke instructie.
- Hier ergens zet ik altijd mijn tablet weg.

Verrijking: Bekijk de zinnen: Ik fiets hard. Het ijzer is hard.

- a. In de tweede zin is 'hard' geen bijwoord, maar een bijvoeglijk naamwoord. Waarom?
- b. Schrijf zelf twee van dergelijke zinnen. In de eerste zin gebruik je een bijwoord. In de tweede zin gebruik je hetzelfde woord als bijvoeglijk naamwoord.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Inventariseer de antwoorden en laat de leerlingen voorbeeldzinnen maken met de genoemde woorden. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het benoemen van bijwoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Schrijftaal en spreektaal

BEGINSITUATIE	De leerling weet dat er een schrijftaal en een spreektaal is.
LESDOEL	De leerling kan verschillen noemen tussen schrijftaal en spreektaal.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U leest twee tekstjes voor.

Tekst 1

Je weet toch wat er gebeurd is, juf? We waren na school aan het spelen toch, juf. En toen heeft Ramona me gezegd lamik met der gaan om manja's te plukken, want ze zijn al rijp. Me moeder had me gezegd dat ik niet mag, maar dan ben ik toch gegaan juf, want ze riep me bobo, ja boi. En dan toen heb ik een steen opgeraapt en toen ben ik die steen gaan gooien en dan toen heeft die steen Ramona der hoofd geslagen.

Tekst 2

Weet je wat er gebeurd is juf? We speelden na school, toen Ramona me vroeg om mee te gaan om manja's te plukken, want ze zijn al rijp. Mijn moeder had gezegd dat ik dat niet mocht doen. Maar ik ben toch gegaan, want ze noemde me een sufferd. Ik heb toen een steen opgeraapt en in die boom gegooit. Die steen heeft Ramona toen bezeerd aan haar hoofd.

U vraagt aan de leerlingen wat ze hebben opgemerkt over de inhoud van de twee tekstjes. De inhoud is dezelfde, maar toch klinken ze verschillend. Laat ze de verschillen benoemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Er is soms verschil tussen schrijftaal en spreektaal.

Schrijftaal	Spreektaal
• volledige zinnen • goede vraagzinnen • geen samentrekkingen • zo min mogelijk woorden uit andere talen	• zinnen die niet af zijn • vraagzinnen die niet af zijn • samentrekkingen • veel woorden uit andere talen

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Met behulp van de twee verhaaltjes van de introductie gaat u spreektaal en schrijftaal verduidelijken. U legt uit dat als we praten onze zinnen een beetje anders zijn dan wanneer we schrijven. U bespreekt daarbij de verschillen die zijn genoemd in het informatieblokje.

U leest de tekstjes nogmaals voor. De leerlingen geven aan welke tekst in spreektaal is en welke in schrijftaal. (De eerste tekst is spreektaal en de tweede schrijftaal.)

Tot slot licht u kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, herhaalt u met een voorbeeld de kenmerken van spreektaal en schrijftaal.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen. U bespreekt waarom bepaalde zinnen spreektaal zijn, door steeds terug te verwijzen naar het informatieblokje. Welke zinnen zijn niet volledig? Welke woorden bestaan uit samentrekkingen? Welke woorden zijn uit andere talen?

Antwoorden

Opdracht 1

Spreektaal: zin 1; 2; 5; 7; 8; 9; 10

Schrijftaal: zin 3; 4; 6

Opdracht 2

1. Laat mij dat boek direct voor je wegbrengen anders vergeet ik het weer.
2. Je gaat niet naar de bioscoop?
5. Wat is het probleem in die WhatsAppgroep van jullie?
7. Hé grote jongen, leuk dat je ook meedoet met de talentenjacht.
8. Goedenavond beste luisteraars, de lijn staat nu open. U kunt bellen.
9. 'Die kousenband moet je halfgaar koken wanneer je *petjil* maakt', zei de dame in het kookprogramma.
10. Ze hebben het uitgezonden op tv.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk zelf nog een zin. Schrijf hem in spreektaal en schrijftaal op.

Verrijking: Bekijk opdracht 1. Schrijf de nummers op van de zinnen in spreektaal. Schrijf erachter welke kenmerken van spreektaal je ziet. Kies kenmerken uit de tabel onder 'Informatie'.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met het maken van onderscheid tussen spreektaal en schrijftaal en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Sranan als lingua franca

BEGINSITUATIE	De leerling: – is bekend met het Sranan; – heeft al les gehad over de historische achtergrond van het Sranan.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen waarom het Sranan een lingua franca is; – vertellen wat de verdienste is geweest van Papa Koenders voor het Sranan.
MATERIALEN	Bronnenboek
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 3.

INTRODUCTIE

U inventariseert wat de leerlingen al weten over het Sranan en het ontstaan daarvan:

- *Welke talen werden in Suriname gesproken vóór de komst van de Europeanen?* (Inheemse talen)
- *Welke talen spraken de Europese kolonistoren van Suriname?* (Engels, Nederlands en Portugees)
- *Spraken alle slaafgemaakten dezelfde taal voordat ze naar Suriname werden verscheept?* (nee)
- *Waar komt de naam 'Sranan' vandaan, denk je?* ('Sranan' betekent 'Suriname' en de taal is in Suriname ontstaan.)

U vertelt de leerlingen dat deze les gaat over de geschiedenis van het Sranan.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De geschiedenis van het Sranan

- 1 Als Surinamers elkaars taal niet verstaan, gaan ze vaak over op het Sranan of het Nederlands, of een combinatie van deze talen. Het Sranan is heel handig, omdat bijna iedereen het verstaat. Het is een lingua franca, een taal die mensen gebruiken als ze elkaars taal niet spreken.

Het begin van het Sranan

- 2 Eeuwen geleden werden tot slaafgemaakte Afrikanen naar Suriname gebracht. In Afrika woonden zij vaak in verschillende gebieden en spraken verschillende talen. In hun nieuwe omgeving probeerden ze elkaar en de Europeanen waarmee ze in aanraking kwamen, te begrijpen. Zo ontstond het Sranan.

Sranan was belangrijk

- 3 De plantage-eigenaren gaven hun bevelen aan de slaafgemaakte Afrikanen in het Sranan. Europeanen die naar Suriname kwamen, deden daarom ook moeite om deze taal te leren. Sranan woordenboekjes kwamen hierbij goed van pas.

Vanaf 1825 mochten slaafgemaakten leren lezen. De zendelingen, die het christendom wilden verspreiden, waren hier erg blij mee. Ze vertaalden de verhalen uit de bijbel naar het Sranan. De slaafgemaakten konden de bijbel zo zelf lezen. De zendelingen mochten ook scholen oprichten voor kinderen van slaafgemaakten. Daar werd in het Sranan lesgegeven.

Een verbod op het Sranan

- 4 Vanaf 1876 moesten alle kinderen van zes tot en met twaalf jaar verplicht naar school. De slavernij was kort daarvoor afgeschaft. Suriname was toen een kolonie van Nederland. De overheid wilde dat op school Nederlands werd gesproken. Men zei dat het Sranan een minderwaardige taal was. Sommige leerkrachten lieten hun leerlingen hun mond spoelen als ze betrappt werden dat ze in het Sranan hadden gesproken. Dit was een belediging voor de groep mensen die vond dat de taal bij hun cultuur hoorde.

Papa Koenders

- 5 Veel mensen waren boos dat ze geen Sranan meer mochten spreken. Ook de onderwijzer Julius (Papa) Koenders. In 1946 richtte hij het maandblad 'Foe-toe-boi' op. De taal waarin het blad werd geschreven was het Sranan. Tien jaar lang vulde hij het blad met mooie verhalen en kritische, leerrijke artikelen. Zo liet hij zien dat hij trots was op het Sranan.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vertelt dat de leerlingen de tekst eerst zelfstandig moeten lezen. Daarna bespreken ze de tekst met hun duopartner, aan de hand van de opdrachten. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Met de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de tekst samen. Woorden die de leerlingen moeilijk vinden, licht u toe. U gaat steeds na of de leerlingen de tekst begrijpen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft de leerlingen eerst de gelegenheid vragen te stellen over delen in de tekst die ze niet hebben begrepen. Daarna bespreekt u klassikaal de antwoorden op de vragen.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen schrijven woorden en zinnen op die ze niet begrijpen. Daarna bespreken ze deze met hun duopartner.

Opdracht 2

- Sranan is een taal die in Suriname gebruikt wordt als twee mensen elkaars taal niet spreken.
- De slaafgemaakten spraken verschillende talen. Ook de Europeanen spraken andere talen. De groepen moesten elkaar kunnen verstaan. Ze moesten elkaar leren begrijpen.
- Sranan
- Een man die boos was dat Sranan niet meer gebruikt mocht worden. Hij publiceerde daarom een maandblad in het Sranan. Daarin stonden mooie verhalen en kritische en leerrijke artikelen, waardoor iedereen zag dat hij trots was op het Sranan.

Opdracht 3

- a. De leerlingen vertellen waar zij Sranan geleerd hebben.
- b. Bij deze opdracht is het belangrijk de volgende waarde/norm mee te geven: Iedereen heeft recht op zijn eigen taal.

AFSLUITING

U vraagt de leerlingen die Sranan verstaan om hun vinger op te steken. U bespreekt wanneer een taal een thuistaal is. (Als de taal thuis wordt gesproken.)

U bespreekt de terugkijkopdracht. Leerlingen die een gedicht of lied in het Sranan kennen, krijgen de beurt om dit gedicht voor te dragen of het lied te zingen. Wie het lied kent, mag meezingen. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling bij te houden, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Een reclameboodschap voorbereiden

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een reclameboodschap presenteren; – een reclameboodschap beoordelen.
LESDOEL	De leerling kan een synopsis (samenvatting) maken voor een reclameboodschap.
MATERIALEN	Eventueel audio en/of video van een actuele en populaire reclameboodschap
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier of vijf leerlingen aan opdracht 1 tot en met 3.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze zich vandaag en de komende weken met reclame gaan bezighouden. U schrijft het woord 'reclame' op en maakt met suggesties van de leerlingen een woordspin rond dit woord. Waar denken ze aan bij het woord reclame. Welke woorden hebben er allemaal mee te maken?

Vervolgens houdt u een klassengesprek over reclameboodschappen. Aan de orde komen de volgende vragen:

- Welke reclameboodschappen ken je?
- Welke reclameboodschappen vind je leuk?
- Wat maakt een reclameboodschap leuk?

U laat enkele reclameboodschappen navertellen of voordoen. U stelt één reclameboodschap die iedereen kent centraal en gaat daar verder op in:

- Welk product wordt daarin aangeprezen?
- Hoe wordt het product aangeprezen? Wat is er bijzonder aan het product, volgens de reclame?
- Voor welke doelgroep is de boodschap gemaakt? U geeft voorbeelden. Is er een speciale groep die wordt aangesproken?
- Hoe begint de boodschap? Hoe eindigt ze?

Tot slot inventariseert u met de leerlingen welke aspecten belangrijk zijn bij een reclameboodschap voor de tv (of eventueel voor de radio). U noteert deze aspecten op het bord, bijvoorbeeld: grappig, anders dan andere reclames, een slogan die iedereen kent, bepaalde muziek of typetjes in de reclameboodschap. U vertelt de leerlingen dat zij de komende weken zelf een reclameboodschap gaan bedenken en presenteren.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en ze te overhalen dit te kopen. Reclame op radio of tv heet een reclamespotje.

Zo maak je reclame:

- Maak duidelijk om welk product het gaat;
- Leg nadruk op de belangrijkste informatie;
- Vertel positieve dingen;
- Houd rekening met je doelgroep: tegen kinderen praat je anders dan tegen ouderen;
- Wees creatief: mensen onthouden de reclame beter als ze hem leuk vinden;

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

U gaat kort in op het begrip 'doelgroep' en gaat na of iedereen begrijpt wat daarmee wordt bedoeld.

U legt uit wat een synopsis is: een soort samenvatting. Hierin staat hoe een toneelstuk, boek of film er in grote lijnen uit gaat zien. De belangrijkste dingen staan erin. In een synopsis staan geen details. Er staat bijvoorbeeld niet in wat iemand zegt.

U wijst erop dat de reclameboodschap ten hoogste 2 minuten gaat duren. Er kan dus niet een uitgebreid verhaal in worden verteld. Een heel kort verhaaltje kan wel.

Vertel dat tijdens de presentatie attributen (spullen die je gebruikt om de informatie uit je reclameboodschap nog meer te benadrukken, zoals een stoel, tas en hoed) kunnen worden gebruikt. Wijs erop dat de leerlingen die attributen zelf moeten verzamelen. Die attributen noteren ze in het schema.

U vertelt dat deze opdrachten een eerste voorbereiding zijn. In de schrijfles wordt de synopsis verder uitgewerkt tot een script. Daarin staat precies hoe de reclameboodschap eruit zal zien en wat erin wordt gezegd. Nu hoeven alleen de hoofdlijnen van het idee te worden genoteerd.

Opdracht 3 bespreken de leerlingen eerst mondeling; pas daarna vullen ze het schema in.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft input, helpt groepen beslissingen te nemen en houdt de tijd in de gaten. U geeft aan wanneer het tijd is om de synopsis te ontwerpen. Dit om te voorkomen dat de leerlingen hier niet aan toe komen. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze nodig hebben of aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

- De leerlingen kiezen een product waarvoor ze reclame willen maken. Dit moet een bijzonder product zijn dat veel mensen zouden willen kopen en waarover veel te vertellen is.
- De leerlingen schrijven zo veel mogelijk woorden op die met dat product te maken hebben.

Opdracht 2

- De leerlingen schrijven op voor wie de reclame bedoeld is.
- De leerlingen schrijven zo veel mogelijk kenmerken op van die doelgroep.

Opdracht 3

- De leerlingen bedenken een begin.
- De leerlingen bedenken een kern.
- De leerlingen bedenken een eind.
- De leerlingen nemen het schema in je schrift over en vullen dit aan.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf vijf woorden op die in ieder geval in de reclameboodschap moeten worden gezegd.

Verrijking: Schrijf vijf woorden op die je in de reclameboodschap zou kunnen gebruiken en die goed passen bij de doelgroep die je hebt gekozen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Inventariseer de antwoorden van de leerlingen. U vertelt de leerlingen dat ze in de volgende les Schrijven de synopsissen gaan uitwerken.

Een script voor een reclamespot

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een synopsis maken voor een reclameboodschap; – een script lezen; – een dialoog schrijven.
LESDOEL	De leerling kan een script schrijven voor een reclameboodschap op de tv.
MATERIALEN	Kladblaadjes (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier of vijf leerlingen. De groepen die tijdens les 15 zijn gevormd, worden gehandhaafd. Bij opdracht 3 worden de taken verdeeld, waardoor leerlingen individueel of in duo werken.

INTRODUCTIE

U grijpt terug op de voorgaande les Spreken en luisteren (les 15) en laat de leerlingen vertellen: Waar ging de les over? Wat hebben ze gedaan?

U vertelt dat in deze les de synopsissen worden uitgewerkt in een script. Weten de leerlingen nog wat een script is? (een verhaal van een film of toneelstuk met daarin wat de acteurs moeten doen en zeggen) U laat hen vertellen en noteert de belangrijkste aspecten op het bord. U bladert met hen terug naar les 26 van thema 4 en vult de lijst op het bord aan met aspecten die werden vergeten.

U vertelt dat in het script een dialoog voorkomt. *Waar let je op bij het schrijven van een dialoog?* U bladert eventueel terug naar les 8 van thema 4. Weer laat u de leerlingen antwoorden en maakt u van de belangrijkste aspecten een lijst op het bord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Om een reclameboodschap te maken, schrijf je eerst een script.

In het script staat heel precies beschreven wat je in de reclameboodschap ziet en hoort:

- de plaats waar die zich afspeelt;
- de situatie
- wat er gebeurt;
- de personages;
- wat de personages doen, zeggen en hoe het gezegd wordt (de dialogen);

Een reclameboodschap voor de tv kan uit 3 'shots' bestaan. Een 'shot' is een stukje film dat in één stuk door de camera wordt gefilmd.

Bijvoorbeeld:

Beginshot

Plaats: Een drukke straat in Paramaribo.
Personages: Een jongen en een meisje van ongeveer elf jaar.
Beiden in schooluniform.
Situatie: De jongen en het meisje lopen door de straat.
De jongen loopt te sjouwen met een stapel schoolboeken.
De jongen hijgt en zucht.

Middenshot

MEISJE (*lachend*): "blablablabla bla blabla blabla"
JONGEN (*geïrriteerd*): "blablablabla bla blabla blabla"
Meisje legt haar hand op de schouder van de jongen.
MEISJE (*opgewekt*): "blablablabla bla blabla blabla"
De jongen en het meisje blijven staan. (*kijken verbaasd*)

Eindshot

De jongen gooit luid lachend zijn boeken in de lucht en geeft het meisje een hand.
Beiden kijken ze in de camera en zingen ze de slogan van de reclame.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bespreekt de verschillende onderdelen van het script. Laat eventueel uw leerlingen mondeling een dialoog invullen bij het 'blabla' in het voorbeeld. U vraagt waarom een goed script belangrijk is. (Zodat iedereen weet wat hij of zij moet zeggen en doen.) Eventueel laat u dit script kort uitspelen door twee leerlingen.

Daarna licht u kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U wijst erop dat in het script een dialoog moet komen, maar dat het niet verplicht is om die in het middenshot te schrijven. De dialoog mag ook aan het begin of eind van het script staan. Een gesprek mag ook tussen drie mensen plaatsvinden en tenslotte is er de mogelijkheid om een monoloog in het script te schrijven: een tekst die iemand voor zichzelf zegt.

De slogan komt wél op het eind. U herhaalt met de leerlingen wat een slogan is en wat de functie daarvan is: *Een slogan is een reclamezin die mensen goed kunnen onthouden. Vaak rijmt een slogan, bijvoorbeeld: Sranan sani, wi wani.* Laat de leerlingen zelf ook voorbeelden noemen van bekende slogans. Een slogan zorgt ervoor dat mensen het product of het merk goed onthouden. Daarom hoor je deze ook op het einde van de reclamespot. U wijst erop dat ieder een shot schrijft, eventueel in een duo, en dat aan het eind de drie delen worden samengevoegd.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben de opdrachten 1 en 2 door. U helpt met het formuleren door de opdrachten eerst mondeling te laten uitwerken. U benadrukt de verschillende onderdelen van het script (beschrijving en dialoog).

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze nodig hebben.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen vertellen welke woorden passen bij het product, welke kenmerken het product heeft en hoe het reclamespotje gaat. Ze lezen de synopsis.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven op een kladblaadje waar en wanneer het reclamespotje zich afspeelt. Ze schrijven ook wie de personages zijn en wat de slogan is. Tot slot verdelen ze de taken. (Wie schrijft begin-, midden- en eindshot?)

Opdracht 3

De leerlingen schrijven hun onderdeel aan de hand van de verzamelde informatie.

Opdracht 4

De leerlingen lezen de stukjes achter elkaar en beoordelen die aan de hand van de vragen. Ze verbeteren zo nodig hun werk. Daarna schrijven ze het volledige script netjes in hun schrift.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak de boodschap langer door een extra shot toe te voegen of de dialoog langer te maken.

Verrijking: Schrijf een eindgrap voor de reclameboodschap. Na de slogan zegt een personage in de boodschap nog iets gek of grappigs. Wat?

TERUGKIJKEN

U bespreekt de terugkijkopdracht. U vertelt dat de scripts worden uitgespeeld tijdens de laatste les 'Spreken en luisteren' en herinnert de leerlingen eraan de attributen te verzamelen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – werkwoorden vervoegen in de v.v.t.; – bijvoeglijke naamwoorden herkennen en gebruiken.
LESDOEL	De leerling kan: – een voltooid deelwoord herkennen dat is gebruikt als bijvoeglijk naamwoord; – van een voltooid deelwoord een bijvoeglijk naamwoord maken.
MATERIALEN	– Infographic Woordsoorten – Infographic Werkwoorden
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

Aan de hand van de Infographic Woordsoorten (of les 17 van thema 3) herhaalt u kort de theorie van het bijvoeglijk naamwoord. U laat voorbeelden noemen door steeds een voorwerp aan te wijzen in de klas. De leerlingen noemen het zelfstandig naamwoord dat erbij hoort en vullen dit aan met een bijvoeglijk naamwoord. U laat enkele voorbeelden daarvan op het bord schrijven. Bijvoorbeeld: deur - de stevige deur, de houten deur; raam - het grote raam, het glazen raam.

Aan de hand van de Infographic Werkwoorden herhaalt u kort het voltooid deelwoord. U schrijft op het bord: vluchten. U laat de leerlingen hiermee een zin bedenken in de voltooide tijd en geeft beurten om antwoorden te horen. U laat één van de leerlingen het voltooid deelwoord op het bord schrijven (gevlucht) en herhaalt daarbij de regel van 't kofschiptaxietje. Hetzelfde doet u met huren (gehuurd).

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord: de **enge** spin; een **houten** beeld; de **blauwe** telefoons.

Een voltooid deelwoord kun je ook als bijvoeglijk naamwoord gebruiken.

Het verandert van vorm volgens dezelfde regels als andere bijvoeglijke naamwoorden. (zie thema 3, les 25)

Eindigt het voltooid deelwoord op **-t** of **-d**? Dan komt er **-e** achter.

Eindigt het voltooid deelwoord op **-en**? Dan blijft het zo.

Een voltooid deelwoord dat bijvoeglijk wordt gebruikt, schrijf je dus zo kort mogelijk.

Bijvoorbeeld:

Hele werkwoord	Voltooid deelwoord	Bijvoeglijk naamwoord
vluchten	gevlucht	het gevluchte dier een gevlucht dier
oplossen	opgelost	het opgeloste raadsel
versturen	verstuurd	de verstuurde e-mail
eren	geëerd	de geëerde held
zingen	gezongen	het gezongen lied
verliezen	verloren	de verloren sleutels

Instructie

U vertelt dat voltooid deelwoorden ook als bijvoeglijk naamwoord kunnen worden gebruikt. Als voorbeeld gebruikt u het werkwoord schilderen. U schrijft op het bord:

schilderen - geschilderd. U vertelt dat van het voltooid deelwoord geschilderd een bijvoeglijk naamwoord kan worden gemaakt. Meestal komt er een -e achter.

U schrijft op: Het geschilderde schilderij. U onderstreept het woord geschilderde en omcirkelt de uitgang -e.

Hetzelfde doet u met het werkwoord 'huren'. (gehuurd - het gehuurde huis)

Vervolgens neemt u het informatieblokje met de leerlingen door. U benadrukt dat bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden nooit -te of -de krijgen. Er staat dus nooit een dubbele /tt/ of /dd/ aan het eind van het woord. *Onthoud: een voltooid deelwoord dat als bijvoeglijk naamwoord wordt gebruikt, schrijf je zo kort mogelijk.*

Eventueel laat u de leerlingen zinnen bedenken met de bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden uit het voorbeeld.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Opdracht 1 is een mondelinge opdracht in duo's. In opdracht 2 schrijven de leerlingen alleen de invulwoorden op.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben maakt u steeds de eerste opgaven van iedere opdracht samen. U laat de leerling hardop denken en stuurt de gedachtegang. U herhaalt de belangrijkste regels, zoals 't kofschiptaxietje en de regel dat bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden altijd zo kort mogelijk worden geschreven (met meestal een extra '-e aan het eind.) Stimuleer de leerling(en) het informatieblokje te raadplegen en daarin te zoeken naar analogieën.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen.

Besteed extra aandacht aan opgave f. van opdracht 2. Omdat bij bijvoeglijk gebruik van het voltooid deelwoord hier alleen een -e wordt toegevoegd, vind er een klinkervermindering plaats: verkleed, verklede. Herhaal eventueel de regels van leerjaar 3.

Antwoorden**Opdracht 1**

1. zelfgeschreven; 2. opgenomen; 3. gepubliceerde; 4. geprinte; 5. geïnterviewde

Opdracht 2

1. geverfd, geverfd
2. geopend, geopende
3. gemaïld, gemaïlde
4. gemaakt, gemaakte
5. gevonden, gevonden
6. verkleed, verklede

Opdracht 3

1. geschminkte; 2. gerustgestelde; 3. verloren; 4. gedownload; 5. opgestelde; 6. geplakte

Opdracht 4

De leerlingen vergeleken hun antwoorden met elkaar. Waar dat nodig is, helpen ze elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf van de werkwoorden tussen haakjes het bijvoeglijk naamwoord op:

- a. De (huren) auto
- b. Het (slijpen) mes
- c. Het (breken) glas

Verrijking: Schrijf twee zinnen met een voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Geef enkele leerlingen de gelegenheid hun antwoord klassikaal uit te leggen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de lesstof. Deze leerlingen geeft u extra aandacht in de herhalingsles.

18 Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Media.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan de opdrachten 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U stelt de volgende vragen: *Wie weet wat een smartphone is? Aan welke woorden denk je als je een smartphone ziet?*

U tekent een woordspin op het bord met in het midden het woord 'smartphone' en schrijft er alle woorden omheen die de leerlingen opnoemen. U vraagt of ze weten wat de woorden betekenen. U vertelt dat deze les gaat over woorden die te maken hebben met smartphone en het werken met computers.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het account	De toegang tot een website, met een inlognaam en wachtwoord.	Als ik een account wil hebben voor een spel op internet, moet ik dat eerst overleggen met mijn ouders.
Appen	Berichten verzenden met je telefoon door bepaalde social media, bijvoorbeeld WhatsApp.	Mijn moeder appte mijn vader dat hij onderweg naar huis een zak rijst moest kopen.
de camera	Een toestel om foto's of films mee te maken.	Met zijn verouderde camera kon hij toch hele mooie foto's maken.
de carrière	De banen die je hebt gehad. De loopbaan. Het werk dat je doet.	Aan het eind van haar carrière kreeg zij een mooi afscheidsfeest van haar collega's.
Chatten	Berichten versturen vanaf je computer of telefoon.	Mijn zus zat de hele middag te chatten met mijn tante in Nederland.
delen (van een bericht)	Doorsturen (van een bericht of foto) aan anderen.	Nadat ik het bericht had gedeeld op social media, kreeg ik een heleboel leuke reacties.
het document	Een digitaal bestand.	Kun je mij het document met de vragen voor het interview even mailen?
downloaden	Gegevens van het internet opslaan op je eigen computer.	Ik wilde de film van internet downloaden, maar dat is verboden.
de IT	Afkorting voor informatietechnologie. Het vak dat zich bezighoudt met informatie op computers.	De IT-afdeling moest de informatie op de computers beter beveiligen tegen inbraak.

de melding	Een bericht. Een mededeling. Een sein. (over een gebeurtenis)	Op het scherm verscheen de melding dat we de computer opnieuw moesten opstarten.
participeren	Meedoen. Deelnemen.	Wie wil participeren in het project 'Koken voor ouderen'?
de pdf	Een opgemaakt bestand dat niet veranderd kan worden.	Ik stuur je een pdf met de gebruiksaanwijzing van de camera.
de strategie	Een plan om iets te bereiken.	Mijn strategie om betere schoolresultaten te krijgen is om op bepaalde tijdstippen met de stof te oefenen.
Uploaden	De bestanden van de eigen computer op een andere computer of een netwerk plaatsen.	Zij heeft alle foto's van de feestelijke opening geüpload op de website van het museum.
Versturen	Verzenden.	Hij verstuurde de foto met een muisklik naar al zijn familieleden.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen vooral op deze woorden te letten om achter de betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor om de themawoorden uit te leggen. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script 1:

*Mijn smartphone is zo handig! Ik kan er natuurlijk mee bellen en er zit een **camera** in waarmee ik foto's kan maken, maar het is vooral heel prettig dat ik er ook mee kan **chatten** of **appen**. Het is zo prettig om berichtjes te kunnen **versturen** naar mijn familie of vrienden, zoals een berichtje verzenden dat ik eraan kom of even vragen of ik nog wat mee moet nemen. Dat is zo handig! En het is ook heel fijn dat ik met een **melding** gewaarschuwd wordt dat er een berichtje van hen voor mij is.*
*Ik krijg graag foto's van mijn familie in het buitenland. Die **download** ik direct, zodat ik ze op mijn eigen computer kan bewaren. Ik **deel** ook vaak foto's van bijzondere gebeurtenissen hier in Suriname, want mijn familie in het buitenland wil ook graag weten hoe het met ons gaat. Maar het **uploaden** van **documenten** op internet kan soms wel lang duren.*

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1, zodat de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*Alles wat te maken heeft met informatie krijgen en verwerken via elektronische apparaten noemt men **IT**, dat is de afkorting voor informatietechnologie. In veel bedrijven is er een IT-specialist die zorgt voor alle computers en de toegang tot internet. Mijn zus is zo'n IT-specialist. Vroeger vroeg ik haar om hulp als ik een **account** moest aanmaken om toegang te krijgen tot een of andere website.*

En op de middelbare school **participeerde** zij in IT-projecten, omdat zij het gewoon leuk vond om mee te doen aan dat soort projecten. Het was ook haar **strategie** om overal heel veel ervaring op te doen met IT, zodat ze later een goede baan zou kunnen vinden. Nou, dat plan is gelukt. Mijn zus maakt **carrière** als IT-er. Ze heeft heel veel interessante zaken meegemaakt in haar loopbaan.

U licht de betekenis toe van het themawoord dat niet in de scripts is verwerkt: de pdf. Tot slot licht u kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de betekenissen van de themawoorden voor en de leerlingen lezen mee. U vraagt ze enkele woorden in hun eigen woorden weer te geven.

Zelfstandig werken

De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. camera; 2. versturen; 3. melding; 4. delen; 5. uploaden

Opdracht 2

1. strategie; 2. camera; 3. document; 4. chatten; 5. downloaden; 6. IT; 7. versturen; 8. account

Opdracht 3

a + 3; b + 4; c + 6; d + 1; e + 2; f + 7; g + 5

Opdracht 4

a. chatten; b. delen; c. het document; d. uploaden

Opdracht 5

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner en waar nodig helpen ze elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies een themawoord en maak er een zin mee.

Verrijking: Maak een woordspin rondom 'carrière'. Als je geen woorden meer weet, maak je een woordspin rondom de woorden die je er bij hebt geschreven.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Meningen en feiten

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – diverse tekstsoorten onderscheiden; – aangeven wat een mening en wat een feit is.
LESDOEL	De leerling kan in een tekst meningen en feiten onderscheiden.
MATERIALEN	– Krantenpapier – Tape om de zinnen op het bord af te dekken
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

VOORBEREIDING

U schrijft voor de les de volgende zinnen op het bord en dekt ze af:

Vanochtend heb ik een berichtje ontvangen.

Ik houd ervan om berichtjes te krijgen.

De meeste Surinamers boven de 12 jaar hebben een mobiele telefoon.

Rohan vindt het maar stom als kinderen geen mobiel mogen.

INTRODUCTIE

U vertelt dat de leerlingen vandaag een tekst gaan lezen over ouders die wat zeggen over het gebruik van een mobiel door hun zoon. U vraagt: *Wie heeft er een eigen mobiel?* Aan enkele leerlingen die hun vinger opsteken, vraagt u: *Zeggen jouw ouders wel eens iets over het gebruik ervan? Wat zeggen ze dan? Hoe kijk jij ertegenaan?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **feit** is waar of niet waar. Of een feit waar of onwaar is, kun je controleren.

Bijvoorbeeld: *Een mobiele telefoon is een apparaat waarmee je draadloos kunt telefoneren.*

Een **mening** is wat je van iets vindt.

Bijvoorbeeld:

Ik vind de mobiele telefoon een fantastische uitvinding.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U laat de zinnen op het bord zien en vraagt de leerlingen per zin aan te geven of het een feit of een mening is. U gaat samen met hen na: Is het waar of onwaar? Of: zou het waar of onwaar kunnen zijn? Kun je dat controleren? Hoe zou je dat kunnen controleren? (bijvoorbeeld navragen, opzoeken in de krant, boek, op internet)

Geef aan dat meningen vaak te herkennen zijn aan woorden als 'ik vind...'; 'mijn mening is...'; maar niet altijd.

U licht daarna kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest met de leerlingen die dat nodig hebben de tekst nogmaals gezamenlijk. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen?

U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen, en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
checken	de lesstof	de videogame
geruststellen	ontwikkelen	zich voornemen
inhouden	de skill	zich voorbereiden
irriteren	de smartphone	de website
leerzaam	uitwisselen	de WhatsAppgroep
Uitdrukking/spreekwoord		
geen vuiltje aan de lucht met een half oor luisteren		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- B
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ik zei je toch dat het geen goed idee was hem helemaal vrij te laten met die telefoon! Hij is de héle dag bezig met dat ding.

Opdracht 2

- Hij maakt zich er niet zo druk om.
- Zijn vrouw moet het tegen hem zeggen, hij is vooral zelf bezig op zijn telefoon.

Opdracht 3

- en b. De leerlingen lezen de vier zinnen uit alinea 4 en schrijven de nummers in hun schrift.
- 1 = feit; 2 = feit; 3 = feit; 4 = mening

Opdracht 4

Hij vindt zijn mobiel erg leuk en leerzaam, maar vindt eigenlijk wel dat hij er te lang mee bezig is.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek in de tekst nog een mening en nog een feit.

Verrijking: Maak zelf een zin met een mening en een zin met een feit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Smartphones, games en Whatsapp

- 1 “Ben je alwéér bezig met je *smartphone*, Shaquille?” De stem van moeder Sharon klinkt *geïrriteerd*.
“Henry, *check* je zoon even, nò! Hij luistert niet. We hebben afspraken gemaakt toen je je oude mobiele telefoon aan hem gaf. Maar wat doet hij nu? Ik zei je toch dat het geen goed idee was hem helemaal vrij te laten met die telefoon! Hij is de héle dag bezig met dat ding. Hij hoort me niet eens!”
- 2 Henry, de vader van Shaquille, zit op zijn mobiel het sportnieuws te lezen. Hij luistert daardoor maar met een half oor naar zijn vrouw.
“Huh? Hij hangt in ieder geval niet rond op straat.”
“Je weet best dat het internet ook vol gevaren zit. En als het zo doorgaat, blijft hij zitten! Jij doet maar of er geen vuiltje aan de lucht is”, zegt moeder Sharon boos.
“Ok, ok”, zegt vader Henry. “Shaquille, denk aan de afspraken over de telefoon. Heb je je huiswerk al af?”
“Ja, papa”, zegt Shaquille.
- 3 Shaquille heeft zijn mobiel sinds het begin van het schooljaar.
Zijn leerkracht had aan alle ouders toestemming gevraagd om hun kinderen in een *WhatsApp*-groep te laten participeren. Zij kan dan belangrijke berichten in één keer naar de hele groep versturen. Er was   n probleem: Shaquille had geen eigen mobiel. Maar vader Henry had nog een oud mobieltje in een kast liggen. Je kunt er geen foto’s of filmpjes meer mee maken; de camera ervan is stuk. Maar je kunt er nog wel mee appen of chatten.
- 4 Shaquille is heel blij met zijn mobiel. Zijn leerkracht stuurt nu de *lesstof* als pdf. Shaquille en zijn klasgenoten kunnen die lezen vanaf hun mobiel en zich voorbereiden op een les. Ook meldingen over andere schooltijden of andere bijzonderheden worden gedeeld. Maar het allerleukst van zijn *smartphone* vindt hij toch dat hij berichtjes kan *uitwisselen* met vrienden en dat hij er *videogames* op kan spelen.
- 5 Shaquille wil later in de IT. Hij weet dat IT veel meer *inhoudt* dan alleen games. Toch denkt hij dat games spelen goed is voor zijn latere *carrière*. Die games helpen je *strategieën* te bedenken om problemen op te lossen en creatief te zijn. Hij *ontwikkelt* dus belangrijke *skills* terwijl hij speelt.
- 6 Shaquille ziet wel dat zijn ouders zich zorgen maken over zijn lange uren op zijn telefoon. Hij heeft zich *voorgenomen* met hen te praten over hun zorgen. Hij wil ze graag *geruststellen* door ze te laten zien dat de games die hij heeft gedownload leuk en leerzaam zijn. En hij wil ze laten zien dat hij best weet dat internet vol gevaren zit. Daarom bezoekt hij niet zomaar elke *website*, maakt hij niet zomaar ergens zelf een *account* aan en uploadt hij ook niet zomaar documenten.
En eigenlijk vindt hij ook wel dat zijn moeder een beetje gelijk heeft. Hij is best wel lang bezig op zijn telefoon.

Herhaling van de lessen 4 en 12

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met het benoemen van de bwb van hoedanigheid.
LESDOEL	De leerling kan: – de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid in een zin benoemen; – bijwoorden in een zin benoemen.
MATERIALEN	– Infographic Zinsdelen – Infographic Woordsoorten – Een lijst met tien tot dertig meerkeuzevragen met antwoordopties A, B en C over de stof van les 4 en 12 (eventueel op flappen) – Vellen papier, liefst in 3 kleuren, bijvoorbeeld geel, rood en blauw – Scharen en stiften
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal aan opdracht 1 en 2.

VOORBEREIDING

Vooraf formuleert u tien tot dertig vragen over de theorie van les 4 en 12 of u laat enkele vlotte leerlingen dit doen. Inspiratie kunt u halen uit de informatieblokken en uit de opdrachten. Bij iedere vraag worden drie antwoordopties gemaakt: A, B en C. Eén antwoordoptie is juist, de overige twee zijn onjuist. Eventueel schrijft u de vragen met antwoordopties op flappen die u aan de groep kunt laten zien.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat er een spel wordt gespeeld over de lesstof van de lessen 4 en 12. U laat de leerlingen kaartjes knippen uit het papier. Iedere leerling heeft uiteindelijk drie kaartjes, liefst in drie kleuren. Ze markeren de kaartjes door daar met stift een grote A, B en C op te zetten. U spreekt gezamenlijk af op welke kleur papier de A, B of C wordt geschreven. Uiteindelijk heeft iedere leerling voor iedere antwoordoptie één kaartje.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

Instructie

U laat de leerlingen de theorie doornemen van de lessen 4 en 12 (zie opdracht 1). U geeft kort de gelegenheid voor het stellen van vragen en het bespreken van onduidelijkheden. Daarna legt u de spelregels uit:

- Een leerling neemt het op tegen de anderen. Hij of zij zit vooraan in de klas, met de rug naar de groep.
- Steeds wordt een vraag gesteld en worden de drie alternatieve antwoorden gegeven.
- De leerlingen steken het kaartje op met het antwoord dat volgens hen goed is.
- De leerkracht geeft pas het juiste antwoord nadat de leerling voor in de klas ook antwoord heeft gegeven.
- De leerling voor in de klas steekt als laatste een antwoordkaart op. Is dat antwoord goed, dan mag hij of zij blijven zitten en speelt hij of zij verder tegen de anderen die het antwoord goed hebben.

- Iedereen die een fout antwoord gaf, valt eruit. Heeft degene voor de klas het antwoord fout, dan valt ook deze leerling af en wordt hij of zij vervangen door een andere leerling, die wordt aangewezen door de leerkracht.
- De leerlingen die uit het spel zijn gevallen, spelen vanaf de zijlijn nog mee. Hebben ze driemaal achter elkaar het juiste antwoord gegeven, dan mogen ze weer meedoen met de groep.

Wie houdt het langst stand tegen de groep?

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben neemt u gezamenlijk de informatieblokken van les 4 en 12 door.

Zelfstandig werken

Het spel wordt gespeeld (zie opdracht 2).

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U leidt het spel. Na iedere vraag laat u iemand met het goede antwoord een toelichting geven. U maakt daarbij gebruik van de suggesties voor differentiatie.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen lezen de informatieblokken van les 4 en 12 door en vragen om uitleg als zij iets niet begrijpen.

Opdracht 2

De leerlingen luisteren naar de vraag en de antwoordmogelijkheden. Ze steken het antwoordkaartje van hun keuze omhoog.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Blijf het spel aan de zijkant meespelen. Heb je driemaal achter elkaar goed geantwoord, dan mag je weer meespelen met de groep.

Verrijking: Leg aan de andere leerlingen het antwoord op de vraag uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U gaat na waarom bepaalde vragen door zoveel leerlingen fout werden beantwoord? Welke vraag had iedereen goed? Wat vinden ze nog moeilijk aan deze onderwerpen? U maakt daar een notitie van. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft hun eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling van de lessen 5 en 13

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met versterkende woorden; – geoefend met verschillen tussen spreektaal en schrijftaal.
LESDOEL	De leerling kan: – van bijvoeglijke naamwoorden versterkende woorden maken; – verschillen noemen tussen schrijftaal en spreektaal.
MATERIALEN	Teksten van thema 7 waarin zowel spreektaal als schrijftaal is gebruikt.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan de opdrachten 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U pakt een van de teksten van thema 7 bijvoorbeeld uit les 19 waarin er zowel spreektaal als schrijftaal is gebruikt. U vraagt de leerlingen enkele zinnen op te noemen uit de tekst die spreektaal aanduiden. Hetzelfde vraagt u ook voor schrijftaal.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 5 en 13 van dit thema.

Instructie

U herhaalt met de leerlingen de theorie van les 5 en 13. U vraagt de leerlingen verschillen tussen spreektaal en schrijftaal te noemen. Vervolgens vraagt u de leerlingen enkele voorbeelden van versterkende woorden te noemen. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste opgaven van elke opdracht samen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen. U gaat na welke fouten de leerlingen vooral hebben gemaakt. U bespreekt deze fouten klassikaal en herhaalt waar nodig de uitleg.

Antwoorden

Opdracht 1

wereldberoemd; kurkdroog; flinterdun; knalgeel; piepklein; ijskoud; oerlelijk; broodnodig; brandschoon; smoorverliefd; propvol; loodzwaar; spierwit.

Opdracht 2

Spreektaal: zin 1, 2, 4, 5

Schrijftaal: zin 3, 6

Opdracht 3

1. Zet het geluid van de televisie zachter: het is te luid.
2. Ze denkt dat ze geweldig is. Zoveel selfies, wat denkt ze wel van zichzelf!
4. In het radioprogramma werd de beller aangevallen door de andere bellers.
5. Ik moet George een update geven van dat verhaal.

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met hun duopartner en waar nodig helpen ze elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met een versterkend woord uit opdracht 1.

Verrijking: Schrijf een verhaaltje van 5 tot 10 zinnen in spreektaal. Onderstreep de spreektaalwoorden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U gaat na of de leerlingen het onderscheid tussen schrijftaal en spreektaal kunnen maken en of ze de versterkende woorden beheersen. U noteert welke leerlingen nog moeite heeft met de lesstof en geeft deze leerlingen extra oefenmateriaal.

Spreken in verschillende talen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met woorden rondom het thema 'Media' in verschillende talen; – rollenspellen gespeeld in een thuistaal; – een verslag geschreven over de taalsituatie thuis.
LESDOEL	De leerling kan in verschillende talen een kort vraaggesprek voeren en/of volgen over het nieuws.
MATERIALEN	A4-woordkaarten met betrekking tot de te leren woorden: krant, televisie, radio, internet, journalist, nieuws
ORGANISATIE	U stelt taalheterogene groepen samen van vier of vijf leerlingen. Elke groep krijgt een taal toegewezen die door minstens één van de groepsleden als thuistaal wordt gesproken. Bij homogene taalklassen kunt u een Nederlandse taalgroep maken en/of een taalgroep Sranan en/of een andere Surinaamse thuistaal waarvan u zelf spreker bent.

VOORBEREIDING

U kiest maximaal drie Surinaamse thuistalen, bij voorkeur talen die gesproken worden door één of meer van uw leerlingen.

U heeft in het bronnenmateriaal de gesprekken die aan de orde komen in de Surinaamse thuistalen opgezocht en beluisterd.

INTRODUCTIE

U toont één voor één de woordkaarten uit les 6 en laat de leerlingen de afbeeldingen benoemen in de taal die ze hebben geoefend.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Rollenspel

Een journalist interviewt een onderzoeker voor een nieuwsprogramma op tv.

Journalist "Kijkers en luisteraars, ik ben journalist ... (naam leerling)."

Onderzoeker "Ik ben onderzoeker ... (naam leerling)."

Journalist "Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie."

Onderzoeker "Goedemiddag, kijkers en luisteraars."

Journalist "Wat is uw nieuws?"

Onderzoeker "Bij mij thuis worden vier talen gesproken."

Journalist "Is dat goed nieuws?"

Onderzoeker "Ja, wij zijn rijk aan talen."

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U laat de leerlingen die van huis uit de toegewezen Surinaamse thuistaal spreken het rollenspel voordoen in hun taal. Daarna oefenen alle groepsleden zowel de rol van journalist als van de onderzoeker (de gast in het programma). Als er maar één leerling is die de toegewezen taal kan spreken, speelt u de rol van onderzoeker. De leerlingen die moeite hebben met de opdracht, neemt u apart. U oefent samen met hen het rollenspel.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U stimuleert de leerlingen met een andere thuistaal dan het Nederlands om de anderen te helpen. De groepen waarin de opdracht makkelijk verloopt, stimuleert u om variaties aan te brengen in de tekst. Enkele tweetallen mogen het rollenspel voor de klas voordoen, bij voorkeur de leerlingen die de taal niet van huis uit spreken. U complimenteert de leerlingen voor hun inzet. U let niet streng op de uitspraak. Als de tekst fout is, verbetert u of een leerling die de taal van huis uit spreekt.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kijken en luisteren naar het rollenspel van een duo dat de toegewezen taal van huis uit spreekt. Daarna doen ze zelf het rollenspel in de toegewezen taal. Ze wisselen van rol.

Opdracht 2

De leerlingen bepalen in hun groep welk duo het rollenspel aan de klas zal laten zien.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke talen aan de beurt zijn geweest, zodat bij een volgende les andere Surinaamse thuistalen die door uw leerlingen worden gesproken, aan bod kunnen komen.

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Debatteren

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – tijdens een debat zijn of haar mening verdedigen met argumenten; – onderscheid maken tussen goede en slechte argumenten.
LESDOEL	De leerling kan: – een argument voor een mening uitwerken; – kort en gericht reageren in een debat.
MATERIALEN	– Timer of stopwatch – Een schrijfblaadje voor iedere subgroep
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan opdracht 2 In opdracht 3 wordt de groep in drie subgroepen verdeeld: twee debatterende groepen en één jury. U wijst zelf aan welke groep vóór de stelling en welke groep tegen de stelling debatteert. De leerlingen verdedigen dus niet per se hun eigen stelling. Opdracht 4 wordt weer in kleinere groepen van twee of drie leerlingen uitgewerkt. Hiervoor krijgen ze een apart vel papier. Tijdens het debat zitten de drie groepen in een U-vorm. De groepen voor- en tegenstanders zitten tegenover elkaar. De jury (rechters) zit daar tussenin. Tegenover de jury is het bord met de stelling. De debaters gaan voor het bord staan om hun argumenten te presenteren en toe te lichten.

INTRODUCTIE

U voert een klassengesprek met de leerlingen over tv kijken. Daarbij komen de volgende vragen aan de orde: *Kijk jij veel tv? Zo ja: Waar kijk je naar? Kun je de tv missen?* U laat de leerlingen vertellen over hun ervaringen. Als er in uw klas veel leerlingen zijn die niet vaak naar de tv kijken, gebruikt u een alternatieve stelling.

Als u voor een alternatieve stelling kiest (zie voorbeelden in de instructie), past u ook de introductie aan.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een debat is een discussie over een stelling. Een stelling heeft voor- en tegenstanders. Beide partijen verdedigen hun mening met argumenten. De manier waarop je het debat organiseert, spreek je van tevoren af.

Structuur van het debat

1. Betoog: presenteren van de argumenten (vijf minuten voor iedere partij).

- noem de stelling;
- zeg of jullie voor of tegen de stelling zijn;
- noem drie argumenten;
- licht de argumenten toe.

2. Reageren (vijf keer drie minuten voor iedere partij)

- zeg op welk argument je reageert, vat dit argument kort samen;
- reageer kort op het argument, leg uit waarom je het wel of niet goed vindt;
- ondersteun je reactie met een voorbeeld.

3. Beraad

- de jury bespreekt wie het debat gewonnen heeft en waarom.

4. Uitslag

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vertelt de leerlingen dat ze een debat gaan voeren en legt aan de hand van het informatieblokje in het leerlingenboek de structuur van dit debat uit.

U vertelt dat eerst de argumenten zullen worden uitgewerkt. Daarna wordt het debat gevoerd.

U schrijft de volgende stelling op het bord:

De tv is overbodig geworden.

(Eventueel kiest u voor een alternatieve stelling, bijvoorbeeld:

- Gewelddadige games moeten verboden worden.
- De schooltijden moeten worden verlengd.
- Het internet moet één dag per week onbereikbaar zijn.)

U vertelt dat het debat over deze stelling zal gaan. U geeft ook aan dat het in dit debat niet per se over je eigen mening gaat, maar dat de leerlingen gaan oefenen met het geven van goede argumenten en hoe je die in een debat naar voren brengt.

In deze les wordt veel aandacht besteed aan het voorbereiden van het debat.

U licht opdrachten 1 en 2 toe en laat op het bord zien hoe het bedenken en uitwerken van argumenten wordt opgeschreven.

Voor	Tegen
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____

Na opdracht 2 verdeelt u de klas in drie groepen:

1. Voorstanders: zij werken de argumenten vóór de stelling uit.
2. Tegenstanders: zij werken de argumenten tegen de stelling uit.
3. Jury: zij werken zowel argumenten voor als tegen uit, zodat ook zij goed over de stelling hebben nagedacht.

U wijst in iedere groep een leider aan, die de discussie in de subgroep leidt. U bespreekt onderstaand schema, waarin de argumenten worden uitgewerkt. De leerlingen gebruiken daar losse vellen schrijfblaadjes voor.

1. Argument voor of tegen (samengevat in één zin): _____
2. a. Dit argument klopt, want _____
b. Dat is goed / slecht, omdat _____
3. Bijvoorbeeld: _____

Na opdracht 3, vóór de start van het debat, licht u het debat nog eens toe.

Let op: *in dit debat gaat het niet om het verdedigen van je eigen mening, maar om het verdedigen van een mening met goede argumenten.*

U wijst één timekeeper aan die de tijd in de gaten houdt. De timekeeper geeft aan wanneer de gesprekstijd half om is en telt de laatste tien seconden af.

U wijst één scheidsrechter aan die de beurten geeft. U wijst erop dat de scheidsrechter de beurten eerlijk moet verdelen en zoveel mogelijk verschillende leerlingen aan het woord moet laten.

U helpt de leerlingen, die dat nodig hebben, bij het formuleren van de argumenten. Laat ze voor- en nadelen noemen. Van daaruit kunnen ze tot argumenten komen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit en voeren het debat.

FEEDBACK EN INTERACTIE

Bij de voorbereiding van het debat loopt u rond en geeft u hulp waar nodig. Tijdens het debat observeert en begeleidt u. U laat de leerlingen het debat zoveel mogelijk zelf reguleren, maar zo nodig grijpt u in. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen schrijven twee argumenten voor en twee argumenten tegen in de tabel.

Opdracht 2

- De leerlingen vertellen hun argumenten aan hun duopartner en leggen het belang ervan uit.
- De leerlingen bedenken bij elk argument een voorbeeld.

Opdracht 3

De leerlingen vergaderen over de argumenten en verdelen deze over de groep.

Opdracht 4

De leerlingen werken de argumenten uit.

Opdracht 5

De leerlingen beslissen samen wie er gaat presenteren.

Opdracht 6

De leerlingen doen mee aan een debat.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies een argument en oefen met je leerkracht hoe je dit kunt presenteren.

Verrijking: Schrijf een slotzin waarin jullie mening (voor of tegen de stelling) kort en krachtig wordt gepresenteerd.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Inventariseer de antwoorden van de leerlingen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het gebruiken van goede argumenten om een stelling te verdedigen tijdens een debat. Daarbij kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een reactie schrijven op een stelling

BEGINSITUATIE	De leerling: – weet wat een stelling en een argument zijn; – kan argumenten geven in een betoog en een debat; – heeft de tekst 'Smartphones, games en Whatsapp' (les 19) gelezen.
LESDOEL	De leerling kan een reactie schrijven op een stelling.
MATERIALEN	Een blad papier (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken bij opdracht 1 en 4 in groepen van vier en bij opdracht 2 en 3 individueel.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de tekst uit les 19, waarin de moeder van Shaquille vindt dat hij te veel met zijn smartphone bezig is. U vraagt wie er ook een smartphone heeft en of hij of zij deze de hele dag mag gebruiken. U geeft enkele leerlingen het woord om in het kort hun ervaringen te vertellen.

U leest vervolgens samen het voorbeeld bij het informatieblokje. U vraagt wat de leerlingen van de stelling vinden en laat enkele leerlingen reageren.

U vertelt tot slot dat de leerlingen in deze les gaan reageren op stellingen, maar dan *schriftelijk*.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Op social media worden veel discussies over allerlei onderwerpen gevoerd.

Er wordt door iemand een stelling gegeven, waarop anderen reageren.

Als je een reactie schrijft:

- lees je eerst goed wat anderen schrijven;
- reageer je op de stelling of op een reactie van andere mensen;
- geef je kort en duidelijk je mening, met woorden als: *Ik ben het eens/oneens, Ik vind dat ..., Mijn mening is...;*
- geef je een argument of voorbeeld bij je mening;
- blijf je netjes en beleefd.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U laat de leerlingen kijken naar de reacties in het voorbeeld. U stelt vragen: *Wie reageert er op de stelling?* (Greg, Shanti en J.) *Wie reageert er op een eerdere reactie?* (Asha, en J. reageert deels ook op een eerdere reactie.) *Welk argument of voorbeeld geeft Greg?* (Het is bij hem inderdaad niet gezellig door al die smartphones.) *Welk argument geeft J.?* (Dat het inderdaad niet gezelliger is, maar dat het wel meevalt als je goede afspraken maakt.) U vraagt tot slot: *Waarom staat er op het eind van het Informatieblokje dat je netjes en beleefd moet blijven?* (Omdat (op het internet) mensen wel eens grof en beledigend zijn. Dat is onnodig.) Op social media gebruiken mensen vaak niet hun eigen naam of ze maken gebruik van hun initialen wanneer ze hun mening geven.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Ga na of de stellingen bij opdracht 1 voor alle leerlingen duidelijk zijn. Ga ook na of de werkvorm van het papier met stellingen en reacties doorgeven (opdracht 3) voor iedereen duidelijk is.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben opdracht 1 en 2 door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U helpt leerlingen die het moeilijk vinden om een reactie te formuleren op weg. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben.

Laat tot slot twee of drie reacties op elke stelling voorlezen. Eventueel geeft u de leerlingen tijd om op elkaars reacties te reageren. Kan er misschien een conclusie worden getrokken bij elke stelling? Wat vindt de meerderheid van de klas ervan?

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen kiezen één van de stellingen en schrijven die op het blad papier.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven een reactie onder de stelling waarin ze beargumenteren of ze het ermee eens zijn of niet.

Opdracht 3

De leerlingen geven hun blad papier door aan een volgende in de groep. Ze schrijven hun eigen reactie onder het gekregen schrijfbld. Ze schuiven door tot ze hun eigen schrijfbld weer hebben. Ze lezen alle reacties.

Opdracht 4

De leerlingen lezen de stellingen en drie reacties aan elkaar voor.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf een reactie bij de stelling 'De smartphone verpest de sfeer thuis'.

Verrijking: Bedenk samen met je groep een stelling die te maken heeft met smartphones. Schrijf je stelling op een vel papier. Ruil je stelling met een andere groep en schrijf jullie reacties eronder.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het bedenken van stellingen en argumenten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Schrijven in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Schrijven binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Leenwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met Engelse leenwerkwoorden.
LESDOEL	De leerling kan enkele Engelse, Franse en Latijnse woorden noemen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U introduceert het onderwerp 'leenwoorden' door leenwoorden uit het Engels en Frans in twee kolommen op het schoolbord te schrijven. U geeft nog niet aan van welke taal ze afkomstig zijn:

e-mail, baby, plastic (Engels)

restaurant, enquête, toilet (Frans)

U vraagt de leerlingen of ze deze woorden kennen. U spreekt de woorden met de hele klas uit. U wijst erop dat we de woorden anders uitspreken dan ze zijn geschreven. *Als je zou schrijven hoe we het zeggen, hoe zagen de woorden er dan uit?* U schrijft een paar voorbeelden op of laat een paar leerlingen die op het bord schrijven. (*ie-mail, bebie, plestik, restorant, ankette, twailet*). Hebben de leerlingen een idee waarom dat is? (*het zijn woorden die oorspronkelijk uit een andere taal komen*). Weten de leerlingen ook welke taal?

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Iedere taal 'leent' woorden uit andere talen. Een **leenwoord** is een woord uit een andere taal dat zo veel wordt gebruikt dat het niet meer wordt gezien als een woord uit een vreemde taal. De Nederlandse taal heeft leenwoorden uit verschillende talen bijvoorbeeld Engelse, Franse, Latijnse en Surinaamse leenwoorden.

Bijvoorbeeld:

Engels: e-mail, baby, plastic

Frans: restaurant, café, enquête

Latijn: professor, museum, agenda

Surinaams: sula, sukwa, kaaiman

Het Nederlands heeft ook leenwoorden uit andere talen, zoals shampoo (Hindi), piano (Italiaans), alfabet (Grieks) en cijfer (Arabisch).

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vertelt: *Iedere taal 'leent' woorden uit andere talen. Die woorden zijn zo gewoon geworden, dat we nauwelijks nog beseffen dat ze uit een andere taal afkomstig zijn.*

U brengt de lessen Engelse leenwerkwoorden in herinnering (thema 1, les 25 en thema 4, les 25). Laat de leerlingen ook voorbeelden noemen van Engelse leenwerkwoorden die zij kennen. (e-mailen, chatten, gamen, relaxen en barbecueën)

U vertelt: *Er zijn ook leenwoorden uit andere talen, zo zijn er vroeger in het Nederlands veel woorden uit het Latijn en Frans geleend. De laatste tijd zien we dat er vooral woorden uit het Engels zijn bijgekomen in het Nederlands.*

U schrijft op het bord: cigarette – sigaret.

U vertelt: *Veel vreemde woorden worden na verloop van tijd aangepast aan de taal die ze over heeft genomen, bijvoorbeeld in spelling en uitspraak. Zo is het Franse cigarette in het Nederlands sigaret geworden.*

Ook uit de verschillende Surinaamse thuishalen zijn er woorden overgenomen en toegevoegd aan ons dagelijks taalgebruik. U brengt les 14 uit thema 3 in herinnering.

Daarna licht u kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U wijst erop dat het schema in opdracht 2 niet over alle Engelse, Franse en Latijnse leenwoorden gaat, maar slechts over een beperkt aantal. In thema 8 zullen nog andere leenwoorden uit die talen aan de orde komen.

Verlengde instructie

U doet de eerste drie zinnen van opdracht 2 samen met de leerlingen die dat nodig hebben. U laat de zinnen hardop voorlezen en wijst op het verschil tussen schrijfwijze en uitspraak van Engelse en Franse woorden. Ook wijst u op de spelling van Latijnse woorden.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze nodig hebben of aankunnen. U bespreekt de antwoorden klassikaal en besteedt daarbij vooral aandacht aan opdracht 3. Eventueel laat u (nu of later) door de leerlingen een lijst van leenwoorden bijhouden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. ontspannen; 2. kaartje; 3. verslaggever; 4. computerprogramma; 5. aandenken; 6. plaats; 7. avondeten; 8. heel geliefd; 9. tweetal; 10. plaatjespuzzel; 11. alarmtoestand; 12. toneel

Opdracht 2

Engels a klinkt als e	Frans tie klinkt als tsie	Latijn woorden op -us of -um
baby (zin 1) Facebook (zin 2) chat (zin 2) band (zin 4)	functie (zin 1) politie (zin 3) receptie (zin 4) situatie (zin 5)	museum (zin 3) musicus (zin 5)

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner. Waar nodig helpen ze elkaar.

Opdracht 4

De leerlingen vertellen of ze leenwoorden uit hun eigen thuistaal kennen. Ze schrijven twee in hun schrift op.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Lees de volgende woorden: software – relaxen – plastic – appen.

Hoe kun je weten dat dit Engelse leenwoorden zijn? Schrijf je antwoord in één zin op.

Verrijking: Wat is de overeenkomst tussen de leenwoorden roti, ketjap en pizza? Waarom zijn dit leenwoorden? Denk erover na en schrijf het antwoord in twee zinnen op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en inventariseert de antwoorden. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de leenwoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Positieve en negatieve boodschappen

BEGINSITUATIE	De leerling kan een mening van een feit onderscheiden.
LESDOEL	De leerling kan in een tekst positieve en negatieve boodschappen onderscheiden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U houdt een kort klassengesprek over social media. U stelt vragen als: *Wie leest en plaatst soms berichtjes op social media (bijvoorbeeld in een WhatsAppgroep)? Gebruik je schrijftaal of spreektaal in je berichtjes? Blijf je altijd beleefd in de berichtjes? Denk je lang na en verbeter je je berichtjes voordat je die verstuurt? Is het je weleens gebeurd dat iemand op een minder aardige manier reageerde op je berichtje?*

U concludeert samen dat op social media: 1. veel spreektaal wordt gebruikt; 2. mensen snel op elkaar reageren; 3. dat er daardoor nogal eens minder aardige berichtjes geplaatst worden. U vertelt dat de leerlingen vandaag teksten gaan lezen met daarin positieve en negatieve reacties die op social media verschijnen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een **positieve** boodschap laat iemand zien dat hij of zij het ergens mee eens is, iets goedkeurt, iets leuk vindt of iets waardeert.

In een **negatieve** boodschap laat iemand zien dat hij of zij het ergens niet mee eens is, iets afkeurt, iets niet leuk vindt of iets niet waardeert.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U maakt op het bord een woordspin met het woord 'positief'. U schrijft enkel woorden die bij 'positief' horen op en vraagt de leerlingen om aan te vullen. (bijvoorbeeld leuk, interessant, aardig, blij) U doet hetzelfde met 'negatief'. (bijvoorbeeld vervelend, oninteressant, onaardig, belachelijk, verdrietig, boos). Teken ook de iconen 😊 en 😞 in de juiste woordspin.

Vraag hoe je deze iconen noemt. (emoticons) Wat betekenen ze? (blij en verdrietig) Wie gebruikt ze weleens? Waarom gebruik je ze? (Omdat je daarmee snel kunt laten zien hoe je je voelt; om te zeggen hoe je je (echt) voelt zonder woorden te gebruiken.)

U licht daarna kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de tekst gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen? U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
het blog	ideaal	oplettend
cyberpesten	nalatig	per ongeluk
dissen	ongevraagd	de pinpas
het forum	ongewenst	toelaten
zich herkennen	onsportief	toestaan
Uitdrukking/spreekwoord		
een pak van mijn hart		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- Over het geldbedrag dat hij kwijt is. Dat zie je aan het boze icoon.
- positief: Don en negatief: Romano
- Rihanna's reactie kun je zowel positief als negatief opvatten. Ze vindt dat niemand dit Steve had mogen aandoen, maar ze vindt ook dat hij oplettender had moeten zijn.

Opdracht 2

- Dat hij het eigenlijk ook wel een beetje grappig vindt. Het is leedvermaak.
- Negatiever, het is leedvermaak, dat is niet zo aardig.
- en d. Bij de keuze van icoon A wordt de toon negatiever. Romano laat hiermee zien dat hij het echt dom van Steve vindt. Bij de keuze van bijvoorbeeld icoon B of C wordt de toon wat positiever. Romano laat hiermee zien dat hij wel meeleeft met Steve.

Opdracht 3

- Eigen antwoord bijvoorbeeld: Kan je niks aan doen, Steve! Mensen moeten met hun handen van jouw spullen afblijven.
- Eigen antwoord bijvoorbeeld: De volgende keer niet meer doen. Je moet echt slimmer zijn.

Opdracht 4

- Ze vindt het erg dat mensen het altijd alleen maar over gamen hebben. Ze haat gamen.
- Negatief, want hij keurt het gedrag van Ramesh af. Hij is wel keurig en beleefd.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf een positieve en een negatieve reactie op het bericht van Johannes.

Verrijking: Kan een positieve boodschap ook negatief zijn? Leg je antwoord uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het onderscheiden van positieve en negatieve boodschappen.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Begrijpend lezen in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Begrijpend lezen binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Tekst 4

Tekst 5

Kalligrafie: het Nágari-schrift

BEGINSITUATIE	De leerling: – weet dat er naast het westerse schrift ook andere schriften zijn; – heeft al kennisgemaakt met het Chinese schrift; – kent het begrip kalligrafie en heeft al gekalligrafeerd.
LESDOEL	De leerling: – maakt kennis met een niet-westers schrift uit de hindoecultuur; – kan enkele woorden in het Nágari-schrift (voluit: Dewanágari) schrijven.
MATERIALEN	– Halve vellen A4-papier – Kleurpotloden
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan de opdrachten.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les beluisterd.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de les over het Chinese schrift. U stelt enkele vragen:

Wie weet nog welke karakters we toen hebben geoefend? (早上好 = Goedemorgen, 再见 = tot ziens.)

Waarin verschilt het Chinese schrift van het westerse schrift? (De Chinese tekens hebben een betekenis, het is één woord. Bij het westerse schrift zijn de tekens gekoppeld aan aparte klanken.)

Wat is kalligrafie? (schoonschrift)

Wie heeft weleens Nágari-tekens gezien? (De tekens zijn goed te zien op hindoetempels, maar leerlingen kunnen de tekens ook ergens anders hebben gezien.)

Welke talen worden met deze tekens geschreven? (Indiase talen, zoals het Hindi, maar ook de taal van Nepal. Sárnami kan je ook in het Nágari schrijven.)

Welke Surinaamse taal is familie van het Hindi? (het Sárnami)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het Nágarischrift bestaat al duizenden jaren. Het werd oorspronkelijk gebruikt voor religieuze teksten in het Sanskriet. Tegenwoordig wordt het Sanskriet nauwelijks meer gesproken, alleen nog bij speciale godsdienstige rituelen. De manier van schrijven is echter gebleven. Veel Indiase talen worden geschreven in het Nágarischrift, bijvoorbeeld het Hindi. Het Sárnami is ontstaan uit verschillende talen die de immigranten uit India spraken. Het is familie van het Hindi, de meest gesproken taal in India. Het Sárnami kan je zowel met de westerse spelling als in het Nágari schrijven.

De belangrijkste verschillen tussen het Nágari en ons westerse alfabet zijn:

- Het Nágari heeft meer tekens dan ons alfabet. Het heeft bijvoorbeeld een teken voor de klank gh (घ) zoals in het woord **ghar** (huis)
- Het westers schrift wordt op de schrijflijn geschreven, terwijl bij het Nágari de tekens aan de lijn hangen. Bijvoorbeeld: दस (das = tien)

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vraagt of er leerlingen zijn die meer weten over het Nágari-schrift en het misschien zelfs kunnen schrijven. U vertelt dat iedereen straks enkele Sárnami woorden in het Nágari gaat schrijven.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Dan geeft u iedere leerling een half vel A4-papier. Daarop maken ze de opdrachten. U stimuleert hen om groot en sierlijk te schrijven. U stimuleert het creatief gebruik van kleuren om de tekens te schrijven en te versieren.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U moedigt de leerlingen aan de tekens zo mooi mogelijk te maken en stimuleert het creatief gebruik van kleurpotloden. Geef leerlingen bij wie het niet meteen lukt een nieuwe kans door hen een nieuw vel papier te geven. Het is niet erg als de opdrachten niet helemaal af komen. Belangrijk is dat de leerlingen geconcentreerd aan het werk zijn.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen schrijven de woorden in Nágari op.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven de woorden in Nágari op.

AFSLUITING

U laat enkele leerlingen hun werk presenteren en toelichten. De leerlingen die nog niet klaar zijn, maken hun werkstuk thuis af. Het werkstuk wordt bewaard in hun portfolio voor meertaligheid.

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert hoe de leerlingen hebben gewerkt.

Herhaling van les 9, 17 en 25

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het toepassen van het koppelteken; – geoefend met voltooid deelwoorden die bijvoeglijk worden gebruikt; – geoefend met het herkennen van leenwoorden.
LESDOEL	De leerling kan: – het koppelteken op de juiste manier gebruiken; – samengestelde aardrijkskundige namen op de juiste manier spellen; – een voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruiken; – enkele Engelse, Franse en Latijnse leenwoorden noemen.
MATERIALEN	Voor elke groep 2x10 blanco kaartjes in twee kleuren.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van circa vier leerlingen rond een tafel. U stelt zelf de groepen samen en zorgt ervoor dat iedere groep uit zowel sterke als zwakke spellers bestaat.

VOORBEREIDING

U maakt voor aanvang van de les blanco kaartjes van stevig papier in twee kleuren, bijvoorbeeld geel en rood. Iedere groep krijgt twintig kaartjes, tien van elke kleur. Afhankelijk van de groepsgrootte maakt u dus circa vijftig kaartjes per kleur.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan het spel in les 28 van thema 6. Hetzelfde spel wordt weer gespeeld. Het spel gaat over de stof van de spellingslessen van dit thema. U geeft de leerlingen even de tijd om de lessen nog eens te bekijken en de informatie door te lezen. U verdeelt de klas in groepen en wijst iedere groep aan als specialist van een bepaald onderwerp: koppelteken, bijvoeglijk naamwoorden of leenwoorden. Zo krijgt iedere groep zijn eigen specialisme. Kijk verder bij het kopje Differentiatie.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 en 25 van dit thema.

Instructie

U deelt de blanco kaarten uit en geeft iedere groep tien kaartjes van iedere kleur. U vertelt dat iedere groep tien vragen moet bedenken over hun eigen specialisme. Geef de leerlingen de tijd om de theorie door te nemen van de lessen 9, 17 en 25. U bepaalt op welke kleur kaartjes de vragen worden geschreven. Op de andere kleur kaartjes noteert de groep specialisten het antwoord. U geeft een eenvoudig voorbeeld, bijvoorbeeld: na welke voorvoegsel volgt een koppelteken? U geeft aan dat de vraag ook kan bestaan uit een opdracht, bijvoorbeeld: heeft deze samenstelling een koppelteken of niet?

U spoort de leerlingen aan zo divers mogelijk te zijn in hun vragen en goed na te denken of de vraag wel goed is gesteld.

Wanneer een vraag- en antwoordkaart klaar is, wordt dat paar op elkaar gelegd.

U gaat na of de opdracht goed is begrepen door die na te laten vertellen door een leerling.

U wijst op de tip in het leerlingenboek.

Wanneer de leerlingen klaar zijn met het bedenken van vragen en antwoorden, verdeelt u de vraag- en antwoordkaarten over de verschillende groepen in de klas. Op iedere tafel komen vraag- en antwoordkaarten van alle onderwerpen te liggen, met de blanco zijde boven. U neemt met de leerlingen de spelregels zoals beschreven in opdracht 3 door. U gaat na of de uitleg is begrepen, door een leerling de spelregels te laten herhalen of de opdracht voor te doen.

Verlengde instructie

De leerlingen die moeite hebben met deze stof, geeft u extra aandacht bij het bedenken van de vragen. U doet bijvoorbeeld suggesties of neemt de theorie nog eens met ze door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

Zowel bij het bedenken van de vragen als tijdens het spelen van het spel loopt u rond, observeert en waar nodig ondersteunt u. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen of nodig hebben. Eventuele onduidelijkheden licht u nader toe.

Antwoorden

Opdracht 1

- De leerlingen bedenken tien vragen en schrijven deze op kladpapier.
- De leerlingen lezen de vragen na en verbeteren zo nodig.
- De leerlingen schrijven elke vraag op een kaartje van dezelfde kleur.
- De leerlingen schrijven elke antwoord op een kaartje van dezelfde kleur.
- De leerlingen leggen de antwoordkaart op de vraagkaart met de blanco kant naar boven.

Opdracht 2

- De leerlingen leggen alle vraagkaarten bij elkaar.
- De leerlingen leggen alle antwoordkaarten bij elkaar.

Opdracht 3

De leerlingen spelen het spel volgens de regels.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Werk samen met een andere leerling uit je groep bij het bedenken van vragen en antwoorden. Je leerkracht vertelt wie dat is.

Verrijking: Help één leerling van je groep met het zo duidelijk mogelijk opschrijven van de vraag en het antwoord. Je leerkracht vertelt wie dat is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de lesstof en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met 45 themawoorden rond het thema Media.
LESDOEL	De leerling herhaalt alle aangeboden themawoorden rond het thema Media.
MATERIALEN	– Losse bladen; – (klad)blaadje, één voor ieder duo.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan de opdrachten.

INTRODUCTIE

U vertelt dat in deze les alle 45 themawoorden worden herhaald. U maakt een woordspin en plaatst het woord media in het midden. De leerlingen vullen de woordspin aan met themawoorden uit de lessen 2, 10 en 18, en andere woorden die met het thema te maken hebben.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

Instructie

U vertelt dat de leerlingen woordbingo gaan spelen. U leest samen met de leerlingen opdracht 1 en gaat na of deze door iedereen is begrepen. Lees de woordenlijsten samen met de leerlingen nog een keer door. Kent iedereen de betekenissen nog?

Nadat de leerlingen hun bingokaarten af hebben (opdracht 1) begint het spel.

U leest willekeurig omschrijvingen van de themawoorden voor. Wanneer een duo het woord dat bij de omschrijving hoort op hun bingokaart heeft staan, kruisen ze het aan.

U houdt bij voor welke omschrijvingen de leerlingen themawoorden hebben op hun bingokaart. De winnaar is het duo dat als eerste de hele kaart vol heeft. Als er nog tijd is, laat u het winnende duo nog meer omschrijvingen voorlezen, totdat een tweede duo de kaart vol heeft.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, geeft u uitleg van het spel bingo.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U leest de omschrijvingen voor. U geeft de leerlingen steeds even de gelegenheid hun bingokaart te bekijken en een woord aan te kruisen. Daarna controleert u het antwoord door te vragen wie het bedoelde woord op de kaart had staan. U laat het woord noemen. Voor de leerlingen die deze nodig hebben of aankunnen, maakt u gebruik van de suggesties voor differentiatie.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kiezen zes themawoorden en maken een bingokaart.

Opdracht 2

De leerlingen luisteren goed naar de omschrijvingen van de themawoorden. Ze kruisen daarna het woord aan dat past bij de omschrijving.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Lees alle teksten van les 3, 11 en 19 nog een keer.

Verrijking: Leg uit wat het verschil is tussen 'de montage' en 'de opname'?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Hoe meer woorden de leerlingen kennen rondom een bepaald onderwerp, hoe makkelijker het zal zijn om onbekende woorden te begrijpen. Herkennen de leerlingen dit ook rondom het thema Media? U noteert wie nog moeite heeft met het verwerven van een nieuwe woordenschat.

Een reclameboodschap presenteren

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een reclameboodschap presenteren; – een reclameboodschap beoordelen; – een script voor een reclameboodschap schrijven.
LESDOEL	De leerling kan: – binnen een groep participeren aan het uitvoeren van een drama-opdracht; – het script van een reclameboodschap uitvoeren.
MATERIALEN	– Kladblaadje – Attributen – Verkleedkleden
ORGANISATIE	De leerlingen presenteren de reclameboodschappen in groepen van 4 of 5 aan de klas.

VOORBEREIDING

U maakt ruimte in het midden of vooraan in het klaslokaal. Eventueel zoekt u een andere locatie die geschikt is voor de presentaties.

De leerlingen verzamelen enkele attributen en/of verkleedkleden die ze bij hun presentatie willen gebruiken.

INTRODUCTIE

U herhaalt kort met de leerlingen enkele elementen uit de voorgaande lessen (thema 4 les 7 en 26, thema 7 les 15 en 16). Hoe hebben ze hun reclameboodschap voorbereid? Wat is een script? Wat is het verschil tussen een script en een synopsis? Wat is een dialoog? Hoort een dialoog in een synopsis of in een script?

Dan vertelt u dat vandaag de reclameboodschappen gepresenteerd en geobserveerd zullen worden.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en ze over te halen dit te kopen. In een reclameboodschap:

- vertel je duidelijk om welk product het gaat;
- leg je nadruk op de belangrijkste informatie;
- zorg je dat je doelgroep de reclame goed onthoudt.

Zo neem je een reclameboodschap op:

- er is een beginshot, een middenshot en een eindshot;
- de regisseur geeft aanwijzingen over de manier van spreken en acteren;
- de acteurs spreken de tekst duidelijk uit;
- de acteurs mogen (een beetje) overdrijven bij het acteren;
- de cameraman of -vrouw filmt vanuit verschillende hoeken en wisselt daarbij ver weg en dichtbij af.

Instructie

U vertelt de leerlingen dat ze circa vijftien minuten de tijd krijgen om hun reclameboodschap voor te bereiden. U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

Bespreek ook volgende punten:

- Verdelen van de rollen: Wie zijn de acteurs? Wie is de regisseur? Wie is de cameraman of -vrouw?
- U licht de taken toe:
 1. Acteur(s): spreekt duidelijk; mag overdrijven in de manier van praten of spelen.
 2. Regisseur: geeft aanwijzingen over de manier van spreken en acteren, kondigt de verschillende scènes aan.
 3. Cameraman of -vrouw: bepaalt vanuit welke hoek er gefilmd wordt, gaat naar voren voor een close-up en weer naar achter voor een totaalshot.

Ook wanneer iedereen van de groep acteert, is er een regisseur die tijdens het voorbereiden aanwijzingen geeft. Een andere groep levert de cameraman of -vrouw.

Na de voorbereiding spelen de groepen om beurten de reclameboodschap. Steeds wijst u een andere groep aan die observeert. De observatiegroep verdeelt onderling de observatiepunten. U bespreekt kort de punten van het observatieschema en legt uit hoe dit in te vullen.

Verlengde instructie

Voor leerlingen die dat nodig hebben, geeft u extra input. U helpt leerlingen over hun schroom heen. Wie het moeilijk vindt om voor de groep te staan, geeft u een klein rolletje, zodat de leerling toch betrokken is bij de uitvoering.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens krijgen de groepen de ruimte hun reclameboodschappen te presenteren. Als groep A presenteert, zal groep B beoordelen. Na de presentatie volgt een applaus. Daarna mag groep B aangeven op welke van de vijf punten de groep het beste scoorde. Maximaal twee andere leerlingen in de klas mogen hierop reageren.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen verdelen de rollen, oefenen en presenteren de reclameboodschap.

Opdracht 2

De leerlingen observeren en beoordelen de reclameboodschap van een andere groep.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Waarvoor dient een commercial of reclameboodschap?

Verrijking: Presenteer nogmaals je reclameboodschap, maar wijzig iets eraan.

AFSLUITING

U laat de leerlingen reageren op de les. Wat vonden ze ervan? Zouden ze dit weer willen doen? Indien ja, wat zouden ze dan anders doen? U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid.

THEMA

8

Sport

Een nieuw thema

BEGINSITUATIE	Over het nieuwe thema heeft de leerling zijn/haar eigen voorkennis.
LESDOEL	De leerling maakt kennis met de aspecten van het nieuwe thema.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken individueel aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U introduceert het thema door enkele typische sportbewegingen voor te doen (voetballen, tennissen, basketbal en zwemmen). U laat de leerlingen raden welke sport u uitbeeldt. Laat enkele leerlingen andere voorbeelden voordoen. U vertelt dat het nieuwe thema over sport gaat. Inventariseer vervolgens diverse sporten door de leerlingen om de beurt een sport te laten benoemen. U kunt ervoor kiezen om de sporten op het bord te schrijven, maar alleen mondeling verzamelen kan ook.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het thema Sport zal veel leerlingen aanspreken, omdat ze zelf een sport beoefenen of omdat ze ernaar kijken. Wereldwijd krijgt sport een steeds grotere betekenis. Het is belangrijker geworden voor de gezondheid, maar ook als ontspanning. Sport kan een verbindende rol spelen, zoals Nelson Mandela in zijn speech 'Sport has the power to change the world' beweerde.

In dit thema onderzoeken leerlingen de rol van sport in hun eigen leven, in Suriname, maar ook wereldwijd. Verder leren ze taalvaardigheden waaronder een sportverslag schrijven, een schema of grafiek lezen, bewegingen omschrijven en een passend bijschrift bij een foto schrijven.

Instructie

U houdt geen groepsgesprek, maar stelt direct groepen samen om het thema te bespreken. Laat leerlingen aan de hand van de vragen uit opdracht 1 nadenken over de rol van sport en wat het voor ze betekent. In opdracht 1d trekken ze samen een conclusie. Ga na of de werkwijze in opdracht 1 duidelijk is en zet de groepen vervolgens aan het werk.

U bespreekt de conclusies van opdracht 1 klassikaal.

Vervolgens licht u opdracht 2 kort toe en gaat na of deze door iedereen is begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de vragen van opdracht 2 voor. Laat een leerling voordoen hoe hij het antwoord op een vraag zoekt. U doet dit eventueel zelf voor als u de indruk heeft dat het efficiënter kan.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U kunt voorbeelden geven van antwoorden op de vragen in opdracht 1a (gezondheid, ontspanning, verbindende rol, hoopgevend) en 1b (sportblessures, veel geld mee gemoeid, veel opoffering). U geeft de antwoorden van opdracht 2, zodat leerlingen hun antwoorden snel kunnen nakijken. Besteed vooral aandacht aan opdracht 2j door argumenten voor de gekozen afbeelding te laten benoemen.

Antwoorden

Opdracht 1

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Sporten is gezond, houdt je lichaam op gewicht, zorgt voor een betere nachtrust.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Sporten is duur, doet pijn, kost tijd.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ik vind sport belangrijk, omdat ik er meer energie van krijg.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Wij vinden sport belangrijk, omdat je je hierdoor fitter en sterker voelt. Ook kun je door sport beter nadenken.

Opdracht 2

- Les 5
- Over de bijwoordelijke bepalingen van tijd, plaats en hoedanigheid
- Les 13
- Les 18
- Het koppelteken, onder andere in aardrijkskundige namen, leenwoorden, en werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid tijd
- Les 24
- Les 11
- 'Bigi Kaiman'
- Les 7 en 23
- Eigen antwoord

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen met argumenten over hun keuze te laten vertellen. Op deze manier krijgt u al een goed beeld van de houding van de leerlingen rond het thema.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling:is – bekend met enkele woorden rond het thema Sport; – is bekend met het begrip 'Bigi Broki Waka'.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U stelt de volgende vragen: *Wie weet wat de Bigi Broki Waka is?* (een nieuwjaarsloop over de Wijdenboschbrug) *Aan welke woorden denk je als je aan Bigi Broki Waka denkt?* (vroeg opstaan, lopen, brug, Commewijne)

U maakt een woordspin rond het begrip 'Bigi Broki Waka' op het bord met de woorden die de leerlingen noemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
aan de voet van	Beneden bij. Aan het begin van.	Aan de voet van de heuvel is een kreek waar je heerlijk kan zwemmen.
arriveren	Aankomen.	Toen ik met de bus bij het eindpunt arriveerde, stond mijn vader al te wachten.
de begeleider	Iemand die (voor zijn of haar beroep) helpt of meegaat naar een bestemming.	Mijn begeleider weet gelukkig precies waar ik naar toe moet.
het certificaat	Officieel papier als bewijs van iets. Diploma. Oorkonde.	Na de sportdag kreeg ik een mooi certificaat als bewijs dat ik had meegedaan.
continu	Aan één stuk door. Zonder ophouden. Voortdurend. Doorlopend.	Tijdens de wandeling klaagde hij continu over pijn aan zijn voeten.
het entertainment	Wat een publiek plezierig bezighoudt. Het amusement. Het vermaak.	De organisator van de voetbalwedstrijd zorgde met een muziekband voor wat entertainment tijdens de rust.
de faciliteiten	Iets waar je gebruik van kunt maken. Voorziening.	Met de opknapbeurt van de toiletten zijn alle faciliteiten op het sportpark nu helemaal vernieuwd.
het reglement	De regels. De afspraken waaraan je je moet houden	Heb je in de reglementen niet gelezen dat je geen trainingspak aan mag tijdens de wedstrijd?

de route	De weg die je volgt om ergens te komen. Het traject.	Met linten is de route voor de hardlopers aangegeven.
de startlocatie	De plek waar iets begint.	De startlocatie van de wedstrijd was niet op dezelfde plek als de finish.
stipt	Heel precies. Nauwkeurig.	Ik was even bang dat Lisa te laat zou komen, maar ze was stipt op tijd.
het terrein	Het gebied.	Het terrein stond vol met voetbal-liefhebbers.
de veiligheid	Het goed beschermd zijn. Het veilig zijn. De veilige situatie. De bescherming.	Voor je eigen veiligheid kun je het beste een helm dragen tijdens het wielrennen.
de warming-up	Het opwarmen van je spieren voor je sportprestatie.	Als je begint te sporten zonder warming-up, loop je kans op een blessure.
zich opgeven	Zich aanmelden. Zeggen dat je mee wilt doen aan iets.	Iedereen die zich heeft opgegeven voor de wedstrijd, krijgt een flesje water voor onderweg.

In het dagelijkse leven worden massa en gewicht vaak door elkaar gebruikt. Wetenschappelijk is er echter wel een verschil. In leerjaar 7 wordt dit verschil nog niet toegelicht.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen goed te luisteren naar het script en vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens het script voor. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script:

*Aan het begin van elk jaar is er de traditionele wandeling over de Wijdenboschbrug voor jong en oud. Iedereen dient **zich** ruim van tevoren **op te geven**, want alleen zo weet de organisatie hoeveel deelnemers zullen meedoen en dus hoeveel mensen zij kan verwachten op de dag zelf. Je moet alleen wel vroeg op, want het is de bedoeling dat iedereen vóór 10 uur weer bij de finish **arriveert**. Iedereen moet dan het eindpunt hebben bereikt, zodat de brug weer open kan voor het verkeer.*

*De **startlocatie** van waar iedereen vertrekt, is **aan de voet van** de Wijdenboschbrug, bij het begin aan de kant van Paramaribo. Persoonlijk vind ik het **entertainment** daar, de muziek die je overal op het **terrein** hoort, heel leuk. Je kunt op de muziek een goede **warming-up** doen en als je al die verschillende oefeningen doet om je spieren op te warmen, hoef je geen spierpijn te krijgen. En als je rustig begint, en gewoon **continu** doorloopt, heb je meer kans om de **route** zonder problemen uit te lopen dan wanneer je heel snel begint.*

*De **veiligheid** is door de organisatie gegarandeerd. Ze hebben met linten precies aangegeven waar je moet lopen en houden goed toezicht op iedereen. Als je het **reglement** leest, weet je aan welke regels je je moet houden. Aan het eind krijgt iedereen die de tocht volbrengt een **certificaat** waarop staat wat je precies hebt gedaan: de wandeltocht of de wedstrijd.*

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit het script, waarbij de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretaties van de leerlingen. De overige leerlingen mogen waar nodig aanvullingen doen.

U licht de betekenis toe van de themawoorden die niet in het script zijn verwerkt: de begeleider - stipt.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. arriveren; 2. opgeven; 3. reglement; 4. continu; 5. route; 6. stipt; 7. faciliteiten; 8. aan de voet van; 9. terrein; 10. veiligheid

Opdracht 2

$a = 4$; $b = 5$; $c = 2$; $d = 3$; $e = 1$

Opdracht 3

1. faciliteit; 2. route; 3. veiligheid; 4. arriveren

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies een themawoord en maakt er een zin mee.

Verrijking: Maak een zin met vijf themawoorden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Informatie, instructies en een oproep

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een activerende, een informatieve en een instructieve tekst herkennen; – een oproep, een informatieve tekst en instructies voor een spel schrijven.
LESDOEL	De leerling kan informatie, instructies en een oproep van elkaar onderscheiden.
MATERIALEN	Boek B, kwartaal 2
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U vertelt dat de eerste tekst zal gaan over een sportevenement waaraan iedereen kan meedoen. U vraagt de leerlingen wie een sport beoefent en welke sport dat is. U vraagt vervolgens of ze wel eens hebben deelgenomen aan een sportevenement. Stel vervolgvragen: *Welk sportevenement was dat? Waarom deed je daaraan mee? Hoe wist je dat het sportevenement werd gehouden? Wat vond je van het sportevenement?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Informatie: gegevens die je **kennis vergroten**. Dit wil zeggen dat je meer te weten komt over een onderwerp. Informatie is geen instructie en ook geen oproep.

Een instructie: – een stappenplan **hoe** je iets moet **doen**;
– uitleg over **hoe** je een actie of handeling moet **uitvoeren**.

Een oproep: een uitnodiging of een verzoek **om** iets **te gaan doen**.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U herinnert ze eraan dat ze in thema 5, les 8 zelf een oproep hebben geschreven. Laat de leerlingen eventueel terugbladeren naar deze les.

Benadruk dat het er bij een oproep vooral om gaat *dat* je iets gaat doen en bij een instructie *hoe* je dat gaat doen.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest tekst 1 'Bigi Broki Waka' nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
andermans	de finish	het schema
beschikbaar	het instapbewijs	sportief
de deelname	de instructie	de toegang
de deelnemer	Opvolgen	voorbereiden
het eindpunt	de rotonde	Waardevol
uitdrukking/spreekwoord		
iets vlot laten verlopen met als hoogtepunt		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. Run4Kids: loop voor kinderen
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: De tekst vraagt kinderen om mee te doen aan de Bigi Broki Waka en geeft instructies wat je moet doen als je daaraan meedoet.

Opdracht 2

- a. Een oproep aan kinderen om mee te doen aan de Run4Kids van Bigi Broki Waka.
- b. activerend

Opdracht 3

- a. regels
- b. instructief
- c. De alinea's vertellen je hoe je deel moet nemen aan de Run4Kids, maar er staat ook informatie in.

Opdracht 4

- a. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: De loop start om 07:30 uur.
- b. 1, 2 en 4 staan niet in de tekst
- c. Je moet een T-shirt van de Bigi Broki Waka aan hebben om mee te mogen doen.

Opdracht 5

Zin 1: De route is 5 kilometer lang. (Route); zin 2: De verwachte eindtijd is 09:00 uur. (Route); zin 4: Deelname is gratis. (Algemeen)

DIFFERENTIATIE:

Herhaling: Leg in je eigen woorden het verschil uit tussen een instructie en informatie.

Verrijking: Voeg een laatste alinea toe aan de tekst die activerend is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 1

Bigi Broki Waka

- 1 Ben je klaar om het nieuwe jaar fit en sportief te beginnen? Doe dan mee met de Bigi Broki Waka. Speciaal voor alle kinderen van 6 tot 12 jaar is er de Run4Kids. Met als hoogtepunt de oversteek over de 'Bosje Brug'. Kom je ook? Samen maken we er een gezellige en vooral sportieve ochtend van!

REGLEMENT Run4Kids

(2) Instapplaats/vervoer

- De bussen vertrekken tussen 05:15 uur en 06:30 uur vanaf de rotonde aan de voet van de Wijdenboschbrug (aan de kant van Paramaribo).
- Er zijn op de instapplaats geen faciliteiten aanwezig zoals toiletten en kleedhokjes, dus zorg dat je goed voorbereid arriveert.
- Kijk op de borden met schema's waar je moet instappen. Zorg ervoor dat je op tijd bent en in de juiste bus stapt.
- Draag het Bigi Broki Waka-shirt dat je ontving toen je je opgaf. Het is je instapbewijs. Zonder shirt heb je geen toegang tot de bussen.
- De organisatie vraagt alle deelnemers om het instappen en uitstappen zo vlot mogelijk te laten verlopen. Volg de instructies van de organisatie dus op.
- Spreek met je sportvrienden af op het terrein waar de loop start, in plaats van bij de bussen.

(3) Route

- Het startterrein is aan de Oost-Westverbinding in Meerzorg, ongeveer 1 kilometer vanaf de brug.
- De loop start om 07:30 uur.
- Tijdens de hele route loop je aan de rechterkant van de weg.
- Er zijn continu mensen van de organisatie om je te begeleiden. Ouders en begeleiders die graag met een groepje kinderen willen meelopen, moeten ook een Bigi Broki Waka-shirt dragen.
- Het eindpunt van de Run4Kids is de laatste tent op het terrein van de finish. Je blijft daar wachten, totdat je door je ouders of begeleiders wordt opgehaald.

(4) Algemeen

- Volg de instructies van de organisatie en de politie stipt op. Denk aan je eigen én andermans veiligheid.
- Neem geen waardevolle spullen mee.
- Houd de startplaatsen, de route en de finish schoon. Gebruik de vuilnistonnen die er staan.
- Op het startterrein is er entertainment in de vorm van muziek en een optreden. Voor de loop is er een warming-up. Voor elk kind is er voor onderweg een flesje water en bij de finish is er water en stroop beschikbaar.
- Je krijgt een certificaat van deelname bij de finish.

Wij wensen je veel sportplezier!

Bijwoordelijke bepalingen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het benoemen van bijwoordelijke bepalingen van plaats, tijd en hoedanigheid in enkelvoudige zinnen.
LESDOEL	De leerling kan de bijwoordelijke bepaling van plaats, tijd en hoedanigheid benoemen in enkelvoudige zinnen.
MATERIALEN	Infographic Zinsdelen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U herhaalt kort de theorie over bijwoordelijke bepalingen door met de leerlingen terug te bladeren naar de lessen 4 van thema 6 en 7.

Dan schrijft u de volgende voorbeeldzin op het bord:

Slaperig verscheen Milan vroeg in de ochtend op de warming-up.

U vraagt de leerlingen om in duo's de zin te ontleden in zinsdelen. Daarna bespreekt u de zinsontleding gezamenlijk. U zet zinsdeelstrepen op de juiste plaats en schrijft de afkortingen voor de zinsdelen erboven. Steeds vraagt u de leerlingen de vraag te stellen die past bij het vinden van dit zinsdeel.

bwb hoedanigheid	pv	ow	bwb tijd	bwb plaats
<u>Slaperig</u>	<u>verscheen</u>	<u>Milan</u>	<u>vroeg in de ochtend</u>	<u>op de warming-up</u>

vraag: Verscheen Milan vroeg in de ochtend slaperig?

pv = verscheen

vraag: Wie verscheen vroeg in de ochtend slaperig?

ow = Milan

vraag: Waar verscheen Milan vroeg in de ochtend slaperig?

bwb plaats = op de warming-up

vraag: Wanneer verscheen Milan slaperig?

bwb tijd = vroeg in de ochtend

vraag: Hoe verscheen Milan op de warming-up?

bwb hoedanigheid = slaperig

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Zo vind je een bijwoordelijke bepaling (bwb) in een zin:

Vraag: waar/wanneer/hoe + pv/wg + ow (+ lv)?

Voorbeeld 1:

Zondag willen we met de familie een sportdag organiseren op Colakreek.

bwb tijd: Wanneer willen we een sportdag organiseren? zondag

bwb plaats: Waar willen we een sportdag organiseren? op Colakreek

Voorbeeld 2:

Ranjeet zal de sportdagfoto's via e-mail opsturen voor de familie.

bwb hoedanigheid: Hoe zal Ranjeet de sportdagfoto's opsturen? via e-mail

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

In opdracht 1 worden alle stappen in het denkproces opgeschreven. In deze opdracht is er steeds één bijwoordelijk bepaling per zin. U wijst erop dat er niet altijd een lijdend voorwerp in de zin hoeft te staan.

In opdracht 2 kunnen één, twee of drie bijwoordelijke bepalingen staan. U wijst erop dat niet alle vragen (waar, wanneer, hoe) altijd worden beantwoord in de zin.

Opdracht 3 is een mondelinge oefening die in duo's wordt uitgevoerd. U doet hiervan één zin klassikaal voor met een leerling.

Verlengde instructie

Leerlingen die dat nodig hebben, begeleidt u door bij opdracht 2 de tussenstappen mondeling te laten benoemen. Wanneer blijkt dat de leerling op gevoel de juiste vragen weet te stellen, zijn de tussenstappen niet noodzakelijk meer.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden waarbij u beurten geeft. U laat medeleerlingen zo nodig corrigeren en complimenteert hen daarvoor.

Antwoorden

Opdracht 1

1. pv = had; wg = had; ow = onze school; lv = een sportevenement
Waar had onze school een sportevenement willen organiseren?
bwb plaats = in de dierentuin
2. pv = heeft; wg = heeft meegedaan; ow = iedereen
Hoe heeft iedereen meegedaan?
bwb hoedanigheid = gezellig
3. pv = hebben; wg = hebben gezwommen; ow = de leerlingen; lv = een wedstrijd
Wanneer hebben de leerlingen een wedstrijd gezwommen?
bwb tijd = vanochtend

Opdracht 2

1. Wanneer gaf de leerkracht een cadeautje? bwb tijd = tijdens de diploma-uitreiking
Waar gaf de leerkracht een cadeautje? bwb plaats = in Mata Gauri
2. Hoe bedankten de leerlingen hun leerkracht? bwb hoedanigheid = verrast
3. Wanneer kreeg ze van hen een prachtig bloemstuk? bwb tijd = op deze avond
4. Wanneer heeft Jimmy geracet? bwb tijd = gisteren
Waar heeft Jimmy geracet? bwb plaats = over de racebaan
5. Hoe moet het verslag worden geschreven? bwb hoedanigheid = zonder spellingsfouten

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken hun antwoorden met die van hun duopartner.

Opdracht 4

1. Hoe speelt Varishtha voetbal in haar vrije tijd?	bwb hoedanigheid = graag
Wanneer speelt Varishtha voetbal?	bwb tijd = in haar vrije tijd
Waar speelt Varishtha voetbal?	bwb plaats = op school
2. Waar heeft een voetbalvereniging een brief geschreven?	bwb plaats = In Nickerie
Hoe heeft een voetbalvereniging een brief geschreven?	bwb hoedanigheid = enthousiast
3. Hoe willen zij een voetbalweek organiseren?	bwb hoedanigheid = sportief
Wanneer willen zij een voetbalweek organiseren?	bwb tijd = in de vakantie
4. Wanneer zullen alle deelnemers worden getraind?	bwb tijd = in het begin
Hoe zullen alle deelnemers worden getraind?	bwb hoedanigheid = goed
5. Wanneer krijgen de winnaars een beker?	bwb tijd = in deze voetbalweek;
	bwb tijd = uiteindelijk

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de bwb hoedanigheid op:

- Hij heeft enthousiast veel basketbalshirts verkocht.
- Ramon zal serieus werken aan zijn verslag.

Verrijking: Er bestaan meer soorten bwb, bijvoorbeeld van oorzaak, reden of middel. Zoek ze in de volgende zinnen en schrijf ze op.

- Jimmy reed met zijn scooter door Wanica.
- Vanwege de regen slipte hij.
- Daardoor vloog hij uit de bocht.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en inventariseert de antwoorden. U herhaalt de vragen die gesteld moeten worden om de bijwoordelijke bepalingen te vinden. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles. Opdrachten die niet binnen de tijd zijn afgerond, kunnen als extra oefenmateriaal dienen voor leerlingen die dat nodig hebben.

BEGINSITUATIE	De leerling kan onderscheid maken tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik.
LESDOEL	De leerling weet wat homoniemen zijn en kan deze woorden in verschillende betekenissen gebruiken.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4 en 5.

INTRODUCTIE

U schrijft op het bord: arm.

U vraagt: *Wie kan mij vertellen wat dit woord betekent?* U inventariseert de betekenissen. Samen met de leerlingen concludeert u dat een woord verschillende betekenissen kan hebben. Een arm kan een lichaamsdeel zijn, maar het kan ook betekenen dat je heel weinig bezit. U laat de leerlingen voor iedere betekenis van het woord een zin bedenken en geeft beurten waarin ze hun voorbeeldzinnen kunnen noemen. U schrijft twee zinnen op het bord, bijvoorbeeld:

1. Ram viel van zijn fiets en brak zijn arm.
2. In veel derdewereldlanden zijn de mensen arm.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Sommige woorden hebben twee of meer betekenissen. De betekenis hangt af van de zin. Deze woorden noemt men **homoniemen**.

Let op: sommige homoniemen kun je gebruiken als verschillende woordsoorten, bijvoorbeeld als werkwoord of als zelfstandig naamwoord.

Bijvoorbeeld:

bus	vervoersmiddel Hij gaat met de bus naar school.	verpakking De koffie zit in een bus.
bank	meubelstuk Ze zaten op de bank naar de tv te kijken.	geldinstelling Bij de bank kun je geld halen.
trap	(krachtige?) beweging met je voet Hij gaf een trap tegen de bal.	bouwsel met treden waarover je naar boven kunt lopen Ze stond op de trap om de vruchten uit de boom te plukken.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U geeft nog een voorbeeld. U schrijft het woord pad op het bord en vraagt: *Wie kan mij vertellen wat dit woord betekent?* U inventariseert de antwoorden. 'De pad' is een dier en 'het pad' is een smalle weg. U wijst ook op het verschillend gebruik van het lidwoord. Op het bord schrijft u nu twee zinnen, waaruit het verschil in betekenis blijkt.

1. Er zit een pad in de goot voor het huis.
2. Door het bos loopt een pad.

Nu mogen de leerlingen zelfstandig zinnen maken.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met leerlingen die het nog moeilijk vinden om verschillende betekenissen bij een woord te vinden, bespreekt u een extra voorbeeld: Het is weer mooi weer. U laat de leerlingen zelf de verschillende betekenissen zoeken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen.

Antwoorden

Opdracht 1

a = 4; b = 3; c = 2; d = 1

Opdracht 2

1. lijnen; 2. licht; 3. hard; 4. hoop; 5. licht; 6. hard; 7. hoop; 8. lijnen

Opdracht 3

1. ketting; 2. spoor; 3. bok

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden met die van hun duopartner.

Opdracht 5

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

1. Wil jij nog wat meer vlees op je bord?
Schrijf de woorden maar over van het bord.
2. Als je te veel snoept, krijg je rotte kiezen.
Het meisje mocht een boekje kiezen.
3. Hij heeft zijn haar laten knippen.
Kijk, dit is haar fiets.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Welke twee betekenissen van het woord 'kussen' ken je?

Verrijking: Maak één zin waarin het woord 'gerecht' in verschillende betekenissen wordt gebruikt.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en inventariseert de antwoorden. U vraagt de leerlingen uit te leggen wat het verschil is tussen een homoniem en een synoniem. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Sporten in verschillende talen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het lezen, schrijven en uitspreken van woorden in verschillende Surinaamse thuistalen.
LESDOEL	De leerling kan de woorden voor sporten lezen, schrijven en uitspreken in vier verschillende Surinaamse thuistalen.
MATERIALEN	– Stevig blanco papier of karton (A4) voor het maken van kwartetkaarten – Scharen – Stiften – Kleurpotloden – Zakjes om de kwartetten in te doen (eventueel)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in taalheterogene groepen van vier aan opdracht 1.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

U kiest vier Surinaamse thuistalen die in deze les aan bod komen, bij voorkeur talen waarvan er sprekers in de klas zitten.

Wanneer er geen scharen voorhanden zijn in de klas, vraagt u de leerlingen om van huis een schaar mee naar school te nemen. Eventueel knipt u vooraf zelf de kwartetkaartjes voor de leerlingen. Dit laatste heeft de voorkeur. Per A4-blad kunnen er acht kaartjes ter grootte van een speelkaart worden gemaakt. Per groepje zijn maximaal zestien kaartjes nodig.

INTRODUCTIE

U houdt een kort klassengesprek rond de vragen:

- *Wie speelt er wel eens kwartet?*
- *Uit welke onderdelen bestaat een kwartetspel? Wat zijn de spelregels?*
- *Over welke onderwerpen kun je allemaal een kwartet maken?*

U vertelt de leerlingen dat ze een kwartetspel gaan maken over sport in verschillende talen. Zo nodig neemt u kort de belangrijkste spelregels met de leerlingen door.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

							
Arowaks	Biran voetbal	Dammen	Bode dan	Darhidin	Naledan	Timin	Karate
Karina auran	Bal poko asajambanon	Dam poko esapimanon	Woto ùkuru	Akànunon	Atarimanon	Ekupinon	Karate
Mandarijn	Tī zúqiú	Xià damuqí	Diàoyú	Päobù	Huáchuán	Yóuyǒng	Kōngshǒudào
Nederlands	Voetballen	Dammen	Hengelen	Rennen	Roeien	Zwemmen	Karate
Okanisi	Pee futubali	Pee dam	Uku	Lon	Puu boto	Suwen	Kalaate
Saamaka	Bali	Pëë dam	Ta huku	Kule	Puu ku pada	Sun	Karate
Sarnámi	Voetbal, bál	Dám khele	Katíyá lagáwe	Daure, dhaure	Khewe	Paunre	Karate
Sranan	Prey bal	Prey dam	Uku	Lon	Lolo, pari	Swen	Karate
Surinaams-Javaans	Main bal	Main dam	Mantying	Mblayu	Ndayung	Ngelangi	Karate
Trio	Parataimë emato	Weweriphë ëmaminato	Kana emato	Wetainkato	Akoekato	Sunsunme wepihto	Wëtapëto
Wayana	Palaktaimë pëk	Dam ëhetami katoh pëk	Topon tikai	Tuhtu tikai	Sokolom sokolom	Tepihe	Karate

Regels van het kwartetspel

Een kwartet is een set van vier kaarten. Het kwartetspel heeft een aantal sets. Je speelt het spel met ten minste vier spelers.

1. Begin met het staveren en uitdelen van de kaarten. Elke speler krijgt evenveel kaarten.
Zijn er kaarten over, dan leg je die in het midden van de tafel met de blanco kant naar boven. De spelers mogen elkaars kaarten niet zien.
2. De oudste van de groep mag beginnen. Deze eerste speler vraagt aan één van de andere spelers om een kaart die hij zelf niet heeft. Dit moet een kaart zijn van een kwartet waarvan hij zelf minimaal één kaart heeft. Als je bijvoorbeeld zelf de kaart UKU – Okanisi met het pictogram van hengelen hebt, kan je vragen: “Mag ik van jou TA HUKU – Saamaka?”
 - a. Als de andere speler die kaart heeft, dan moet hij deze afgeven en mag de eerste speler doorgaan met kaarten vragen aan dezelfde speler.
 - b. Als de andere speler de kaart niet heeft, pakt degene die de kaart heeft gevraagd een kaart uit het midden (als die er zijn). Daarna mag de volgende speler een kaart vragen aan wie hij wil.
3. Als een speler een complete set van vier heeft, roept hij “Kwartet!” en legt de kaarten neer op tafel.
4. Het spel is afgelopen als alle kwartetten compleet zijn. Wie de meeste kwartetten heeft, is de winnaar.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U schrijft de thuistalen op het bord waarmee gaat worden gewerkt in deze les.

U noemt steeds één van de sporten in het Nederlands en geeft leerlingen die sprekers zijn van de gekozen talen de beurt om de woorden in hun thuistaal te herhalen. De overige leerlingen zeggen de woorden na. U geeft nog wat individuele beurten om de woorden uit te spreken.

U licht kort de opdracht toe en gaat na of deze door iedereen is begrepen.

Voor de duidelijkheid kunt u op het bord laten zien hoe een kwartetkaart eruit komt te zien.

[pictogram]

SPORT

taal

sport – taal

sport – taal

sport – taal

Vervolgens verdeelt u de verschillende sporten onder de groepen.

Als u merkt dat een leerling de uitleg nog niet heeft begrepen, stimuleert u deze groep om rustig aan hun groepsgenoot duidelijk te maken wat de bedoeling is, en die leerling te ondersteunen bij het maken van zijn deel van het kwartet.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U motiveert leerlingen om de kaarten netjes en mooi te maken, maar u let ook op de tijd. Als de leerlingen in tijdnood komen, laat u hen focussen op de tekst, want ook zonder de illustratie is het spel straks te spelen. Het is niet erg als een groep niet alle kwartetten afkrijgt. Mocht er tijd over zijn, dan kunnen de leerlingen hun kwartetkaarten versieren met tekeningen van de betreffende sport.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken vier kwartetten van verschillende sporten.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Elke groep mag zijn kwartetten uitspreiden. De leerlingen lopen rond en bekijken de sets. Enkele leerlingen krijgen de beurt om iets te zeggen over de setjes van een andere groep. U haalt de sets op en houdt die per groep gescheiden, bijvoorbeeld in aparte zakjes. U vertelt de leerlingen dat in de volgende les Meertaligheid met de kwartetten gespeeld gaat worden. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Sportinstructies

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het geven van en beluisteren naar instructies.
LESDOEL	De leerling kan: – een sportinstructie geven; – een sportinstructie uitvoeren.
MATERIALEN	– Sportmateriaal, zoals een bal (voetbal, basketbal), bat, tennisracket of zwembril – Briefjes met daarop sporten – Doos of tas
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Centraal in de klas staat een doos of tas met opgevouwen briefjes erin met daarop een sport. Tijdens het zelfstandig werken pakken de leerlingen hier blind een briefje uit.

VOORBEREIDING

U vraagt de leerlingen om sportattributen mee naar school te nemen, zoals een bal (voetbal, basketbal), bat, tennisracket of zwembril.

U maakt briefjes met daarop diverse sporten, passend bij de attributen die u of de leerlingen hebben verzameld, bijvoorbeeld voetballen, zwemmen, basketballen, boksen of slagballen. De briefjes worden dichtgevouwen en gaan in een doos of tas.

INTRODUCTIE

U vraagt enkele leerlingen om hun favoriete sport uit te beelden. De anderen raden welke sport het is. Kunnen de leerlingen de beweging ook uitleggen aan iemand anders die nog nooit aan die sport heeft gedaan? U laat het hen proberen. U geeft beurten en laat de leerlingen op elkaar reageren met verbeteringen en aanvullingen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een instructie vertel je stap voor stap wat iemand moet doen.

In een sportinstructie vertel je hoe iemand zich tijdens een sport moet bewegen:

- Je benoemt de situatie;
- Je benoemt heel precies de lichaamsdelen die met de beweging te maken hebben;
- Je benoemt de richting en het tempo van de beweging;
- Je gebruikt veel lichaamstaal;
- Je doet het langzaam en overdreven voor.

Bijvoorbeeld:

1. Je staat rechtop met de bal voor je op de grond.
2. Trek je rechterbeen met gebogen knie naar achter. Daarbij draait je bovenlichaam een beetje mee, waardoor je rechterarm ook naar achter gaat.
3. Met een vaart beweeg je je rechtervoet naar voren. Met de punt van je voet schop je tegen de bal.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vraagt: *Wat is lichaamstaal? Waarom is die belangrijk bij een sportinstructie?*

U vertelt: *Bij ballet of topsport zijn de trainers niet altijd zo goed in dansen of sporten als de mensen die ze coachen. Toch moeten ze uitleggen hoe die iets moeten doen. De trainers kunnen de beweging misschien wel een beetje voordoen, maar het blijft belangrijk dat je het ook kunt uitleggen, en dat je de bewegingen van de sporters met je instructies kunt corrigeren of verbeteren.*

Voor wie dat nodig heeft, legt u ook de begrippen instructie, situatie, richting, tempo en observeren uit. U licht kort de opdracht toe en gaat na of die door iedereen is begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen geven een sportinstructie of luisteren ernaar en voeren die uit.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Geef dezelfde instructie in een andere groep. Probeer het nog net iets duidelijker te doen.

Verrijking: Geef een sportinstructie met uitsluitend taal. Je mag er op geen enkele manier bij bewegen. Houd je handen op je rug.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Wat zijn de struikelblokken? Hoe komt dat? Hoe zou je dat beter kunnen doen? U noteert welke leerlingen moeite hadden met het geven van de instructie. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

De leerlingen leveren de sportattributen bij u in. Aan het einde van de schooldag krijgen ze die terug.

Meningen over een onderwerp

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een betoog schrijven; – een tekst indelen in inleiding, kern en slot.
LESDOEL	De leerling kan een mening vormen door op te schrijven welke meningen er bestaan over een bepaald onderwerp.
MATERIALEN	Kladblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1, 2 en 4. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 5.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen waarom ze eigenlijk sporten en laat een aantal leerlingen aan het woord om daarover te vertellen. U vertelt dat de leerlingen vandaag een tekst gaan schrijven over de vraag: *Is sport eigenlijk wel nodig?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een betoog probeer je anderen te overtuigen van jouw mening. Je vertelt wat je standpunt is en je geeft daar argumenten bij. Soms heb je niet zo'n duidelijk beeld van het onderwerp of heb je daarover nog geen duidelijke mening. Dan kun je opschrijven welke verschillende meningen er over het onderwerp zijn.

Dat doe je zo:

Verdeel de tekst in een inleiding, kern en slot.

Inleiding: Schrijf hierin je vraag. Bijvoorbeeld:

Is gym op school wel nodig?

Kern: Schrijf hierin de verschillende kanten van het onderwerp op.
Schrijf de verschillende meningen op die je kunt hebben.

Slot: Schrijf hierin je antwoord op jouw vraag uit de inleiding.
Gebruikt de informatie in de kern.

Bijvoorbeeld:

Gym op school

- Op de lagere school krijgen kinderen gymles. Maar: is gym op school wel nodig?
- De meeste kinderen vinden gym leuk. Ze moeten al de hele dag stilzitten en vinden het prettig om tijdens de gymles even te kunnen rennen en bewegen. Het is ook goed voor kinderen om te bewegen. Het is gezond en je wordt niet zo snel dik als je veel beweegt. Bovendien doe je bij gymles teamsporten of spelletjes waardoor je op een andere manier met elkaar leert omgaan.
- Echter zijn er ook kinderen die buiten schooltijd al veel aan sport doen. Ze gaan naar een sportclub of doen mee aan wedstrijden. En kinderen bewegen uit zichzelf al veel. Ze rennen, dansen en spelen. Als de school uit is, spelen ze nog lekker buiten of gaan zwemmen. De tijd waarin de kinderen nu gymmen, kan beter aan het leren van taal of rekenen worden besteed.
- Hoewel de tijd die aan gym wordt besteed ook best nuttig zou zijn voor andere vakken, vind ik het goed dat er gym is op school. Het is gewoon prettig en goed om ook iets anders te doen dan de hele dag te studeren.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Herinner de leerlingen eraan dat ze al eens een betoog hebben geschreven (thema 3, les 8). U bespreekt dat je bij een betoog vanaf het begin van de tekst een standpunt (mening) inneemt en daarna je mening met argumenten verdedigt. Maar soms weet je nog niet precies wat je standpunt is en/of wil je aan de lezer laten zien dat er verschillende meningen zijn.

U maakt duidelijk wat de bedoeling is van deze les door samen de voorbeeldtekst 'Gym op school' in het leerlingenboek te lezen. Geef leesbeurten. U stelt daarna vragen:

- Om welke vraag gaat het in deze tekst? (*Is gym op school nodig?*)
- In welke alinea lees je meningen die zeggen dat gym nodig is? (in alinea 2)
- Geef een voorbeeld van een mening uit deze alinea. (Gym is gezond.)
- In welke alinea lees je meningen die zeggen dat gym niet nodig is? (in alinea 3)
- Geef een voorbeeld van een mening uit deze alinea. (Er zijn ook kinderen die al veel aan sport doen buiten schooltijd.)
- Door welke woorden aan het begin van de alinea weet je dat hier tegenovergestelde meningen komen? (echter)
- Zijn de meningen die je in alinea 2 en 3 leest van de schrijver of van iemand anders? (Van iemand anders, de schrijver heeft opgeschreven welke verschillende meningen er zijn.)
- Welk antwoord geeft de schrijver op de vraag 'Is gym op school nodig?' in het slot? (Het is gewoon prettig en goed om ook iets anders te doen dan de hele dag te studeren.)

U vraagt enkele leerlingen of ze het eens zijn met de schrijver.

U vat samen: in een tekst kun je opschrijven welke verschillende meningen er over een onderwerp zijn en van daaruit bepalen wat jouw mening daarover is. De omschrijving die hier wordt gegeven, is die voor een beschouwing. Echter, het begrip 'beschouwing' valt buiten de lesstof voor leerjaar 7.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

U legt uit dat de leerlingen met hun duopartner moeten praten over de vraag of sport nodig is of niet. In hun leerlingenboek staan suggesties voor aspecten die besproken kunnen worden. Vervolgens schrijft het duo samen de kern van de tekst. De één beargumenteert waarom sport wel belangrijk is en de ander waarom sport niet belangrijk is. Daarna schrijft iedere leerling een slot met de eigen mening.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben opdracht 1 door. U vraagt de leerlingen hardop na te denken over de vragen en hun antwoorden eerst mondeling te verwoorden. Help ze daarna op weg met het formuleren van hun mening.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Let er vooral op dat de duo's elkaar opbouwende feedback geven en dat de duopartners een gelijkwaardige taak uitvoeren. Vervolgens krijgen enkele duo's de ruimte hun tekst voor te lezen. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen praten over sport aan de hand van vragen.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven een kern van twee alinea's.

Opdracht 3

De leerlingen controleren en verbeteren hun schrijfwerk.

Opdracht 4

De leerlingen bespreken elkaars schrijfwerk.

Opdracht 5

De leerlingen schrijven een slot.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Lees elkaars tekst voor en ga vooral in op wat je er goed aan vindt.

Verrijking: Breid de kern uit met nog één of twee andere meningen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruik maken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

9 Koppelteken en aardrijkskundige namen

BEGINSITUATIE	De leerling kan de regels voor het koppelteken toepassen, onder andere in aardrijkskundige namen.
LESDOEL	De leerling kan het koppelteken juist gebruiken.
MATERIALEN	– Infographic Leestekens en bijzondere tekens – Lijst met 10 tot 20 meerkeuzevragen over de stof van les 9 uit thema 7 (eventueel op flappen) – A-, B- en C-kaartjes uit les 20 van thema 7 (Zo nodig maakt u die kaartjes alsnog. Zie les 20 van thema 7 voor instructies.)
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal.

VOORBEREIDING

Vooraf formuleert u 10 tot 20 vragen over de stof van les 9 uit thema 7 of u laat enkele leerlingen dit doen. Eventueel gebruikt u daarvoor de opdrachten uit de betreffende les. Bij iedere vraag worden drie antwoordopties gemaakt: A, B en C. Eén antwoordoptie is goed, de overige twee zijn fout.

Eventueel schrijft u de vragen met antwoordopties op flappen die u aan de klas kunt laten zien.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat er een spel wordt gespeeld over de theorie van les 9 uit thema 7: het gebruiken van het koppelteken. Ze kennen dit spel al uit les 20 van thema 7. U herhaalt kort de theorie over het koppelteken aan de hand van de Infographic Leestekens en bijzondere tekens.

U schrijft daarvoor de volgende voorbeelden op het bord:

judo + ochtend oud + trainer FCS + speler Noord + Amerikaan

U vraagt de leerlingen in duo's te overleggen hoe deze woorden aan elkaar worden geschreven. U bespreekt de antwoorden klassikaal en benoemt daarbij steeds de regel. Enkele leerlingen komen voor de klas om het antwoord op te schrijven:

judo-ochtend oud-trainer FCS-speler Noord-Amerikaan

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 9 van thema 7.

Instructie

U legt de spelregels van het spel nog eens kort uit.

Spelregels

1. Eén van jullie zit vooraan in de klas, met de rug naar de groep.
2. Er wordt steeds een vraag gesteld. Luister naar de vraag van je leerkracht.
3. Steek het kaartje met het juiste antwoord op.
4. De leerling voor de klas steekt als laatste zijn kaartje op.
 - a. Is zijn antwoord goed, dan mag hij blijven zitten.
Hij mag verder spelen tegen de leerlingen die het goede antwoord gaven.
 - b. Is zijn antwoord fout, dan gaat hij aan de kant zitten.
Hij wordt vervangen door een leerling die het goede antwoord gaf.
5. Iedereen die een fout antwoord gaf, valt eruit.
6. De leerlingen die uit het spel zijn gevallen, spelen vanaf de zijlijn nog mee.
7. Als ze driemaal achter elkaar het juiste antwoord geven, dan mogen ze weer meedoen met de groep.

Wie houdt het langst stand tegen de groep?

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, neemt u het informatieblokje van les 9 van thema 7 nog eens door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U leidt het spel. Na iedere vraag laat u iemand met het goede antwoord een toelichting geven. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen spelen het spel.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Blijf het spel aan de zijkant meespelen. Heb je driemaal achter elkaar goed geantwoord, dan mag je weer meespelen met de groep.

Verrijking: Leg aan de andere leerlingen het antwoord op de vraag uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Waarom werd deze vraag zoveel fout beantwoord? Welke vraag had iedereen goed? Wat vinden de leerlingen nog moeilijk aan het gebruiken van het koppelteken? U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

10 Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond gezondheid en het thema Sport.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	– Personenweegschaal (optioneel) – Meetlint (optioneel)
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U tekent een woordspin op het bord rond het begrip 'gezondheid'. U vraagt: *Wat moeten we allemaal doen om gezond te blijven?* U vult de woordspin aan met de antwoorden van de leerlingen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de aanleg	Ergens talent voor hebben. Iets uit jezelf al goed doen.	Hij heeft aanleg voor hardlopen, dat kon hij als kind al heel goed.
de BMI	Afkorting van Body Mass Index. Een berekening die het verband laat zien tussen je lichaamsgewicht en je lengte.	Als je je BMI uitrekent, weet je of je te licht of te zwaar bent, of als je het juiste gewicht hebt.
de bron	Waar iets vandaan komt. Het begin.	De bron van die irritatie was een steentje in mijn schoen.
in combinatie met	Samen met.	Bacove in combinatie met chocola is een heerlijke lekkernij.
de diabetes	Suikerziekte. Een ziekte waarbij je lichaam de suiker uit je voeding niet op de juiste manier van je bloed naar je spieren kan verplaatsen.	Nu ze weet dat ze diabetes heeft, moet ze dagelijks haar bloedsuiker controleren.
het diagram	Een schema met lijnen, staven (dikke lijnen), cirkels, punten of figuren.	In het diagram kun je zien wat het juiste gewicht voor een gezond kind is.
erfelijk	Aangeboren. Wat van ouders op kinderen over kan gaan.	Hij heeft dezelfde erfelijke ziekte als zijn moeder.
de formule	Een vaste manier om iets uit te rekenen.	Wat was ook alweer de formule om de oppervlakte van een vierkant te berekenen?
het geslacht	Het man of vrouw zijn. Het gender.	Er is een jong leeuwtje geboren in de dierentuin, maar de directie heeft nog niet bekendgemaakt wat het geslacht is van het jong.
de indeling	Een ordening in groepen. De verdeling.	Er is een indeling gemaakt in drie groepen.

de massa	Het gewicht van een hoeveelheid uitgedrukt in kilogrammen.	Als je de massa en de lengte van iemand weet, kun je uitrekenen of iemand te zwaar is.
de obesitas	Ernstig overgewicht. Zwaarlijvigheid.	Door zijn obesitas kon hij bijna niet meer rennen.
de verhouding	Onderling verband.	Als de verhouding tussen water en stroop vijf op één is, zit er vijf keer zoveel water als stroop in het glas.
het voedingspatroon	Eetgewoonten van iemand. Wat, hoeveel en wanneer iemand eet.	Hij wilde zijn voedingspatroon aanpassen door minder suiker en meer groenten te eten.
de waarde	Wat een getal betekent.	De waarde van je bloeddruk mag niet hoger zijn dan 140.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen goed te luisteren naar de scripts en vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script 1:

*Je **BMI**, de Body Mass Index, is een getal waaraan je kunt zien of je te zwaar of te licht bent. Het getal vertelt je of je overgewicht, het juiste gewicht, of ondergewicht hebt. Je kunt met een speciale **formule** uitrekenen wat bij een bepaalde lengte een gezond gewicht is. Je BMI wordt berekend door de **verhouding**, het onderliggende verband, tussen je gewicht en je lengte. Als je dat altijd op dezelfde manier uitrekent, kun je de BMI's goed met elkaar vergelijken. Om je BMI beter te begrijpen, heeft men een schema of **diagram** met een bepaalde **indeling** gemaakt. Aan de lijntjes kun je zien hoe de BMI in groepen is ingedeeld. Deze indeling laat zien wat de **waarden** zijn voor een gezond gewicht en voor onder- en overgewicht.*

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1, waarbij de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De overige leerlingen mogen, waar nodig, aanvullingen doen. U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*Of je een meisje of een jongen bent, dus welk **geslacht** je hebt, zorgt **in combinatie met** je leeftijd voor verschillen in de BMI. Voor jongens zijn er andere BMI-waarden dan voor meisjes. En voor jongere kinderen zijn er weer andere waarden dan voor oudere kinderen. Heeft je BMI nu niet de juiste waarden, niet de juiste getallen en heb je dus geen gezond gewicht, dan moet je misschien toch je **voedingspatroon** veranderen. Wat je eet, hoeveel je eet en wanneer je eet, moet je misschien ook veranderen als bepaalde ziektes in je familie voorkomen. Als **obesitas**, dat is ernstig overgewicht, of **diabetes**, dat is suikerziekte, in je familie voorkomen, kun je een **erfelijke aanleg** hebben. Je kan deze ziektes dan makkelijker krijgen, omdat ze voorkomen in je familie.*

U licht de betekenis toe van de themawoorden dat niet in de scripts zijn verwerkt: *de bron - de massa*. U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. obesitas
2. erfelijke
3. formule
4. verhouding
5. geslacht
6. waarden, voedingspatroon

Opdracht 2

1. niet waar; 2. waar; 3. waar; 4. niet waar

Opdracht 3

1. bron; 2. aanleg; 3. combinatie; 4. diagram

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken hun antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Welke twee ziektes worden in de themawoorden genoemd?

Verrijking: Schrijf op wat je weet over deze twee genoemde ziektes.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat eventueel enkele leerlingen de betekenis van de themawoorden voorlezen. De rest van de klas geeft aan of de uitleg klopt.

U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Tabellen, diagrammen en grafieken

BEGINSITUATIE	De leerling kan zelfstandig teksten lezen.
LESDOEL	De leerling kan: – tabellen, diagrammen en grafieken aflezen; – de gegevens van tabellen, diagrammen en grafieken interpreteren.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U houdt een klein klassengesprek over 'gezondheid'. U stelt vragen als: *Wanneer ben je gezond? Hoe kun je ervoor zorgen dat je gezond blijft?* (bijvoorbeeld gezond eten, voldoende bewegen, goed slapen) *Hoe eet je gezond? Wat is niet zo gezond?*

U vertelt dat de leerlingen vandaag een tekst gaan lezen over hoe je berekent of je een gezond gewicht hebt. Deze les gaat ook over het aflezen van tabellen, diagrammen en grafieken.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **tabel** is een overzichtelijke lijst met gegevens, bijvoorbeeld cijfers of namen.

Een **diagram** of een **grafiek** is een schema met lijnen, staven, cirkels, punten of figuren.

Instructie

Let op: in deze les gaat het om het *aflezen* van informatie uit tabellen, diagrammen en grafieken en het interpreteren van deze gegevens. Berekeningen maken met gegevens uit tabellen, diagrammen en grafieken hoort bij het vak Rekenen.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U stelt vragen over de voorbeelden.

Waar gaat de tabel over? (de BMI van klas 7b) *Hoe weet je dat?* (dat staat in de titel erboven)

Hoeveel leerlingen zitten er in klas 7b? (27 leerlingen) *Waar zie je dat?* (bij 'totaal')

Weet je van welke school de leerlingen zijn? (Nee, dat staat er niet bij.) *En in welk jaar deze informatie is verzameld?* (Nee, dat staat er ook niet bij.)

Laat het diagram ernaast dezelfde informatie zien als de tabel? U laat vingers opsteken voor ja/nee. Laat een leerling die 'ja' zegt uitleggen waarom.

U legt kort uit hoe je de tabel leest. Besteed hierbij aandacht aan zaken als: titel, tabelkop, kolom, rij. Doe hetzelfde met het diagram. Besteed hierbij aandacht aan zaken als: titel, legenda, kleuren.

U vraagt waarom tabellen en diagrammen of grafieken handig zijn. (omdat het overzichtelijker kan zijn; omdat je met een plaatje soms makkelijker duidelijk kan maken hoe het zit)

U vraagt de leerlingen meer voorbeelden te noemen van tabellen en diagrammen of grafieken. (bijvoorbeeld een lesrooster, tabel met gegevens van het aantal inwoners van een land, stijging van de wisselkoers over een bepaalde periode)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U wijst erop dat behalve de tekst ook de tabellen informatie geven.

In de tekst staat de formule voor een BMI-berekening. Sommige leerlingen zullen nieuwsgierig zijn en hun BMI willen berekenen. Maak een inschatting of de sfeer in de klas dit

toelaat. Met name voor leerlingen die buiten de waarden voor gezond gewicht vallen, kan het uitrekenen van hun BMI in de klas bezwarend zijn. Houd er ook rekening mee dat de BMI niet voor alle kinderen geldt. Voor kinderen met een groeiaandoening bijvoorbeeld gelden afwijkende BMI-waarden.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1 en 2. Ondersteun de leerlingen bij het aflezen van de tabellen en het diagram in de tekst en de grafieken in de opdrachten.

Impliciete woorden		
aankomen	de eetgewoonte	het ondergewicht
aanpassen	gevoelig	het overgewicht
beïnvloeden	het gewicht	de suikerziekte
bepalen	de gezondheid	de tabel
berekend	de lengte	de vetten
uitdrukking/spreekwoord		
ergens aan werken in de gaten houden		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- Je kunt bepalen of je een gezond gewicht hebt.
- Lengte, gewicht en leeftijd.
- Nee, erfelijke aanleg speelt ook een rol.

Opdracht 2

- BMI = 16,6
- Haar BMI is goed.
- In de tabel voor meisjes
- Ja, want op hun 13e mogen meisjes een BMI tussen 16,26 - 22,57 hebben voor een gezond gewicht en jongens een BMI van 15,84 - 21,90.

Opdracht 3

B: Faiz' gewicht steeg het snelst tussen zijn 12e en 13e jaar.

Opdracht 4

2: Faiz heeft een gezond gewicht tot en met zijn 12e jaar.

Opdracht 5

Minder suikers en vetten eten en meer bewegen.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Een tabel, grafiek of schema laat vaak in één oogopslag iets zien. Noem iets wat je met de grafieken van Faiz in één oogopslag kunt zien.

Verrijking: Als je Faiz in één van de poppetjes van het diagram uit tekst 2 moet plaatsen, welk poppetje past dan het best bij alle jaren?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 2

BMI: wat betekent dat nu eigenlijk?

- 1 Je hebt vast weleens iemand horen zeggen: “Mijn BMI is te hoog. De dokter zegt dat ik meer moet bewegen en minder moet eten.” Maar wat is BMI eigenlijk? Wat betekent het als je BMI te hoog is? En kan je BMI ook te laag zijn?
- 2 BMI betekent Body Mass Index. Je BMI is een getal om te bepalen of je een gezond gewicht hebt of dat je te zwaar of te licht bent. Met je BMI kun je je gewicht in de gaten houden.

Hoe kun je jouw BMI berekenen?

- 3 Wanneer je je BMI wilt weten, bereken je de verhouding tussen je lengte en je gewicht. De formule voor het berekenen van je BMI ziet er zo uit:

$$\text{BMI} = \text{je gewicht in kilogram (massa)} : (\text{je lengte in meters} \times \text{je lengte in meters})$$

Bijvoorbeeld: Jennifer is een meisje van 10 jaar.

Ze weegt 35 kilogram en ze is 1,45 meter lang.

Haar BMI is $35 : (1,45 \times 1,45) = 16,6$

De uitkomst van deze berekening is je BMI. In de tabellen en het diagram hieronder kun je zien of je BMI goed is. Er is een indeling gemaakt naar geslacht (jongen of meisje) en leeftijd. Er zijn namelijk belangrijke verschillen tussen jongens en meisjes als het om gewicht en lengte gaat in combinatie met de leeftijd.

Tabel 1: BMI van jongens van 9 tot en met 12 jaar.

jongens				
leeftijd	ondergewicht	gezond gewicht	overgewicht	obesitas
9 jaar	minder dan 14,43	14,44 - 19,09	19,10 - 22,77	meer dan 22,77
10 jaar	minder dan 14,63	14,64 - 19,83	19,84 - 24,00	meer dan 24,00
11 jaar	minder dan 14,96	14,97 - 20,54	20,55 - 25,10	meer dan 25,10
12 jaar	minder dan 15,34	15,35 - 21,21	21,22 - 26,02	meer dan 26,02
13 jaar	Minder dan 15,83	15,84 - 21,90	21,91 - 26,84	meer dan 26,84

Tabel 2: BMI van meisjes van 9 tot en met 12 jaar.

meisjes				
leeftijd	ondergewicht	gezond gewicht	overgewicht	obesitas
9 jaar	minder dan 14,27	14,28 - 19,06	19,07 - 22,81	meer dan 22,81
10 jaar	minder dan 14,60	14,61 - 19,85	19,86 - 24,11	meer dan 24,11
11 jaar	minder dan 15,04	15,05 - 20,73	20,74 - 25,42	meer dan 25,42
12 jaar	minder dan 15,61	15,62 - 21,67	21,68 - 26,67	meer dan 26,67
13 jaar	minder dan 16,25	16,26 - 22,57	22,58 - 27,76	meer dan 27,76

Bron: Kist-van Holte, J., Beltman, M., & Bulk-Bunschoten, A. et al. (2012). JGZ-richtlijn Overgewicht. [ONLINE](#)

Wat wil je berekende BMI zeggen?

- 4 Als je BMI tussen normale waarden zit, heb je een gezond gewicht. Het past bij je lengte, je leeftijd en je geslacht. Is je BMI lager? Dan heb je **ondergewicht** en ben je te licht. Het is dan verstandig dat je probeert wat **aan te komen**. Is je BMI hoger? Dan heb je **overgewicht** en ben je te zwaar. Het is dan beter dat je probeert af te vallen.
- 5 Je BMI wordt beïnvloed door je voedingspatroon, door wat je eet. Maar ook je erfelijke aanleg speelt een rol. Je vader of moeder werd dan ook al makkelijk te licht of te zwaar. Daardoor kun je **gevoelig** zijn voor ondergewicht of overgewicht.
- 6 Als je BMI ver boven de normale waarden zit, heb je **obesitas**. Je hebt dan ernstig overgewicht en bent dan zo zwaar dat bewegen moeilijker kan worden. Bovendien komt je **gezondheid** in gevaar. Je hebt bijvoorbeeld een grotere kans op diabetes (suikerziekte). Bij obesitas is het belangrijk dat je snel in actie komt. Je zult **eraan** moeten **werken** door verkeerde **eetgewoonten** aan te **passen**. Je moet dan minder voedingsmiddelen met veel suikers en ongezonde **vetten** eten. Daarnaast is het nodig dat je meer gaat bewegen.

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met het benoemen van de persoonsvorm, het onderwerp, werkwoordelijk gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en de bijwoordelijke bepalingen van plaats, tijd en hoedanigheid in enkelvoudige zinnen.
LESDOEL	De leerling kan alle behandelde zinsdelen in een enkelvoudige zin benoemen.
MATERIALEN	– Stevig blanco papier of karton op (A4) voor het maken van kwartetkaarten – Infographic Zinsdelen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1 en 2e.

VOORBEREIDING

U maakt kwartetkaarten uit stevig papier of karton. Per A4-blad kunnen er acht kaarten ter grootte van een speelkaart worden gemaakt. Per leerling is er één kaartje nodig.

U stelt zelf de groepen samen. U mixt leerlingen die sterk zijn in taal met leerlingen die zwak zijn in taal.

INTRODUCTIE

U neemt met de leerlingen kort het stappenplan van de zinsontleding door. U vertelt dat ze een spel gaan spelen met de zinsdelen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Bekijk het Infographic Zinsdelen of kijk terug in de eerdere thema's.

Instructie

U licht opdracht 1 toe en gaat na of deze door iedereen is begrepen.

Iedere groep krijgt vier blanco kaarten. Daarnaast krijgt iedere groep een eigen zinsdeel toegewezen: persoonsvorm, onderwerp, werkwoordelijk gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp of bijwoordelijke bepaling.

U vertelt de leerlingen dat ze daarmee een kwartet gaan maken. Dat gaat als volgt:

- Elke groep bedenkt vier vragen of opdrachten die met hun zinsdeel te maken hebben. Daarvoor mogen ze terugbladeren in hun leerlingenvoetboek of de Infographic Zinsdelen bekijken.
- De vier vragen worden onder elkaar op iedere blanco kaart geschreven.
- Op iedere kaart wordt een andere vraag of opdracht onderstreept.
- De onderstreepte vraag of opdracht wordt onderaan de kaart beantwoord.

U bespreekt onderstaande voorbeelden door die stap voor stap op het bord te schrijven.

Persoonsvorm (pv)

1. Wat voor woordsoort is dit?

2. Hoe vind je de pv?

3. bla bla bla

4. bla bla bla

Antwoord: xxxx

Persoonsvorm (pv)

1. Wat voor woordsoort is dit?

2. Hoe vind je de pv?

3. bla bla bla

4. bla bla bla

Antwoord: xxxx

U neemt samen met de leerlingen de spelregels door (opdracht 2).

U doet één ronde voor met een leerling. Geef de leerlingen gelegenheid vragen te stellen over onduidelijkheden in de spelregels. U spreekt af wat er gebeurt na het spelen van alle kaarten op tafel: kaarten wisselen.

U adviseert de leerlingen die sterk zijn in taal om anderen aan hun tafel zo nodig te assisteren in het opstellen van de vragen en antwoorden.

De leerlingen spelen eerst de kaarten die ze zelf hebben gemaakt, daarna worden de kaarten gewisseld met die van andere groepen. Afhankelijk van de beschikbare tijd, kunt u dit uitwisselen meerdere keren herhalen.

Verlengde instructie

Door het mixen van de groepen krijgen leerlingen die dat nodig hebben al ondersteuning van tafelgenoten. U gaat na of dit goed verloopt en grijpt zo nodig in. U laat deze leerlingen zoveel mogelijk hardop denken en redeneren, geeft input en stimuleert hen zo nodig informatie te zoeken in hun leerlingenboek of gebruik te maken van de Infographic Zinsdelen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U gaat na of de vragen en antwoorden die de leerlingen opschrijven kloppen, helder geformuleerd zijn en voldoende aansluiten bij het lesdoel. Stimuleer de leerlingen om elkaar te helpen (dat is iets anders dan voorzeggen!). U corrigeert zo nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken vier kwartetkaarten van hun onderwerp.

Opdracht 2

De leerlingen spelen het kwartetspel.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf een voorbeeldzin met het zinsdeel op jouw kaart.

Verrijking: Bedenk een extra moeilijke vraag voor je kwartetkaart. Geef die vraag een sterretje, zodat de plusvraag te herkennen is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Met welke vragen hadden de leerlingen moeite? Welke waren makkelijk?

U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Bijschriften

BEGINSITUATIE	De leerling kan bijschriften herkennen.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen wat een bijschrift is; – bijschriften schrijven.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U vertelt dat u foto's heeft gekregen per e-mail of via social media, maar dat u niet precies wist wat er op de foto's te zien was. U begreep pas wat er was gefotografeerd, toen u het bericht erbij las. Herkennen de leerlingen die situatie? Of herkennen ze de situatie dat ze een foto in een krant of tijdschrift zien en dan willen weten wat dat precies voor foto is? Praat hier kort over.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **bijschrift** is een korte tekst bij een afbeelding. Het bijschrift geeft een toelichting op de afbeelding. Het geeft extra informatie, waardoor je de afbeelding beter kunt begrijpen. Bijvoorbeeld:

Sunayna Wahi krijgt een beurs en kan zich nu gaan voorbereiden op de Olympische Spelen.

Wanneer de afbeelding bij een langere tekst hoort, lezen mensen het bijschrift vaak eerder dan de langere tekst.

Mensen schrijven vaak bijschriften bij de foto's die ze posten op social media.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U legt uit dat een bijschrift bij een foto uitleg geeft over deze foto. Na het lezen van het bijschrift weet je meer over de foto, wat er is gebeurd of wat de illustratie betekent.

U bespreekt de eerste afbeelding in het informatieblokje, maar laat de leerlingen nog niet naar het bijschrift kijken. Vraag: *Wie herkent de atlete?* (Sunayna Wahi) *Waarom zou zo'n foto in de krant staan?* Het bijschrift vertelt waarom de foto in de krant staat. U leest het bijschrift samen met de leerlingen. Wie nieuwsgierig wordt, zou het artikel kunnen lezen dat erbij hoort. Daarin zullen de details staan over haar beurs en haar voorbereidingen.

U bekijkt vervolgens de tweede foto van de twee katten die selfies aan het maken zijn. U vraagt: *Welke vragen komen in je op?* (Kunnen katten echt selfies maken? Waarom maken ze selfies? Waar zijn ze?) *In een bijschrift kun je antwoord geven op die vragen.*

U vertelt dat dit waarschijnlijk geen foto is die je snel in een krant zult tegenkomen, maar misschien wel op social media. Ook dan is een bijschrift nodig. U bespreekt de situatie op de afbeelding en vraagt de leerlingen een bijschrift te bedenken dat erbij past. Wijs erop dat het bijschrift antwoord moet geven op één of meer vragen die net zijn gesteld. U bespreekt dat een bijschrift bij voorkeur meer informatie moet geven dan wat er op de foto al te zien is. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Leerlingen die dat nodig hebben, helpt u op weg door vragen te stellen over de afbeelding bij opdracht 1.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

Bijschrift 2, omdat het tweede bijschrift meer vertelt dan er op de foto staat.

Opdracht 2

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Mijn coach spreekt ons altijd moed in voordat we beginnen aan de wedstrijd.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf nog een bijschrift bij de foto van opdracht 2.

Verrijking: Schrijf een grappig bijschrift bij de foto van opdracht 2.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten. U vraagt de leerlingen om deze week goed rond te kijken of ze bijschriften tegenkomen. Later in de week inventariseert u wat de leerlingen aan bijschriften zijn tegengekomen.

Spelen met sportwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling: – heeft meegewerkt aan het maken van een sportkwartet; – kent woorden voor sporten in verschillende talen.
LESDOEL	De leerling kan de woorden voor sporten lezen, schrijven en uitspreken in vier verschillende Surinaamse thuistalen.
MATERIALEN	– Sportkwartetten van les 6 – Bal
ORGANISATIE	De leerlingen werken in heterogene taalgroepen van vier of vijf aan opdracht 1. Ze werken klassikaal aan opdracht 2.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd. Voor opdracht 2 maakt u zo mogelijk ruimte vrij in het lokaal of u zoekt een andere vrije ruimte. Eventueel vormt u de kring om de stoelen en banken heen.

INTRODUCTIE

U brengt les 6 in herinnering en vraagt enkele leerlingen om een sport te noemen die toen aan bod is geweest. U laat de sporten in verschillende Surinaamse thuistalen herhalen. U vertelt dat in deze les met de zelfgemaakte kwartetten zal worden gespeeld. U vertelt dat er ook een ander spel wordt gespeeld. De kwartetten worden uitgedeeld.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Spelregels woordspel met de bal

1. Vorm samen een kring.
2. Eén van jullie heeft de bal. Zij/hij zegt de naam van een sport in het Nederlands en gooit de bal naar een andere leerling.
3. Deze leerling zegt de naam van de sport in een andere Surinaamse thuistaal. (Eén van de thuistalen in het kwartet of een andere thuistaal.)
 - a. De leerling zegt ook uit welke taal het woord komt.
 - b. Daarna zegt deze leerling de naam van een sport in het Nederlands. Het mag dezelfde sport zijn, maar ook een andere sport.
 - c. De leerling gooit de bal naar een ander.
4. De leerling zegt de naam van de sport in een thuistaal die nog niet aan bod is geweest. Het mag in alle thuistalen, behalve in een thuistaal die al is gebruikt voor deze sport. Let op: in sommige thuistalen zijn de woorden hetzelfde. Zeg dus ook steeds uit welke taal het woord komt.

Je bent uit als je:

- een sport noemt die al is geweest, in een Surinaamse thuistaal die al is geweest;
- geen antwoord kan geven.

Als je uit bent, ga je achter een andere leerling staan. Als die uit is, neem je haar/zijn plaats in en speel je weer mee.

Instructie

U neemt kort de spelregels van het kwartetspel met de leerlingen door (zie les 6) en gaat na of deze nog bekend zijn.

Neem na het spelen van het kwartetspel op dezelfde wijze de spelregels van het balspel met de leerlingen door, zie het informatieblokje.

Bij een klas met veel leerlingen, kan de groep eventueel worden gesplitst, waarbij één groep het kwartetspel speelt en de andere groep het balspel. Daarna wordt gewisseld.

Het balspel heeft geen winnaars, het gaat om het plezier van het spelen met de taal. Combineer eventueel het balspel met de gymles.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U begeleidt het balspel en houdt bij (met de tabel uit les 6) welke talen al aan bod zijn geweest. U complimenteert de winnaars, zowel van het kwartetten als van het spel met de bal, en dankt iedereen voor hun inzet.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen spelen het sportkwartet.

Opdracht 2

De leerlingen spelen het woordspel met de bal.

AFSLUITING

De tafels worden weer teruggezet op hun normale plek. U bespreekt de terugkijkopdracht en inventariseert de antwoorden. U bespreekt kort hoe het kwartetten en balspel ging. Wat was moeilijk? Wat was leuk?

De groepen verdelen de kwartetten onder de makers. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

De leerlingen voegen hun werk toe aan hun portfolio.

Een beschrijving geven

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – sportbewegingen in een instructie beschrijven; – luisteren naar een instructie voor sportbeweging.
LESDOEL	De leerling kan: – een nauwkeurige beschrijving geven; – nauwkeurig naar een beschrijving luisteren.
MATERIALEN	– 4 x 2 sportafbeeldingen (vier kopieën van twee verschillende afbeeldingen) – Kartonnen deksels van dozen, of andere voorwerpen die als tussenscherm kunnen dienen tussen twee leerlingen – Tekenblaadjes – Potloden – Briefjes voor namen van sporten – Doos of tas – Kladblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2.

VOORBEREIDING

U selecteert twee sportafbeeldingen uit een tijdschrift of van internet en kopieert iedere afbeelding viermaal. Zo heeft u dus acht afbeeldingen. De afbeelding moet geschikt zijn om te tekenen. Niet te ingewikkeld, maar ook niet te eenvoudig.

De sportafbeeldingen en tussenschermpjes voor opdracht 1 en de briefjes voor opdracht 2 liggen op een centrale plek in de klas.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze twee spreek- en luisterspelletjes gaan spelen. Daarbij gaat het erom iets heel nauwkeurig te beschrijven. Als introductie vraagt u de leerlingen om een beschrijving te geven van een voorwerp in de klas, zonder het voorwerp zelf te noemen, bijvoorbeeld een deur of een pen. U geeft beurten en daagt de leerlingen uit zo precies mogelijk te zijn. Alleen de functie benoemen is niet voldoende. Ook het uiterlijk en de werking moeten worden beschreven.

Ter voorbereiding op opdracht 2 vraagt u de leerlingen om ieder een briefje te maken met daarop de naam van een sport geschreven (zoals bij les 7). Daag hen uit niet alleen de meest populaire sporten te kiezen. Er moeten zoveel mogelijk verschillende sporten op de briefjes komen te staan.

De briefjes gaan in een doos of tas op een centraal punt in de klas.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je iets beschrijft, vertel je heel nauwkeurig de kenmerken daarvan.

Je beschrijft bijvoorbeeld hoe iets (een voorwerp) eruitziet, hoe het voelt, wat de functie is en hoe het werkt.

Als je iets beschrijft:

- denk je na over welke woorden passen bij wat je bedoelt;
- denk je na over welke volgorde logisch is om iets te beschrijven.

Als je nauwkeurig gaat luisteren:

- bedenk je van tevoren waar het over zal gaan;
- bedenk je van tevoren op welke informatie je speciaal moet letten.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Opdracht 1 gaat om nauwkeurig beschrijven en nauwkeurig luisteren. De leerling die tekent, kan niet zien wat de ander voor afbeelding heeft.

U geeft de volgende tips mee aan de leerlingen en licht ze toe.

- Bedenk goed wat er als eerste getekend moet worden. Noem dat ook als eerste.
- Vertel niet alleen wat je ziet, maar ook waar op de afbeelding je het ziet. Links? Rechts? Boven? Onder? Over de hele breedte van de afbeelding, of tot halverwege?
- Beschrijf de vormen. Zie je een rechte lijn? Cirkels? Diagonalen (schuine lijnen)?
- Beschrijf eerst zaken in zijn geheel, daarna pas de details (kleine onderdelen).

U wijst erop dat het in het tekendictee niet gaat om zo mooi mogelijk tekenen, maar om zo precies mogelijk luisteren.

Opdracht 2 is een groepsopdracht. Eén leerling omschrijft de sport op het kladblaadje voor een alien. U wijst erop dat de alien geen idee heeft wat sport eigenlijk is. Ook de sportatributen kent het ruimtewezen niet. Wanneer de beschrijving te veel uitgaat van veronderstelde kennis, mogen de andere groepsleden reageren. Wanneer bijvoorbeeld het begrip 'sport' valt of 'voetbal' of 'tegenstander', dan mogen de anderen vragen: "Wat is dat, sport?", "Wat is een voetbal?" of "Wat is een tegenstander?" U wijst de leerlingen erop zoveel mogelijk als een alien te denken.

Na ongeveer tien minuten wordt van activiteit gewisseld.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Als er nog tijd over is, kunt u het spelletje 'Geen ja, geen nee' in duo's laten spelen. De ene leerling stelt de andere vragen (over sport). Bij het antwoorden mag geen 'ja' of 'nee' worden gezegd. Eventueel doet u het klassikaal voor.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken een tekendictee.

Opdracht 2

De leerlingen beschrijven sporten voor een alien.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies een opdracht die nog niet zo goed ging: een afbeelding beschrijven, een beschrijving tekenen of uitleg geven aan een alien. Doe die nog eens met een andere duopartner.

Verrijking: Kies één van de volgende begrippen om uit te leggen aan de alien: competitie – finish – trainen

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Waar liepen de leerlingen tegenaan? Wat hebben ze hierdoor geleerd? Konden ze de alien duidelijk maken wat sport is? Hoe hebben ze dat gedaan? U geeft beurten en laat de leerlingen hun ervaringen delen. Eventueel laat u één of een aantal leerlingen kort hun uitleg aan de alien herhalen.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een wedstrijdverslag

BEGINSITUATIE	De leerling kan een reisverslag schrijven.
LESDOEL	De leerling kan een wedstrijdverslag schrijven.
MATERIALEN	– Kladblaadjes – Voetbalwedstrijd (video); eventueel maakt u zelf een opname van een wedstrijd – (Groot) beeldscherm van een computer of televisie Als er geen wedstrijdopname of beeldscherm beschikbaar is, laat u de leerlingen een verslag schrijven over een wedstrijd die ze zelf hebben gezien of waar ze zelf aan meededen.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

VOORBEREIDING

Zorg voor een opname van een samenvatting van een voetbalwedstrijd. Op YouTube zijn diverse samenvattingen te vinden. U kunt ook een opname maken van een recente uitzending op de televisie en/of zelf een samenvatting van een opname maken.

INTRODUCTIE

U vraagt wie er weleens naar sport op de televisie kijkt of een sportwedstrijd bijwoont. *Naar welke sport kijk je dan? Wat vind je leuk aan deze sport? Wat doe je als je graag een wedstrijd had willen zien, maar er niet bij kon zijn?* (bijvoorbeeld terugkijken op televisie, een samenvatting op televisie kijken, het verslag beluisteren op radio, in de krant of op internet een wedstrijdverslag lezen) U vertelt de leerlingen dat ze vandaag een verslag van een voetbalwedstrijd gaan schrijven.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een wedstrijdverslag schrijf je:

- bovenaan een titel die de aandacht trekt;
- jouw eigen naam als verslaggever;
- welke teams tegen elkaar speelden;
- waar en wanneer de wedstrijd werd gespeeld;
- wat er op het spel staat (bijvoorbeeld kampioenschap, plaats op de ranglijst, promotie/degradatie);
- een samenvatting van de wedstrijd: begin, midden, einde van de wedstrijd en de eindscore;
- hoe beide teams speelden/hoe de wedstrijd was (bijvoorbeeld goed, slecht, spannend);
- opvallende gebeurtenissen (bijvoorbeeld mooi doelpunt, ernstige overtreding, blessure);
- hoe de sfeer bij het publiek was.

Je houdt je tekst leuk en sportief, zonder negatief te zijn over één van de teams, bepaalde spelers of de scheidsrechter.

Instructie

U vertelt dat de leerlingen straks een samenvatting van een (voetbal)wedstrijd gaan bekijken. Na het bekijken van de video maken ze een verslag van deze wedstrijd. Let op: als er geen wedstrijdopname beschikbaar is, laat u de leerlingen een verslag schrijven over een wedstrijd die ze zelf hebben gezien of waar ze zelf aan meededen. U leest samen het voorbeeldwedstrijdverslag in het leerlingenboek. Geef leesbeurten. Loop daarna de punten uit het informatieblokje na en laat leerlingen vragen beantwoorden waar ze die in het voorbeeldverslag lezen: *Wie speelden tegen wie?* (FC Diva tegen VV KMD) *Wie heeft er gewonnen?* (FC Diva) *Wat stond er op het spel?* (FC Diva moest winnen om in klasse B te mogen blijven spelen.) *Hoe was de wedstrijd?* (spannend) *Waar lees je dat?* (in de titel) *Welke opvallende gebeurtenis wordt er genoemd?* (een overtreding) *Hoe was de sfeer bij het publiek?* (enthousiast, hun teams steunend) Concludeer samen met de leerlingen dat in het wedstrijdverslag antwoord wordt gegeven op vragen als: wie, wat, waar, wanneer, welke en hoe.

Ga in op de zin in het informatieblokje: "Je houdt je tekst leuk en sportief, zonder negatief te zijn over één van de teams, bepaalde spelers of de scheidsrechter." *Wat wordt hiermee bedoeld?* (Dat je niet laat merken dat je voor één van de teams bent, je blijft 'neutraal' (objectief). Je schrijft alles precies op zoals het is gebeurd.)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. U laat vervolgens de samenvatting van de wedstrijd zien. U spoort de leerlingen aan om tijdens het kijken aantekeningen te maken voor het verslag. Bespreek de wedstrijd kort na. Laat enkele leerlingen waarvan u weet dat ze zijn geïnteresseerd in de sport, mondeling verwoorden wat ze zagen.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben, opdracht 1 en 2 door. Zo nodig doet u enkele suggesties.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. U laat enkele leerlingen hun verslag voorlezen. Laat de leerlingen op de verslagen reageren: Herkennen ze de voetbalwedstrijd in het verslag? Wie heeft er een gebeurtenis beschreven die anderen niet of nauwelijks is opgevallen?

Antwoorden

Opdracht 1

1. alinea 1; 2. alinea 1; 3. alinea 2; 4. alinea 3 en 4; 5. alinea 5

Opdracht 2

De leerlingen maken aantekeningen om een wedstrijdverslag te kunnen schrijven.

Opdracht 3

De leerlingen maken van hun verslag één geheel.

Opdracht 4

De leerlingen controleren en verbeteren hun schrijfwerk.

Opdracht 5

De leerlingen bespreken hun schrijfwerk met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek een foto of maak een tekening bij je verslag.

Verrijking: Stel: na de wedstrijd wordt één van de spelers geïnterviewd. Wat zegt zij/hij over de wedstrijd? Voeg een citaat toe.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

De leerlingen die het verslag niet af hebben, mogen dit thuis afmaken.

Leenwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling kan leenwoorden uit het Engels, Frans en Latijn herkennen.
LESDOEL	De leerling kan enkele leenwoorden uit het Engels, Frans en Latijn herkennen en gebruiken.
MATERIALEN	– Lijst met tien tot twintig meerkeuzevragen over de stof van les 25 uit thema 7 (eventueel op flappen) – A-, B- en C-kaartjes uit les 9
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal aan opdracht 1.

VOORBEREIDING

Vooraf formuleert u 10 tot 20 vragen over de stof van les 25 uit thema 7 of u laat enkele leerlingen dit doen. Eventueel gebruikt u daarvoor de opgaven uit de betreffende les. Bij iedere vraag worden drie antwoordopties gemaakt: A, B en C. Eén antwoordoptie is goed, de anderen zijn fout. Eventueel schrijft u de vragen met antwoordopties op flappen die u aan de klas kunt laten zien.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat er een spel wordt gespeeld over de theorie van de les 25 uit thema 7: Leenwoorden. Ze kennen dit spel al uit les 9.

U herhaalt kort de stof van les 25 uit thema 7. Daarvoor schrijft u de volgende voorbeeldzinnen op het bord:

Tijdens de voetbalwedstrijd maakte hij een prachtige goal.

Mijn zusje danst overal, zelfs op het trottoir.

Ik was gisteren in het Koto Museum met mijn oma.

U vraagt de leerlingen wat de leenwoorden zijn in deze zinnen. Laat hen even overleggen met hun duopartner. Daarna bespreekt u de antwoorden klassikaal: goal, trottoir, museum. Kunnen de leerlingen de Nederlandse synoniemen geven voor deze leenwoorden? (bijvoorbeeld doelpunt, stoep). Laat hen ook een creatief Nederlands woord bedenken als synoniem voor 'museum'.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar thema 7, les 25 en thema 8, les 9.

Instructie

U bladert samen met de leerlingen terug naar les 9. U legt de spelregels van het spel nog eens kort uit. Geef de leerlingen de gelegenheid vragen te stellen.

U licht kort de opdracht toe en gaat na of deze door iedereen is begrepen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, neemt u het informatieblokje van les 9 van thema 7 nog eens door.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U leidt het spel. Na iedere vraag laat u iemand met het goede antwoord een toelichting geven. U maakt daarbij gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen spelen het spel.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Blijf het spel aan de zijkant meespelen. Heb je driemaal achter elkaar goed geantwoord, dan mag je weer meespelen met de groep.

Verrijking: Leg aan de andere leerlingen het antwoord op de vraag uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht en inventariseert de antwoorden.

Stel ook de vraag of de leerlingen het goed of niet goed vinden dat een taal leenwoorden heeft. U praat er samen over. Tot slot vraagt u wat de afbeelding in het boek van de pizza met dit onderwerp te maken heeft. (Pizza is een Italiaans woord.) U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele begrippen die te maken hebben met sport en woorden die daarmee samenhangen.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U tekent een woordspin op het bord rond het begrip 'sport'. U stelt de volgende vragen: *Wie kent enkele takken van sport? Waarom is sporten belangrijk?* U vult de woordspin aan met de antwoorden van de leerlingen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
absoluut	Ongetwijfeld. Helemaal.	Wat Miguel deed tijdens de wedstrijd, was een absolute topprestatie.
de atleet	Een sporter die aan atletiek doet.	De atleet trainde elke dag, at altijd gezond en ging elke dag op tijd naar bed.
de discipline	Doen wat je moet doen, zelfs als je er geen zin in hebt.	Doordat zij de discipline heeft gehad om elke dag te trainen, lukte het haar om het landelijk record te breken.
het doorzettingsvermogen	Het kunnen volhouden ondanks tegenslag. De wilskracht.	Hij is niet zo goed in hardlopen, maar maar wint toch regelmatig wedstrijden door zijn doorzettingsvermogen.
gebrekkig	Ondeugdelijk. Niet goed. Niet volmaakt.	Door zijn gebrekkige kennis van de Spaanse taal vergiste hij zich bij het bestellen van het eten.
iets gemeen hebben	Een zelfde eigenschap hebben.	De buurmeisjes hadden met elkaar gemeen dat ze allebei heel goed waren in hoogspringen.
de inspiratie	Het krijgen van goede ideeën en enthousiast worden.	Ik krijg inspiratie om ook te gaan trainen nu ik zie hoe gespierd je er van kunt worden.
het kampioenschap	Een reeks wedstrijden waarvan de winnaar de titel van kampioen krijgt.	De Copa América is het kampioenschap voor nationale voetbalteams van Zuid-Amerikaanse landen.
olympisch	van de Olympische Spelen	Anthony Nesty is een Surinaamse topzwemmer die medailles heeft gewonnen tijdens de Olympische Spelen van 1988 en 1992.

op het niveau komen	Even goed worden als.	Het kost vaak enorm veel moeite om na een blessure weer op het niveau te komen dat je daarvoor had.
het record	De beste prestatie.	Het wereldrecord op de 100 meter hardlopen staat op minder dan 10 seconden.
de routine	De gewoonte.	Het is routine geworden om eerst te gaan hardlopen voor ik naar school ga.
de topsporter	Iemand die sport op het hoogste niveau.	De topsporter mocht in de wedstrijd laten zien wie de snelste van de wereld was.
de wilskracht	De vastberadenheid om iets te berekenen. Het doorzettingsvermogen.	Met uiterste wilskracht bereikte hij uitgeput de finish van de halve marathon.
zich kwalificeren	Zich plaatsen. Goed genoeg zijn.	Door zijn overwinningen heeft hij zich gekwalificeerd voor de volgende ronde.

Instructie

U schrijft de themawoorden op het bord. U vraagt de leerlingen goed te luisteren naar de scripts en vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor. Aan de themawoorden die al bekend zijn, besteedt u minder aandacht.

Script 1:

Een **topsporter**, een sporter die op hoog niveau sport, wil altijd de **absolute** top bereiken. Wil je **op dat** allerhoogste **niveau komen**, dan zal je je aan een zwaar trainingsschema moeten houden en daar is veel **discipline** voor nodig. Meestal heeft een sporter een vaste **routine** van trainingen. Zo'n gewoonte helpt hem of haar om het trainen vol te houden. Als hij of zij het niet volhoudt, zal een **atleet**, een sporter, niet op het **olympische** niveau komen. Bij de Olympische Spelen mogen alleen de beste atleten van de wereld meedoen.

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1, zodat de leerlingen de betekenis in eigen woorden moeten weergeven. U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen.

Script 2:

Alle topsporters **hebben iets gemeen**, ze willen allemaal de beste van de wereld zijn. Ze willen vooral een **record** vestigen. Ze willen binnen hun sporttak de beste prestatie leveren die ooit is geleverd. Zij hebben de **inspiratie**, de goede ideeën en het enthousiasme om hun training steeds weer te verbeteren. Maar ze beschikken ook over de **wilskracht** om iets te bereiken, ze zijn vastberaden. Behalve de wil om iets te bereiken, moet een topatleet ook een goed **doorzettingsvermogen** hebben, om ondanks eventuele tegenslagen vol te houden om dat gestelde doel te bereiken.

Sommige atleten bereiken hun doel toch ondanks **gebrekkige** omstandigheden. Zij hebben niet de beste trainingsplekken, niet de beste sportspullen of weinig geld. Ze zijn dan extra te bewonderen als ze **zich kwalificeren**, dat zij goed genoeg zijn om mee te doen aan wedstrijden, en soms zelfs het **kampioenschap** winnen. Heel knap om zo kampioen te worden.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Neem de tijd om opdracht 1 te bespreken. De antwoorden zijn niet altijd meteen vanzelfsprekend. Ga met elkaar na waarom dit woord er niet bij hoort. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. opgeven
2. gebrekkig
3. olympisch
4. zich kwalificeren
5. routine

Opdracht 2

1. kampioenschap
2. routine
3. atleet, discipline (wilskracht), wilskracht (discipline)
4. record
5. absolute

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

1. Een atleet zal erg hard moeten trainen voor hij mag deelnemen aan de Olympische Spelen.
2. Zij had de discipline om steeds naar de zware trainingen te gaan.
3. Ondanks het gebrekkige oefenmateriaal heeft hij zich goed kunnen voorbereiden op het kampioenschap.

Opdracht 4

- a. de atleet
- b. het doorzettingsvermogen

Opdracht 5

De leerlingen vergelijken hun antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies twee themawoorden en maak met elk woord een zin.

Verrijking: Maak een zin met het woord 'inspiratie'.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – tabellen, diagrammen en grafieken aflezen en interpreteren; – informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.
LESDOEL	De leerling kan: – schema's aflezen; – informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen eraan dat zij in les 11 tabellen, diagrammen en grafieken hebben afgelezen. In deze les gaan ze schema's leren lezen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een **schema** wordt informatie op een overzichtelijke manier getoond. De informatie is bijvoorbeeld met tekeningen, lijnen of pijlen verduidelijkt. Soms staat de informatie in volgorde van wanneer wat gedaan moet worden.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vertelt dat de leerlingen in les 11 van thema 7 al eens hebben geoefend met het ordenen van informatie uit een tekst in een schema. Laat de leerlingen eventueel even terugbladeren. *Waarom kan het ordenen van informatie in een schema handig zijn?* (om kleine feiten en weetjes zichtbaar te ordenen; om meer overzicht te krijgen, bijvoorbeeld in de volgorde van gebeurtenissen)

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1 en 2. Ondersteun de leerlingen bij het zoeken naar de informatie in de tekst en die weergeven in het schema.

Impliciete woorden

behouden	het olympisch goud	de vlinderslag
beoefenen	de omstandigheden	volhouden
de hink-stap-sprong	de Pan-Amerikaanse Spelen	de vrije slag
het leefpatroon	de tegenslag	op wereldniveau
de medaille	het trainingsschema	zichzelf ontwikkelen

uitdrukking/spreekwoord

het record verbreken
de top bereiken

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. Drie topsporters
- b., c. en d. Zie schema

Sporter	Sport	Onderdeel	Olympisch goud gewonnen ja/nee
Renzo Tjon a Joe	zwemmen	50 en 100 meter vrije slag	nee
Miquel van Assen	atletiek	hink-stap-sprong	nee
Anthony Nesty	zwemmen	100 meter vlinderslag	ja

Opdracht 2

Je moet heel hard werken en veel trainen om topsporter te worden. Bij topsport werk je al op het hoogste niveau, dan ben je geen verliezer.

Opdracht 3

- a. Het is het trainingsschema van Renzo Tjon a Joe.
- b. Door per dag weer te geven welke trainingen hij op welk moment moet doen. De verschillende kleuren verduidelijken de informatie nog meer.

Opdracht 4

Gouden medailles Anthony Nesty

Jaar	Kampioenschap	Onderdeel
1987	Pan-Amerikaanse Spelen	100 meter vlinderslag
1988	Olympische Spelen, Seoul	100 meter vlinderslag
1989	Pan Pacific Championship	100 meter vlinderslag
1990	Goodwill Games	100 meter vlinderslag
1991	Pan-Amerikaanse Spelen	100 meter vlinderslag

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Blader terug in je boek. Waar zie je voorbeelden van een schema?

Verrijking: Hoe zou je het schema bij opdracht 4 kunnen uitbreiden, duidelijker kunnen maken of anders kunnen opschrijven? Bedenk twee manieren. (bijvoorbeeld wedstrijdijden toevoegen, het kampioenschap in de eerste kolom schrijven)

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 3

Geen verliezers bij topsport?

- 1 Bij topsport zijn er geen verliezers. Maar er is wel maar één gouden medaille te winnen.
- 2 Topsporters hebben één ding gemeen: zij willen de beste in de wereld zijn met hun sport. Ze hebben een strak trainingsschema en leefpatroon. Zij trainen twee of drie keer per dag en beginnen vaak heel vroeg 's morgens. Ze willen de absolute top bereiken en die plek behouden.
- 3 Om een topsport te beoefenen, heb je planning, creativiteit en discipline nodig. "Ik heb veel moeten bewijzen om op het niveau te komen waar ik nu ben." Dat zegt de zwemmer Renzo Tjon A Joe. Hij begon vanaf zijn tiende jaar prijzen te winnen met zwemmen. Renzo verbrak records en werd de snelste Surinamer op de 50 en 100 meter vrije slag.
- 4 Maar ook Renzo heeft weleens tegenslag. Bij de Pan-Amerikaanse Spelen eindigde hij eens als nummer 8 op de 50 meter vrije slag. Maar Renzo maakt daar iets positiefs van. "Deze pijn onthoud ik en neem ik mee als inspiratie voor wat nog komt." Hij gebruikt dit verlies om zich te kwalificeren voor grote kampioenschappen zoals de Olympische Spelen. Dat het hard werken is, laat zijn strakke trainingsschema hieronder zien. Voor Renzo voelt het gelukkig niet altijd meer zo strak, het vele trainen is inmiddels routine geworden.
- 5 Miguel van Assen is een atleet die een gouden medaille won bij de Jeugd Olympische Spelen, op de hink-stap-sprong. "Wil je op wereldniveau aan atletiek doen, dan heb je doorzettingsvermogen en wilskracht nodig", zegt Miguel. Miguel heeft zichzelf ontwikkeld onder gebrekkige omstandigheden. "Ik rende op blote voeten! Het gaat om de wil. Ik heb ondanks alles volgehouden. Mi na Srananman!"
- 6 Ook Anthony Nesty weet wat het is om olympisch goud te winnen. Hij was de eerste zwarte man én de eerste Surinamer die een gouden medaille haalde op de Olympische Spelen, namelijk in Seoul in 1988. Maar hij heeft vaker medailles gewonnen op de 100 meter vlinderslag. Zoals tijdens de Pan-Amerikaanse Spelen van 1987 en 1991, tijdens de Pan Pacific Championship 1989, tijdens de Goodwill Games 1990 en tijdens het Wereldkampioenschap Zwemmen in 1991.

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met het benoemen van de woordsoorten lidwoord, zelfstandig naamwoord, werkwoord, bijvoeglijk naamwoord, persoonlijk voornaamwoord, bezittelijk voornaamwoord, voegwoord, voorzetsel, telwoord en bijwoord.
LESDOEL	De leerling kan alle behandelde woordsoorten benoemen en gebruiken in een zin.
MATERIALEN	– Stevig blanco papier of karton (A4) voor het maken van kwartetkaarten – Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1 en 2.

VOORBEREIDING

U maakt kwartetkaarten uit stevig papier of karton. Per A4-blad kunnen er acht kaarten ter grootte van een speelkaart worden gemaakt. Per leerling is er één kaart nodig.

U stelt zelf de groepen samen. U mixt leerlingen die sterk zijn in taal met leerlingen die zwak zijn in taal.

INTRODUCTIE

U neemt met de leerlingen de Infographic Woordsoorten door. U vertelt dat ze hetzelfde spel gaan spelen als in les 12, maar nu met woordsoorten.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Bekijk de Infographic Woordsoorten of kijk terug in de eerdere thema's

Instructie

U herhaalt kort de werkwijze en spelregels van het spel. Iedere groep krijgt vier blanco kaarten. Daarnaast krijgt iedere groep één woordsoort toegewezen:

- Elke groep bedenkt vier vragen of opdrachten die met deze woordsoort te maken hebben. Daarvoor mogen ze terugbladeren in hun leerlingenboek.
- De vier vragen worden onder elkaar op iedere blanco kaart geschreven.
- Op iedere kaart wordt een andere vraag of opdracht onderstreept.
- De onderstreepte vraag wordt onderaan beantwoord.

U bespreekt onderstaande voorbeelden door die stap voor stap op het bord te schrijven.

lidwoord (lw)

1. Hoeveel lidwoorden bestaan er?

2. Vul de juiste lidwoorden in.
xxx kleine meisje was xxx
beetje te jong om al aan
krachtsport te doen.

3. xxxxxxxxxxxx

4. xxxxxxxxxxxx

Antwoord: 3 (de, het en een)

lidwoord (lw)

1. Hoeveel lidwoorden bestaan er?

2. Vul de juiste lidwoorden in.
xxx kleine meisje was xxx
beetje te jong om al aan
krachtsport te doen.

3. xxxxxxxxxxxx

4. xxxxxxxxxxxx

Antwoord: 3 (de, het en een)

U geeft de leerlingen gelegenheid vragen te stellen over onduidelijkheden in de spelregels. U spreekt af wat er gebeurt na het spelen van alle kaarten: kaarten wisselen of leerlingen wisselen.

U adviseert de leerlingen die sterk zijn in taal om anderen aan hun tafel zo nodig te assisteren in het opstellen van de vragen en antwoorden. De leerlingen spelen eerst met de kaarten die ze zelf hebben gemaakt.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Door het mixen van de groepen krijgen leerlingen die dat nodig hebben al ondersteuning van tafelgenoten. U gaat na of dit goed verloopt en grijpt zo nodig in. U laat deze leerlingen zoveel mogelijk hardop denken en redeneren, geeft input en stimuleert hen zo nodig informatie te zoeken in hun leerlingenvoetboek of gebruik te maken van de Infographic Woordsoorten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U gaat hier en daar na of de vragen en antwoorden die de leerlingen opschrijven kloppen en helder zijn geformuleerd. U stimuleert de leerlingen elkaar te helpen (dat is iets anders dan voorzeggende!). U corrigeert zo nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken een kwartetspel.

Opdracht 2

De leerlingen spelen het spel.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf drie voorbeelden op van de woordsoort op je kaartje.

Verrijking: Bedenk een extra moeilijke vraag voor op je kwartetkaartje. Geef die vraag een sterretje, zodat de plusvraag te herkennen is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Wat was het moeilijkste van dit spel? Vragen bedenken of vragen beantwoorden? Welke woordsoort ervaren de leerlingen nog als moeilijk? U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling van les 5 en 13

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het herkennen en gebruiken van homoniemen; – geoefend met het schrijven van bijschriften.
LESDOEL	De leerling kan: – homoniemen herkennen en gebruiken; – bijschriften herkennen en schrijven.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 3.

INTRODUCTIE

U schrijft op het bord: *enkel*. U vraagt de leerlingen welke twee betekenissen dit woord heeft. (lichaamsdeel en alleen) Laat ze voor iedere betekenis een zin bedenken. Vraag: *Hoe noemen we zo'n woord met meer betekenissen?* (een homoniem) Laat de leerlingen nog enkele homoniemen bedenken.

U vraagt de leerlingen over de bijschriften die zij in de afgelopen week hebben gelezen in kranten, tijdschriften en eventueel op social media. Zijn ze die vaak tegengekomen? Bespreek hun bevindingen. Herhaal kort de kenmerken van een goed bijschrift. (kort, geeft extra informatie, prikkelt de lezer om het hele artikel te gaan lezen)

U vertelt dat de leerlingen vandaag nog een keer met deze onderwerpen gaan oefenen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

Instructie

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste opgaven van iedere opdracht samen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. U gaat na welke fouten de leerlingen vooral hebben gemaakt met de homoniemen. U bespreekt grappige bijschriften bij opdracht 3.

Antwoorden

Opdracht 1

a = 4; b = 1; c = 3; d = 2

Opdracht 2

Eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

1. Ik drink thee uit een kop.
Hij is een kop groter dan ik.
2. Ik eet een heerlijk maal.
Hij gaat tweemaal per week trainen.
3. Mijn buurjongen is geslaagd voor zijn toets.
Eén toets van mijn toetsenbord zit los.
4. Ben je weer kampioen geworden?
Het is slecht weer om te fietsen.
5. Er loopt een muis in de keuken.
Mijn muis is kapot en nu kan ik niet meer internetten.

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Afbeelding 1: Vandaag heeft mijn broer over het water geracete met zijn waterscooter.

Afbeelding 2: In slechts twee uur tijd heeft de Engelse bulldog van mijn buurman geleerd om zelf te skaten en nu wil hij niet meer anders.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een tekening van één woord met twee betekenissen.

Verrijking: Kun je een serieus en een grappig bijschrift bedenken bij de foto's van opdracht 3?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat enkele leerlingen aan het woord komen. Benadruk hoe leuk het kan zijn om speels met taal bezig te zijn. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Een liedje vertalen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft eerder liedjes gezongen in enkele Surinaamse thuistalen.
LESDOEL	De leerling kan: – het refrein van 'Bigi Kaiman' zingen. – taalvarianties maken van het refrein.
MATERIALEN	– Opnameapparatuur – Bronnenmateriaal
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.
U vraagt eventueel medewerking van de muzikleerkracht.

INTRODUCTIE

U vraagt wie wel eens een kaaiman heeft gezien. De leerlingen mogen hun ervaringen vertellen. Let erop dat ze ook vertellen waar je kaaimannen kan vinden. (in zwampen, rivieren en krekken)

Vraag: *Wie kan er iets vertellen over roeien? Wat is dat?* (Een sport waarbij men in een smalle open boot zit en de boot met roeiriemen, peddels of pagaaien voortbeweegt.)

U vertelt de leerlingen dat ze een liedje gaan leren over een kaaiman.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Roeien is een sport, maar ook een manier om je te vervoeren over water. In het binnenland gebruiken Marrons en Inheemsens korjalen, langwerpige open boten met een ronde voorkant. Tegenwoordig hebben veel van deze boten een buitenboordmotor, maar boten zonder motor worden ook nog steeds gebruikt. Het roeien gaat met een pagaai, die vaak mooi is versierd met houtsnijwerk.

Kaaimannen komen voor in rivieren en krekken van Suriname. Ze hebben scherpe tanden. 'Bigi Kaiman' is een liedje over een aantal mensen in een korjaal op de rivier. Ze zijn bang want er is een kaaiman vlakbij. Ze horen de kaaiman een geluid maken: 'tyuwe, tyuwe'.

Bigi Kaiman¹

Tekst	Vertaling
Bigi kaiman, kaiman, kaiman.	Grote kaaiman, kaaiman, kaaiman.
Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'.	Grote kaaiman sprong in het water, terwijl hij riep 'tyuwe, tyuwe'.
A bari tyuwe, tyuwe.	Hij riep 'tyuwe, tyuwe'.
A bari tyuwe, tyuwe.	Hij riep 'tyuwe, tyuwe'.
Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'.	Grote kaaiman sprong in het water, terwijl hij riep 'tyuwe, tyuwe'.

¹ Bron: Creoolse overlevering. Ferdinand, F. (2019) *Toontaal: Sprekende Surinaamse liedjes van 1650 tot 1950*. Volendam: LM Publishers. ISBN: 9789460223983. Vertaling naar het Nederlands door mw. Ismene Krishnadath. Muzieknotatie van dhr. Laurence Grudge.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

Vervolgens wordt het lied aangeleerd. U zingt het lied twee keer voor. De tweede keer mogen de leerlingen proberen mee te neuriën. Dan zingt u de eerste twee regels voor, de leerlingen zingen het samen met u na. U zingt de derde, vierde en vijfde regel voor en doet het daarna samen met de leerlingen. U zingt het hele lied samen met de leerlingen. U heft aan en de leerlingen zingen het lied alleen verder. U herhaalt het lied een aantal maal. Na opdracht 1 zingt u het lied nog een aantal keer met de groep. Steeds krijgt één leerling de beurt het refrein met de eigen variatie te zingen. De anderen zingen het daarna mee.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U stimuleert de leerlingen mee te zingen en roeibewegingen te maken. Breng variaties aan in het zingen, door hard en zacht te zingen en snel en langzaam zingen af te wisselen. Sommige leerlingen kunnen achtergrondgeluiden erbij maken (klotsen van water). Leerlingen die moeite hebben met het bedenken van een antwoord op 'tyuwe, tyuwe', helpt u op weg. U kunt de leerlingen ook elkaar laten helpen. U inventariseert de verschillende vertalingen. U complimenteert de leerlingen met hun ideeën en schrijft er een paar op het bord. Vervolgens zingt u het lied samen met de alternatieven die de leerlingen hebben aangedragen.

Antwoorden**Opdracht 1**

- a. De leerlingen schrijven op welke talen ze spreken. Ze mogen ook talen noemen die niet in de opdracht voorkomen.

b.

Taal	Uitspraak om een dier weg te jagen
Arowaks	Shee, shee bosa taro
Karîna auran	Iso, omimako
Mandarijn	Zǒukāi
Nederlands	Ga weg, ga weg
Okanisi	Siye, siye
Saamaka	Pasa kumutu aki
Sarnámi	Mas-mas
Sranan	Mars, mars
Surinaams-Javaans	Lunga! Syhhh
Trio	Suu, Suu (tëpha)
Wayana	Suh, suh

- c. De leerlingen schrijven de vertaling van de zin in hun schrift op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat de leerlingen hun antwoorden toelichten. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Dansinstructies

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – de spelregels van het spel dyompo futu uitleggen; – sportinstructies geven.
LESDOEL	De leerling kan een dansinstructie geven.
MATERIALEN	– Opname van een lied dat populair is onder de leerlingen – Afspeelapparatuur, zoals een cd-speler of tablet Zo nodig zingt u het lied zelf of laat u het zingen en eventueel begeleiden door een muziekdocent of andere collega.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1 en 2.

VOORBEREIDING

U zorgt ervoor dat u beschikt over een opname van een lied dat populair is bij de leerlingen.

INTRODUCTIE

U vraagt aan de leerlingen wie er graag danst. U voert een klassengesprek hierover. Wanneer dans je? Kun je altijd en overal dansen? Wat heb je nodig om te dansen? Welke muziek is geschikt? Welke niet? Dans je alleen of met anderen? Kijk je graag naar anderen die dansen? Welke artiest kan heel goed dansen? Doe je die wel eens na? Tot slot vraagt u: *Hoe kun je leren dansen?* (nadoen)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een instructie vertel je stap voor stap wat iemand moet doen.

In een dansinstructie leg je dansbewegingen aan iemand uit:

- benoem heel precies de lichaamsdelen waarmee je de bewegingen maakt;
- benoem de richting die je op beweegt;
- gebruik veel lichaamstaal;
- doe het langzaam voor.

Instructie

U laat de muziek horen. Kennen de leerlingen deze muziek? Laat die nog een keer horen en laat ze eventueel meezingen. U vertelt de leerlingen dat ze een dansje gaan bedenken op de muziek. Die dans gaan ze daarna leren aan iemand anders.

U legt uit dat de leerlingen hun hele lichaam mogen gebruiken bij het dansen, maar de benen blijven op de grond staan.

U vraagt: *Wat kun je dan allemaal wél bewegen?*

U benoemt de lichaamsdelen die wél in de dans kunnen meedoen: handen (vingers), armen, schouder, rug, hoofd en gezicht (uitvergroete gezichtsuitdrukkingen kunnen ook onderdeel van een dansbeweging/choreografie zijn). Laat de leerlingen om de beurt een beweging met één van deze lichaamsdelen maken. De anderen doen het na.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Er is bewust voor gekozen de leerlingen niet met benen en voeten te laten dansen om het beheersbaar te houden in een grote groep. Bovendien stimuleert dit de creativiteit. De leerlingen moeten zoeken naar andere manieren van dansen dan ze gewend zijn. Wanneer u denkt dat uw leerlingen de vrijheid aankunnen, kunt u ze wel hun benen en voeten laten gebruiken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Wanneer u leerlingen opmerkt met een duidelijk talent voor deze activiteit, laat u die aan het eind van de les een dansinstructie aan de hele klas geven.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bedenken een dansje op de muziek. Ze oefenen het dansje en schrijven een instructie erbij.

Opdracht 2

De leerlingen leren hun dansje aan elkaar.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Geef dezelfde instructie in een ander groepje. Probeer het nog net iets duidelijker te doen.

Verrijking: Geef een dansinstructie met uitsluitend taal. Je mag er op geen enkele manier bij bewegen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Welke werkwoorden bleken belangrijk voor een dansinstructie? Welke werkwoorden zouden de bewegingen nog preciezer kunnen uitleggen? Concludeer: hoe preciezer de uitleg en de woorden die je daarbij gebruikt, hoe beter een ander begrijpt wat je bedoelt.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een infographic maken

BEGINSITUATIE	De leerling kan tabellen, diagrammen, grafieken en schema's aflezen.
LESDOEL	De leerling kan een infographic maken.
MATERIALEN	– Een kopie van de infographic in het leerlingenboek – Kladblaadjes – A4-tekenpapier – Kleurpotloden en/of viltstiften – Lijm
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's.

INTRODUCTIE

U vertelt dat het in dit thema tot nu toe niet alleen ging over sport, maar ook over gezonde voeding en een gezonde leefstijl. U vraagt wat dat met elkaar te maken heeft. (Als je een gezond gewicht wilt hebben, moet je niet alleen bewegen, maar ook gezond eten. Gezond eten en leven is andersom ook belangrijk als je goede sportieve prestaties wilt halen.)

U laat de leerlingen terugbladeren naar les 11. *Wat was ook alweer de BMI?*

U vertelt dat de leerlingen in deze les een infographic gaan maken over de BMI, gezonde voeding en gezonde leefstijl.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een infographic:

- een afbeelding (foto of tekening) en een tekst; samen geven ze je informatie;
- de informatie is duidelijk en overzichtelijk;
- de infographic ziet er mooi en aantrekkelijk uit.

Zo maak je een infographic:

- Bedenk een onderwerp;
- Verzamel informatie;
- Bedenk wat je als afbeelding opneemt en wat als tekst;
- Zorg voor een duidelijke titel en kopjes;
- Zorg voor een duidelijke indeling met lijnen en vakken;
- Kies kleuren die passen bij je ontwerp.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U bespreekt samen de voorbeeld-infographic in het leerlingenboek. Stel vragen: *Wat laten de plaatjes van voedingswaren zien?* (welke voeding gezond is en welke niet zo gezond) *Wat laat het grafiekje rechtsonder zien?* (in welke landen de BMI van mensen gemiddeld het hoogst is) *Op welke plaats staat Suriname?* (35e plaats)

U vertelt dat de leerlingen nu zelf een infographic gaan maken die met de BMI te maken heeft. Het onderwerp voor de infographic hoeven ze dus niet zelf te bedenken.

Deel het de A4-tekenpapier en de kopie van de voorbeeld-infographic uit. U vertelt de leerling dat ze niet de hele infographic zelf opnieuw hoeven te bedenken. Ze mogen van de vijf onderdelen van de voorbeeld-infographic (poppetjes, voedingswaren, volwassene en kind, grafiek, leefstijlaanwijzingen) er maximaal drie hergebruiken. Ze kiezen eerst welke onderdelen ze willen behouden, knippen die uit en plakken die op het tekenpapier. Ze mogen

deze onderdelen wel bewerken: in een andere volgorde plakken, andere kleuren gebruiken en er andere informatie bij schrijven.

De andere onderdelen maken ze wel zelf. In het leerlingenboek staat informatie die ze kunnen gebruiken. Hoe ze de informatie laten zien in de infographic, mogen ze zelf bedenken. Ze mogen er tekeningen bij maken.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U neemt opdracht 1, 2 en 3 door met de leerlingen die dat nodig hebben. Zo nodig doet u enkele suggesties.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U helpt leerlingen die het moeilijk vinden om de gegevens te vertalen naar een infographic. Als u ziet dat te veel leerlingen vastlopen, kunt u suggesties doen hoe de gegevens uit de tabellen te presenteren met afbeeldingen.

U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. U laat de infographics ophangen of op tafels leggen. Geef de leerlingen gelegenheid om op elkaars infographics te reageren. Stel vragen: *Welke verschillen zie je? Welke oplossingen zijn er bedacht?* Geef complimenten voor slimme oplossingen, overzichtelijkheid en kleurgebruik.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kiezen drie stukken uit de voorbeeld-infographic.

Opdracht 2

De leerlingen bedenken wat er op de twee lege plekken komt.

Opdracht 3

De leerlingen tekenen en schrijven de tekst op een tekenblaadje.

Opdracht 4

De leerlingen controleren en verbeteren hun infographic.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Voer opdracht 2 nogmaals uit met het niet gekozen onderwerp voor je infographic.

Verrijking: Bedenk zelf een onderdeel dat je zou willen toevoegen aan je infographic. Werk het uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid, onderdeel Inhoud.

De leerlingen die het verslag niet af hebben, mogen dit thuis afmaken.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Schrijven in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Schrijven binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

BEGINSITUATIE	De leerling kan werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooidede tijd herkennen en gebruiken.
LESDOEL	De leerling kan vragen over de behandelde werkwoordspelling bedenken en beantwoorden.
MATERIALEN	– Infographic Werkwoorden – Infographic Engelse leenwerkwoorden (eventueel) – Ruitjespapier – Potloden – Vegers
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2 en 3. U stelt zelf de duo's samen. Sterke spellers koppelt u aan zwakkere spellers.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze een puzzel gaan maken over werkwoorden.

U herhaalt kort de regels voor het spellen van werkwoorden aan de hand van de Infographics Werkwoorden en Engelse leenwerkwoorden. U legt nadruk op de regel van 't kofschiptaxietje.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen over het vervoegen van werkwoorden in de afgelopen thema's.

Instructie

Indien nodig herhaalt u de regels voor het vervoegen van werkwoorden.

U geeft aan dat er per duo een puzzel wordt samengesteld over de gelezen theorie. U neemt met de leerlingen het stappenplan in opdracht 1 door en bespreekt het voorbeeld. Daarna geeft u gelegenheid tot het stellen van vragen.

Laat de leerlingen een paar puzzelvragen bedenken en bespreek die klassikaal. Is het een goede vraag? Waarom wel/niet?

De leerlingen werken de puzzel zo mogelijk op ruitjespapier uit. Daarna lossen ze elkaars puzzels op. U wijst erop dat er teruggekeken mag worden naar voorgaande lessen.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

Leerlingen die dat nodig hebben, helpt u met het formuleren van vragen. U neemt met hen wat informatieblokken door en geeft input.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft aan wanneer het tijd wordt om de puzzels uit te wisselen. Wanneer er voldoende tijd is, maakt u gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen ontwerpen een puzzel.

Opdracht 2

De leerlingen maken elkaars puzzel.

Opdracht 3

De leerlingen bespreken hun puzzel.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Los nog een puzzel op.

Verrijking: Help anderen met het bedenken van puzzelvragen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Was het moeilijk om een puzzel te ontwerpen? Wat zouden de leerlingen de volgende keer anders doen? Hebben ze nog iets geleerd over de werkwoorden?

U noteert welke leerlingen moeite hebben met het vervoegen van werkwoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Spelregels

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een instruerende tekst herkennen; – een tekst voorzien van tussenkopjes; – tabellen, grafieken, diagrammen en schema's aflezen.
LESDOEL	De leerling kan spelregels lezen en begrijpen.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 4.
MATERIALEN	Geen

INTRODUCTIE

U houdt een klassengesprek over spelregels bij een teamsport. Stel vragen: *Doe je aan een teamsport? Welke regels gelden erbij? Wat zijn de belangrijkste regels? Wie zorgt ervoor dat je je aan de regels houdt? Houd je je ook weleens niet aan de regels? Wat gebeurt er dan?*

Laat enkele leerlingen kort over hun sport vertellen en over hun ervaringen met spelregels bij het uitoefenen van hun sport.

Vertel dat de leerlingen vandaag een tekst gaan lezen over volleybal en over de spelregels die voor deze sport gelden.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Spelregels zijn regels voor een spel of een sport.

Deze regels zijn nodig zodat iedereen weet wat het doel van het spel is.

Elke speler weet zo wat mag en niet mag en hoe er punten kunnen worden gescoord.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

Waarom zijn regels bij een spel of een tak van sport belangrijk? (bijvoorbeeld: omdat anders niet duidelijk is wat het doel van het spel is; er kunnen conflicten ontstaan; er is niet duidelijk wie er wint; met spelregels verloopt het spel ordelijker) *Wat is eigenlijk het verschil tussen een sport en een spel?* (bij een sport zijn er toeschouwers) *Wie bepaalt de regels voor een sport?* (Er zijn per sport internationale en nationale organisaties die de regels bepalen en vastleggen.)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Verlengde instructie

U leest tekst 4 gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen, en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens maakt u samen de eerste opgaven van iedere opdracht.

Impliciete woorden

de antenne	hinderen	de overtreding
de arbiter	maximaal	de set-up
blocken	met de vlakke hand	het speelveld
bovenhands	onderhands	de sprongservice
het fluitsignaal	opzettelijk	het toernooi

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Laat de leerlingen toelichten waarom dit een instruerende tekst is. Als er twijfel is, kunt u ingaan op overeenkomsten tussen deze instruerende tekst en een informatieve tekst. Vertel dat in een instructie vaak staat wat je moet doen: "Speel de bal met je vinger-toppen over naar een medespeler. Sla de bal met je vuist over het net." In deze tekst is dat anders, maar er staat wel beschreven hoe je het spel moet spelen.

Antwoorden**Opdracht 1**

- Instruerende tekst
- In de tekst worden er instructies/aanwijzingen gegeven over hoe je het spel moet spelen.

Opdracht 2

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Het doel is om de bal over het net naar de speelhelft van de tegenstander te spelen en punten te scoren.

Opdracht 3

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 1. De bal komt op de grond in het veld van de tegenstander; 2. De tegenstander maakt een fout.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Je hindert de tegenstander onder het net door; je houdt de bal vast; je komt met je voet over de middenlijn; je raakt het net aan.

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Speelveld: regel 1 en 2; Aanraken bal: regel 3, 4 en 5; Fouten en overtredingen: regel 6, 7, 8 en 9; Punten: regel 10, 11, 12 en 13.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf nog twee dingen op die niet mogen bij volleybal.

Verrijking: Bedenk zelf een vraag over de tekst.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. Laat de leerlingen eventueel tijdens een volgende gymles volleybal spelen. Geef ze de regels uit het leerlingenboek en laat één of meerdere leerlingen arbiter zijn. U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Begrijpend lezen in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Begrijpend lezen binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Volleybal

- 1 Volleybal is een balsport die je met de handen speelt. Twee teams van elk zes personen staan tegenover elkaar op een speelveld dat door een net in twee gelijke helften is verdeeld. De teams proberen de bal na maximaal drie keer aanraken over het net naar de tegenstander te krijgen en punten te scoren. Volleybal wordt zowel door mannen als vrouwen gespeeld.

2 Hoe wordt volleybal gespeeld?

Service: De bal wordt in het spel gebracht door een service vanachter de achterlijn. Dit kan onderhands, bovenhands of met een sprongservice. De bal wordt over het net geslagen naar de tegenstander.

Opvangen: Een speler van de tegenstander 'vangt' de bal nu op door deze onderhands (of bovenhands) direct door te spelen naar een andere speler van het eigen team. De bal echt vangen (dus vasthouden) mag niet.

Set-up: Na het opvangen kan een teamlid een set-up geven: een bal die een aanval voorbereidt.

Aanval: De speler die wordt aangespeeld met de set-up kan nu de bal over het net slaan. Dit kan met een harde klap met de vlakke hand of met een prikbal (een tikje met de vingertoppen).

Blocken: Als de bal wordt geslagen, kan de tegenstander proberen deze direct bij het net te blocken, zodat de bal direct weer het veld inkomt van de andere partij.

3 Belangrijkste spelregels

1. Het speelveld is 9 x 18 meter.
2. Het net hangt op een hoogte van 2,43 meter bij heren en op 2,24 meter bij dames.
3. Een speler mag de bal niet twee keer na elkaar aanraken.
4. Elk team mag maximaal drie keer achter elkaar de bal aanraken.

5. De bal mag niet worden vastgehouden.
6. De bal mag de antennes, de verticale stokken langs het net, niet raken.
7. De spelers mogen het net niet raken.
8. De spelers mogen niet op de speelhelft van de tegenstander komen, bijvoorbeeld door met een voet over de middenlijn te stappen.
9. De spelers mogen spelers van de tegenstander niet opzettelijk hinderen door hen onder het net te raken.
10. Een team scoort een punt als de bal op de grond komt op het veld van de tegenstander (binnen de lijnen of op de lijn) of doordat een tegenstander een fout maakt.
11. Zodra een team een punt scoort, krijgt dat team het recht van opslaan (ook wel serveren genoemd).
12. De arbiter houdt bij of er wordt gespeeld volgens de spelregels. Bij een overtreding geeft hij een fluitsignaal. Hij geeft ook aan of er een fout is gemaakt of dat er een punt is gescoord.
13. Het team dat het eerst 25 punten heeft, behaald wint de set. Het team dat het eerst drie sets heeft gewonnen, wint de wedstrijd.

Tijdens een officieel toernooi gelden er meer regels. Maar de regels hierboven zijn zeker voldoende om volleybal te proberen tijdens de gymles!

Taalkeuze

BEGINSITUATIE	De leerling: – heeft al een onderzoek gedaan naar de taalsituatie thuis; – spreekt meerdere Surinaamse thuistalen.
LESDOEL	De leerling kan de taalkeuze aanpassen aan de gesprekspartner en het gespreksonderwerp.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdrachten 1, 3 en 4, jongens en meisjes gemixt. Ze werken in duo's aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan het taalonderzoek dat ze hebben gedaan. U laat enkele leerlingen vertellen wat ze te weten zijn gekomen door dat onderzoek. U stelt vragen: *Welke talen spreek je thuis? Weet je altijd in welke taal je iemand moet aanspreken? Hoe kun je dat weten? Wanneer kies je voor Nederlands? Wanneer voor Sranan? Wanneer voor een andere taal?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je verschillende talen spreekt, moet je steeds kiezen welke taal het beste past bij de situatie. Soms spreek je met je ouders een andere taal dan op school met je leerkracht. Met vriendjes of vriendinnetjes kies je misschien weer een andere taal. Ook het onderwerp van het gesprek kan de taal bepalen.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

U besteedt extra aandacht aan het schema van opdracht 2. Bij de eerste rij gaat het erom welke taal de leerling het meest spreekt met de desbetreffende persoon. Bij de andere rijen gaat het zowel om het gespreksonderwerp als de persoon. Het is mogelijk dat de leerling niet over het onderwerp spreekt met één van de personen. Dan hoeft dat hokje niet te worden ingevuld. U geeft enkele leerlingen een beurt om aan te geven wat ze bij de eerste rij zouden antwoorden. Zo wordt duidelijk hoe het schema bij de opdracht moet worden gebruikt.

Nadat de rollen zijn verdeeld (opdracht 1), geeft u de leerlingen 5 tot 10 minuten de tijd om na te denken over de vragen van opdracht 2 en hier met hun duopartner over te praten. De antwoorden hoeven niet te worden opgeschreven, maar worden bij opdracht 3 in een groepen besproken.

U vertelt dat de hele groep helpt bij het formuleren van de antwoorden van opdracht 3, de schrijver schrijft ze op. Eventueel helpt een tweede schrijver.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond en observeert waar nodig. Eventueel begeleidt u de groepen bij het verdelen van de rollen. Zo nodig geeft u extra uitleg. U bewaakt de tijd en geeft aan wanneer het tijd wordt om de resultaten te presenteren.

U vat samen wat er uit de presentaties is gekomen en bespreekt dit klassikaal na. Maken de leerlingen wel eens een fout bij het kiezen van de taal die ze spreken tegen iemand? Benaadruk vooral dat het goed is om meerdere talen te kunnen spreken en dat het gebruikelijk is om in specifieke situaties van taal te wisselen. Herinner de leerlingen aan de les over code-wisseling (thema 4, les 22).

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen verdelen de rollen.

Opdracht 2

De leerlingen denken na en praten over de Surinaamse thuistalen.

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken elkaars antwoorden en schrijven de antwoorden op de vragen in hun schrift.

Opdracht 4

De leerlingen presenteren hun resultaten aan de klas.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Zijn de leerlingen tot nieuwe inzichten gekomen? Wat heeft hen verbaasd? Wat vonden ze herkenbaar? De leerlingen maken daar in hun schrift een korte notitie van.

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Herhaling van les 9, 17 en 25

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – leenwoorden herkennen en gebruiken; – het koppelteken correct gebruiken; – de werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid tijd herkennen en gebruiken.
LESDOEL	De leerling kan: – vragen en opdrachten bedenken; – antwoorden formuleren over: leenwoorden, het koppelteken en de verschillende werkwoordsvormen.
MATERIALEN	– Infographic Werkwoorden – Infographic Engelse leenwerkwoorden – Knopen, steentjes of doppen (ongeveer 100 stuks) – Schrijfblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2.

VOORBEREIDING

Vooraf formuleert u 15 tot 30 vragen of opdrachten die aansluiten bij de onderwerpen van deze les. U kunt er ook voor kiezen enkele leerlingen dit te laten doen. U stelt zelf de duo's samen. Sterke spellers koppelt u aan zwakke spellers.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat er een quiz gespeeld gaat worden waarin leenwoorden, het koppelteken en werkwoordsvormen centraal staan. U geeft de leerlingen ongeveer tien minuten de tijd om zich voor te bereiden. Wijs hen daarbij ook op de Infographics. In duo's nemen de leerlingen de theorie van die onderwerpen door. U laat de leerlingen elkaar vervolgens kort over de theorie ondervragen. (opdracht 1)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar de lessen 9 (koppelteken) en 25 (leenwoorden) van thema 7.

Voor de werkwoorden kun je de Infographic Werkwoorden en de Infographic Engelse leenwerkwoorden raadplegen. Of kijk terug naar:

- Thema 1, les 17 (t.t. en v.t. 't kofschiptaxietje) en 25 (Engelse leenwerkwoorden in t.t. en v.t.);
- Thema 2, les 25 (v.t.t.);
- Thema 3, les 25 (v.t.t.);
- Thema 4, les 17 (v.v.t.) en 25 (Engelse leenwerkwoorden in voltooid tijd);
- Thema 5, les 25 (werkwoorden met een voorzetsel).

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U herhaalt kort de verschillende onderwerpen.

U licht de opdrachten en spelregels toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. De roulettequiz wordt klassikaal gespeeld.

Verlengde instructie

De leerlingen die dat nodig hebben, begeleidt u bij opdracht 1. U stelt de meest relevante vragen over de stof en herhaalt tips en strategieën.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U begeleidt het spel, stimuleert de leerlingen te overleggen en geeft zo nodig hints. De leerlingen checken zelf of hun antwoord wel of niet goed was. Eventueel vraagt u bij wijze van steekproef af en toe om hun schijfblaadje te laten zien, zodat u kunt controleren of ze dat eerlijk doen.

U bespreekt de antwoorden steeds na. Daarbij gaat u ook in op veelgemaakte fouten. Wat ging daar mis in het denkproces? U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bereiden de roulettequiz voor.

Opdracht 2

De leerlingen spelen de roulettequiz.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf drie vragen op die je fout had beantwoord. Probeer alsnog het juiste antwoord te geven. Je mag terugbladeren in je boek.

Verrijking: Schrijf drie vragen op over Engelse leenwerkwoorden. Schrijf ook de antwoorden erbij.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Welke onderwerpen worden nog moeilijk gevonden? U vertelt de leerlingen dat in leerjaar 8 deze onderwerpen allemaal weer worden behandeld en dat er dus nog voldoende tijd is om die onder de knie te krijgen. U complimenteert de leerlingen voor hun inzet.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de lesstof en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met 45 themawoorden rond het thema Sport.
LESDOEL	De leerling herhaalt alle aangeboden themawoorden uit het thema Sport.
MATERIALEN	Schrijfblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van drie aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U vertelt dat in deze les alle 45 themawoorden worden herhaald.

U kijkt met de leerlingen terug naar alle lessen en woorden rond het thema Sport. Weten ze nog welke woorden ze allemaal hebben geleerd? Geef een aantal leerlingen een beurt en laat in rap tempo zoveel mogelijk woorden noemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens naar de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

Instructie

U vertelt dat de leerlingen een quiz gaan spelen over de themawoorden.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen.

Bespreek het voorbeeld in opdracht 1. U wijst erop dat het woord dat er niet bij hoort ook een themawoord mag zijn, maar dat mag maar bij één van de vijf quizvragen.

De quiz wordt klassikaal gespeeld. U trekt uit de verzamelde quizvragen steeds één vraag en laat de leerlingen binnen hun groep overleggen en een antwoord opschrijven. Ze houden zelf de score bij. De groep met de meeste goede antwoorden is de winnaar.

Verlengde instructie

De leerlingen die dat nodig hebben, ondersteunt u bij het bedenken van de quizvragen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt de leerlingen die moeite hebben om op gang te komen. U houdt de energie erin bij de wedstrijd en complimenteert de winnaar(s). Als u in tijdnood komt en niet alle vragen heeft kunnen stellen, bewaart u die voor een ander moment. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken vijf quizvragen met vier antwoordmogelijkheden.

Opdracht 2

De leerlingen spelen de quiz.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een extra quizvraag.

Verrijking: Maak een extra quizvraag met het woord 'de concurrentie'. Zoek de betekenis op in een woordenboek of op internet als dat nodig is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. De mooiste rijmpjes laat u voorlezen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenis van de themawoorden en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Filosoferen

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – de eigen mening geven; – argumenten geven voor en tegen een stelling.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen wat filosoferen is; – bijdragen aan een filosofisch onderzoek.
MATERIALEN	– Losse vellen papier (één per groepje) – Briefjes met filosofische vragen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier tot zes aan opdracht 1.

VOORBEREIDING

U maakt briefjes met de volgende filosofische vragen voor de helft van het aantal leerlingen in uw klas:

Is sport noodzakelijk? Is sporten hetzelfde als spelen? Kun je van jezelf winnen? Sporten dieren? Heeft sporten nut? Is sport eerlijk? Als je de beste bent, win je dan altijd? Hoe vaak moet je winnen om de beste te zijn? Mag je je lichaam veranderen om beter te sporten? Zullen er altijd records worden verbroken? Hoe weet je of de coureur en niet de auto de beste is bij autoraces? Mag je dieren gebruiken voor sport? Wat is moeilijker: de beste schaker worden, of de beste voetballer? Moet je kinderen verplichten te sporten?

INTRODUCTIE

U schrijft de volgende vragen op het bord:

Waarom denk je dat?

Hoe weet je dat?

Is dat altijd zo?

Wat bedoel je daarmee?

Geef eens een voorbeeld?

U vertelt de leerlingen dat ze deze les gaan filosoferen. Kent iemand dat woord? U laat de leerlingen vertellen wat ze erover weten of waar ze aan denken bij het woord filosoferen. U vult aan: *Filosoferen is samen nadenken over een (filosofische) vraag. Dat doe je door erover te praten. Het antwoord op de vraag kan niet fout zijn. Er is namelijk geen goed of fout antwoord op een filosofische vraag. Je kunt wel samen de vraag onderzoeken en proberen een zo goed mogelijk antwoord te geven. Dan ben je aan het filosoferen.*

U vertelt dat de les begint met een paar rondjes speaddaten met filosofische vragen. U doet dat voor:

U pakt een briefje met een filosofische vraag en stelt die aan een leerling. U vraagt door op het antwoord met één van de vragen op het bord. Ook het volgende antwoord kan weer worden bevraagd. Zo gaat u steeds dieper op het onderwerp in.

Bijvoorbeeld:

Sporten dieren ook? (nee)

Waarom denk je dat? (Ze bewegen wel, maar dat is geen sport.)

Wat bedoel je daarmee? (Sporten heeft voor dieren geen nut. Dieren bewegen alleen als dat voor hen nut heeft.)

Hoe weet je dat?

U legt de briefjes met filosofische vragen op tafel met de blanco zijde naar boven.

U verdeelt de leerlingen in duo's. Elk duo pakt één filosofische vraag. Zij stellen de vraag aan hun duopartner en proberen er zoveel mogelijk over te weten te komen. De vragen op het bord kunnen daarbij helpen. Na twee minuten wisselen de rollen. Daarna wordt dezelfde activiteit gedaan met nieuw samengestelde duo's.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Filosoferen is samen nadenken over een filosofische vraag. Dat doe je door er over te praten. Het antwoord op de vraag kan niet fout zijn. Er is namelijk geen goed of fout antwoord op een filosofische vraag. Je kunt wel samen de vraag onderzoeken en proberen een zo goed mogelijk antwoord te geven. Dan ben je aan het **filosoferen**.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U bespreekt het speaddaten na en vraagt de leerlingen wat ze ervan vonden. Welke vraag vonden ze het meest interessant?

U benadrukt dat filosoferen niet hetzelfde is als discussiëren. In een discussie probeer je elkaar te overtuigen. In een filosofisch gesprek onderzoek je een onderwerp. Je bekijkt het van verschillende kanten en probeert er op die manier meer van te snappen. Ieders inbreng kan daaraan bijdragen, juist als je er verschillend over denkt.

U vertelt dat er nu samen gefilosofeerd gaat worden over de volgende vraag:

Kan iedereen topsporter worden? U schrijft de vraag op het bord.

De leerlingen schrijven individueel een antwoord op (ja of nee) en motiveren hun antwoord met een argument. U vertelt dat deze vraag aan het eind van de les weer terugkomt.

U licht de opdracht en het stappenplan filosoferen toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Daarna kiezen de leerlingen per groep de vraag die ze het meest interessant vinden. Ze volgen het stappenplan filosoferen en schrijven de vraag met hun gezamenlijk antwoord op het vel papier.

U demonstreert met een paar leerlingen hoe je volgens het stappenplan op elkaar reageert. Daarvoor kunt u een vraag gebruiken die populair was bij het speaddaten.

U vertelt dat de leerlingen hierna op dezelfde manier nog drie vragen zullen beantwoorden.

U wijst daarbij op 'Doe het zo'.

De slotvraag van de les is: 'Kan iedereen topsporter worden?' Ieders individuele antwoord mag nu anders zijn dan de eerste keer.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdracht uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U benadrukt dat een antwoord niet goed of fout kan zijn. Grijp in als het in een groep onrustig is. De leerlingen moeten leren om beurt te praten en naar elkaar te luisteren. U bewaakt de tijd en geeft aan wanneer de leerlingen tot een slotantwoord moeten komen.

Tot slot bespreekt u de hoofdvraag klassikaal. U schrijft de antwoorden van de verschillende groepen op het bord en schrijft het argument erbij.

Welke leerlingen zijn gedurende de les over deze vraag van gedachte veranderd? Waar kwam dat door? U bespreekt dit kort na.

Let op: bij deze les zijn er geen differentiatieopdrachten, omdat alle leerlingen de gelegenheid krijgen hun mening uit te drukken.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen schrijven vragen en antwoorden op volgens het stappenplan.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen op de vraag te laten reageren. U vraagt nog eens: *Wat is het verschil tussen filosoferen en discussiëren?* (Bij filosoferen probeer je een ander niet te overtuigen. Er is geen goed of fout antwoord.)

1 Overzicht lesdoelen leerjaar 7 kwartaal 3

Thema 6 Helden				
	Taal verkennen Woordenschat	Begrijpend Lezen	Taal verkennen Grammatica	Taal verkennen Taalgebruik
Introles				
Week 1	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan het verschil tussen een informatieve tekst en een activerende tekst aangeven.	De leerling kan de bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd benoemen in een zin.	De leerling kan afkortingen herkennen en gebruiken.
Week 2	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan problemen met moeilijke woorden en zinnen in een tekst oplossen.	De leerling kan persoonlijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken. De leerling kan bezittelijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken.	De leerling kan de functie van beroepen herkennen.
Week 3	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan vaststellen of een tekst bruikbaar is als informatiebron.	De leerling kan bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd benoemen in een zin. De leerling kan persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden benoemen en gebruiken in een zin.	De leerling kan afkortingen herkennen en gebruiken. De leerling kan de hoofdfunctie van beroepen herkennen.
Week 4	De leerling herhaalt alle aangeboden thema-woorden rond het thema Milieu.	De leerling kan een verhalende tekst herkennen. De leerling kan de kenmerken van een verhaal herkennen.		

	Meertaligheid	Spreeken en luisteren	Schrijven	Spellen
	De leerling kan een onderzoek doen over de thuistaalsituatie door vragen te stellen en de antwoorden in een schema te plaatsen.	De leerling kan spreken voor een groep. De leerling kan nauwkeurig luisteren naar een instructie.	De leerling kan een verhaal over een heldendaad schrijven.	De leerling kan de leestekens: punt, komma, dubbele punt, puntkomma, uitroepetekens, vraagtekens en aanhaalingstekens op de juiste manier gebruiken in een tekst. De leerling kan hoofdletters op de juiste manier gebruiken in een tekst.
	De leerling kan een overzicht maken van de ingevulde vragenformulieren. De leerling kan bij het overzicht bij elke vraag een samenvattend antwoord formuleren.	De leerling kan een duidelijke instructie geven.	De leerling kan een verhaal beeldender maken door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.	De leerling kan de tussenklanken -e en -en bij samenstellingen op de juiste manier toepassen.
	De leerling kan zijn onderzoeksresultaten in een verslag verwerken.	De leerling kan vertellen wat een debat is. De leerling kan vertellen hoe je een debat kunt voeren. De leerling kan zijn of haar eigen mening verdedigen tijdens een debat.	De leerling kan een e-mail schrijven.	De leerling kan de spellingsregels voor het gebruik van trema en apostrof correct toepassen.
	De leerling kan het lied 'Oja nare nyton moro ran' zingen. De leerling kan vertellen waar het lied over gaat.	De leerling kan een reclameboodschap herkennen. De leerling kan een product aanprijzen met de kenmerken van een reclameboodschap.		De leerling kan de leestekens: punt, komma, dubbele punt, puntkomma, uitroepetekens, vraagtekens en aanhaalingstekens op de juiste manier gebruiken in een tekst. De leerling kan hoofdletters op de juiste manier gebruiken in een tekst. De leerling kan de tussenklanken -e en -en bij samenstellingen op de juiste manier toepassen. De leerling kan de spellingsregels voor het gebruik van trema en apostrof correct toepassen.

Thema 7 Media

	Taal verkennen Woordenschat	Begrijpend Lezen	Taal verkennen Grammatica	Taal verkennen Taalgebruik
Introles				
Week 1	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan informatie uit een tekst halen. De leerling kan gebeurtenissen uit een tekst op chronologische volgorde zetten.	De leerling kan de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid benoemen in enkelvoudige zinnen.	De leerling kan van versterkende bijvoeglijke naamwoorden maken.
Week 2	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.	De leerling kan bijwoorden in enkelvoudige zinnen benoemen en gebruiken.	De leerling kan verschillen noemen tussen schrijftaal en spreektaal.
Week 3	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan in een tekst meningen en feiten onderscheiden.	De leerling kan de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid in een zin benoemen. De leerling kan bijwoorden in een zin benoemen.	De leerling kan versterkende bijvoeglijke naamwoorden maken. De leerling kan verschillen noemen tussen schrijftaal en spreektaal.
Week 4	De leerling herhaalt alle aangeboden thema-woorden rond het thema Milieu.	De leerling kan in een tekst positieve en negatieve boodschappen onderscheiden.		

	Meertaligheid	Spreeken en luisteren	Schrijven	Spellen
	De leerling kan in drie verschillende talen woorden rondom media uitspreken.	De leerling kan gesloten en open vragen afwisen in een interview.	De leerling kan een verslag maken van een interview.	De leerling kan het koppelteken op de juiste manier gebruiken. De leerling kan samengestelde aardrijkskundige namen op de juiste manier spellen.
	De leerling kan vertellen waarom het Sranan een lingua franca is. De leerling kan vertellen wat de verdienste is geweest van Papa Koeners voor het Sranan.	De leerling kan een synopsis (samenvatting) maken voor een reclameboodschap.	De leerling kan een script schrijven voor een reclameboodschap op tv.	De leerling kan een voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruiken.
	De leerling kan in verschillende talen een kort vraaggesprek voeren en/of volgen over het nieuws.	De leerling kan een argument voor een mening uitwerken. De leerling kan kort en gericht reageren in een debat.	De leerling kan een reactie schrijven op een stelling.	De leerling kan enkele Engelse, Franse en Latijnse woorden noemen.
	De leerling kan enkele woorden in het Nágarischrift schrijven.	De leerling kan als groep opereren in het uitvoeren van een drama-opdracht. De leerling kan het script van een reclameboodschap uitvoeren.		De leerling kan het koppelteken op de juiste manier gebruiken. De leerling kan samengestelde aardrijkskundige namen op de juiste manier spellen. De leerling kan een voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruiken. De leerling kan enkele Engelse, Franse en Latijnse leenwoorden noemen.

Thema 8 Sport

	Taal verkennen Woordenschat	Begrijpend Lezen	Taal verkennen Grammatica	Taal verkennen Taalgebruik
Introles				
Week 1	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan informatie, instructies en een oproep van elkaar onderscheiden.	De leerling kan de bijwoordelijke bepalingen van plaats, tijd en hoedanigheid benoemen in enkelvoudige zinnen.	De leerling kan aangeven wat homoniemen zijn. De leerling kan een woord in verschillende betekenissen gebruiken.
Week 2	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan tabellen, diagrammen en grafieken aflezen. De leerling kan de gegevens van tabellen, diagrammen en grafieken interpreteren.	De leerling kan alle behandelde zinsdelen in een enkelvoudige zin benoemen.	De leerling kan vertellen wat een bijschrift is. De leerling kan bijschriften schrijven.
Week 3	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan schema's aflezen. De leerling kan informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.	De leerling kan alle behandelde woordsoorten benoemen en gebruiken in een zin.	De leerling kan homoniemen herkennen en gebruiken. De leerling kan bijschriften herkennen en schrijven.
Week 4	De leerling herhaalt alle aangeboden thema-woorden rond het thema Milieu.	De leerling kan spelregels lezen en begrijpen.		

	Meertaligheid	Spreeken en luisteren	Schrijven	Spellen
	De leerling kan de woorden voor sporten lezen, schrijven en uitspreken in vier verschillende Surinaamse thuistalen.	De leerling kan een sportinstructie geven. De leerling kan een sportinstructie uitvoeren.	De leerling kan een mening vormen door op te schrijven welke meningen er bestaan over een onderwerp.	De leerling kan het koppelteken juist gebruiken.
	De leerling kan de woorden voor sporten lezen, schrijven en uitspreken in vier verschillende Surinaamse thuistalen.	De leerling kan een nauwkeurige beschrijving geven. De leerling kan een beschrijving nauwkeurig beluisteren.	De leerling kan een wedstrijdverslag schrijven.	De leerling kan enkele leenwoorden uit het Engels, Frans en Latijn herkennen en gebruiken.
	De leerling kan het refrein van 'Bigi Kaiman' zingen. De leerling kan taalvariaties maken van het refrein.	De leerling kan een dansinstructie geven.	De leerling kan een infographic maken.	De leerling kan vragen over de behandelde werkwoordspelling bedenken en beantwoorden.
	De leerling kan aangeven dat de taalkeuze die hij maakt samenhangt met de gesprekspartner en het gespreksonderwerp.	De leerling kan vertellen wat filosofen is. De leerling kan bijdragen aan een filosofisch onderzoek.		De leerling kan vragen en opdrachten bedenken en antwoorden formuleren over bovenstaande onderwerpen.

2 Leerstofoverzicht leerjaar 7 kwartaal 3

Thema 6		
LES	DOMEIN	ONDERWERP
Week 1		
1	Introles	Een nieuw thema
2	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
3	Begrijpend lezen	Tekstsoorten
4	Taal verkennen - grammatica	Bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd
5	Taal verkennen - taalgebruik	Afkortingen
6	Meertaligheid	Taalonderzoek 1
7	Spreken en luisteren	Presenteren en nauwkeurig luisteren
8	Schrijven	Een verhaal schrijven
9	Spellen	Leestekens en hoofdletters

Week 2		
10	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
11	Begrijpend lezen	Moeilijke woorden en zinnen
12	Taal verkennen - grammatica	Persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden
13	Taal verkennen - taalgebruik	Functies van beroepen
14	Meertaligheid	Taalonderzoek 2
15	Spreken en luisteren	Instructies geven
16	Schrijven	Een verhaal schrijven
17	Spellen	Samenstellingen

Week 3		
18	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
19	Begrijpend lezen	Is de tekst bruikbaar?
20	Taal verkennen - grammatica	Herhaling van les 4 en 12
21	Taal verkennen - taalgebruik	Herhaling van les 5 en 13
22	Meertaligheid	Onderzoeksverslag schrijven
23	Spreken en luisteren	Je mening verdedigen in een debat
24	Schrijven	Een e-mail schrijven
25	Spellen	Trema en apostrof

Week 4		
26	Begrijpend lezen	Kenmerken van een verhaal
27	Meertaligheid	Lied in het Karina auran
28	Spellen	Herhaling van les 9, 17 en 25
29	Taal verkennen - woordenschat	Herhaling themawoorden
30	Spreken en luisteren	Reclame maken voor je held

Thema 7

LES	DOMEIN	ONDERWERP
Week 1		
1	Introles	Een nieuw thema
2	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
3	Begrijpend lezen	Volgorde van gebeurtenissen
4	Taal verkennen - grammatica	Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid
5	Taal verkennen - taalgebruik	Versterkende woorden
6	Meertaligheid	Woordenschat in verschillende talen
7	Spreeken en luisteren	Een leeftijdsgenoot interviewen
8	Schrijven	Een verslag van een interview
9	Spellen	Koppelteken en aardrijkskundige namen

Week 2

10	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
11	Begrijpend lezen	Informatie in een schema zetten
12	Taal verkennen - grammatica	Bijwoorden
13	Taal verkennen - taalgebruik	Schrijftaal en spreektaal
14	Meertaligheid	Sranan als lingua franca
15	Spreeken en luisteren	Een reclameboodschap voorbereiden
16	Schrijven	Een script voor een reclamespot
17	Spellen	Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

Week 3

18	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
19	Begrijpend lezen	Meningen en feiten
20	Taal verkennen - grammatica	Herhaling van les 4 en 12
21	Taal verkennen - taalgebruik	Herhaling van les 5 en 13
22	Meertaligheid	Spreeken in verschillende talen
23	Spreeken en luisteren	Debatteren
24	Schrijven	Een reactie schrijven op een stelling
25	Spellen	Leenwoorden

Week 4

26	Begrijpend lezen	Positieve en negatieve boodschappen
27	Meertaligheid	Kalligrafie: het Nágari-schrift
28	Spellen	Herhaling van les 9, 17 en 25
29	Taal verkennen - woordenschat	Herhaling themawoorden
30	Spreeken en luisteren	Een reclameboodschap presenteren

Thema 8

LES	DOMEIN	ONDERWERP
Week 1		
1	Introles	Een nieuw thema
2	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
3	Begrijpend lezen	Informatie, instructies en een oproep
4	Taal verkennen - grammatica	Bijwoordelijke bepalingen
5	Taal verkennen - taalgebruik	Homonimen
6	Meertaligheid	Sporten in verschillende talen
7	Spreeken en luisteren	Sportinstructies
8	Schrijven	Meningen over een onderwerp
9	Spellen	Koppelteken en aardrijkskundige namen

Week 2

10	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
11	Begrijpend lezen	Tabellen, diagrammen en grafieken
12	Taal verkennen - grammatica	Zinsontleden
13	Taal verkennen - taalgebruik	Bijschrijven
14	Meertaligheid	Spelen met sportwoorden
15	Spreeken en luisteren	Een beschrijving geven
16	Schrijven	Een wedstrijdverslag
17	Spellen	Leenwoorden

Week 3

18	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
19	Begrijpend lezen	Schema's
20	Taal verkennen - grammatica	Woordsoorten
21	Taal verkennen - taalgebruik	Herhaling van les 5 en 13
22	Meertaligheid	Een liedje vertalen
23	Spreeken en luisteren	Dansinstructies
24	Schrijven	Een infographic maken
25	Spellen	Werkwoorden

Week 4

26	Begrijpend lezen	Spelregels
27	Meertaligheid	Taalkeuze
28	Spellen	Herhaling van les 9, 17 en 25
29	Taal verkennen - woordenschat	Herhaling themawoorden
30	Spreeken en luisteren	Filosofen

3 Woordenlijst leerjaar 7 kwartaal 3

Thema 6	
Les 2	Les 3
Expliciet	Impliciet
het eigenbelang	afwachtend
gekwetst	dapper
de gemeenschap	geliefd
heldhaftig	ingrijpen
initiatief nemen	de kameraad
de lafaard	klikken
de moed	laf
de omstanders	in de steek laten
opkomen voor iets	moedig
optreden	onveilig
de redder	onzeker
het uiterste	politiek
zich verschuilen achter	stoer
zichzelf wegcijferen	tonen
de zwakte	vluchten

Les 10	Les 11
Expliciet	Impliciet
achterstellen	de bankrekening
de feminist	een beroep uitoefenen
genderneutraal	blijken
krachten bundelen	de echtgenoot
het lef	de gelijke kans
de maatschappij	het gelijke recht
opofferen	onderscheid maken
de plicht	onzichtbaar
de positie	het protest
protesteren	de term
het recht	de toestemming
zich verenigen	uitschrijven
voor jezelf opkomen	verkrijgen
voor vol aanzien	vreemd opkijken
wereldwijd	zakendoen

Les 18	Les 19
Expliciet	Impliciet
het activisme	de aids
de afschaffing	bijbehorend
de erkenning	de gezondheidszorg
extreem	de hiv
hedendaags	hiv-positief
de Nobelprijs	de kinderrechten
ondanks	de lezing
de speech	de operatie
strijdbaar	omkomen
de toewijding	oprichten
traumatisch	het opvanghuis
vasthoudend	de pleegmoeder
vernoemen naar	de scholing
zich verzetten	het verdrag
voordragen	de voeding

uitdrukking/spreekwoord	Les 26
een doel voor ogen hebben	Impliciet
de eerste de beste	de actie
met gevaar voor eigen leven	arresteren
ergens schoon genoeg van hebben	de arrestatie
door het vuur gaan voor iets	de bekeuring
	belachelijk
	bestemd zijn voor
	de boycot
	fronsen
	de gebeurtenis
	het proces
	de rechtbank
	verduren
	voortaan
	weerhouden
	weigeren

Thema 7	
Les 2	Les 3
Expliciet	Impliciet
de belichting	aanbrengen
de cameraman, de cameravrouw	aankondigen
de geluidstechnicus	de akela
de live-uitzending	begeleiden
de mini-microfoon	de camerabeelden
de montage	het detail
de opname	de geïnterviewde
de presentator, de presentatrice	iemand op zijn gemak stellen
de regisseur, de regisseuse	de gerichte vraag
de reporter	interesseren voor
de set	een interview geven
stimuleren	nerveus
de studio	noodzakelijk
het tv-station	de padvinderij
de visagist, de visagiste	in zijn werk gaan

Les 10	Les 11
Expliciet	Impliciet
de commercial	de burger
draadloos	het computernetwerk
het familiebericht	de digitale media
gebruiksvriendelijk	gelijktijdig
het icoon	de live-stream
de internetverbinding	het mediabedrijf
de link	nieuwswaardig
de muisklik	specialiseren
publiceren	surfen
de redacteur	het telecommunicatiebedrijf
de social media	het tijdperk
het softwareprogramma	uitzenden
de storing	verspreiden
de telecommunicatie	via
het world wide web (het www)	voorzien

Les 18	Les 19
Expliciet	Impliciet
het account	checken
appen	geruststellen
de camera	inhouden
de carrière	irriteren
chatten	leerzaam
delen (van een bericht)	de lesstof
het document	ontwikkelen
downloaden	de skill
de IT	de smartphone
de melding	uitwisselen
participeren	de videogame
de pdf	zich voornemen
de strategie	zich voorbereiden
uploaden	de website
versturen	de WhatsAppgroep

uitdrukking/spreekwoord	Les 26
uit het oog verliezen	Impliciet
met een half oor luisteren	het blog
een pak van mijn hart	cyberpesten
paniek uitbreken	dissen
geen vuiltje aan de lucht	het forum
	zich herkennen
	ideaal
	nalatig
	ongevraagd
	ongewenst
	onsportief
	oplettend
	per ongeluk
	de pinpas
	toelaten
	toestaan

Thema 8	
Les 2	Les 3
Expliciet	Impliciet
aan de voet van	andermans
arriveren	beschikbaar
de begeleider	de deelname
het certificaat	de deelnemer
continu	het eindpunt
het entertainment	de finish
de faciliteiten	het instapbewijs
zich opgeven	de instructie
het reglement	opvolgen
de route	de rotonde
de startlocatie	het schema
stipt	sportief
het terrein	de toegang
de veiligheid	voorbereiden
de warming-up	waardevol

Les 10	Les 11
Expliciet	Impliciet
de aanleg	aankomen
de BMI	aanpassen
de bron	beïnvloeden
de diabetes	bepalen
het diagram	berekend
erfelijk	de eetgewoonte
de formule	gevoelig
het geslacht	het gewicht
in combinatie met	de gezondheid
de indeling	de lengte
de massa	het ondergewicht
de obesitas	het overgewicht
de verhouding	de suikerziekte
het voedingspatroon	de tabel
de waarde	de vetten

Les 18	Les 19
Expliciet	Impliciet
absoluut	behouden
de atleet	beoefenen
de discipline	de hink-stap-sprong
het doorzettingsvermogen	het leefpatroon
gebrekkig	de medaille
iets gemeen hebben	het olympisch goud
de inspiratie	de omstandigheden
het kampioenschap	zichzelf ontwikkelen
zich kwalificeren	de Pan-Amerikaanse Spelen
op het niveau komen	de tegenslag
olympisch	het trainingsschema
het record	de vlinderslag
de routine	volhouden
de topsporter	de vrije slag
de wilskracht	op wereldniveau

uitdrukking/spreekwoord	Les 26
ergens aan werken	Impliciet
met als hoogtepunt	de antenne
het record verbreken	de arbiter
de top bereiken	blocken
iets vlot laten verlopen	bovenhands
	het fluitsignaal
	hinderen
	maximaal
	met de vlakke hand
	onderhands
	opzettelijk
	de overtreding
	de set-up
	het speelveld
	de sprongservice
	het toernooi

4 Werkbladen kwartaal 3

WERKBLAD BEGRIJPEND LEZEN THEMA 6 HELDEN

Je herhaalt

- de kenmerken van een verhaal herkennen.

Informatie

Een verhaal:

- heeft een structuur: inleiding, kern en slot;
- heeft een boodschap (thema);
- gaat over personages zoals mensen, dieren, fantasiewezens;
- beschrijft handelingen en gebeurtenissen;
- speelt zich af in een bepaalde ruimte;
- speelt zich af in een bepaalde tijd;
- duurt een bepaalde tijd.

Een verhaal is bedoeld om de lezer te amuseren. Als je leest voor je plezier, kun je genietend lezen. Om de vragen te kunnen beantwoorden moet je ook **intensief lezen**. Daarbij let je op de hoofdgedachte, het thema, de structuur en de verbanden (signaalwoorden).

OPDRACHT 1

Lees de vragen. Lees de tekst 'Een zware zak rijst' intensief.

- a. Wie is de hoofdpersoon in dit verhaal? Schrijf het in je schrift op.
- b. Wat kom je allemaal te weten over de hoofdpersoon? Schrijf dit in steekwoorden op.
- c. Wat weet je over de plek waar het verhaal zich afspeelt? Schrijf dit in steekwoorden op.

Informatie

In een verhaal is er een **verband** tussen zinsdelen, zinnen en alinea's. Je kunt bijvoorbeeld de volgorde zien aan **signaalwoorden van tijd**: voordat, vroeger, eerst, eerder, aanvankelijk, daarna, nadat, later, wanneer, intussen, tegelijkertijd, tijdens.

OPDRACHT 2

- a. Het verhaal wordt niet in chronologische volgorde verteld. Welke stukjes tekst zijn het eerst gebeurd? Welke daarna?
Schrijf de nummers van de tekstblokjes op de chronologische volgorde in je schrift op.
- b. In sommige tekstblokjes staan woorden die iets vertellen over de tijd waarin het tekstblokje zich afspeelt.
Schrijf die woorden op.
- c. In welke tijd speelt het verhaal zich af?
Schrijf hoe je dat weet in je schrift op.

OPDRACHT 3

Wat vind jij de belangrijkste gebeurtenis in deze tekst? Schrijf je antwoord in je schrift op.

OPDRACHT 4

Schrijf het thema, de boodschap van dit verhaal in je schrift op.

OPDRACHT 5

- a. Wat vind je van het verhaal? Schrijf je antwoord in je schrift op.
- b. Hoe vind je het dat het verhaal niet verteld wordt in de volgorde waarin het gebeurt?
Schrijf je antwoord in je schrift op.

tekst 1

Een zware zak rijst

- 1 Dag buurvrouw, ik wil u wel helpen sjouwen, maar ik mag van mijn ouders nooit naar binnen bij anderen.
'Ik begrijp het! Maar wat lief van je! Mijn rollator is kapot. En mijn rug is oud geworden: die zak rijst is veel zwaarder dan ik dacht.'
- 2 Buurvrouw had twee jaar terug haar heup had gebroken bij een val. Ze liep daardoor erg langzaam en moeilijk. Met een loopkruk of rollator zou het vlotter gaan.
'Maar ik had geen rijst meer in huis, en moest nog wat andere kleine boodschappen doen.'
- 3 Zora had zojuist twee eieren gekocht bij de supermarkt op de hoek. Zij was het enige kind in de Matzelijsstraat. Ze hadden het thuis niet zo breed. Haar moeder zou nasi maken met gebakken ei. Zora mocht van haar ouders met niemand mee, wanneer ze naar de winkel ging. Praten mocht, maar niet te lang. Er gebeurden zoveel lelijke dingen met kinderen.
- 4 'Wat is een rollator?' vroeg Zora toen zij rustig naast buurvrouw liep, met een zak van vijf kilo rijst in haar armen. Buurvrouw had die twee eieren in haar tas gedaan. 'Het is een loopwagentje: met wielen, waar ik op kan steunen. Begrijp je?'
- 5 'Maar waarom gaat u er niet mee naar de winkel?'
- 6 'Oh gudu, die wielen staan helemaal krom. En het draagmandje van ijzer dat voorop hing, is kapot. Ik heb mijn rollator gekregen: er was gelukkig een arts die behoeftige bejaarden aan dit soort apparaten kon helpen.
'Heeft de arts er niet nog eentje voor u? Zo'n arts is toch rijk?'
- 7 'Nee, helaas. Die moet nu eerst andere bejaarden helpen. Ja, mi gudu, ik zal er eentje moeten gaan huren. Dat kost me 150 SRD per maand!'
- 8 'Zo duur! Mmm ...'
- 9 Ze waren nu bij de poort.
'Je bent een kleine engel yu! Dank je wel voor je hulp! Doe je best op school hoor!'
- 10 'Ja buurvrouw, ik wil later ook arts worden. Dan regel ik voor alle oude mensen die het nodig hebben een gratis rollator.'
- 11 Buurvrouw lachte: 'Wacht, je vergeet je eieren!'
- 12 Ze haalde uit haar tas een bak met zes eieren tevoorschijn. Zora's ogen werden groot! 'Aah! Buurvrouw, bedankt! Bedankt!'
- 13 Die avond was de nasi extra lekker. De volgende dag kreeg Zora een gekookt ei mee naar school.

WERKBLAD SCHRIJVEN THEMA 6 HELDEN

Je herhaalt

- een mail schrijven.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes en schrijfblaadjes
- indien mogelijk een computer

Informatie

Een e-mail is een elektronische brief. Die maak je zo:

1. Maak een nieuw bericht aan in een mailprogramma van een computer of smartphone.
2. Doe het zoals hieronder.

The screenshot shows a standard email composition interface. At the top, there are buttons for 'Verzenden' (Send), 'Bijvoegen' (Attach), and 'Verwijderen' (Delete). Below these are fields for 'Van' (From), 'Aan' (To), and 'Onderwerp' (Subject). The 'Aan' field contains the email address 'oma@lamur.sr'. Below the subject field is a section for the salutation ('De aanhef') with a dropdown menu showing options like 'Beste', 'Lieve', and 'Geachte'. The main body of the email is a large text area with a rich text editor toolbar above it, containing icons for bold, italic, underline, text color, background color, bulleted list, numbered list, link, unlink, and other formatting options. At the bottom, there are buttons for 'Verzenden' and 'Verwijderen', along with a status bar showing the current cursor position and other details.

OPDRACHT 1

Lees de tekst 'Interview met Villa Zapakara'.

Schrijf een mail aan een medewerker van de krant. Vraag of die iemand wil interviewen die jij een held vindt.

- a. Schrijf in steekwoorden op kladblaadje:
 1. Aan welke krant schrijf je de mail?
 2. Wie vind jij dat de krant moet komen interviewen?
 3. Waarom vind je die persoon een held?
 4. Wat moet er zeker in je mail komen?
 5. Wat is het onderwerp van je mail?
 6. Hoe groet je de persoon van de krant aan het begin en aan het eind?
 7. Hoe onderteken je de mail?
- b. Bepaal de volgorde van de steekwoorden uit vraag 4.

OPDRACHT 2

- a. Schrijf de mail op een kladblaadje.
- b. Controleer je mail. Omcirkel de antwoorden.
 - 1. Heb je met je mail bereikt wat je wil, denk je? ja / nee
 - 2. Staat alle informatie erin die nodig is? ja / nee
 - 3. Heb je een onderwerp opgeschreven? ja / nee
 - 4. Heb je de persoon van de krant begroet aan het begin en aan het eind? ja / nee
 - 5. Zijn de zinnen goed? ja / nee
 - 6. Is de spelling correct? ja / nee
- c. Verbeter je mail zo nodig.

OPDRACHT 3

Schrijf je mail netjes over op een schrijfblaadje. Typ de mail eventueel op de computer.

Interview met Villa Zapakara

Aan: info@dewaretijd.cam
Onderwerp: interview met Villa Zapakara

Dag medewerker van De Ware Tijd,

Gistermiddag was ik bij een middag op Villa Zapakara. Daar deed een meneer spelletjes met ons over de natuur en cultuur van Suriname. Dat vond ik zo leuk, dat ik u wil vragen om de meneer te interviewen. Dan kan hij vertellen over wat hij allemaal doet voor de Surinaamse natuur en cultuur. Veel meer kinderen en volwassenen moeten daar iets van weten, vind ik. De meneer is echt mijn held geworden, want hij is ook heel grappig. Ik weet zeker dat het dus ook meteen een leuk interview wordt! Ik weet de naam niet van de meneer, maar mijn moeder heeft wel een foto van hem gemaakt. Dan kunt u hem vast wel vinden bij Villa Zapakara.

Ik hoop dat u hem gaat interviewen.

Groet,
Jorello

OPDRACHT 1 EEN STRIPVERHAAL OVER EEN SUPERHELD

Je leert

- een stripverhaal maken over een zelfbedachte superheld of superheldin.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- een potlood en kleurpotloden
- een groot vel papier

OPDRACHT 1

Bedenk wie jouw held of heldin wordt in het stripverhaal.

Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- a. Hoe ziet jouw held of heldin eruit?
- b. Wat kan jouw held of heldin heel goed?
- c. Hoe heet jouw held of heldin?

OPDRACHT 2

Bedenk een kort verhaal met jouw held of heldin.

Schrijf in de hokjes wat je wil tekenen.

OPDRACHT 3

Maak het stripverhaal. Gebruik het stappenplan.

Stap 1: Teken je held of heldin op kladpapier.

Stap 2: Maak met potlood zes tekeningen voor je verhaal.

Stap 3: Maak het stripverhaal op het grote vel.

OPDRACHT II EEN VERHAAL OVER EEN PERSOON DIE VAAK PECH HEEFT

Je leert

- een fantasieverhaal schrijven over een personage dat vaak pech heeft.

Wat heb je nodig?

- een kladblaadje;
- je schrift;
- een tekenvel.

Wat ga je doen?

Niet alle verhalen gaan over helden. Jij gaat een verhaal schrijven over een personage dat niet dapper en sterk is. Er gaat van alles mis. Hij heeft vaak pech. Soms verliest hij alles. Toch loopt het verhaal altijd wel goed af.

OPDRACHT 1

Maak op kladpapier een woordspin. Schrijf op:

- wie de hoofdpersoon van je verhaal is;
- welke andere personages er zijn;
- welke eigenschappen ze hebben;
- waar en wanneer het verhaal zich afspeelt;
- hoe het verhaal begint (inleiding);
- hoe het verhaal verder gaat, wat er misgaat (kern);
- hoe het verhaal afloopt (slot).

OPDRACHT 2

Schrijf het verhaal.

- a. Maak een duidelijke indeling: inleiding, kern en slot.
- b. Zet er een titel boven.

OPDRACHT 3

Controleer je verhaal. Omcirkel de juiste antwoorden.

1. Staat er een titel boven het verhaal?	ja / nee
2. Past de titel bij het verhaal?	ja / nee
3. Staat het begin van het verhaal in de inleiding?	ja / nee
4. Staat in de inleiding over wie het verhaal gaat? ja / nee	
5. Staat in de kern hoe het verhaal verder gaat?	ja / nee
6. Staat in het slot hoe het verhaal afloopt?	ja / nee
7. Is je handschrift goed te lezen?	ja / nee
8. Is de spelling correct?	ja / nee

OPDRACHT 4

Maak een tekening bij het verhaal op een tekenvel. Kies bijvoorbeeld een belangrijke plek of een personage om te tekenen.

OPDRACHT III EEN ODE AAN EEN HELD**Je leert**

- wat een rondeel is;
- een rondeel schrijven over een held.

Wat heb je nodig?

- een kladblaadje
- je schrift of een schrijfblaadje.

Informatie

Een rondeel is een gedicht van acht regels, waarin steeds regels herhaald worden. In regel 1, 4 en 7 staat (bijna) hetzelfde. En ook regel 2 en 8 zijn (bijna) hetzelfde. Lees maar:

1. Was ik maar onze kat	1. Oma zijn, is geweldig
2. Opgerold op een kussen	2. Iedereen is gek op haar
3. Hij hoeft niet vroeg op te staan	3. Alle tijd van de wereld
4. Oh, was ik maar onze kat	4. Oma zijn, is geweldig
5. Nooit door een stortbui over straat	5. Koekjes bakken, spelletjes doen
6. En nooit naar school	6. Brasa's en bosi's geven aan de kleinkinderen
7. Als ik toch onze kat was...	7. Was ik maar vast oma
8. Lekker opgerold op een kussen	8. Iedereen is gek op haar

OPDRACHT 1

Maak een rondeel over een held. De held mag een beroemdheid zijn, iemand die alleen jij kent, iemand die helemaal niet bestaat, een fantasiefiguur. Bedenk minstens tien verschillende helden.

Kies er drie uit. Schrijf bij die drie helden in steekwoorden op een kladblaadje:

- a. Hoe je held heet. Wie of wat is hij/zij?
- b. Hoe je held eruit ziet.
- c. Wat je held doet.
- d. Welke kenmerken of eigenschappen je held heeft.
- e. Wat hem/haar speciaal maakt.

OPDRACHT 2

Schrijf een rondeel. Dat gaat zo:

1. Denk aan je held. Schrijf vier zinnen die in je opkomen op een kladblaadje. Gebruik de antwoorden van opdracht 1.
2. Schrijf de nummers 1 t/m 8 onder elkaar.
3. Kies van je vier zinnen de belangrijkste zin en schrijf die achter nummer 1, 4 en 7.
4. Kies nu de zin die het best bij de eerste zin past. Schrijf die achter nummer 2 en 8.
5. Bedenk nu zinnen bij 3, 5 en 6. Dat mogen zinnen zijn die je al bedacht had, maar misschien bedenk je terwijl je bezig bent nog iets veel mooiers.
6. Lees je rondeel over. Verander woorden of stukjes zin om het grappiger, beter, liever of leuker te maken.
7. Controleer je rondeel. Is de spelling correct?
8. Ben je tevreden? Schrijf je rondeel in het net in je schrift of op een schrijfblaadje. Laat de nummers voor de zinnen weg.
9. Maak nog twee rondelen over je andere helden van opdracht 1.

Je herhaalt

- informatie uit een tekst halen en in een schema te zetten.

Informatie

Soms staan in een tekst veel dingen die je moet onthouden. Dan is het handig om de belangrijkste **informatie** overzichtelijk te **ordenen** in een tabel, stroomschema, tijdlijn of woordspin.

De belangrijkste informatie kun je vinden door vragen te stellen met de w/h-woorden. Om de antwoorden te vinden moet je **intensief lezen**. Daarbij let je op de hoofdgedachte, de structuur en verbanden (signaalwoorden).

OPDRACHT 1

Lees de tekst 'Tips voor een super interview!' intensief.

De tekst is verdeeld in stukken: inleiding, kern en slot.

Schrijf de nummers van de juiste tekstblokken op:

- de inleiding van de tekst staat in blok _____
- de kern staat in blok _____
- het slot staat in blok _____

OPDRACHT 2

a. Schrijf de drie stappen in onderstaand schema.

b. Schrijf de tips die de schrijver bij elke stap geeft onder iedere stap op.

Stap 1:	...
Tips:	
Stap 2:	...
Tips:	
Stap 3:	...
Tips:	

tekst 1

Tips voor een superinterview!

- 1 Iedereen heeft wel iets interessants te vertellen, iets waar hij veel over weet of iets bijzonders dat hij of zij heeft meegemaakt. Als je iemand gaat interviewen, hoop je natuurlijk dat je zo'n mooi verhaal te horen krijgt. Dat kan als je je interview goed voorbereidt. Hier zijn wat tips.
- 2 De voorbereiding is de eerst stap als je gaat interviewen. Bij de voorbereiding is het belangrijk om goede vragen te bedenken. Als je je verdiept in de persoon die je gaat interviewen of het onderwerp waar hij of zij zo veel over weet, kun je interessantere vragen bedenken.
- 3 Als je vervolgens het interview afneemt, is het belangrijk om aantekeningen te maken van het gesprek, of om het op te nemen. Dat moet je dan wel van tevoren zeggen. Als je aantekeningen hebt gemaakt, kun je het interview makkelijk uitwerken. Stel de geïnterviewde aan het begin van het interview op zijn gemak door eerst even gewoon te babbelen. Dan worden de zenuwen minder. Daarna vertelt de geïnterviewde je misschien wel zijn grootste geheim. Het is ook belangrijk om goed te luisteren. Dat lijkt misschien gek, maar de meeste interviewers zijn na het stellen van de vraag alweer met hun gedachten bij de volgende vraag. Maar als je goed luistert, hoor je misschien iets bijzonders, waar je best meer over zou willen weten. Stel dan gerust een vervolgvraag. Of laat stiltes vallen, zodat de geïnterviewde even na kan denken. Misschien heeft hij dan nog meer te vertellen op die vraag. Let er vooral op dat je de geïnterviewde laat uitpraten. Het is zonde als iemand niet alles kon vertellen wat hij wilde, omdat jij er doorheen praatte. En soms zegt iemand misschien iets wat je stom vindt, maar als interviewer moet je altijd aardig blijven.
- 4 De uitwerking is de laatste stap. Als je uiteindelijk klaar bent met het interview, is het handig om het interview zo snel mogelijk uit te schrijven. Kijk er dan de volgende dag nog een keer naar. Kan er iets beter? Is alles goed gespeld? Als je helemaal tevreden bent, laat je het interview nog even lezen door degene die je geïnterviewd hebt. Dan weet je zeker dat je het allemaal goed hebt opgeschreven.
- 5 Op deze manier kun jij ook een superinterview maken!

Je herhaalt

- het schrijven van een dialoog voor een script.

Wat heb je nodig?

- kladpapier en schrijfpapier
- indien mogelijk een computer

Informatie

Een **dialoog** is een gesprek tussen twee mensen. De gesprekspartners moeten goed naar elkaar luisteren. Ze mogen niet door elkaar praten. In een gesprek waarbij twee mensen hun mening geven over een bepaald onderwerp of een discussie voeren, praten ze vaak om de beurt. In een vraaggesprek of **interview** stelt de ene persoon vragen en geeft de ander antwoord.

In een reclamespotje vind je vaak een dialoog. Zo'n spotje maak je met behulp van een **script**. Daarin staan de antwoorden op de vragen:

- waar speelt het zich af?
- wat is de situatie?
- wie doen er mee?
- wat gebeurt er?
- wat zeggen de personages en hoe doen ze dat? (= de dialoog)

De dialoog voor een script schrijf je precies zoals het gezegd wordt, dus in de directe rede.

OPDRACHT 1

Lees nog eens het script dat je in les 16 hebt geschreven. Schrijf een dialoog voor een reclamespotje. Gebruik je kladblaadje en schrijf in steekwoorden op:.

- a. Over welk product gaat jouw reclamespotje?
- b. Wat zijn de kenmerken van je product?
- c. Wie zijn de hoofdpersonen in jouw reclamespotje?
- d. Bedenk een slogan voor jouw reclamespotje.

TIP

Een slogan is een reclamezin die mensen makkelijk onthouden, bijvoorbeeld omdat het rijmt: De bakabana's van tante San, daar wordt iedereen blij van!

OPDRACHT 2

Schrijf je dialoog op een kladblaadje.

Schrijf de naam van de spreker steeds op een nieuwe regel.

Schrijf tekst die wordt uitgesproken tussen aanhalingstekens. Schrijf kenmerken over de spreker tussen haakjes op: hoe hij praat, kijkt of beweegt.

Zorg ervoor dat je slogan in dialoog wordt verwerkt.

TIP

Gebruik versterkende bijvoeglijk naamwoorden, zoals broodnodig, gloednieuw of vlijmscherp.

OPDRACHT 3

a. Controleer je dialoog. Omcirkel de antwoorden.

1. Zijn het goede zinnen?

ja / nee

2. Weet je hoe de spreker praat, kijkt of beweegt?

ja / nee

3. Heb je de aanhalingstekens goed gebruikt?

ja / nee

4. Is de rest van de spelling correct?

ja / nee

b. Verbeter je dialoog zo nodig.

c. Schrijf je dialoog over op schrijfpapier.

OPDRACHT 1 EEN NIEUWSBERICHT

Je leert

- een actueel nieuwsbericht schrijven

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- schrijfblaadjes of schrift
- mobiel indien het bericht opgenomen wordt

Informatie

Een **nieuwsbericht** is een kort bericht in een krant of op internet, waarin je anderen informeert over een gebeurtenis of situatie.

Je gebruikt formele taal die past bij de doelgroep. Je geeft vooral feiten.

In een nieuwsbericht geef je antwoord op de vragen w/h-vragen.

Bijvoorbeeld bij de titel 'Ocelot uit de Paramaribo Zoo ontsnapt':

- Wanneer is de ocelot ontsnapt?
- Hoe is de ocelot ontsnapt?
- Wie waren er op dat moment aan het werk?
- Waar zou de ocelot nu zijn?

Een nieuwsartikel heeft de volgende indeling:

- een informatieve of pakkende titel
- datum
- inleiding: hierin schrijf je wat het onderwerp van het artikel is.
- kern: hierin werk je het onderwerp uit.
- slot: hierin rond je het onderwerp af.

OPDRACHT 1

- a. Kies vier actuele nieuwsonderwerpen. .
- b. Kies één onderwerp waarover je het nieuwsbericht gaat schrijven.
- c. Kies een doelgroep. Voor wie is het nieuwsbericht bedoeld?

OPDRACHT 2

- a. Bedenk tien w/h-vragen. Schrijf je antwoorden in steekwoorden op.
- b. Bepaal de indeling van je nieuwsbericht: inleiding, kern en slot.

OPDRACHT 3

Schrijf het nieuwsbericht.

Gebruik je aantekeningen van opdracht 2.

- a. Schrijf de inleiding.
- b. Schrijf de kern.
- c. Schrijf het slot.

OPDRACHT 4

- a. 1. Controleer je werk.
Gaat het nieuwsbericht over het onderwerp dat je hebt gekozen? ja / nee
2. Geeft het nieuwsbericht antwoord op de w/h-vragen? ja / nee
3. Staan er feiten? ja / nee
4. Is het nieuwsbericht goed te begrijpen? ja / nee
5. Is je handschrift goed te lezen? ja / nee
6. Is de spelling correct? ja / nee
- b. Lees je nieuwsbericht na. Corrigeer waar nodig.

OPDRACHT II ALLES OVER ETEN

Je leert

- een interview houden voor een tekst over eten.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes;
- schrijfblaadjes

OPDRACHT 1

Stel je voor, jij bent een voedsel-journalist, iemand die schrijft over alles wat met eten te maken heeft. Je hebt eerder onderzoek gedaan naar hoe mensen vroeger aten. Daar heb je een boek over geschreven. Soms schrijf je recensies over de restaurants die je bezoekt. Soms interview je koks voor een kookshow op televisie. Zo nu en dan schrijf je een artikel in een kooktijdschrift over eten en cultuur.

Voor een kooktijdschrift ga je iemand interviewen over zijn favoriete gerecht. Bereid het interview voor. Schrijf je ideeën, antwoorden, vragen op een kladblaadje.

- a. Wie zou je willen interviewen, familieleden, vrienden of beroemdheden?
- b. Hoe wil je de gegevens uit het interview verwerken? Maak je een verslag, verhaal, recept, kooktips, reclame of, script? Kies een tekstsoort en tekstvorm.
- c. Bedenk wat leuke informatie is. Wat wil je zeker van de geïnterviewde personen te weten komen? Schrijf minstens vijf vragen op die je zeker wil stellen voor een interview.

OPDRACHT 2

Een voedseljournalist maakt contact met je. Hij wil jou interviewen over je favoriete gerecht. Je kreeg de vragen vooraf om je interview voor te bereiden.

Schrijf je antwoorden bij opdracht 1c op een kladblaadje.

OPDRACHT 3

- a. Werk je antwoorden van opdracht 2 uit tot de tekstsoort die je koos bij opdracht 1b. Schrijf je tekst eerst op een kladblaadje.
- b. Lees het over en verbeter waar nodig tot je tevreden bent.
- c. Schrijf je tekst in je schrift.

OPDRACHT 4

- a. Controleer je schrijfwerk.
 1. Is je handschrift goed te lezen? ja / nee
 2. Is de spelling correct? ja / nee
 3. Is de tekst volledig? ja / nee
- b. Verbeter zo nodig je werk.

OPDRACHT III OPROEP OP DE RADIO

Je leert

- een overhalende boodschap voor de radio maken.

Wat heb je nodig?

- je schrift of schrijfblaadje

Wat ga je doen?

Stel je voor: Vorige week liep je naar school met je mobiel in je hand. Je was zo verdiept in je telefoon dat je niet uitkeek bij het oversteken. Je werd bijna aangereden. Gelukkig kon de automobilist nog net uitwijken. Het voorval heeft je aan het denken gezet. Het had veel erger kunnen aflopen. Je beseft nu dat het gevaarlijk kan zijn om onderweg op je mobiel te kijken. Je ziet het steeds vaker om je heen. Daarom wil je een boodschap op de radio uitzenden. Je wilt jongeren ervan overtuigen dat tegelijk je telefoon gebruiken en veiligheid niet samengaan.

OPDRACHT 1

Schrijf in steekwoorden op:

- Waarom doe je de oproep, wat is de aanleiding? _____
- Wat wil je met de oproep bereiken? Wat is je doel? _____
- Wie wil je met deze oproep bereiken? Wat is je doelgroep? _____

OPDRACHT 2

Maak een opzet voor een radioboodschap. Gebruik je aantekeningen van opdracht 1.

Inleiding a. Een korte toelichting op het onderwerp, zie opdracht 1. b. Jouw standpunt.	a. _____ _____ _____ b. Fietsen en tegelijkertijd je telefoon gebruiken, gaan niet samen.
Kern Bedenk drie argumenten voor jouw standpunt. Licht elk argument kort toe.	Argument 1: _____ Toelichting: _____ Argument 2: _____ Toelichting: _____ Argument 3: _____ Toelichting: _____
Slot Herhaal je standpunt en je belangrijkste argument.	

OPDRACHT 3

Schrijf je radioboodschap helemaal op zoals je het wilt zeggen. Maak een duidelijke indeling (inleiding, kern slot). Begin elke alinea in de kern met een duidelijke kernzin en een toelichting.

Je herhaalt

- spelregels lezen en uitleggen.

Informatie

In een **instructie** legt een schrijver uit hoe je iets moet doen. Hij geeft de lezer stap voor stap een uitleg. Daarbij gebruikt de schrijver vaak signaalwoorden zoals eerst, daarna, dan, tot slot. Hij kan de stappen nummeren: stap 1, stap 2 en zo verder. Met die uitleg kun je bijvoorbeeld een cake bakken of een wasmachine gebruiken. Voorbeelden van een instruerende tekst zijn een gebruiksaanwijzing, handleiding, recept of **spelregels**. Spelregels zijn regels voor een spel of een sport. Met regels weet iedereen wat mag en wat niet, hoe je punten kunt scoren of wat het doel van het spel is.

OPDRACHT 1

- Lees de tekst 'Bossaball'.
- Schrijf in je eigen woorden het doel van het spel bossaball op.
- Op welke vier manieren kun je punten scoren bij bossaball? Schrijf die op.
- Welke drie fouten kun je maken bij het spel.

OPDRACHT 2

Schrijf in je schrift op:

- Welk onderdeel van het spel lijkt op volleybal?
- Welk onderdeel van het spel lijkt op turnen?
- Welk onderdeel van het spel lijkt op voetbal?

OPDRACHT 3

Schrijf in je schrift op:

- Wat vind je leuk aan bossaball?
- Wat lijkt je minder leuk aan bossaball?
- Zou je het zelf willen spelen? Leg je antwoord uit.

tekst 1

Bossaball**Wat is bossaball?**

Bossaball is een nieuwe balsport die kenmerken heeft van volleybal, voetbal en turnen. Twee teams spelen op een opblaasbaar speelveld met trampolines, die van elkaar gescheiden zijn door een net. Ook muziek hoort erbij wanneer er bossaball gespeeld wordt.

Spelregels van de nieuwe sport bossaball

- Op het speelveld staan twee teams van vijf spelers.
- Van ieder team staat één speler op de trampoline, de overige spelers staan op het opblaasbare speelveld.
- De bedoeling is om de bal op het speelveld van de tegenstander terecht te laten komen:
- Sla je de bal met je handen over het net op opblaasbare speelveld bij de tegenstander, dan scoor je 1 punt.
- Gebruik jij je voeten om de bal over het net te krijgen, dan scoor je 3 punten.
- Sla je de bal met je handen in de tram-

poline van de tegenstander, dan verdien je 3 punten.

- Gebruik jij je voeten om de bal in de trampoline van de tegenstander te krijgen, dan verdien je daar 5 punten mee.
- Als team mag je de bal 5 keer rondspelen (naar elkaar toe slaan), voordat deze over het net gespeeld moet worden.
- Met je handen mag je de bal een keer raken, met je voeten mag je de bal twee keer achter elkaar raken, maar dat telt als 1 pass.
- De spelers maken allerlei capriolen zoals salto's maken op de trampoline om de bal over het net te krijgen.

Bron: Bossaball Sports SL. [ONLINE](#)

Je herhaalt

- het schrijven van spelregels.

Wat heb je nodig?

- kladpapier en schrijfpapier

Informatie

Als je iemand schriftelijk wilt vertellen hoe een spel gaat, schrijf je een **instructie** of **spelregels**. Je geeft de ander dan stap voor stap een uitleg:

1. Bedenk wat de lezer moet weten om het spel te kunnen doen: het doel van het spel, het aantal spelers, de regels, hoe je begint, wanneer het afgelopen is, wie wint.
2. Maak een lijst van wat nodig is, zoals speelkaartjes, dobbelstenen en een bal.
3. Leg het spel duidelijk uit. Zet de stappen op volgorde. Gebruik daarbij doe-woorden en signaalwoorden: *Gebruik eerst, Kies dan, Pak daarna*.

OPDRACHT 1

Lees eerst het artikel. Lees daarna de spelregels over schaken.

12-jarige schaker bedenkt strategisch bordspel

Tijdens de KKF-jaarbeurs in Paramaribo kon het grote publiek kennismaken met het bordspel NYAMI-NO, een strategisch denkspel dat is bedacht door Michah Lew.

Michah is 12 jaar oud, zit op LTS-3 en is schaker van Schaakvereniging Het Jonge Paard. Zijn doel met het spel is om meer mensen te laten schaken. NYAMI-NO is daarvoor een goede opstap.

Als je NYAMI-NO leuk vindt, moet je schaken zeker proberen. Hij schaakt al vanaf hij 7 is en nog altijd met heel veel plezier.

Het spel wordt gespeeld in 2 teams van 13 wakamans, die zich bij aanvang van het spel in Oso bevinden. Tijdens het spel begeven zij zich naar het Veld waar ze elkaar van de Huku's van de Strati's verdrijven. Het doel van het spel is de

Wakamans van de tegenpartij in het Veld uit te schakelen. Daarnaast zijn er nog meer speelalternatieven.

Op de Jaarbeurs is het spel heel goed ontvangen. Nadat men de regels uitgelegd kreeg, kon er een potje worden gespeeld. De jongste speler was zes en de oudste over de tachtig.

Het spel werd gespeeld door opa's en oma's, oma's tegen kleinkinderen, volwassen mannen en vrouwen, vriend tegen vriendinnen. Eenieder kon genieten van een potje NYAMI-NO. Michah heeft een spel ontwikkeld voor echt iedereen.

De introductieversie van het spel wordt verkocht voor SRD 27,50. Voorlopig kun je het spel bestellen via de Facebookpagina. Daar zullen ook de verkoopadressen bekend worden gemaakt.

Bron: *12-jarige schaker bedenkt strategisch bordspel* GFC nieuws. (2017, 9 december). 12-jarige schaker bedenkt strategisch bordspel. [ONLINE](#)

Spelregels van schaken

Schaken is een bordspel voor twee personen, waarbij de ene speler met wit speelt en de ander met zwart. Aan het begin van het spel hebben beide spelers zestien schaakstukken: een koning, een dame, twee torens, twee lopers, twee paarden en acht pionnen.

Het spel klaarzetten:

Elke kleur heeft twee rijen schaakstukken. De voorste rij zijn allemaal pionnen. De achterste rij zet je van links naar rechts: toren – paard – loper – dame – koning – loper – paard – toren.

Het spelverloop:

De **pion** mag een stap naar voren gaan. Bij de eerste stap mag je kiezen tussen een of tweevakjes vooruit. Staat er een schaakstuk op het vakje schuin voor je, dan kan je dit schaakstuk 'slaan'.

De **toren** kan naar voenr, achteren, links en rechts gaan. Je mag de toren zoveel vakjes vooruitzetten, als je zelf wil. Je

mag zelf over een ander schaakstukspringen.

De **loper** beweegt altijd schuin, in welke richting je wil. Je mag de loper zoveel vooruitzetten als je zelf wil.

Het **paard** springt in de vorm van de letter L. Een paard mag over andere schaakstukken springen.

De **dame** mag zowel recht als schuin bewegen, in alle richtingen en zover ze wil.

De **koning** mag maar één vakje springen, in alle richtingen.

Kom je tot de achterste rij met een pion? Verwissel de pion dan voor een ander schaakstuk.

Doel van het spel

Het doel van schaken is om de tegenstander schaakmat te zetten. Schaakmat wil zeggen dat de koning wordt 'aangevallen' en niet meer kan bewegen over het schaakveld. De partij die schaakmat staat, heeft verloren.

OPDRACHT 2

Haal informatie uit het artikel om de spelregels van NYAMI-NO op te schrijven. Schrijf de spelregels net zoals die van schaken in je schrift op.

OPDRACHT 3

Welk bordspel speel jij graag?

Schrijf de spelregels van dat spel net zo op als van schaken en NYAMI-NO in je schrift op.

OPDRACHT I MUURKRANT OVER SPORT

Je leert

- een muurkrant maken over sport.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- schrijfblaadjes
- een groot vel papier
- tekenmateriaal
- lijm, schaar
- kranten en tijdschriften met plaatjes van jouw sport

OPDRACHT 1

Kies over welke sport jij een muurkrant wil maken

- a. Schrijf de naam van de sport groot op het grote vel papier.
- b. Wat weet je allemaal al over jouw sport? Maak een woordspin over jouw sport op een kladblaadje. Schrijf ook de onderwerpen waar je meer over zou willen weten in de woordspin op.

OPDRACHT 2

- a. Kies met behulp van de woordspin een aantal onderwerpen uit over jouw favoriete sport. Dat worden de onderwerpen van jouw muurkrant.
- b. Schrijf tekstjes over die verschillende onderwerpen op schrijfpapier. Kies hiervoor verschillende soorten teksten, bijvoorbeeld een interview, een verslag, een schema, een nieuwsbericht, een bijschrift, een opsomming, enzovoort. Je kunt informatie zoeken in boeken, tijdschriften, kranten of op internet.
- c. Bedenk bij elk tekstje een kop.
- d. Zorg voor afbeeldingen op jouw muurkrant. Een grafiek kan eventueel ook. Je kunt afbeeldingen uitknippen uit een krant of tijdschrift of zelf tekeningen maken.

OPDRACHT 3

- a. Plak je teksten en plaatjes op je grote vel. Maak een mooie verdeling op het vel.
- b. Vraag je leerkracht of je de muurkrant mag ophangen.

OPDRACHT II JE EIGEN SPEL

Je leert

- spelregels schrijven bij een zelfbedacht spel.

Wat heb je nodig?

- kladpapier;
- schrijfblaadje;
- materialen om een spel of spelattributen te maken zoals papier, schaar, lijm, stiften.

Wat ga je doen?

Je gaat een spel bedenken en er spelregels bij schrijven. Het mag een spel zijn voor buiten, bijvoorbeeld een renspeel, balspel of knikkerspel.

Het kan ook een spel zijn voor binnen. Bijvoorbeeld een quiz, bingo of raadspel voor een grote groep. Maar het kan ook voor een kleinere groep. Bijvoorbeeld een bordspel zoals ganzenbord of Mens-erger-je-niet of een kaartspel zoals kwartet.

OPDRACHT 1

Bedenk drie spellen die je leuk lijken om te maken en/of uit te leggen. Schrijf voor elk van die drie spellen in steekwoorden op een kladblaadje:

- Voor hoeveel personen het spel is bedoeld.
- Waar het spel wordt gespeeld.
- Wat je nodig hebt om het spel te spelen.
- Welke materialen je nodig hebt om het spel te maken of voor te bereiden.

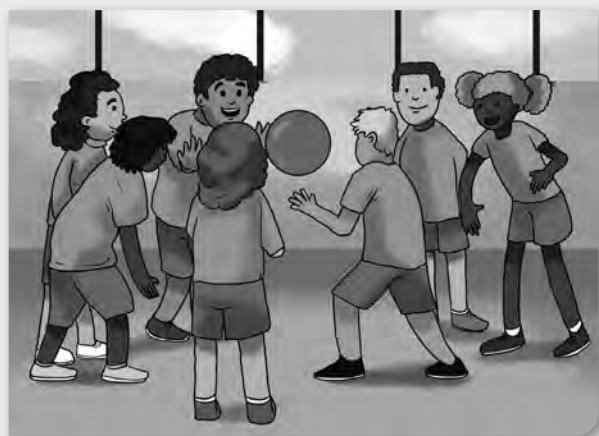
OPDRACHT 2

Kies één spel uit dat je wilt uitwerken.

- Maak eerst een schets van dat spel op een kladblaadje. Maak daarin duidelijk hoe het spel eruit ziet en/of hoe het wordt gespeeld. Teken bijvoorbeeld het speelbord, de speelkaarten, het speelveld.
- Maak en/of verzamel nu alle materialen die je nodig hebt voor je spel.

OPDRACHT 3

Schrijf de spelregels of een uitleg van het spel op een schrijfblaadje. Kijk eventueel nog eens in les 7, 23 en 26 hoe je dat doet.

OPDRACHT III SPORTVERSLAG OP DE RADIO**Je leert**

- een wedstrijdverslag voor de radio maken.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- je schrift of schrijfblaadje

Wat ga je doen?

Stel dat jij sportverslaggever bent bij de radio. Je bent bij een belangrijk sportevenement. Voor een radio-uitzending leg je kort uit hoe het speelveld er uit ziet, hoe het spel in zijn werk gaat en versla je een stukje van de wedstrijd.

OPDRACHT 1

Schrijf in steekwoorden op:

- Bij welk sportevenement ben je aanwezig? _____
- Hoe wordt die sport gespeeld? Wat is het doel? _____
- Wat heb je daarbij nodig? _____

OPDRACHT 2

Bereid het wedstrijdverslag in steekwoorden voor. Gebruik je aantekeningen van opdracht 1.

Inleiding Een korte toelichting op de sport, zie opdracht 1.	_____ _____ _____
Kern a. Vertel iets over de deelnemers/tegenstanders/teams. b. Beschrijf hoe de wedstrijd begonnen is. c. Beschrijf wat er nu gebeurt.	a. _____ _____ _____ b. _____ _____ _____ c. _____ _____ _____
Slot Vertel de luisteraars dat je even overschakelt naar de radiostudio en dat je snel weer terugkomt als er nieuwe ontwikkelingen zijn.	_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____

OPDRACHT 3

Schrijf het wedstrijdverslag helemaal op zoals je het voor de radio zou zeggen. Maak een duidelijke indeling (inleiding, kern slot). Gebruik de uitleg uit les 16.

